

1962

1962. január 1.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* közölte: „Jugoszláv küldöttség utazott Budapestre, hogy a jugoszláv–magyar közúti forgalomról tárgyaljon a magyar kormány képviselőivel. Küldöttségünket dr. Predrag Nikolić külügyi tanácsos vezeti.”

Ugyanott Szerencsés József *Újévi jókívánság a községi kasszáknak* címmel arról számolt be, hogy „A Szövetségi Népszkupstina [1961. december 28-án] úgy rendelkezett, hogy a falun élő és a városban dolgozó emberek keresete után járó lakásépítési alapba járó pénzt a lakóhelyük szerint illetékes kasszába kell befizetni. Azt már csak példaképpen említjük meg, hogy Kanizsáról naponta több mint háromezer ember utazik a városba, Temerinből pedig több mint másfél ezer Novi Sadra”.

Fejős István írta az *Esti híradó*-ban: „Nincs ma egész Európában jóformán egyetlen ország sem, amelynek területén ne élne számottevőbb nemzeti kisebbség. Néhány délkelet-európai országon kívül erről a tényről nemigen vettek tudomást, és sok európai országban gyakorlatilag semmit sem tettek, hogy a kisebbség törvénybe iktatott jogokat nyerjen, hogy fejleszthesse és ápolhassa nemzeti kultúráját, nyelvét. Ezzel szemben köztudomású, hogy nálunk Jugoszláviában ez a kérdés teljes megoldást nyert. Sok delegáció jött már hozzánk, hogy tanulmányozza idevonatkozó törvényhozásunkat, de különösen gyakorlatunkat. A napokban egy olasz küldöttséget látott vendégül a Szlovén Szocialista Szövetség.”

Tolnai Ottó a *Symposion*-ban Gál László *Ispiláng* című verseskötetéről azt állapította meg, hogy egészében alatta marad a szerző *Dal a szegény halászlóról* című előző kötete értékszintjének, s még abból a néhány új versből is, amely megközelíti azt a szintet, ugyancsak nem marad ki „egy-egy számunkra annyira sértő, megbocsáthatatlan sor; egy-egy lila mű-anyag sor. És így ezek is visszaesnek a [...] népszínműves, »batyúbálás« szegény halászléigény dallikázásához”.¹

Bányai János ugyanott a kételynek, a „végső igazságok” megkérdőjelezésének jogát afirmálja egy Sinkó-idézet révén: „csak abban az igazságban hiszek, mely sohasem végérvényes.” S ugyanó és ugyanott – a *Pannon fűga* című esszéjében² – a krležai fogalomtárból is kölcsönöz egy-egy tagadó, illetve igenlő metaforát, mely a későbbiekben is vissza-visszatérő programeleme lesz az induló *Symposion*-nak: a „pannon sár” és a „pannon fűga” (avagy „a gondolkodás és az értelmi összefüggés alapegysége”) metaforáját.³

1. [Tolnai Ottó]: Gál László: *Ispiláng*. Újvidék, 1961, Forum. *Iffúság*, 1962. január 1. 13. Idézi Bosnyák 2003, 72. – 2. Bányai János: *Pannon fűga*. *Iffúság*, 1962. január 1. 12–13. – 3. Bosnyák 2003, 88.

1962. január 4.

A „kalapács-kritikának” bélyegzett *Ex libris* következő, számba vett „zöld” terméséről, Zákány Antal *Varázslat* című új kötetéről egyebek közt ezt konstataulta a kritikus: „A szimulált ihletettség nálunk már nagyon is divatosá vált jele a félelem [...] A szimulált ihlet – Zákány esetében is a félelem – sokrétű hazugság képében jelenhet meg.”¹

1. [Bányai János]: Zákány Antal: *Varázslat*. Újvidék, 1961, Forum. *Iffúság*, 1962. január 4. 9. Idézi Bosnyák 2003, 72.

1962. január 5.

Az egyenjogúság szellemében. Herceg János írta az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Hagyományos bácskai kényelmünket s az oly sokat emlegetett szellemi közönyt fejezné ki, ha megfelelő cinizmussal azt mondanánk, hogy bennünket éppenséggel nem érdekel, mert nem érint, az az igen éles hangú és kölcsönös célzásokkal teli vita, amely a nacionalizmusról s a köztársaságok egymás közötti viszonyáról egy előkelő fővárosi folyóirat lapjain Dušan Pirjevéc szlovén akadémikus és Dobrica Ćosić, az ismert szerb regényíró között kialakult. Mindenesetre »páholyból nézzük« a heves szócsatát, amely olykor igen kíméletlenül vág bele a legérzéke-

nyebb nemzeti »sajátosságok« helyesnek vagy helytelennek vélt kérdéseibe. Közvetlenül valóban nem érint bennünket ez a vita, sem úgy, mint önrendelkezési joggal bíró tartomány lakosait, sem úgy, mint egy nemzeti kisebbségnek nevezett népcsoportot. Nem azért, mintha ezen a vidéken a nacionalizmus kérdése végleg és tökéletesen megoldódott volna, mivel az egyenjogúságot tételes törvények szavatolják [...] Más kérdés most már, hogy megfelelő távlatból és kellő tartózkodással hogyan vélekedünk a magunk helyzeti adottságával összhangban erről a vitáról, amelyet egy mellékmondat indított el, miszerint „a köztársaságok viszonyában mindaddig passzívok leszünk, amíg köztársaságok léteznek”. Erre szisszent fel a szlovén akadémikus, és tette fel izgatottan a kérdést: Hát lehetséges, hogy a köztársaságok megszűnjenek? S mindjárt utána sötét látomásokban rémlett fel előtte a kétfejű sas, a nagyszerb egyeduralom félelmetes szárnycsapásának emléke, amely – szerinte – esetleg most vagy ki tudja mikor, állami centralizmusban tűnhet fel újra. Nem is a vita hevén, szenvedélyességén kell csodálkoznunk, hanem az okon, a feltételezésen, amely az egész vitát elindította. Mert valóban furcsa, hogy ma, amikor nagy történelmi múltra visszatekintő nemzeti államok egymás után szüntetik meg a vámhatárokat, az útlevélkényszert s közös piacokat teremtenek, míg másrészt az állam elhalásáról hallunk beszélni, ilyen görcsösen védjük egy államközösségen belül a föderatív köztársaságok határait.”

1962. január 6.

Az Újvidéki Rádió a Tanjug jelentése alapján közölte: „Jugoszláviában több mint tizenöt kiadóház foglalkozik népszerű politikai sajtótermékek megjelentetésével, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a politikai jellegű irodalom a szélesebb tömegek számára is hozzáférhetővé váljon – alapították meg a Szocialista Szövetség eszmei-politikai, valamint a sajtó és a kiadói tevékenység

ügyeivel foglalkozó szövetségi bizottságok mai együttes ülésén. Az összejövetelen Milentije Popović elnökölt. A vitában a kiadóházak képviselőin kívül Slavko Komar, Avdo Humo, Bogdan Osolnik, Milo Popović és Miroslav Vitorović is felszólalt. Mégis – állapították meg az ülésen – gyakori eset, hogy a népszerűen megírt politikai füzeteket elenyészően csekély, leggyakrabban ötezes példányszámban adják ki. Ha azonban a kiadóvállalatok gyorsan reagáltak a jelentős politikai eseményekre, a tirázs sokszor szembetűnően felszökött [...] A Központi Vezetőség nemrégiben megtartott harmadik plénumának anyagát eredetileg hetvenezer példányban jelentették meg, utóbb pedig 200 000-re kerekítették ki, és ez a füzetke ma már alig kapható.”

Bálint István, az induló *Symposion* (> 1961. december 21.) első (és a későbbi évtizedekben is kitarító) bírálója utalva a Tolnai Ottó esszéjében hivatkozott, idézett vagy kommentált sok filozófia- és művészettörténeti személyiségre leszögezte, hogy ő és kortársai csupán három tekintélyt ismertek el „Marxot, Engelst és Lenint –, de ezeket sem azért, hogy idézetekkel igazoljuk magunkat [...], hanem hogy legyen kiindulópontunk, ahonnan tekintélyek ellen lehet rohamozni”. A *Magyar Szó* akkori politikai publicistája, s a már hivatkozott „tekintélytisztelő” bírálata mellett azzal insznuálja a symposionistákat, hogy azért olyan sok az írásaikban a Sinkó-idézet, mert ő a tanáruk a Magyar Tanszéken, holott „minden elvont tudományban ott végződik a diák és kezdődik a gondolkodó ember, ahol már így okoskodik: ez tananyag, így kell elmondani a vizsgán, de én tudom, hogy azért nem egészen így van”.¹

1. Bálint István: Néhány kérdés kezdő kritikusokhoz. *Magyar Szó*, 1962. január 6. Idézi Bosnyák 2003, 84.

1962. január 7.

Dr. Sztáncsics András jogász, egykori katonatiszt és pancsovai ügyész, ekkor a *Magyar Szó* újságírója veszi át a *Magyar Szóban* Bálint István kritikaszólalmát (> 1962. január 6.), s váltja át a gúnyirat hangjára, „Arany (ifjú) János”, azaz Bányai János szövegeinek nyelvi magyartalanságait, az idegen szavak halmozását, s főleg a szlavizmusait véve célba – utóbbiakat némi politikai inszINUÁCIÓ véka alá alig is rejtett szándékával: „Szövegeit egyformán megértjük mi és szláv testvéreink. Legfeljebb azt a néhány odakallódott magyar szót, amit a szerző hanyagsága otthagytott, az idegen szavak szótára segítségével behelyettesítik a megfelelő szóval. De ha te, konzervatív, purista megátalkodottságodban mégis magyarul akarsz makogni, nem bánom. Látom, el akarsz zárkózni, megbubózni.”¹

1. Sztáncsics András: Így írnak ők. MSz, 1962. január 7. Idézi Bosnyák 2003, 84.

1962. január 8.

Budapestben aláírták az 1962–1963. évi magyar–jugoszláv kulturális együttműködési munkatervet.¹ Az eseményről beszámolva az Újvidéki Rádió kiemelte: „A terv előirányozza a tanügyi kulturális és tudományos munkások kölcsönös cseréjét, meg a két ország rokonintézményeinek együttműködését.”

Azt is közölte, hogy „A Népi Ifjúság tartományi vezetősége mai ülésén felmentette tisztsége alól Radovan Markovot, az eddigi elnököt és Rajcsán Istvánt, az eddigi titkárt. Az új elnök Milan Knežević, a titkár pedig Miroslav Ranko lett.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962; MOL XIX-J-1-j-4i-004176-1-1956.

1962. január 9.

Kossa János [Keck Zsigmond] egyrészt nyelvi kritikáját adja az induló *Symposion*nak (a divatszavak „pubertáskori nyavalyája”, az idegen szavak „heveny fertőzése”, „kamaszkori tünete” a

rovatban stb.), másrészt viszont, ennek ürügyén a fiatal írók, szerkesztők alkotói magatartásán veri el a port: „Írják ki például pontosan: pre-po-tenci-a [...] helyenként, persze, mondhatnak helyette önteltséget is, hányavetiséget, kivagyiságot, hetvenkedést, önkényeskedést, túlkapást, valamenyinyi vág a prepotenciához, a symposionhoz és a – titánokhoz.”¹

1. Kossa János: Symposion. MSz, 1962. január 9. Idézi Bosnyák 2003, 84.

1962. január 10.

Az Újvidéki Rádió hírül adta: „Belgrádban ma megkezdte munkáját a Szövetségi Népszkupstina alkotmánykérdéseket tanulmányozó bizottsága. Az Edvard Kardelj elnökléte alatt megtartott délelőtti ülésen részt vett Tito köztársasági elnök is. Megvitatják a politikai rendszerrel, a polgárok jogaival, a társadalmi-gazdasági viszonyokkal, a kommunális rendszerrel és a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó albizottságok anyagát.”

Közölte azt is, hogy „A Szövetségi Pénzügyi Titkárság határozata szerint január 18-tól kezdve fogyasztói kölcsönt adhatnak a kereskedelmi vállalatok, ipari vállalatok üzletei, kisipari szövetkezetek, kisipari termelőszövetkezetek, valamint a beszerző és értékesítő szövetkezetek is. Ezek a vállalatok fogyasztókölcsönt azonban csak akkor adhatnak, ha erről külön könyvelést vezetnek és erre megfelelő képzettségű szakemberrel rendelkeznek, és kizárólag csak azoknak a személyeknek, akik állandó munkaviszonyban vannak”.

Jankovics Ilona arról számolt be, hogy „az UNESCO egyik tanulmánycsoportjának kiküldötteként ma Novi Sadra érkezett E. Frisman, az izraeli Tanügyi Szolgálat főnöke. Főként a nemzeti kisebbségek iskoláinak helyzete és programja érdekl. Ebből a célból ma délelőtt ellátogatott a Moša Pijade vegyes főgimnáziumba is. E. Frisman a Tartományi Tanügyi Tanács vendégeként két napot tölt Novi Sadon”.

1962. január 11.

Bányai János a *Symposion*ban így írt Dési Ábel *A remény elve* című verseskötetéről: a kritikus „egy dogmatikus költészettel áll szemben, tehát [...] a dogmával is le kell számolnia [...] Dési viszonya a költészethez nem jut túl a kezdeti kokettáláson [...] Dési Ábel, bizonyos literatúra címen, a lemásoláson túlra még nem jutott [...] A versek már nem annak a filozófiai olvasmánynak az eredményei, melyekre címükkel utalnak, hanem egy, a dilettáns fogalmával érintkező költő faragványai”.¹

Penavin Olga Sinkó Ervinnek: „Nem hogy megfelekedtünk Professzor Elvtársról, hanem állandóan emlegettük, szükség lett volna néhány esetben Professzor Elvtárs határozatára. Az elhalasztható dolgokat el is halasztottuk, pl. Vig István és Kaszás József kérelmének teljesítését a 21. paragrafus alkalmazásáról. Egyre többen jelentkeznek ilyenek, kell majd hoznunk valamilyen határozatot, mert a mai kari ülésen tréfásan ugyan, de mégis odavetette Mirko [Čanadanović], »hogy sokszor kijátsszák a 21. paragrafust«. Talán csínján kellene bánni vele. Ami a lakáscím változását illeti, sajnos, még semmi sem történt. Ma kérdeztem Barisát lesz e kilátás lakásra, kijelentette: Belátható időn belül semmi! Tehát így, azt hiszem, még jövőre is hallani fogom az ajtón keresztül a zamatos szerb káromkodásokat, ha csak nem megyünk Szabadkára. Gyurka [B. Szabó György] ügyében a szerb nyelvi tanszék azt a határozatot hozta, hogy okvetlen vizsgáznia kell Gyurkának, mert a 21. paragrafus nem mentesít a vizsgától. A pesti szerb órák száma megkevesebb, mint az itt hallgatni kötelező óráké. Egyébként ma kijelölték a pályázatokról referáló bizottságokat. Szeli [István] esetében Ivánka [Jovanović] nem volt hajlandó résztvenni a munkában, így Professzor Elvtárs mellé én kerültem. Szabó Gyurkának Professzor Elvtárs és Leszkovác [Mladen Leskovac] professzor, nekem szintén ebben az összeállítás-

ban jelölték ki a bizottságot [...] A múzeummal együtt kiírt pályázatra 38 pályamunka érkezett be. Kiosztottuk a felnőtteknek, a pioníroknak a pályadíjakat, az ifúságnak nem lehetett, nem volt kinek. Megjutalmaztunk még 8 személyt 5-5 ezer dinárral, 8 személyt könyvekkel. Talán tetszett olvasni a beszámolómat a *Magyar Szó*-ban a pályázatról. Most a téli szünetben ismét megyünk terepre, bevontam Vlaovicot [József] és Matijevicet [Lajos] is, Satai [Pál] a technikai személy. Kopács a főhadiszállás, idő: jan. 19–31. ig. Ágoston [Mihály] Horgosra és Zentára látogat el. A másodévesekkel szeretnék kirándulásra menni febr. végén Doroszló, Gombos, Kupuszina [Bácskertes] kutató pontokkal. Azért gondolom most lebonyolítani a kirándulást, mert a falusi emberek még szabadok, nem dolgoznak kint a földeken, májusban az ilyesmi mindig sok nehézséggel jár: Olyankor mindig a pokolba kívánnak bennünket. A disznóvágások után is könnyebb elhelyezni még a gyerekeket házaknál. Mit tetszik szólni hozzá? Tekintve, hogy az egyetemen nincs pénz még, megpróbálok a Fórumból szerezni rá. Tetszik-e egyezni vele? A harmadévesek nem jönnének a kirándulásra. A szabadkai központ is megkezdte a munkát. Gyurka jan. 18–26-ig, én jan. 15–18-ig leszek Szabadkán. Tekintve, hogy utána terepre megyünk, és 3 nap alatt 18 órát adok le. A vizsgaszézen is megkezdődik. Jan. 13 és 15-én vizsgázik Satai, magyar nyelvtanból. A bizottság tagjai: Gyurka és Joszifovics. Piroska [Csáky Sörös Piroska] és Bori februárra halasztották a vizsgájukat. Mikorra tehetjük, hogy részt tessék venni rajta? Egyébként febr. 15-én 10 órakor kari ülés. Az irodalomelmélettel nem tudom, mit tegyünk. Az elsőévesek az első szemeszterben nem hallgatták, a szerbek illetve Jerkov nem törődött velük. Ivánkának meg már elege van a magyarokból. Ezért is kell igyekeznünk a Szeliről írt referátummal, hogy legalább áprilisban megkezdhesse az előadásait. Zomborban megtartottam az előadásokat, 12 tanító, előadó jött be. Hasznos volt a szeminárium. Kéri, hogy

tavasszal okvetlen tessék rájuk gondolni. Hallgatóink is mozgolódnak, néhány előadással falusi körútra indulnak. Valószínűleg tetszett olvasni róluk a *Magyar Szóban*. Én is megtartottam az előadást a Nyelvművelőknél. Sok szöveget mutattunk be, érdeklődve hallgatták Juli néni meséit, balladáit, Tyúkos Horvát Anti bácsit és a többieket. Végül engedélyt kérnek, hogy pályázhassak egy csere helyre a pesti Nyelvtudományi Intézetben és az Akadémia könyvtárában végzett kutatómunkára. Mostanában kell jelentkezni [...] U. i.: Nem lennék nő, ha hiányoznék az utóirat levelemből, Még csak annyit, hogy ma végre megválasztották Mirnics Karcst asszisztensnek, ezzel némileg megoldódott keserves anyagi helyzetük. Szegény gyerekek még ebben a hónapban nem kaptak ösztöndíjat a Forumtól, Karcsinak meg már megszűnt az ösztöndíja. Így be tudnak költözni [Mirnics] Zsuzsák az asszisztenshotelba is. Egyébként Zsuzsáéknál júniusban a golya is bekopogtat.”²

1. [Bányai János]: Dési Ábel: A remény elve. 1961, Forum Könyvkiadó. *Iffjúság*, 1962. január 11. 9. Idézi Bosnyák 2003, 73. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 137., 155–156.

1962. január 12.

Az Újvidéki Rádió *Panorámájában* Bori Imre így összegezte a vajdasági magyar irodalom elmúlt esztendejét: „Ez az esztendő is, akárcsak annyi az elmúlt tizenöt esztendő alatt hétköznapi volt, nem hozott átütő sikereket, de nem is ábrándított ki bennünket: íróink valamennyien élnek és írnak, jubilálnak és mérgeződnek – élik a maguk hétköznapi életét, sokan szerkesztőségekben, néhányan vidéki szobák falai között. S ha jól szemügyre vesszük az élnek és írnak banális igazságát, azt kell mondanunk, hogy ennél többet egyetlen irodalomban egyetlen írótól sem követelnek meg, és nem is lehet megkövetelni [...] Az elmúlt esztendő azonban, a fentebb jelzett egyhangúságok, egyszólamúságok ellenére is, a nagy várakozások, nagy készülődések évévé vált.

Változások vannak születőben, s első látható jelei: a *Magyar Szó* és az *Iffjúság* kiszélesített irodalmi oldalai, az új szerkesztés- és irodalompolitika, amelynek körvonalai már itt bontakoznak, arra mutatnak, hogy a következő esztendő, ha értékben nem is, de vitákban bő termést ígér. A viták kapcsán természetesen nem a megszokott realizmus-modernizmus közötti párbajokra gondolok. Az újabb írói csoportosulások arra mutatnak, hogy mélyebben szántó s a lényegét jobban érintő gondolatcserékre lesz alkalmunk nemsokára. Ahogy a klasszikus írói modor, az egyfajta klasszikus realista hagyományon épült kifejezésmód kerékkötője lehetett az irodalmi haladásnak, úgy az úgynevezett modernizmus is az tud lenni, már első lépésénél is, amiket nálunk tett. Vagy mondjam azt, hogy ez a győzelem is pirruszi, hogy ezen is túl kell lépni? Útkeresés vár ránk, s szellemi csatározások fényei villognak. És talán éppen ez az, ami oly biztatónak mutatkozik, ez a most következő év legreménykeltebb ígérete: hiszük, hogy vitáink egyszer már nemcsak szócsatákra ingerelnek, hanem alkotásra is ösztönöznek majd.”

A műsorban Saffer Pál arról számolt be, hogy „December végén nyílt meg Zentán az adai szönyegszövő művésztelep tálrata. Ezen a telepen a résztvevő művészek tervei és rajzai alapján faliszönyegeg készültek, és a belőlük összeállított kiállítás azt bizonyítja, hogy ennek az új művésztelepi tevékenységnek van jövője”. Ezután a műsorban megszólaltatott két kiállító művészt, Guelmino Valériát és Szilágyi Gábort, valamint a telep egyik szervezőjét, Tripolszky Gézát, a zentai Kultúrpropaganda-központ igazgatóját.

Az asznapi *Híradóban* viszont a következő hír is elhangzott: „A Vojvodina-turist a napokban arról tárgyalt a Kommunális Bankkal, hogy az évi szabadságokra és a hosszabb külföldi utazásokra is kaphatnak kölcsönt a turisták. Mindehhez a múlt évi eredmények adtak ötletet. Az utazási iroda ugyanis tavaly próbálkozott először a külföldi kirándulások szervezésével, és nem is

szereplése. *Ifjúság*, 1962. március 15. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1962. január 18.

A *Symposion* közölte Miroslav Krleža *Irányzatosság a művészetben* című tanulmányát Utasi Csaba fordításában.¹

A zentai kiállítási teremben megnyitották a kovačicai [Antalfalva] parasztfestők kiállítását, amelynek január 26-ig 5890 látogatója volt.¹

1. *Ifjúság*, 1962. január 18. 9. Idézi Bosnyák 2003, 88. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. január 19.

Mennyire új az új *Híd*? – tette fel a kérdést Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Irodalmi életünk élénkülésének, vagy ahogy általában mondják mostanában pezsgésének egyik fontos tényezője volt a *Híd*-várás, vagyis az új *Híd* várása. Mert a régi szerkesztőség az év végével beadta lemondását, hogy lehetővé tegye a következetesebb szerkesztési vonalvezetést, a könnyebb viszonyulást, a fokozottabb irányzatosságot és még egy egész sereg hasonló kifejezést, amelyekkel megkíséréljük minél érthetlenebbül kifejezni azt az egyszerű ténnyt, hogy alig három-négy esztendővel Belgrád után a mi vajdasági irodalmunkban is megkezdődött a rétegződés, megjelentek a csoportok, helyesebben a csoportosulási szándékok, és ennek megfelelően hamarjában kialakult három irodalmi szócső: a *Híd*, a *Kilátó* és a *Symposion*. Mert maguk a csoportok még nem alakultak ki. Eddig senki sehol meg nem mondta, le nem írta, hogy mi is lenne egyik vagy másik csoport irodalmi programja, művészi credója és célkitűzése. A *Kilátó*-ban írnak az emberek, csak úgy egyszerűen és értelmesen írnak, ahogy az általában szokás, kivéve, amikor a *Symposion*-ban tömörült fiatalokkal vitáznak, akik kissé érthetetlen stílusban ugyan, de nagyon »félreérthetetlenül« kezdtek nekimenni mindennek, és mindenkinek – úgy, ahogy fiatalokhoz illik, fiatalosan, tapintatlanul

és felelőtlenül. A *Híd* hadállásai körül legsűrűbb a köd, írta nemrégiben az egyik, irodalmi helyzetünket boncolgató cikkíró, és úgy tűnik, igaza volt. Érthető tehát, hogy különös érdeklődéssel vettük kezünkbe a *Híd* most megjelent januári számát, amely, úgy véltük, hivatva volt a ködöt elterelni. Ez a szám azonban csak részben elégitette ki kíváncsiságunkat. A *Híd* körül kialakult vagy kialakulófélben levő új csoport célkitűzéseiről, szerkesztési elveiről és irodalomszemléletéről közvetlenül sajnos egy árva szó sincs a januári számban, és olvasó, recenzens egyaránt kénytelen megelégedni azzal, hogy a leközölt írásokból és a szereplők névsorából következtessen [...] Aktualísiat, frisset és színvonalasat közöl a januári *Híd* Vajdaságból, az országból és a világból.”

Farkas Nándor Sinkó Ervinnek: „Január elején Budapesten jártam és ott egy alkalommal találkoztam az Európa könyvkiadó vállalatnál dolgozó Wessely Lászlóval, aki a levélben mellékelte pár sort írta az Ön részére. A múlt év végén egy alkalommal Beogradban jártam és beszéltem Oszkar Davicsóval [Oskar Davičo], aki említette, hogy a Tagore emlékünnepe alkalmával beszélt Krležsával [Miroslav Krleža], aki beleegyezését adta a Napló szerbhorvát nyelvű kiadásának a bibliofil kiadásban, azzal, hogy Sinkó elvtárssal fogja a részleteket megbeszélni. Én most arra kérem, hogy a mostani zágrebi tartózkodása alatt ha nem esik neheze a dolog, akkor tárgyalja meg Krležsával azokat a kérdéseket, amelyek az ő számára a kiadás körül felmerülnek. Itt Noviszádon majd megbeszélünk Krleza feltételeit Sinkó elvtárssal, utána pedig valaki személyesen is elmenne Zágrebba, aki Krležsával perfektuálni fogja a könyv kiadását. Örömmel közölhetem, hogy az irodalom-történet megjelenik a napokban,¹ nálam az asztalon már itt fekszik az első bekötött példány.”²

1. *A Magyar irodalom* első kötete 1961-es évszámmal jelent meg. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 138.

1962. január 20.

A szabadkai Népszínház bemutatta Pavel Kohout *Ilyen nagy szerelem* [Taková laska, 1957] című színművét Pándy Lajos fordításában. Rendező: Virág Mihály. Díszlettervező: Petrik Pál; jelmeztervező: Radmila Radojević. Fellépett: Pataki László (taláros úr), Romhányi Ibi (Lyda), Szilágyi László (Peter Petrus), Szabó Cseh Mária (a felesége), Godányi Zoltán (Milan), R. Fazekas Piri (anya), Szabó Ferenc (Novak), G. Karna Margit (Maja). A 35 előadásnak összesen 9934 nézője volt.¹

Az Újvidéki Rádió drámaszerkesztősége közzétette októberben kiírt meghívásos hangjáték-pályázatának eredményeit. A bírálóbizottság – Szimin Bosán Magda, Bori Imre, Ivan Horovic – jelentése szerint „hat jeligés pályázat érkezett be. A bírálóbizottság döntése szerint a 150 000 dináros első díjat Fehér Ferenc *Ördögmalom* című műve kapta. A 100 000 dináros második díjat Saffer Pál *Pantheoni szobrok titka* című hangjátéka nyerte el. A bizottság ezenkívül 70 000 dináros különdíjban részesíti Deák Ferenc *Üzlet* című hangjátékát. Megvételre ajánlja Majtényi Mihály, illetve Lévay Endre *A csillagszemű*, illetve *A négy fiú* című műveket.”²

Gergely Tibor Sinkó Ervinnek: „Szeretettel üdvözöllek, és itt írom a tachleszt: 3 csomag kézirat ment el.³ [...] A következő 4 héten belül, reméljük, készen leszünk minden korrekcióval s akkor küldjük a továbbiakat. A kéziratot Pestről is kérik barátok, esetleges kiadás reményében, már vagy egy éve. Még nem küldtünk oda semmit, s nem is küldünk amíg ti meg nem írtátok, hogy mi a véleményetek és álláspontotok erről a lehetőségéről. Nagyon hálásak lennénk, ha erre a pontra nézve sürgősen felelnétek, és melleleg ha megírnátok azt is, mennyi idő alatt kaptátok meg a küldeményt és nem volt-e vele vámhivatali vagy egyéb nehézségtek.”⁴

1. Dévavári Zoltán: Egy szerelem lenyűgöző története. 7 *Nap*, 1962. január 26. 8.; Saffer Pál: Ilyen

nagy szerelem. *Dolgozók*, 1962. február 2. 14.; Vukovics Géza: Ilyen nagy szerelem. *MŠz*, 1962. február 4. 17.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. Kézirat. – 3. Lesznai Anna *Kezdetben volt a kert* c. önéletrajzi regényének kézírata. – 4. Sinkó Ervin levelezése II., 140. 158.

1962. január 22.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „Budapesten január 21. és február 7. között sor kerül a Duna-bizottság huszadik rendes ülésére. A jugoszláv küldöttséget Mustafa Vilović, a bizottság jelenlegi elnöke vezeti”.

1962. január 24.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Tito köztársasági elnök ma délelőtt fogadta a Novi Sad-i Forum Kiadóvállalat képviselőit. A vállalat, mint ismeretes, megkezdte elnökünk összes műveinek magyar nyelvű kiadását. Farkas Nándor, a vállalat igazgatója, Steinitz Tibor főszerkesztő és Bogdánfi Sándor műfordító beszámoltak elnökünknek az eddigi eredményekről, és megajándékozták az első kötet díszkötéses példányával.”

Azt is hírül adta, hogy „Kállai Gyula, a magyar kormány alelnöke ma fogadta Mirko Tepavacot, hazánk budapesti nagykövetét, és hosszabb ideig elbeszélgetett vele a két ország kapcsolatairól. Kállai alelnök kifejezte részvétét a Jugoszláviát ért nemrégii földrengés alkalmából, és értesítette Tepavac nagykövetet, a magyar kormány elhatározta, hogy 100 000 forint értékű segélyt küld a földrengés sújtotta lakosságnak.”

1962. január 25.

A szabadkai Népszínház bemutatta Dario Fo *Kutyavásár* [Gli arcungeli non giocano a flipper, 1959] című zenés vígjátékát. Fordította, átdolgozta és rendezte Lányi István mint vendég. Díszlettervező: Petrik Pál; jelmeztervező: Radmila Radojević; versek: Medres János. Fellépett: Majoros Katica (Angela), Albert János (Pietre), Czehe Gusztáv (Giulio), Kohanec László és Kunyi Mihály (Marco). A 16 előadásnak összesen 6293 nézője volt.¹

A *Symposion* 6. számában Tolnai Ottó írta Bogdánfi Sándor *A nagy kaland* című ifjúsági regényéről: „Nem is szükséges kibogoznunk [...] az izgalmas és persze »nagy« kaland bonyodalmaival, kulminációját: ízléstelenségének kulminációját – nem szükséges bővebben szólni a giccs problémájáról.” Ugyanakkor teljes mértékben pozitívan értékelte Németh István *Lepkelánc* című könyvét.²

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „A mi életünkben most jelentős változások következnek be: az történt ugyanis, hogy az. *I.U.* [*Irodalmi Újság*] szerkesztősége, különböző megfontolásokból Párisba költözött át és az itteni szerkesztőséget feloszlattuk. Ez a változás részben jó is, részben rossz is, jó azért, mert a lap a *Continens*en közelebb fekszik majd mindazokhoz, akiknek tulajdonképpen készül, rossz, mert bennünket, londoni szerkesztőket egy meglehetősen nehéz helyzet elé állít. Mindez azonban másodrangú kérdés és azért írom, hogy tájékoztassam a helyzetéről. Én a napokban jártam Párisban, ahol a lap előkészítő munkálatai már nagy ütemben folynak, s az első párisi szám február 1-én fog megjelenni. Természetesen a lapot továbbra is ugyanúgy kapni fogja, mint eddig. Ami a Major Nándorral való kapcsolatot illeti: az az én hibámból mindeddig még nem indult meg. Az itteni változások következtében ugyanis oly sok munka, szaladgálni való és egyéb elintézendő dolgok akadtak, hogy nem jutottam hozzá egy tisztességes levél megírásához, ezt természetesen pótolni fogom, hiszen mondanom sem kell, hogy milyen fontosnak és szükségesnek tartom a baloldali magyar emigráció és jugoszláv barátaink között való kapcsolatok lehető legszélesebb kiépítését. Ugyanezért örültem rendkívüli módon annak a hírnek, hogy tavasszal talán össetalálkozhatunk Kölnben. Én mindent el fogok követni, hogy odajuthassak, és akkor valóban személyesen könnyebben fogjuk megoldani a problémákat, mint az efajta hosszadalmas leve-

lezés útján. Nagyon kérem, hogy írja majd meg nekem utazásának pontos dátumát, lehetőleg jó előre, hogy a megváltozott körülmények között is el tudjam intézni az én kölni látogatásomat. Ha Major Nándornak eddig még én nem írtam, akkor viszont Steinitz Tibor nekem adós két levéllel, amiben a fordítások ügyeiről-lehetőségeiről írtam neki. Nem tudom miért nem válaszol. Egy levelet igazán bedobhatna.”³

1. --: Február elsején lesz a Kutyavásár bemutatója. MSz, 1962. január 26. 12.; Urbán János: Kutyavásár. MSz, 1962. február 1. 9.; Vukovics Géza: Kutyavásár. MSz, 1962. február 8. 9.; Kolozsi Tibor: „csak egy nagy cirkusz”. Néhány szó a Kutyavásár bemutatójáról. *7 Nap*, 1962. február 9. 8.; Lévy Endre: Kutyavásár. *Dolgozók*, 1962. február 16. 14.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. [Tolnai Ottó]: Németh István: *Lepkelánc*, 1961, Forum. Bogdánfi Sándor: *A nagy kaland*, 1961, Forum. *Ifjúság*, 1962. január 25. 9. Idézi Bosnyák 2003, 73. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 142., 160–161.

1962. január 26.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádióban közölte: „Ma Novi Sadon Desanka Romić elnöklétével ülést tartott a Tartományi Tanügyi Tanács. Összegezte a tavalyi munka eredményeit, és előterjesztették bővítés és esetleges kiigazítás céljából a tanács idei munkaterv vázlatát. Ezenkívül ma hivatalosan is kísérleti iskolának nyilvánította a Tanügyi Tanács a zentai és a két zrenjanini gimnáziumot, melyekben a hivatalos tantervtől eltérve főként a termelőmunka bevezetésével kísérleteznek. Kísérleti iskola címet kapott a zentai Thurzó Lajos és Dózsa György elemi iskola is.”

1962. január 27.

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége *Bemutatjuk tehetségeinket* címmel Verbászon tartott nyilvános műsort.

1962. január 28.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Petrik Pál önálló képkiallítása, amelynek február 4-ig 3534 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. január 30.

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Nemrég jutott el hozzám az *Egy regény regénye*. A könyvet vára-kozással vettem kezembe, majd egyre fokozódó izgalommal olvastam. Az a véleményem, hogy műve széleskörű nemzetközi elismerésre tarthat számot, s mindenkit kell, hogy érdekeljen, akinek életében a marxista–leninista ideológia és a sztálinista gyakorlat valaha is szerepet játszottak. A ma-gam részéről arra szeretném megkérni Önt, pont-osabban ahhoz szeretném kérni hozzájárulását, hogy könyvéből (Max Hayward barátom, a Dok-tor Zsivágó és számos más orosz mű fordítója társaságában) néhány részletet angolra fordít-hassak, s megpróbáljam e részleteket valamelyik számottevő angol folyóiratban – pl. *Encounter* – közzétenni. Nem tudom van-e Önnek, az *Op-timisták* magyarnyelvű (jugoszláviai) kiadásából még egy felesleges példánya; ha így lenne, s tudna küldeni könyvéből, nagyon megköszönném. Tu-domásom szerint mindmáig ez az egyetlen valódi regény a Tanácsköztársaság történetéről. Igen érdekelne. (Különben azt sem tartom kizártnak, hogy amennyiben valamelyik angol folyóiratban részletek jelennek meg az *Egy regény regényéből*, egy kiadó vállalkozna angolnyelvű.)”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 143., 161–162.

1962. február 1.

A *Symposion*ban negatív értékelést kapott Kva-zimodo Braun István *Barátságos arcot kérek* és Kopeckzy László *A nyújtófa árnyékában* című műve.¹

1. Gerold László: Csalóka görbetükrök. *Iffúság*, 1962. február 1. Bosnyák 2003, 74.

1962. február 2.

Újvidéken ülést tartott a Híd-díj bírálóbizottsá-ga. Az 1961. évi Híd-díjat Sinkó Ervinnek ítélte oda *Egy regény regénye* című művéért.

1962. február 3.

Végel László *Szombati írása* az Újvidéki Rádió *Iffúsági műsor*ában: „Az életfeltételek állandó ja-vulásával az ember egyre több szabad időhöz jut. És a szabad idő kihasználása is változatosabb. A tanulás, a művelődés mellett jut például idő olyan lapok olvasására is, amelyeknek elsődleges funk-ciója a szórakoztatás. Nem ismeretlen azonban az sem, hogy ilyenkor bizonyos esetekben váratlanul nagy minőségi változás jelentkezik, konkrétan a szórakoztató sajtóban a szórakoztatás olyan formája jelentkezik, amely saját negatívumába csap át, tehát a szabad ember szórakozásának ellenségévé válik, mert az emberhez, mint de-formált objektumhoz közeledik, és mert mindig ekonómiai, üzleti tendenciói, tehát nem homo sapienst keresést talál, hanem embert, akinek külön morálja van és »szabadabb«, ha így szóra-kozik. Bár a példák nem elengedhetetlenül szüksé-gesek, érdekesek lesznek csupán emlékeztetőül. A *Duga* Miladinović, a sportszerűtlen magavise-letéről hírhedt labdarúgó vallomásait közli. Ilyen sorok is vannak benne: »Tudtam, hogy sok, még fiatal labdarúgónak van saját lakása. Kifejeztem kívánságomat, hogy én is szeretnék egy lakást. Klubom eleget tett kérésemnek, és én pompás lakást kaptam nem messze anyám lakásától.« Ha megjegyezzük, hogy vannak becsületes dolgozó emberek, akik sokkal nehezebben jutnak lakás-hoz, akkor a további kommentár felesleges. Bár mindannyian ironikusan beszélünk különböző nyugati misszázásokról, ez nem akadályozza meg a mi vajdasági sajtónkat sem, hogy a közösség által fenntartott napilapunkban igen részletesen, még ha gúnyosan is, de beszéljen az izgalmas taš-majdani szépségválasztásról. A Jugoszláv Kom-munista Szövetség VII. kongresszusán az egyik felszólaló, Koviljka Lepušina ezeket mondta: »Néhány kiadvállalatunk nem azt veszi át Nyugattól, ami jó, hanem kritikátlanul fordít és jelentet meg olyat, ami ellen a nyugati országok haladó erői küzdenek.« A megállapítás pontos. Íme, egy példa a hétfői *Magyar Szó*ból: »Ava

nem tudja elfelejteni Franket. « Ez a cím. Örven-
detes, hogy ez a lap ilyen bizalmas viszonyban van
Ava Gardnerral és Frank Sinatrával, azonban a
további szöveg elgondolkodtató. »Úgy látszik,
hogy egyik sem képes elfelejteni az együtt töltött
éveket, amelyeket számos botrány tarkított. « »

1962. február 4.

A *Magyar Szó* közölte Herceg János *Rezignált
sorok Erdélyről* című cikkét arról, hogy az erdélyi
magyarság teljes elzártságban él a vajdasági
magyaroktól. Örömmel nyugtázta a Vajdaság és
Magyarország javuló kapcsolatait összehasonlítva
velük Erdély elszigetelődését. Erősen kritizálta
a romániai nemzetiségi intézményrendszer válto-
zását, és kiemelte a magyarok elkeseredettségét
emiatt.¹

Hevesi Gyula Sinkó Ervinnek: „Csak nemrég
kaptam meg a *Regény regényét* és feszült érdeklődéssel olvastam végig – kis megszakításokkal
csaknem egy szuszban. Élvezetes olvasmány – már
ami az írás művészi jellegét illeti. Annál kevésbé
élvezetes a benne mondottak igazsága. Kitűnően
adod vissza annak a kornak láthatatlan és megfog-
hatatlan, de az emberekre mégis ólomfördöként
ránéhezedő eszevesztettségét. Persze ez a termelő
munka és a gazdaság terén nem egészen így volt,
bár a Nagy Veszett vírusos nyála ott is behatolt
az élet minden pórusába. De az orosz emberek,
az egyszerű párttagok és nem párttagok hallatlan,
minden[t] kibíró életképessége, leleménye és ál-
dozatkészsége mégiscsak húzta, és alapjában véve
jó irányban húzta az ország szekerét, mert még a
Veszett is kénytelen volt ebbe az irányba ugatni.
Remélem, hogy ezekről a dolgokról rövidesen
elbeszélgethetünk Belgrádban, a szerb akadémia
elnöke ugyanis meghívott egy előadás és konzul-
táció tartására, és e hó 27-én délben – vagy esetleg
már a reggeli vonattal fogok odaérkezni.”²

1. Szesztay 2003, 243–244. – 2. Sinkó Ervin leve-
lezése II., 144.

1962. február 5.

Zágor György külügyminisztériumi főosztály-
vezető feljegyzésében beszámolt arról, hogy „Kállai
Gyula elvtárs január 24-én fogadta Tepavac
nagykövetet [...] Tepavac hivatkozva arra, hogy
magyar részről visszavonták a jugoszláv felkelés
20 éves évfordulója alkalmából tervezett fénykép-
kiállításokra pár hónappal korábban adott en-
gedélyt, arra kérte Kállai elvtársat, hogy mint a
legkompetensebb személy mondja el véleményét,
milyen irányban, milyen keretek között kívánja a
magyar fél fejleszteni a magyar–jugoszláv kapcsola-
tokat [...] Kállai elvtárs a következőkre tért ki:
A legfontosabb, hogy különbséget kell tennünk
az ideológiai nézeteltérések és az államközi kapcsola-
tok kérdése között. A tavaly tavasszal az ő
beszéde kapcsán kialakult csetepaté is azt mutat-
ta, hogy a jugoszláv elvtársak bizonyos mértékig
összekeverik ezt a két kérdést.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-001628-1962.

1962. február 6.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádió *Kultúrrevü-*
jében: „1958-ban, amikor Szarajevóban a ju-
goszláv egyetemisták IV. kongresszusán elfogad-
ták az Egyetemista Szövetség statútumát, aligha
gondolta valaki, hogy négy esztendő sem telik
el, és főiskola-hálózatunk akkorát fejlődik, hogy
kinövi, meghaladja ezt a statútumot. Senki sem
hitte, hogy 1962-ben Jugoszlávia hat egyetemé-
nek 155 500 hallgatója lesz, és hogy 55 városban
folyik majd egyetemi képzés. Pedig így történt.
Az Egyetemista Szövetség nekilátott az új statú-
tum kidolgozásának. A bizottság elnöke Mirko
Čanadanović, a Novi Sad-i Egyetem pártszerve-
zetének titkára. Őt kértük meg, hogy mondja el,
mi tette időszerűvé az új statútum meghozatalát,
és melyek a jellegzetességei [...] Az új statútum lé-
nyege, hogy az Egyetemista Szövetség társadalmi
szervezetté alakul át [...] megengedi az egyetemis-
ták különböző – természetesen az alapszabályok
szellemével nem ellenkező – egyesületekbe tömö-
rülését [...] A február 8-án Ljubljánában tartandó

V. kongresszuson még valószínűleg kiegészítik, esetleg módosítják az új statútumot, de az ott hozott határozatokkal egyetemben bizonyos, hogy hozzájárul majd, hogy fiatal intellektuelseink szocialista nevelését szorosabbra fűzze a társadalmi, gazdasági szükségleteinkkel.”

Ugyanott Bálizs Jolán így számolt be a zombori Kaszinóban [Petőfi Sándor Kultúregyesület] tett látogatásáról: „Kérdéssel állok elő: azt hallottuk, hogy a zombori amatőrökkel mostanában nincs valami rendben, bár nemrég még példaként emlegették őket a tartományi értekezleteken. Először csendben tudtomra adják, hogy erre ők nem hivatottak felelni, mert mégis egy illetékesebb emberrel kellene megbeszélnem a dolgokat. Végül azonban mindegyikük kirukkolt a maga válaszával [...] Most megtudom azt is, hogy tavaly egyesültek a szerbhorvát nyelvű egyesülettel [...] Matyi bácsi itt felvonja a vállát, szerinte – bár ismételten megjegyzi, hogy ő nem illetékes magyarázattal szolgálni – ez lett a kerékkötője mindennek. Szó sincs róla, nem veszekszik a két együttes, megvannak egymás mellett, csak éppen nem csinálnak semmit. Egy helyiségük van, azon osztozkodnak, ott tartják a próbákat, illetve csak tartanak, mert ilyen esetben mindig a másik csoport is igényt tart rá. Amíg nem szorongtunk így egymás hegyén-hátán, énekkarunk is volt, rendesebben is dolgoztunk. Rendben van, de legalább adnának másutt is egy kis helyet, hiszen a Népegyetem ott áll üresen [...] A panaszokból és szemrehányásokból elég volt, azt hisszük hallgatóink is megelégtettek. Lám, mennyi, de mennyi minden igazolja a tétlenséget. Mert talán mondanunk sem kell, hogy a zombori Petőfi Sándor Kultúregyesület színjátszói nem csinálnak semmit. Azaz mégis, készítenek egy vígjátékot. Kedvetlenül csinálják azt is, hiszen ki tudja, rebesgetik, hogy rövidesen lebontják a Kaszinót. Kár lenne érte. Habár igaz, ki tudja? Hátha utána Zomborba járva könnyebben rá találhatnánk az amatőr színjátszókra.” > **1962. február 10.**

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Major Nándortól dec. 16-án kaptam a következő sorokat: »K. Lesznai Anna – regényének részleteit, melyeket Sinkó Ervin útján juttatott el hozzánk, nagy örömmel vettük és élvezettel olvastuk; alkalomadtán szívesen közöljük. Azonban bánt bennünket, hogy deviza-nehézségeink miatt nem tudunk tiszteletdíjat kiutalni« [...] megütötte a szememet (fületem helyett) az »alkalom adtán« szó – az szokatlan. Azt szokták írni, »amint tehetjük« vagy »legközelebb« – mit gondolsz ez véletlen vagy kissé »félretoló« gesztus – vagy egyszerűen a magyar szóhasználatnak kis botlási eredménye?»¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 145., 164–165.

1962. február 8.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* bejelentette: „Ljubljánában ma megkezdődött a Jugoszláv Egyetemista Szövetség ötödik kongresszusa.”

1962. február 9.

Saffér Pál az Újvidéki Rádió *Panorámájában*: „Ismét divatba jöttek az irodalmi csoportosulások. Miután hírt adtunk arról, hogy nálunk egymás után alakulnak a csoportok és még a csoportoknál is gyorsabban az úgynevezett szócsövek, vagyis egyszerűbben szólva az irodalmi mellékletek a lapokban – mert most már a *Híd* folyóiraton kívül nemcsak *Kilátónk* van, de *Symposionunk*, sőt *Visszhangunk* is – ezúttal Zagrebből érkezett a hír egy irodalmi csoport megalakulásáról. Számunkra nem is annyira maga a csoport érdekes, hiszen messze van ide Zagreb, mint inkább a csoport kiáltványa és programja, amellyel megalakulásukat bejelentették. Mert ez a nyilatkozat egy új jelenséget tükröz a különböző és legtöbbször indokolatlan, elvtelen és értelmetlen szélsőségek után, új modernek kapnak szót irodalmunkban. Ez a nemzedék már nem szédül meg sem a Nyugat, sem a Kelet irodalmi dogmáitól, vagy salto mortaléitól, rendelkezik megfelelő kultúrával, képzettséggel, szépérzéssel, és válogatja az iro-

dalmi importáradatból azt, ami valóban érték. Keresi pólusok között, de mindenekelőtt hazai földön állva a saját egyéni szerepét, hangját és mondanivalóját, hogy valóban jó értelemben modern és eredeti lehessen [...] Ez a közlemény a *Književnik* című folyóirat 29-ik számában jelent meg [...] Szebbet és jobbat nem lehet kívánni a jugoszláv irodalomnak.”

1962. február 10.

Az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában Papp Imre arról számolt be, hogy „Régen volt már ilyen népes a zombori Ifjúsági Otthon nagyterme, mint a napokban. Több mint száz fiatal jött el az Ifjúsági Rádió február 17-i nyilvános műsorát megelőző hangpróbára. Több mint 50 slágerénekes, közel 20 népdalénekes, 15 szavaló, jónéhány hangszer-szólista és a helyi ifjúsági kvintettzenekar tagjai”. Ugyanott azt is hírül adta: „A zombori Petőfi Sándor Kultúregyesület színjátészoí ma este 8 órai kezdettel bemutatják Rettegi Endre fordításában Margaret Majo *Apuci, mamuci, babuci* című háromfelvonásos vígjátékát. A bemutató iránt nagy az érdeklődés, már egy héttel ezelőtt minden jegy elkel.”

A *Délutáni híradó*ban Lévay Endre jelentette: „A subotikai Zeneiskola meghívására négy fiatal tehetség mutatkozik be a zenekedvelő közönségnek. Milkó Mária csellista, Emih Melinda szoprán énekesnő, Katarina Pletikosić és Basch Mária zongoristák, a zágrábi Zeneművészeti Akadémia abszolvensei. Ezek a fiatal tehetségek itt születtek Suboticán, a subotikai Zeneiskola neveltjei, s innen kerültek a konzervatóriumba. Érthető tehát, hogy első subotikai bemutatkozásukat nagy érdeklődés előzi meg. A fiatal abszolvensek február 12-én hétfőn este 9 órakor lépnek föl a Zeneiskola kamaratermében. Bemutakozó hangversenyük műsorán Bach, Händel, Beethoven, Chopin, Rossini és Matz művei szerepelnek.”

1962. február 13.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Jovan Veselinov, Szerbia Népszkupstinájának elnöke ma tisztelgő látogatáson fogadta dr. Práth Károly belgrádi magyar nagykövetet.”

1962. február 14.

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Nagyon jól esik, hogy a *Regény regénye* ennyire érdekli. A könyvösszel meg fog jelenni a Verlag Wissenschaft und Politik Köln kiadásában németül és mint-hogy a külföldi kiadások jogát átruháztam erre a kiadóvállalatra, bármennyire is szeretném, ha az Ön fordításában angolul is megjelenéne részletek a könyvből, arra kell kérnem, szíveskedjék ebben az ügyben a kiadóhoz fordulni (Köln, Salierring 14/16), akit ma én is értesíték az Ön ajánlatáról. Az *Optimistákra* nézve külföldi kiadóval szemben még nincs semmiféle megállapodásom. Kívánságának megfelelően postára adok az Ön címére egy példányt.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 147., 167.

1962. február 15.

A magyar újságíró-szövetség [Magyar Újságírók Országos Szövetsége, MUOSZ] és a jugoszláv újságíró-szövetség [Jugoszláviai Újságírók Szövetsége] megállapodása alapján háromtagú küldöttség (Timmer József, a *Népszava* főszerkesztője, Szentkirályi János, a *Szabad Föld* főszerkesztője és Gellért Gábor, a MUOSZ titkára) 15 napos jugoszláviai látogatásra érkezett.¹ > 1962. március 10.

A *Symposion* 9. száma közölte az 1959-ben újra-indult *Književnik* című zágrábi folyóirat körül tömörült íróknak (Duško Car, Vlado Gotovac, Stanko Juriša, Vesna Krmpotić, Ivan Kušan, Tomislav Ladan, Slobodan Novak, Ivan Slamnig, Antun Šoljan) a folyóirat 1961. évi 29. (és egyben utolsó) számában közzétett kiáltványát, amelyben többek között ez állt: „Mit akarunk? Olyan irodalmat, amely élénken és tevékenyen kiveszi

részét napjaink társadalmi és politikai eseményeiből, tehát olyan irodalmat, amely társadalmi kötelezettséget vállal. Eszerint olyan írókat is, akiknek kötelezettségvállalása művészi alkotásaikban valósul meg, és nem társadalmi státusukban. Azt akarjuk, hogy mai korszerű irodalmunk megtartsa kontinuitását a hagyományokkal, a múlt tagadhatatlan értékeivel, de hogy ugyanakkor lépést tartson a jelen világirodalmának céljaival és megvalósulásaival. Legyünk modernek, de a magunk módján modernek. Mi azt akarjuk, hogy a technika gyors fejlődésének, a gépesített civilizáció és kultúra terjedésének korszakában a hamisítatlan szellemi értékekért folyó harcban az irodalom is részt vegyen, igazolja az intellektuális munka tekintélyét és helyét a jelenkor társadalmában, az ember jogát, hogy egyén maradhasson. Olyan irodalmat akarunk, amely teljességével a mai emberre hivatkozik, tehát amely egyaránt felhasználja az ember szellemi és esztétikai képességeit. [...] A tetteket akarjuk, és ellenezük az üres szóvirágokat. Mi mindig csak valami mellett vagy valami ellen vagyunk [...] Mindazok ellen vagyunk, akik címkeként ragasztják irodalmunkra az eszmeiséget, azok ellen, akik az irodalomban nagy szavak, idegen gondolatok, emlékművek és ereklyék mögé rejtik saját tehetetlenségüket, gondolati és művészeti imaginációhiányukat, meggyalázva ezáltal a szavakat, a gondolatokat és az ereklyéket. Mi ellenezük a nemzeti romantikát, amely évszázados késéssel kelti életre a nemzeti mítoszok hazug hősiességét, és amely a visszafojtott nacionalista szenvedélyek kifejezése. De ellenezük a sznobok kozmopolitizmusát is, amely – kultúr hagyományainkat, nyelvünket és irodalmunkat elhanyagolva – az epigonok módján és xenomániakusan a külföldi irodalmak szélsőséges dicsőítéséhez vezet [...] Azt akarjuk, hogy az író társadalmi- és magánéletét szigorúan válasszák el irodalmi alkotásaitól. Hogy az irodalomról mint olyanról külön tárgyaljunk; az író értékelése a munkássága alapján történjék, ne a társadalmi funkciója alapján.²²

A *Symposion*nak ugyanez a száma részletet közölt Sinkó Ervin *Egy regény regénye* című „Híd-díjas regényéből” és *A véres mítosz* című tanulmányából.

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Most könyörtelesenül postára menesztjük ma a mű második és hosszabbik felét. Nem is képzeled milyen izgatottan kísérem elképzelt olvasástokat – és mennyire szeretném tudni szeretitek-e az egészet és mik a kifogásaitok [...] Az *Új Látóhatár*ban egy hosszú és mondhatnám tiszteletteljes és szeretetteljes kritika jelent meg rólad [...] Ostobán nem emlékszem tisztán az író nevére, ha jól emlékeznék – valami Marton nevű ifjú írhatta.³ Írd meg ha nem kaptad meg – elküldjük neked. Örültem mikor elolvastam – mert az illető érti, hogy milyen jó és meleg lélek vagy – és ennél többet talán irodalmilag nem lehet egy kritikustól várni, de szép azért ha valakinek a jó volta úgy átszivárog írásán, mint a tieden és ha azt valaki megérteni tudja.”⁴

1. MOL XIX-J-1-j-5c-003693-1962.; SA63, 64.
- 2. Ismertetjük csoportunk kiáltványát. *Iffjúság*, 1962. február 15. 9. Idézi Bosnyák 2003, 60–62.
- 3. Márton László: A napló naplója (Egy regény regénye). *Új Látóhatár*, 1961. 551–554. – 4. Sinkó Ervin levelezése II. 148., 166–167.

1962. február 16.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „A hegyesi [Kishegyes] Kultúr tanács és a Közművelődési Közösség vezetősége már régóta foglalkozik a kultúralap megteremtésének a problémájával. Úgy döntöttek, hogy társadalmi hozzájárulásból hozzák létre oly módon, hogy a mozielőadások, táncrendezvények, versenyek, mérkőzések, színházi előadások belépőjegyei mellé minden alkalommal egy tíz dináros jegyet mellékelnek, ami a lakosságnak egyáltalán nem jelent komoly anyagi megterhelést. A hozzávetőleges számítások szerint Kishegyesen ezekből a tíz dinárokból ebben az esztendőben két és fél millió dinárt gyűjtenek össze. Ennek az összegnek a felét a helyi kultúrtevékenység pénzelésére,

a másik felét pedig a testnevelés fejlesztésére fordítják”.

Fenyő Árpád álnéven Bogdánfi Sándor, a *Dolgozók* című szakszervezeti hetilap fő- és felelős szerkesztője „a tudós irodalmunkra s most jelentkező tehetségeinkre egyaránt káros dilettánsoknak” nyilvánította Fehér Kálmánt, Tolnai Ottót és Domonkos Istvánt még azt is „nagyon vitathatónak” tartva, hogy egyáltalán „megérdemelték-e helyüket az *Iffúság* irodalmi oldalának szerkesztőségében” mondván: „Nincs szükségünk analitikus elmélyülésre, hogy megállapíthassuk: kialakult nálunk egy kisszámú, túlnyomórészt fiatalokból álló, kicsiny irodalmi múltunkra tekintettel nem levő, felelőtlen réteg, amely költészetében a zavarosságból eredő érthetelenséget, zűrzavart használja fel mondanivalótlanságának leplezésére.”¹

B. Szabó György Sinkó Ervinnek: „Szeretnénk tudni visszaérkezésének pontos idejét; szerény kis ünnepség keretében szeretnénk átadni a HÍD-díjat.² Február vége, illetve március eleje lenne a megfelelőbb: újabban ismét havazást jósol a rádió. Talán addig az idő is felenged, az utazás is biztonságosabb lesz. A szabadkai szeminárium nagyon jól sikerült: Penavinné mellett már Szeli is előadott, jómagam vagy 26 órát tartottam, elsőéveseknek és harmadéveseknek – a harmadévesek egy része most februárban már ki is állt vizsgázni a régi magyar irodalom anyagából. Ma fejeztem be egyébként a Régi magyar irodalom vizsgáit – a jelöltek valamennyien főiskolát végeztek, s most harmadévesek – 14 jelölt közül 12 vizsgázott le, a nagyobbik fele 10-essel. Nagyon szolid, komoly, színvonalas, kissé tanáros tudással vizsgáztak; lelkiismeretességük meglepő volt. A Tanszék címe ma érkezett levél Firenzéből: Pálinkás László egyetemi m. tanár jelentkezett; kiadványcserét, könyvcserét, kapcsolatot szeretne teremteni velünk. Ezt a kérdést is majd Sinkó elvtárs visszaérkezése után intézzük el. Magamról néhány szót.

Már két hónapja a középiskolai magyar nyelv és irodalomtanítás programján dolgozom; a végső szöveget szerkesztem most, három belgrádi vita után végre úgy látszik sikerült velük elfogadtatni ezt a modern koncepciót. Mihelyt elkészülök vele, elküldöm, nagyon szeretném, ha átnézné, s megtenné megjegyzéseit. Természetesen azonnal hozzá kellene látni a tankönyvek megírásához is – húsz év óta nincs irodalmi tankönyvünk a középiskolákban. A tanszék munkáját ilyen irányban is fejlesztenünk kell; maholnap a mieink veszik kezükbe a tanítást a középiskolákban is. Ami az én »papírügyemet« illeti – elég lassan, szuszogva mozog minden; kérvényemre, amelyet 1961. dec. 7-én adtam be 1962. febr. 8-án érkezett meg a válasz, amelyben közlik, hogy vizsgát kell tennem szerb nyelvből, s ugyanakkor a mi Tanszékünket kérik meg arra, hogy tegyen ajánlatot a többi vizsga tekintetében is. Tartok tőle, hogy hosszadalmasan bonyolítják a dolgot, feleslegesen, tanári pedantériával és hivatali logikával. Kissé elkedvetlenített mindez; Sinkó elvtárral személyesen kell megbeszélni a részleteket, én magam mozogni sem akarok, mert ebből a »tanár-diák« státusomból már régen elegendem van. A lakásügyem is nehezen mozog, bár újból ígéretet és minden egyebet kaptam illetékes helyről – s mégis tartok attól, hogy öt évi várakozás után nem kapom meg éppen azt a lakást, amelyre öt éve várok. S végül egy vidám hír: a belgrádi magyar követség hivatalosan értesítette a Szövetségi Végrehajtótanácsot arról, hogy »persona non grata« vagyok számukra. S egy még vidámabb: Csákány, a követségi elsőtitkár (a főrendőr) találkozik Olajossal [Olajos Mihály] és ezt mondja: »Mi nem tudjuk hogy maguk mit gondolnak Szabó Gyurkáról, mi, Budapesten lángésznek tartjuk.« Mindezt a »persona non grata« kimondása után... Most már véglegesen és visszavonhatatlanul »eretnek«-katedra lettünk. Úgy látszik a magyar irodalom és a magyar irodalomtörténet ügyét is csak Jugoszláviában lehet jól szolgálni, s úgy látom, hogy nemcsak ma, hanem holnap is.

Még egy-két szó Szelei Pistáról. Csont-bőr szegény, hétrét görnyedve jár-ke, mert valami lumbago kínozza – nagyon ráférne a pihenés, kikapcsolódás. Lehetővé kellene tenni, ha a választását lebonyolítjuk, hogy néhány hónapra elküldjük külföldre, világot látni, nem dolgozni. Inkább elviseljük még egy pár hónapig a hiányát, mint hogy később mind gyakrabban és huzamosabb időre nélkülözzük. Drága, értékes ember, ritka becsületes és okos tanárember, akinek egész életén keresztül »a tanárság« életeszeménye, életcélja volt. Ezt a kérdést is visszaérkezése után beszélhetnénk meg, de felvetem, mert komoly problémának érzem az embereinkkel való törődést éppen a Tanszék jövője szempontjából.”¹

1. Fenyő Árpád [Bogdánfi Sándor]: Ismerjük meg őket. *Dolgozók [Visszhang c. melléklet]*, 1962. február 16. Idézi Bosnyák 2003, 85–86. – 2. B. Szabó György: Sinkó Ervin köszöntése a Híd-díj átadásakor (1962). A *Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei*, V. évf. 1973. 123–124. – 3. Kézirat. Sinkó Ervin levelezése II., 149., 169–170.

1962. február 17.

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „Nothof Károly, a Zentai Bábszínház igazgatója eddig már több bábjátékot írt, a zentai gyerekek már jól ismerik Nothof Károly műveit. Most pedig alkalom adódott arra, hogy más városok apróságai is megismerjék. Vajdaság egyik példásan működő bábszínházában, a zrenjaniniban [Nagybecskerek] másorra tűzték Nothof Károly *Aranytojás* című bábjátékát. A darab Hartig Sándor rendezésében készült, és ez a holnap délutáni bemutató vajdasági viszonylatban is jelentős lesz.”

„A suboticaí írók irodalmi élőújtsága, az *Életjel* hétfőn, február 19-én a művésztepek tíz esztendejéről emlékezik meg. Az *Életjel* estjén Dévics Imre beszél, majd Ács József festőművész a művésztepek megalakításának kezdeményezője mondja el vállalkozásuknak legjellemzőbb és legküzdelmesebb fejezeteit. A jubileumi esten az *Életjel* munkatársai megemlékeznek Csáth Géza suboticaí származású író életének tragikus

napjairól, a Népszínház művészei pedig színre hozzák eddig ismeretlen művét, a *Csók* című melodramát, amely kéziratban maradt meg, és hozzátartozói őrizték meg hagyatékával együtt az utókor számára.”

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége nyilvános műsort tartott Zomborban.¹

1. ÚR, 1962. február 24.

1962. február 18.

Az Újvidéki Rádió *Vasárnapi sportújsága* beszámolt arról, hogy „A fővárosban ma tartották meg a Jugoszláv Asztalitenisz-szövetség évi közgyűlését. A határozatok közül legfontosabb, hogy az igazgatóbizottság eddigi hatáskörébe tartozó problémák közül sok a köztársasági és a községi szervek hatáskörébe került. Az elfogadott új alapszabályt különösen a játékosok igazolása terén bővíti a köztársasági szövetségek hatáskörét. Az új végrehajtó bizottság a jövőben elsősorban a minőség fejlesztésével foglalkozik, élversenyzőink problémáival és a nemzetközi kapcsolatokkal. A két közgyűlés közti időszakban asztaliteniszezőink legnagyobb sikerüket a pekingi világbajnokságon érték el, ahol csapatversenyben ötödik helyet szereztek. A közgyűlésen külön elismeréssel adóztak a szövetségi kapitányoknak, jó munkájukért megdicsérték a zentai Korpa II.-t és hrastniki Veckót, fegyelmezettségükért pedig Vogrincot és Teránt. Ezenkívül nyolc asztaliteniszklubot is megdicsértek”.

Azt is közölte, hogy „A suboticaí Spartacus úszóklubja ma délelőtt tartotta évi közgyűlését”. Ebből az alkalomból Balla László, a klub elnöke értékelte az eredményeket.

1962. február 19.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Magyar Újságírók Országos Szövetségének meghívására ma Budapestre érkezett a jugoszláv újságíró-küldöttség. Újságíróink két hetet töltenek Magyarországon. Hivatalos megbeszéléseket folytatnak a magyar

újságírók képviselőivel a két szervezet kölcsönös kapcsolatairól, és megismerkednek Magyarország politikai, gazdasági és kulturális fejlődésével. Budapesten kívül ellátogatnak még Miskolcra és Egerbe is. A jugoszláv újságírókat megérkezésük után fogadta Siklósi Norbert, a Magyar Újságírók Szövetsége országos vezetőségének főtíkára.”

Ugyanott Saffer Pál arról számolt be, hogy „Ma délután horvát írók csoportja érkezik Novi Sadra, ahol holnap este a Népegyetem központi tribünjén irodalmi estet tartanak. A horvát írók, Antun Šoljan, Slobodan Novak, Ivan Slamnig és Tomislav Ladan, a Vajdasági Írószekció meghívására érkeztek tartományunkba, és a vendéglátók terve szerint két napot töltenek Novi Sadon, majd csütörtökön a suboticiai Népegyetemen, pénteken pedig a zombori tribünön tartanak irodalmi esttel egybekötött beszélgetést. Ezt a turnét a vajdasági szekció a már hagyományos köztársaságközi irodalmiest-csere keretében szervezi, és viszonzásképpen még a tavasszal vajdasági írók egy csoportja látogat Horvátországba”.

Szabadkán a zeneiskola hangversenytermében az *Életjel* irodalmi élőújság megemlékezett Csáth Géza születésének 75. évfordulójáról. A műsort összeállította, az összekötő szöveget írta és elmondta Dévavári Zoltán. A szabadkai Népszínház művészei – Romhányi Ibi, Szilágyi László, Czehe Gusztáv – Virág Mihály rendezésében részletet adtak elő Csáth Géza *Csók* című melodráájából.¹

1. Dér 1977, 31., 141–142.

1962. február 20.

Az Újvidéki Rádió hírül adta, hogy Szilágyin „Néhány színházkedvelő fiatal kezdeményezésére Ifjúsági Színpad alakult. Elsőnek a *Zsákbamacska* című háromfelvonásos zenés vígjátékot mutatták be. Lovas István, a darab rendezője szerint a darabot Vajdaság több helységében bemutatják. Ezenkívül, ha sikerül, baranyai körútra indulnak vele”.

A járási szabálysértési bíró 15 napi szabadságvesztésre ítélte Vondra Gyula temerini plébánost azzal a váddal, hogy az egyházi tulajdonban lévő, lakásnak épült telepi házat beköltözési engedély nélkül vette használatba, majd február 23-án újabb 15 napra azért, mert a belügyi szervek engedélye nélkül vallási szertartásra használta. 1962. augusztus 9-én ment letöltetni a 30 napot, de mivel édesanyja súlyos beteg volt, hazaengedték, néhány nap múlva pedig értesítették, hogy az ügy tévedés volt.¹

1. Vondra 46–47.

1962. február 22.

Zágor György külügyminisztériumi főosztályvezető utasítása a belgrádi nagykövetségnek: „Mint ismeretes, a múlt év végén különböző forrásokban napvilágot láttak olyan hírek, hogy az albánok jugoszláv kapcsolataik bizonyos normalizálására törekednek [...] kérem a Nagykövetséget, hogy kísérfje figyelemmel az albán–jugoszláv kapcsolatok alakulását, és azok főbb mozzanatairól folyamatosan tájékoztassa a Központot.”¹

Kannás Alajos Sinkó Ervinnek: „Nagyon köszönöm a zágrábi levelet és a tanácsot. Még a héten feladom a titkárságnak a hivatalos kérést, s a budapesti lecke-könyvem hitelesített német másolatát, amelyben az összes lehallgatott előadás fel van sorolva. És a bécsi doktori diplomám fotóköpiáját. Doktori értekezésnek nagyon szeretném Radnóti Miklós költészetének kiértékelését választani, annál is inkább, mert különös módon – talán éppen a Jugoszláviában íródott versek miatt – Magyarországon igyekeztek a jelentőségét csökkenteni. Tudomásom szerint Ortutay és Sötér írtak róla néhány bányadt tanulmányt, de egy alapos, életét, költészetét és hatását felmérő könyv nem jelent meg. Az otthoni *Összes Versek* például nem tartalmazzák a Szász Bélának írott ajánlást, mert Szászt [!] a Rajk-perben börtönbe került, s a tanulmányt írók sem említik Szász és

Radnóti kapcsolatát, pedig közeli barátok voltak. És egy sereg más adat is van, amely megírásra vár pontosan magyar irodalmi [!] jelentősége miatt.”²

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Drága Mici és Ervinem, millió köszönet a felém nyújtott baráti segítő kézért, megható buzgóságokért. Legjobb a régi szeretet érzése, amely bennünk is él. Szép lenne persze, nagyon szép, ha foganatja volna! Fontos nekem ez a szó szerint életemet végig kísérő írásom – legfontosabb tán azért, mert harcoltam írásommal az elmúlással. Nem mintha semmit sem akarnék változtatni a világon, de valahogy a múlt értékes és mint múlt kell, hogy életben maradjon szerintem az emberi lélekben. Az öntudatra ébredés fontos része a gyökerek ismerete, az emlékezés [...] Bár semmiképp sem akarom magam szemtelenül összemérni a ti híres és nagysikerű Drina Hídjával³ – azt kell mondanom, hogy az is (szokványos mércével mérve) inkább világkép mint regény [...] Szerencsére a regény a náciizmus előtt zárul le. De ezt a szörnyű periódust betegségnek, a renden kívül eső pestis járványnak tudom csak felfogni – kóros szellemi fenoménnek. Azt hiszem az örület lázadása és bosszúja volt – a minden egyebet elnyomó túlzott racionalizmus ellen. Az elvek racionalizmusa és nem az emberi lénye ellen: mert az ember sajnos és szerencsére mindig kicsit bolondos. Így formuláztam meg magamnak: a Fekete mágia bosszulta meg magát azon kegyetlen harc ellen, amelyet évszázadok folytattak a csodálatos és a szóban ki nem fejezhető ellen. De ez csak lazán függ össze a regénnyel – merő csevegés, baráti demizálás amelyet sajnos nem folytathatunk fekete kávé mellett hosszú kedves estéken.”⁴

1. MOL XIX-J-1-j-1a-00129-1-1962. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 150. sz. – 3. A *Kezdetben volt a kert* összevetése Ivo Andrić regényével. – 4. Sinkó Ervin levelezése II., 151., 170–171.

1962. február 23.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön kiosztották a magyar szerkesztőség által > 1961. október 26-án kiírt irodalmi pályázat díjait, és a nyertesek részleteket olvastak fel a pályaművekből.¹

1. Plakát.; *Ostvaren program Tribine mladih između 11. februara i 11. marta 1962.* Kézirat. 1962. március 10.

1962. február 24.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Belgrádban ma véget ért a jugoszláv–magyar tudományos műszaki együttműködési vegyes bizottság rendes ülészaka. Megvitatták az együttműködés eddigi eredményeit, és meghatározták az idei programot.”

Arról is beszámolt, hogy „A Magyar Kiadói Főigazgatóság küldöttsége, amely a jugoszláv kiadóházak vendégeként Jugoszláviában tartózkodik, Kornis Pál vezetésével ma délelőtt Novi Sadra látogatott. A vendégek megtekintették a Forum, a Matica srpska, valamint a Testvériség-egység Könyvkiadó Vállalatot. A Magyar Kiadói Főigazgatóság küldöttsége tíz napot tölt Jugoszláviában, és ez idő alatt meglátogatják hazánk ismertebb kiadóházait.”

Zágor György külügyminisztériumi főosztályvezető levélben tájékoztatta Miklós Imrét, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettesét, hogy „nemhivatalos formában a budapesti jugoszláv nagykövetségnek felvetettük, nem volna-e célszerűbb a Bor-i rézbányákban elpusztult munkaszolgálatosok emlékére felállítandó emlékmű ügyét felekezeti vonalról antifasiszta vonalra áttérteni. A budapesti jugoszláv nagykövetség tanácsosa ezt a felvetésünket annak idején élénk helyesléssel fogadta és kijelentette, hogy a kérdést tovább viszi Belgrád felé. Minthogy azonban a jugoszlávok ezideig még nem reagáltak, felkértük belgrádi nagykövetségünket, hogy – ugyancsak nemhivatalos – minél előbb tájékozzék a jugoszláv álláspont felől. Nézetem szerint március végéig várnunk kellene a jugoszláv hozzáállásra,

de ha addig nem történe reagálás, úgy adjunk szabad teret a felekezeti vonalú bonyolításnak”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-002323-1961.

1962. február 27.

Jankovics Ilona riportja az Újvidéki Rádió *Kulturrevüjében*: „Bácsföldvár központjában gyanútlanul érdeklődünk a 100 éves jubileumát ünneplő Svetozar Marković elemi iskola holléte után. A 6200 lakosú falunak minden bizonnyal egy iskolája van. Ki hitte volna, hogy mégsem lesz oly egyszerű megtalálni az igazit. – Melyik épületet keresik a hét közül? – válaszolt a kérdező. – Hát a százéveset. – Mind a hét szép időt élt meg – hangzott a válasz [...] A templom árnyékában húzódtott meg düledező vert falaiival a központi, a legnagyobb, a négy tantermes iskolaépület. Csodálkozni csak azon lehetett, hogy vajon a Szentlélek tartja-e össze vagy az a jó erős madzag és drót, amivel az ablakszárnyakat bekötözték, hogy a hideg szél csak kerülő úton juthasson be az ujjnyi réseken a tanterembe [...] Persze, persze, ünnepel az iskola, az ünnepséghez kicsi az épület, az egyletben vannak most. Az ünnepségen ott volt talán mind a 710 diák meg mind a 26 nevelő. Akadt néhány szülő is. Sajnos a járásból vagy a kommunából érkezett vendégek jelenlétéről nem adhatunk hírt. Állítólag mindenki el volt foglalva, olyannyira, hogy a 100 éves fennállását ünneplő Svetozar Marković elemi iskola jubileumára nem tudott eljutni. Éppen senki sem. Buru Mihálllyal, az iskola igazgatójával beszélgettünk [...] míg az igazgató csendben sorolta gondjait, jegyzetfüzetemben fellapoztam a becsei kommuna tanügyi osztályán szerzett értesüléseimet. – Legégetőbb kérdés a kommunában a földvári iskola ügye – mondták. Az idén a választópolgárok megszavazták személyi jövedelmükből egy százalék hozzájárulást az iskolaalaphoz. Ez évi 50 millió dinárt jelent. Ezt feltétlenül a földvári iskola felépítésére fordítjuk. Az építkezést még az idén megkezdjük, haladéktalanul [...] A százéves fennállását ünneplő iskola gyerekráj- és fényképkiállítás

is rendezett. A megsárgult fényképek a jelenkori épületet ábrázolják még egykori, díszesebb állapotában, ezek között a fényképek között nagyon szép lett volna ott látni, most a századik évben az új, a büszke, a nagy, napfényes iskola képét vagy legalábbis a tervrajzát. Ezt meg is mondtuk ott. Majd a 101. esztendőben – válaszolta egy fiatal tanítónő meggyőződéssel. És mi hiszünk neki.”

Aladics János beszámolójából: „Egy Tisza menti kisvárosban történt nemrég, hogy egy többéves, jól működő képtárat sürgősen kilakoltattak [...] Mielőtt visszaaggatták volna a képeket régi helyükre, befestették az öles falakat, és a termeket is újból rendbe tették [...] A napokban azonban újból szóba került ez az intézmény. A gazdaság feltartóztathatatlan terjeszkedése újból veszélyezteti a képtárat [...] egyik helyiségében szeretnék elhelyezni a város egyik közhivatalát [...] egy másik termét egy gazdasági vállalatnak szánták.”

Mi csak helyeslünk vagy ellenzünk. Saffer Pál jegyzetei egy bácskai utazásról: „Olyan szépek voltak azok az idillikus irodalmi estek, amikor a szervező könyvhónap idején, helyesebben a vége felé nem tudva, hogy mit csináljon a pénzzel – helyesebben tudva azt, hogy a rábizott és erre szánt pénzt a hónap végéig el kell költenie – hirtelenében feltárcsázta valamelyik Novi Sad-i szerkesztőséget és sürgősen megrendelt négy vagy öt vajdasági író franco Csernye [Magyarcsernye], Ada vagy Kishegyes, irodalmiest rendezése végett. Az írók pedig ilyenkor előszedték a számfűles kéziratokat, és felkerekedtek vonaton, autóbuszon vagy autón, már aszerint, hogy szállítás dolgában milyen bőkező volt a megrendelő, és estére a helyi kultúrotthonban a tíz-húsz szál felnőtt és a hirtelenében összecsdített kerekre nyílt szemű iskolás gyerekek előtt, akik úgy néztek ezeket a pódiumon ágáló embereket, ahogyan az állatkertben a zsiráfot vagy általában minden különös látnivalót néznek, egyszóval telt ház előtt, ünnepélyesen felolvasták műveiket. A

közönség hallgatott, udvariasan tapsolt, a tanítók megizzadtak abbéli nemes igyekezetükben, hogy csendre intsek a pusmogó gyereksereget, amely sehogy se tudta megérteni, hogy miért kell az embernek érdeklődést mímelni, amikor unatkozik, azután következett a legszebb. A közönség utolsót tapsolt és hazament, boldogan, hogy megszabadult az írótól, mondogatva, hogy na, ez is megvolt, az írók pedig boldogan, hogy megszabadultak a közönségtől, a szervező kíséretében átvonultak a helyi nagy kocsmába, ahonnan a hagyományos bácskai vendégszeretet termékeinek hatása alatt éjfél felé fütttyös szóval vagy szódabikarbónát nyelegetve ültek autóba, vagy ballagtak az állomásra. Egyszóval mindenki boldog volt, és elégedett. De hol vannak már azok az esték? Ma már mások az írók, és más a közönség. Hogy ez így van, arról meggyőződtem egy bácskai utazáson. F fiatal horvát írók társaságában jártam a vajdasági városokat, azokkal, akikről álláspontjaik miatt az utóbbi időben sokat mesél az irodalmi fáma, azokkal, akiknek elvük, hogy vagy helyeselnék vagy elleneznek valamit, de művészet és irodalom dolgában megalkudni nem akarnak – és szemtanúja voltam, hogyan törik darabokra az idill. Mert ezek nem elégedtek meg a régi formákkal [...] ezek beszélgetni akartak, vagy esetleg vitatkozni a közönséggel. És itt kezdődött a baj. Mert az a közönség sem volt a régi. Talán az újdonság varázsa izgatta – nem tudom –, de belement a játékba. És a játék nagyjából szomorú volt. Már az első estén felvetődött a »népemet tanítani« József Attila-i kérdése, és a vitázók követelték a tanítást minden áron – és népiskolás fokon, a vendégek pedig az író lelkiismeretére hivatkozva védték a megalkuvás nélküli, következetes művészetet. És így volt a második estén, a harmadikon is [...] az úgynevezett klasszikus irodalmi esteknek nagyjából befellegzett [...] Soha nem volt annyi irodalom iránt érdeklődő, és annyi magát írónak és költőnek deklaráló fiatal, mint ma, de sohasem volt annyi félreértés, tévhit és álirodalmárgodás mint ma.”

Heltai György Sinkó Ervinnek: „Bevezetésül hadd írjam meg mindjárt, hogy milyen nagy és megrendítő élményt jelentett számunkra Moszkvai Napló-d [az Egy regény regénye] olvasása. Kézről-kézre járt itt nálunk könyved s fogadtatásáról némi ízelítőt nyújthat lapjaink legutóbbi számában publikált méltatása. A francia kiadásból egy számot feladtunk címedre, a magyar a napokban lát napvilágot. Kérésünk is lenne Hozzád, vajon nem lenne-e kedved valamit írni számunkra? Következő számunk középpontjában a sztálini ideológia bírálata és a desztalinizáció jelenségei állanak s mi nagyon megtisztelve éreznék magunkat, ha kontribúciódra számíthatnánk. Ha ez a témakör nem érdekelné, szívesen vesszük bármely más írásodat is. Kiadványaink szellemét, témakörét talán ismered, hiszen a *HÍD* rendszeresen kapja azokat.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 152., 173–174.

1962. február

A *Híd* 2. számának tartalma: Muharem Pervić: *Ivo Andrić elbeszélései* (Megjelent a beogradi *Delo* című folyóirat 1961. decemberi számában. Borbély János fordítása); Miroslav Krleža: *Francisco José Goya y Lucientes* (Sinkó Irma fordítása); Deák Ferenc: *Egy éjszaka Bacchus bőrében*. (Kisregény. Részlet); Pap József: *Intelem; Varázslat* (Versek); Torok Csaba: *Fogam alatt; Azoknak, akik gólyalábon járnak* (Versek); Antun Šoljan: *Tanja* (Részlet az *Izdajice* című, 1961-ben megjelent regényéből. Tomán László fordítása); Saffer Pál: *Beliül nem sárga a községháza*; Burány Nándor: *Széljegyzetek*; Szeli István: *A tragédia-fordítások kulisszái mögül*; B. Szabó György: *A fiatalok és a fekete-fehér jegyében*; Bori Imre: *A közömbösség tragédiája* (Deák Ferenc: *Rekviem*. Forum, 1961); Tomán László: *Irodalmi kísérlet, társadalmi kísérlet* (Antun Šoljan: *Izdajice*. Zora, Zagreb, 1961); Dobrica Ćosić: *A korszerűtlen nacionalizmusról* (Ács Károly fordítása); *Krónika*. Evans Merlyn grafikája.

A *Híd* 1. és 2. száma közölte Dobrica Ćosić *A korszerű korszerűtlen nacionalizmusról* c. írását, amelyben kifejti: „Semmilyen szocialista elv sem adhat jogot arra, hogy komolyabb okok nélkül túlméretezzük és felfűjjük a nemzeti kultúrák veszélyeztetettségét az unitarista és nagyállami vámpírok részéről. Ezt a veszélyt mindinkább a nacionalista kispolgárok, szeparatisták, partikularisták, a jugoszláv népek testvériségének és egységének ellenségei találják ki és fűjják fel. A nagyállami centralizmus elleni harc mögött az utóbbi időben mind gyakrabban nacionalizmus és köztársasági bürokratizmus bújlik meg; így aztán az anticentralizmusból a nacionalista kispolgárok és bürokraták demagógiája lesz.”¹

1. *Híd*, 1962. 2. 189.

1962. március 1.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzésében beszámolt arról, hogy „Február 28-án kérésére fogadtam Boriszavljevics [Borisavljević, Slobodan], aki egy Jugoszláviában felépítendő nemzetközi kísérleti atomreaktorral kapcsolatos írásos emlékeztetőt adott át illetékesekhez való továbbítás végett [...] Közölte a tanácsos, hogy Crvenkovszki [Crvenkovszki, Krszte] művelődésügyi államtitkár február 28-án reggel megérkezett. Itt is pihenni szándékozik, esetleg színházba, operába látogat a rendelkezésére álló 2-3 nap lehetőségei szerint. Szó lehet egy esetleges kollegiális látogatásról Ilku elvtársnál, ha utóbbi nem beteg és ideje is megengedi. Crvenkovszki egyébként pihenni járt Lengyelországban, s ott idejének nagyrészét Zakopanében töltötte lengyel kollegája vendégként [...] Érdeklődésemre, hogy t. i. mit ért ő a nemzetközi munkásmozgalom »haladó szárnya« alatt, azt válaszolta, hogy a Szovjetuniót, Lengyelországot, Magyarországot és Jugoszláviát, »regresszív szárnya« alatt pedig Kínát. Közölte velem, hogy ezzel az önkényes csoportosítással ugyan nem tudok egyetérteni, de beszélgetésünk

lehetőségeit meghaladja ennek a hibás nézetnek a megvitatása. A nemzetközi munkásmozgalom megítélésénél mi az 1960. novemberi moszkvai Nyilatkozat alapján állunk, amely nyilatkozaton mindenestre ott van Kína Kommunista Pártja képviselőinek aláírása is. Boriszavljevics a témát tovább nem feszegette, de megjegyezte, hogy azért az országaink közötti viszony a jelenleginél sokkal jobb lehetne minden téren, s elérhetné azt a szintet, amelyen a szovjet–jugoszláv és a lengyel–jugoszláv kapcsolatok állanak.”¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Román Nyelvművelő Egyesület megalakítását kezdeményező bizottság és a verseci *Lumina* román nyelvű folyóirat szerkesztősége a Pančevói [Pancsova] járás Pedagógiai Központjával egyetemben március 3-án és 4-én tanácskozást szervez Versecen, írók, tanügyi, közéleti és kultúrmunkások részvételével. A kétnapos tanácskozáson a román nyelv oktatásáról az általános és középiskolákban és a Román Nyelvművelő Egyesület munkájáról lesz szó. Ennek az egyesületnek az a feladata, hogy tartományunk területén foglalkozzon a román nemzetiségi kisebbség nyelvi és irodalmi kérdéseivel, kutatásokat végezzen e téren, továbbá összehasonlításokat a Vajdaságban élő más nemzeti kisebbségek nyelvével, s hogy elősegítse a román nyelvoktatás kiegészítését és tökéletesítését az általános, közép- és főiskolákban.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-4-1962.

1962. március 2.

Az Ifjúsági Tribünön Király Ernő tartott előadást az elektronikus zenéről.¹

1. Plakát; *Ostvaren program Tribine mladih između 11. februara i 11. marta 1962.* Kézirat. 1962. március 10.; Vojnits Tivadar: A zene új távlatai. Király Ernő érdekes előadása az Ifjúsági Tribünön. MSz, 1962. március 9. 8.

1962. március 3.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy Karlócán, „a Tartományi Oktatás-fejlesztési Központban ma véget ért a magyar, román és szlovák nyelven előadó történelem szakos tanárok szemináriuma. Az együttes szeminárium tárgya a történelem tantervének összehangolása volt.¹ A résztvevők erről a sikeres szemináriumról értékes tapasztalatokkal gazdagodva térnek vissza iskolájukba”.

1. „Együttal azt a célt is szolgálta, hogy megszabják, milyen mértékben tanítsák az elemi iskolákban a vajdasági népek történelmében tapasztalt közös törekvések mozzanatait” – a szerkesztő által kihúzott rész.

1962. március 4.

A Zentai Művésztelep jubiláris ünnepe: A Népbizottság nagytermében ünnepi ülés volt, ahol Ács József tartott beszámolót. Utána Sinkovics János átadta az emlékgyűrűket (Ács József, Boschán György, Milan Konjović, Stevan Maksimović, Milivoj Nikolajević, Sáfrány Imre, Farkas Nándor és Tripolszky Géza). Farkas Nándor megnyitotta a vajdasági művésztelepek jubiláris tárlatát az Eugen három termében. Ötvenhét kiállító, 106 mű. A kiállítás március 18-ig volt nyitva. (16 553 látogató.) Pintér László, a Szocialista Szövetség Községi Bizottságának elnöke megnyitotta az állandó képtárat a Kommunális Bank volt épületében. Dobó Sándor, a Népbizottság elnöke fogadást rendezett az ünnepség résztvevőinek. A jubiláris ünnepség előtt a Népbizottság házat vásárolt a Művésztelep számára (Nemanja u. 16.) 3 250 000 (régi) dinárért. A Forum Könyvkiadó az ünnepségre jelentette *A zentai festőtelep* című könyvet.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. március 5.

Újvidéken évi tisztújító közgyűlést tartott a Szerbiai Íróegyesület vajdasági szekciója. Elnöknek Boško Novakovićot választották, a titkár pedig ismét Saffer Pál lett.¹

Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Délutáni híradó*-jában közölte: „Ma tartotta évi közgyűlését a Vajdasági Írószekció. A közgyűlésen betervezett vezetőségi jelentés, amely felöleli az elmúlt év munkáját, jelentős sikerekről számol be. Közöttük kiemelkedő helyet foglal el a köztársaságközi irodalmi cseresikeres folytatása, tíz vajdasági író felvétele az Írószövetségbe, valamint a köztársasági íróegyesület alapszabályainak kiegészítése olyan értelemben, hogy a Vajdasági Írószekció mindenkori elnöke és titkára hivatalból tagja az íróegyesület vezetőségének. A beszámolót követő vita során a jelenlevők több, az írói munkával kapcsolatos kérdést vetettek fel, és javaslatokat tettek a szekció tevékenységének további fejlesztésére. Ezek után megválasztották a Vajdasági Írószekció új vezetőségét melynek tagjai Florica Štefan, dr. Boško Novaković, Fehér Ferenc, Saffer Pál és Ján Labáth. Az új vezetés alakuló ülést tartott, amelyen elnökké dr. Boško Novakovićot, titkárrá Saffer Pált választották meg.”

Zentan a Szocialista Szövetség székházában a művésztelepek munkájáról tartottak tanácskozást, amelynek huszonöt résztvevője volt. Bevezető előadást dr. Lazar Trifunović tartott.²

1. MSz, 1962. március 6. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. március 6.

Aladics János az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* bejelentette: „Holnap este bemutatót tart a Rádiószínház. Nagyellért János, Jordán Erzsébet és Lőrincz Lajos tolmácsolásában, Gellér Tibor rendezésében Majtényi Mihály új hangjátékának, a *Mi történt az utcasarkon* című rádióvíjátékának lesz az ősbemutatója.”

1962. március 7.

Újvidéken megkezdődött a Vajdasági Hivatásos Színházak XII. Találkozója. Az öt vajdasági (Versec, Szabadka, Újvidék, Nagybecskerek, Zombor) színház mellett fellépett a kragujevaci és a niši Népszínház is. A szabadkai Magyar

Társulat Pavel Kohout *Ilyen nagy szerelem* című színművét (> 1962. január 20.) adta elő.¹

Az Újvidéki Rádió bemutatta Majtényi Mihály *Mi történt az utcasarkon* című hangjátékát.²

1. *20 susreta pozorišta Vojvodine*. Novi Sad, 1970, Zajednica profesionalnih pozorišta Vojvodine, 65.
- 2. Szövege: Álmod szirtjén, 1969.

1962. március 8.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége 1962. május 21-ig tartó vitasorozatot szervezett *A jugoszláviai magyar intellektüel* címmel. Sinkó Ervin sorozatnyitó előadásában kifejtette: „Mi most egy országban élünk, amelynek, nem véletlenül, az a szerep jutott ki ebben a világban, hogy szellemileg – nem mintha mi volnánk a legkulturáltabbak; Jugoszláviánál legalább százszor kulturáltabb országok vannak a világon, egy balkáni országból, kulturálisan is balkáni országból egy történelmi pillanatban – egy hihetetlen történelmi ugrást végezzünk. [...] És itt van az a fontos momentum: hogy viszonyulunk mi, magyarok ehhez a situációhoz, mi magyar intellektüelek ebben a situációban, mi jugoszláviai magyar intellektüelek. Nincs nagyobb kívánság az ember számára, mint hozzájutni egy nagy és szép feladathoz. A legnagyobb akadály, hogy tudatára ébredjünk ennek, egy bizonyos szellemi renyheség, hogy bizonyos dolgokat nem látunk, nem azért, mert felületesek vagyunk, hanem azért, mert megszoktuk. Mi valahogy túlságosan hozzászoktunk egy valósághoz, amelyet minden nap újra kellene felfedeznünk. Én azt gondolom, hogy a mi elsődleges feladatunk az lenne, hogy minden erővel és mindenáron megszabaduljunk a provincializmustól, ami tulajdonképpen a bocskor kultusza. Egy országban élünk, amelyik a saját perspektíváit világperspektívákká szélesítette ki. Egy országban, amelyiknek a léte ma világméretben egy új tényezőt jelent, abszurdá lesz mindennemű olyan szellemi megnyilatkozás, amelyik megmarad a templomtorony perspektí-

vájában. Én nem azt gondolom, sőt tiltakozni kellene, hogy szellemileg egyenruhát öltünk magunkra, mert vannak igen specifikus, saját vajdasági, jugoszláviai magyar problémák, és ezekről igenis lehet és kell beszélni, de minden esetben az az egyetlen döntő kérdés, milyen perspektívából nézem ezeket a problémákat, vajon ott maradok-e a mátészalkai Högyészai Högyész Máté perspektívájában, vagy pedig fölemelkedem arra a történelmi perspektívára, amely ma ebben az országban adott, a tények által, a situáció által adott történelmi távlat.” Amikor pedig a közönség soraiból elhangzott a kérdés, hogy „Mi van a bocskorral, amely kivívta a népi jugoszláv forradalmat?”, akkor Sinkó így válaszolt: „A forradalmat, a népi forradalmat nem a bocskor vívta ki. A bocskor az ember lábán van, vagy néha még bocskor sem volt a lábukon. A bocskor az nem vívta ki a forradalmat, hanem az emberek, akik szabadulni akartak attól a kulturálatlanságtól, attól a sötétségtől, amit a bocskor jelent mint szimbólum. Mármost csak azért, mert bocskorban voltak vagy mezítláb, tökéletesen téves volna azt mondani, hogy nem kell bántani az írástudatlanságot – ez elárulása volna maguknak az írástudatlanoknak. Tehát ne csináljunk kultuszt az írástudatlanságból azért, mert analfabéták is voltak nagy számban a forradalomban; hanem éppen azért, mert annyi analfabéta küzdött az ellen, hogy ő analfabéta maradjon, és hogy gyerekei is analfabéták maradjanak: kezdjük el a harcot a mindennemű analfabetizmus ellen.”¹

1. Sinkó Ervin: Az intellektüelről, a jugoszláviai magyar intellektüelről. *Ifjúság*, 1962. március 15. 8. Idézi Bosnyák 2003, 67–69.

1962. március 10.

Timmer József, a *Népszava* főszerkesztője, Szentkirályi János, a *Szabad Föld* főszerkesztője és Gellért Gábor, a MUOSZ titkára jelentésben számolt be a magyar újságíró-szövetség [MUOSZ] és a jugoszláv újságíró-szövetség [Jugoszláviai Újságírók Szövetsége] megállapodása alapján > 1962.

február 15. – március 2-án Jugoszláviában tett látogatásról: „Jártunk Belgrádban, a Macedón Köztársaságban (Skopjeban és Kumanovoban), a Szlovén Köztársaságban (Ljubljanában, Mariborban, Celjében és Velenyében), a Horvát Köztársaságban (Zágrábban és Rijekában), valamint a Vajdasági Tartományban (Novi Sadon). Meglátogattunk 6 ipari üzemet, 2 mezőgazdasági jellegű üzemet, 2 járási tanácsi szervezetet, s a következő szerkesztőségeket: a belgrádi *Borba*, a macedóniai *Uj Macedon [Nova Makedonija]*, a ljubljani *Delo*, a zágrábi *Vjesnik*, a noviszadi Fórum lapkiadó vállalat, ezen belül a *Magyar Szó* szerkesztőségét és a belgrádi *Rad* című szak-szervezeti lapot, a *Zadruga* című paraszt lapot és a Tanjug hírugynökség szerkesztőségét [...] Mindenütt udvariasan fogadták delegációinkat, helyenként szívélyesen és barátián, készségesen álltak rendelkezésünkre, és részletesen válaszoltak feltett kérdéseinkre. Mindenütt arra szorítottak a társalgásunk, hogy a látogatott vállalat, gyár, intézmény és a társadalmi szervezeteik tevékenységéről, életéről, munkájáról kapjunk információt, tájékoztatást. A jelenlegi magyar-jugoszláv viszonyról elvéve esett szó. Sehol sem provokáltak delegációinkat, politikai vitákat nem kezdeményeztek, ugyanakkor a legtöbb helyen hangsúlyozták a két ország közötti kapcsolat, tapasztalatcsere szükségességét és hasznosságát [...] Belgrádi tartózkodásunk alatt nagykövetségünk számos munkatársával volt kapcsolatunk [...] A követség munkatársainak, mindekelőtt a sajtóattaséinak információi nem fedték a delegáció tapasztalatait. Megérkezésünkkor adott tájékoztatóiban, sőt utunk befejezéséig, nagyfokú félelemérzetet igyekeztek belénk oltani. Számítsunk rá, hogy provokálni fognak, vitát kezdeményeznek az ellenforradalommal, a pártok közötti nézekülönbségekkel, az ellenforradalom alatti és utáni munkástanácsokkal, stb. kapcsolatban – mondták. Felhívták figyelmünket, hogy a jugoszlávok egyik módszere: itallal és nőekkel is megkísérlik, hogy közelségünkbe

kerüljenek. Ezek az információk természetesen nem maradtak hatástalanok bennünk, de kivéve egy-két magyar származású funkcionáriust, akik valóban érdeklődtek a fent megjelölt egy-két kérdés iránt, nem talákoztunk sehol sem az információban megjelölt problémákkal. Sajnálatosnak és érthetetlennek tartjuk a következőt: a/ vitás és bizonytalan volt, hogy részünkre egyáltalán rendeznek-e fogadást, tekintettel arra, hogy a követség anyagi nehézségekkel küzd; b/ a fogadást nem a Nagykövet elvtárs, hanem a sajtóattasé elvtárs adta, amelyen Práth elvtárs nem volt jelen hivatkozással arra, hogy magasrangú jugoszláv köztisztviselők sem jelentek meg a fogadáson; c/ egy alkalommal a követség sajtóattaséja megsértette a delegáció tagjait azzal, hogy felszólította Gellért és Szentkirályi elvtársakat, üljenek át más asztalhoz, mert négyszemközt óhajt beszélgetni a delegáció vezetőjével.”¹ > **1963. február 18.**

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzéséből: „Március 9-én kérésére fogadtam Boriszavljevicsot [Borisavljević, Slobodan], a jugoszláv nagykövetség tanácsosát [...] Elmondotta, hogy a jugoszláv nagykövetség szomszédságában lévő albán nagykövetség kerítésén, kívülről felfüggesztett vitrinszekrényben Jugoszláviát sértő propagandaanyag van magyar nyelven kitéve. Tájékoztatóul be is hozta a szóbanforgó szöveget, amely a következő: Xh. Martini úttörő, a kukesi járás Shkinak i Lumes faluból, 1961 év júniusában leleplezett és segített ártalmatlanná tenni egy Jugoszláviából behatolt diverziós bandát. A magas hazafias tetteért a Bátorság rendjével jutalmazták.” Ez a szöveg egy úttörő fényképe alatt szerepel [...] Közöltem vele, hogy vagy a Protokoll, vagy a sajtóosztályon említést teszek erről a problémájukról. (Megjegyzés: a magunk részéről az albán nagykövetség mindenfajta tevékenységét betiltottuk. Ezt az albánok ezzel a nyilvános vitrinnel megsértik. Hasonló vitrinnél Tira-

nában nincsen. Sajtóosztályunk esetleg intézkedhetne – függetlenül a jugoszláv kéréstől – a vitrin teljes megszüntetéséről.) [...] Nem hivatalos formában érdeklődött a Vidicki ügy felől. Elmondta, hogy február 20-án Puja [Puja Frigyes] elvtárs (a Gyémánt-Radványi féle Berkenyei-utcai vacsorán) Tepavacnak [Tepavac, Mirko] azt ígérte, hogy három hét múlva választ adunk a Vidickivel kapcsolatos kérdéseikre. Ez a határidő már lejárt, de semmiféle értesítést nem kaptak. Azt válaszoltam neki, hogy erről az ügyről tőlem nem várhatnak többet, mint amennyit már eddig fölötteseimtől kaptak [...] Megjegyzésemre, hogy a Vidicki ügyet nem mi, hanem Vidicki és a mögötte állók csinálták, s mi nagyon örülnénk, ha ma is és a jövőben is egyáltalán nem kellene ilyen szennyes dolgokkal foglalkoznunk, a tanácsos azt válaszolta, hogy ők az elmúlt években számos – kb. hét – olyan személyt kaptak el, akik tiltott eszközökkel (egyik esetben belgrádi diplomatánk, Barity Miklós megbízásából) információkat szedtek össze Jugoszláviában, mégsem csináltak egyikből sem ügyet, mert nem akartak kapcsolataink javulása elé akadályokat gördíteni. Ami pedig a Vidicki mögött álló erőket illeti, ők érdeklődtek a saját belügyi és honvédelmi szerveiknél, de egyik helyen sem tudtak Vidickiről semmiféle felvilágosítással szolgálni. s ő maga – Boriszavljevics-meggyőződéssel állítja, hogy Vidicki nem kémkedhetett jugoszláv megbízásból, mert ők ilyen megbízást magyar vonatkozásban ma már senkinek sem adnak. A beszélgetést azzal szakítottam meg, hogy várjuk meg a vizsgálat végét, mert az hivatott a tények megállapítására, valamint a bírósági ítéletet, amely a leghivatalosabb formában tartalmazza majd az ügyvel kapcsolatos magyar álláspontot. A tanácsos ezt a választ vállvonogatva tudomásul vette.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-5c-003693-1962. – 2. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-5-1962.

1962. március 12.

A Szövetségi Népképviselőház amnesztiában részesítette a II. világháború alatt és a háború után egyes meghatározott bűncselekményeket elkövetett személyeket. Az amnesztia nem vonatkozott a németekre és a nemzeti kisebbségek azon tagjaira, akik külföldön tartózkodtak, és akik a háború alatt ellenséges katonai egységeknek vagy politikai szervezeteknek a tagjai voltak.¹ Az amnesztia nyomán a mintegy háromezer tájékoztatóirodás jugoszláv emigráns közül ezren tértek vissza Jugoszláviába.²

Az Újvidéki Rádió *Hétfőn hatkor* címmel nyilvános műsort tartott az újvidéki József Attila Általános Iskolában.³

1. SA63, 20. – 2. Gvero, Milan: *Antisocijalističke snage i borba protiv njihovog uticaja*. Beograd, 1976, Narodna armija, 32. 3. Újvidéki Rádió, 1962. március 15.

1962. március 14.

Belgrádban megkezdődött a JKSZ KB VB háromnapos titkos ülése.¹ A *Politika* rövid hírben csak megtartásának tényét közölte 1962. április 5-én. Jelen volt Josip Broz Tito főtitkár, Edvard Kardelj és Aleksandar Ranković, a JKSZ titkárai, valamint Vladimir Bakarić, Ivan Gošnjak, B. Jovanović, Lazar Kolisevszki, Franc Leskošek, Miha Marinko, Đuro Pucar, Petar Stambolić, Jovan Veselinov, Veljko Vlahović és Svetozar Vukmanović, valamint az összes köztársasági kormányfő és a föderáció vezető tisztségviselői. Tito már az ülés megnyitásakor kijelentette: „politikai válságról van szó az országban [...] meg kell mondanom, hogy fegyelmetlenség van, nincs egység a kommunisták elgondolásaiban és akcióiban a társadalmi fejlődés különféle kérdéseiben, mindenekelőtt a legmagasabb posztokon lévő vezető kommunisták sorában [...] Ez oda vezetett, hogy veszélybe került társadalmi közösségünk [...] Az ember felteszi a kérdést: képes ez az ország még egyáltalán egyben maradni? Életképes egyáltalán,

vagy sem? Vannak szeparatista jelenségek. Egyes kijelentések miatt az embernek megáll az esze. A vezető emberek a nacionalista-sovinizista körök befolyása alá kerülnek.” Példaként a Dobrica Ćosić és Dušan Pirjevec közötti vitát említette, és a cirill írásmód „megmentésére” irányuló kezdeményezést mondván (Szent Szávára utalva), hogy már „a szenteket is a szocializmus előfutárainak kiáltják ki”. Megállapította, hogy a köztársasági gazdaságok bezárkóznak, ezzel egy időben pedig külföldi gazdasági kapcsolataik erősítésére törek-szenek. Mijalko Todorović, a jugoszláv gazdasági rendszer akkori „főmérnöke” közölte, hogy az 1961 elején a piaci viszonyok érvényesítését célzó gazdasági intézkedések („kis gazdasági reform”) bevezetése után a fizetéseket a gazdaságban 20%-kal, a gazdaságon kívül 28%-kal növelték. „Mind több példa van arra, hogy maga a hatalom, a kommunisták és vezetőségek is közvetlenül támogatják a törvényszegést, ami veszélyesebb, mint a klasszikus bűnözés” – mondta azt is felpanaszolva, hogy a reform első lépéseivel egy időben „erősödnek a nyugati szociáldemokrácia eszméi”. Azt a problémát is felvetette, hogy az Európai Gazdasági Közösség és a KGST közé került jugoszláviai gazdaság mindinkább autarkiába szorul. Vele szemben Svetozar Vukmanović-Tempo a tervgazdaságra való visszatérés ellen azzal érvelt, hogy az ötvenes években a szövetségi gazdasági minisztériumok ezer hivatalnoka se tudta ellenőrzés alatt tartani a vállalatokat. A boszniai szerb Rato Dugonjić tisztán unitarista álláspontokat képviselt a legnagyobb veszélyként az ország konföderalizálódását jelölve meg. A szlovén Miha Marinko viszont a bajok forrásaként a reformintézkedések következetlen alkalmazását jelölte meg kijelentve: „Az országban egy vállalatot se kényszerítettünk felszámolásra azért, mert termelése nem rentábilis”. A szerbiai Petar Stambolić megjegyezte, hogy a Tájékoztató Irodával folytatott harc „háttérbe szorította a nemzeti tényező érvényesülését”, mert „minden nap készenlétben álltunk, hogy a lövészárkokba kell

vonulnunk”. Belgrádi értelmiségi körök szerint a Zágráb és Belgrád közötti viszony olyan, mint az 1930-as években volt – mondta kijelentve: Svetislav Stefanović UDBA-főnök megmutatta neki a sovinizmus mértékéről 1959-ben és 1961-ben készített elemzéseket, amelyek kimutatták, hogy a mai pártkáderek felfogása sokban hasonlít az egykori burzsoázia szemléletmódjához, vagyis „a burzsoá tudat átköltözött sok kommunista fejébe”. Jakov Blažević horvátországi kormányelnök a problémákért egyértelműen a szövetségi gazdasági adminisztrációt tette felelőssé, a korrupció melegágyának nevezve azt. Đuro Pucar, Bosznia és Hercegovina Képviselőházának elnöke viszont határozottan szembeszállt a gazdasági reformmal és az öngazgatás rendszerével is. Tito kiábrándultan megjegyezte: „Ennek az ülésnek az alapján nem látom a távlatot. Azt akartam, hogy mi magunkat szervezzük meg, mert mi vagyunk válságban. Szubjektív szempontból a válság itt van, mi vagyunk a válság.” > **1962. március 28. – április 1.**

Aladics János beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Tegnap este a Novi Sad-i Egyetem Bölcsészeti Karának termeiben megtartotta záróvitáját a nyelvművelő társaság [Nyelvművelő Egyesület] helyesírási bizottsága. Megjelent dr. Penavin Olga, a kar professzora, a sajtó és a rádió képviselői, valamint számos érdeklődő. A vitának az volt a célja, hogy a *Magyar Szó* és a *7 Nap* hasábjain megjelent vitacikkek, valamint a bizottság összejövetelein elhangzott vélemények alapján véglegesítse a Magyar Tudományos Akadémia helyesírási szabályaihoz csatolandó függelék szövegét. Ágoston Mihály, a magyar katedra asszisztense összegezte az eddigi összejöveteleken elhangzott, a helyesírás vajdasági függelékére vonatkozó nézeteket. Vitaindító beszámolóját több hozzászólás követte. Felszólalt dr. Kovács Kálmán is, a helyesírási bizottság tagja, aki a függelékhez csatolandó vajdasági példatár kérdését vetette fel, és Kovács János, a Forum Könyvkiadó

szerkesztője, aki bejelentette, hogy a vállalat már a függelék szellemében nyomtatja a szerbhorvát és szlovén származású személy- és családneveket, míg a macedón eredetű neveket ezentúl is a magyar írásmódnak megfelelően átírják.”

1. Az ülés jegyzőkönyve a JK SZ KB levéltárában található K. III/88. jelzet alatt. Integrálisan közölte M. Zečević: Početak kraja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Stenogram i drugi prateći dokumenti proširene sednice IK CK SKJ održane od 14. do 16. marta 1962. godine, Beograd, 1998. Forrásunk: D. Bilandžić: *Hrvatska moderna povijest*. Zagreb, 1999, 416–432.; Petranović, Zečević, 1088.

1962. március 15.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára a Péter János külügyminiszterhez is eljuttatott feljegyzésében közölte: „Március 14-én kérésére fogadtam Boriszavljevicset [Borisavljević, Slobodan], aki agreement kérés céljából átadta leendő új katonai attaséjuknak, Kolarević S. Milan ezredesnek életrajzát [...] Az ezt követő beszélgetés során Boriszavljevicset két problémát vetett fel: Tájékoztatásul elmondotta, hogy a Központi Népszkupstina tegnap törvényt fogadott el az általános és teljes amnesztiáról. Az amnesztiatörvény azonnali hatállyal kiterjed azokra az emigránsokra is, akik a Tájékoztató Iroda határozatai nyomán hagyták el Jugoszláviát. A törvény szelleme rendkívül humánus, lojális és liberális – mondotta a tanácsos. Példaként felsorolta, hogy ha egy ilyen emigráns magyar állampolgárságot is vett vagy vesz fel, bármikor visszaengedik látogatás céljából is, végleges letelepedésre is Jugoszláviába anélkül, hogy magyar állampolgárságáról le kellene mondania [...] További érdeklődésemre közölte, hogy magyar vonatkozásban ez a probléma 147 főt érint. Rögtön hozzátette, hogy ez a szám nem pontos, de körülbelül 150 főről lehet szó. Ezeknek a személyeknek a visszatérése számukra nem fontos – mondotta – nem is szándékoznak e célból közöttük propagandát folytatni, hisz az ilyenfajta hazatelepülések rendszerint sok problémát (la-

kás, munkaalkalom teremtése) vetnek fel. Mégis kötelességüknek érzik – folytatta – hogy az itt élő emigránsoknak postán keresztül eljuttassák az amnesztiatörvény vonatkozó paragrafusait. Megjegyezte, hogy tájékoztatásul nekünk is átadják azt a szöveget, amelyet emigránsaiknak szétküldenek. Közölte, hogy valamennyi emigránsukat megkeresik a postán keresztül, kivéve azt a 4-5 személyt, aki még a XXII. kongresszus után is jugoszlávellenes, »proalbán« tevékenységet fejt ki Magyarországon. Közbevetésemre, hogy nálunk jugoszlávellenes tevékenységet senki sem, tehát jugoszláv emigráns sem folytat, a tanácsos nem válaszolt. Második problémájaként a tanácsos elmondotta, hogy a Tanjug budapesti tudósítója – Sztevancsev – hozzá fordult tanácsért: írjon-e vagy sem tudósítást az albán Nagykövetség vitrinjében elhelyezett jugoszlávellenes provokációról. Mielőtt ő – Boriszavljevicset – választ adna, szeretné véleményemet kikérni ebben az ügyben, mert nem szeretné, ha egy ilyen tudósítás kapcsolatainkra zavarólag hatna.” Miután Jakus is ilyen értelemben nyilatkozott, a feljegyzés szerint Borisavljević közölte, „kérni fogja hivatalosan (sic!) Sztevancsevet, hogy a vitrinről ne küldjön haza tudósítást”.¹

Lévay Endre jelentése az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában*: „A Suboticei Járási Pénzügyi Tanács ma tárgyalta a járás társadalmi tervjavaslatát, amely igen sok tekintetben új utakat jelent a gazdasági élet fejlődése terén. A tervjavaslattal kapcsolatosan Szecsei Mihály, a Suboticei Járási Tervhivatal igazgatója ennek kapcsán a következő nyilatkozatot adta munkatársunknak: Ennek a tervjavaslatnak az a jellegzetessége, hogy az összes gazdasági ágazatokban a termelés fokozására állítottuk be az eszközöket. De különösen a gyáriparban és a mezőgazdaságban érvényesül ez az elgondolás. A gyáriparban közel 19 százalékkal növekszik a teljes termelés. Különösen nagy fejlődést irányoztunk elő az élelmiszeriparban, amelynek a nyersanyagbázisa helyben van. Itt

35 százalékos növekedésre számítottunk. Az új cukorgyár, az új malmok most kezdenek csak igazán dolgozni, és az új nagy vágóhíd is most kezdi majd érvényesíteni teljes kapacitását. A villamosipar 24 százalékkal emeli termelékenységét, ami szintén komoly fejlődést jelent a járás gazdasági élete számára. A mezőgazdaságban az általános termelés növelése 17 százalékos, míg a szocialista szektorban 22 százalékos emelkedést irányoztak elő.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-6-1962.

1962. március 16.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzésében közölte: „Március 15-én Boriszavljevics [Borisavljević, Slobodan] jugoszláv tanácsos a Mátyás pincében vacsorát adott a Jugoszláviában járt magyar újságíróküldöttség tiszteletére, amelyen magyar részről Timmer József és Szentkirályi János (a küldöttség tagjai), Siklósi Norbert, a MÚOSZ főtitkára és Kolesza Sándor, a MÚOSZ Nemzetközi Osztálya vezetője, Vincze István, Szabó István és Jakus Jenő a KÜM-ből, illetve a tanácsoson kívül Zotovics [Zotović, Miroslav] jugoszláv sajtótitkár, Sztevansev, a Tanjug tudósítója és egy jugoszláv tolmács vett részt. A jó hangulatban lezajlott vacsorán az egész asztalt érintő politikai természetű kérdés nem merült fel; ilyenirányú kezdeményezés egyik fél részéről sem történt. Az asztal jó hangulatára hivatkozással Boriszavljevics megjegyezte nekem, milyen jó lenne, ha együttműködésünk is ilyen jó lenne minden területen. Sajnos nem így van – tette hozzá – s tájékoztatóul elmondotta, hogy kereskedelmi tanácsosuk, Drakulics ma – 16-án – vagy holnap felkeresi Karádi elvtársat, akinél tiltakozni fog a NIKEX külkereskedelmi vállalat inkorrekt magatartása miatt. A vállalat vezérigazgatója ugyanis a zágrábi Ingra tröszt meghívása és kezdeményezése alapján február közepén Zágrábban járt, hogy ott egy jugoszláv–magyar kooperációval Indiában felépítendő erőműről előzetes eszmecserét foly-

tasson. A reménykeltő előzetes magyar–jugoszláv eszmecsere után most a jugoszláv szervek arról értesültek, hogy a szóbanforgó erőmű felépítéséről a magyarok a jugoszlávok megkerülésével közvetlen tárgyalásokat kezdtek az indiaiakkal [...] Közölte a tanácsos, hogy ezévi dubrovniki filmfesztiváljukra szándékokban van Rosta Endre elvtárs és felesége vendégként való meghívása. Eredetileg Bognár elvtársra gondoltak, de úgy tudják, hogy utóbbi Ghanában van.”¹

Az újvidéki Ifúsági Tribün által szervezett entellektüel-vitasorozat keretében Herceg János az est bevezetőjében kifejtette: „Nem tudom, beszélhetünk-e majd tíz-húsz év múlva ilyen formában magyar nemzetiségi kérdésről, magyar intelligenciáról, mint ahogy ma még talán a nevelésnek és öröklött helyzetnek kapcsán beszélünk kell, mert ma már föl sem merül nagyon sok fiatalban a kérdés, hogy elmenjen-e Macedóniába vagy Titogradba mérnöknek vagy orvosnak, mert hiszen ő magyar, és Kupuszínán [Bácskertes] vagy Moholon lenne a helye. Jósolni nem szabad és nem lehet ilyen kérdésekben, én azonban azt hiszem, hogy bizonyos idő múlva eljutunk oda, hogy a magyar intelligencia vezető szerepe kizárólag lapokra, újságokra és a rádióra korlátozódik, ahol az emberek hivatásszerűen végzik a dolgukat [...] A legutóbbi időkben nálunk is megindult egy polarizálódás. Talán még nem alakultak ki teljesen a lapok irodalmi mellékletei, hogy azonban nem egy dudás dudál már a csárdában a vajdasági irodalom és újságírás berkeiben, az biztos, és az is biztos, hogy minden lapnak kialakul a sajátos viszonya az olvasóhoz és a magyar társadalomhoz általában.”²

Ugyanott Sinkó Ervin előadásában a *Symposium*t támadó Gál Lászlóval kapcsolatban megjegyezte: „Valószínű, hogy Gál Lászlónak – azt hiszem, ezzel ő is tisztában van – árt egy bizonyos familiaritás, amit átvesz az ő Pistikéjétől. Hatása alá kerül a Pistikének, a saját Pistikéjének. Olyan dolgokról beszél, amit szűk körön kívül senki sem

fog már megérteni tíz év múlva, mert állandóan egy társaságban mozog, annak a társaságnak ír és azzal a társasággal beszélget. Ez mind borzasztó kedves, vonzza az embert, csak az az igazság, hogy ezzel az ő saját, nem kis tehetségével és bizonyos rezignációval túl gyorsan lemondott a saját megszébbmenő, nagyobb lehetőségeiről, és ebbe a világba, egy ilyen Novi Sad-i, vajdasági világba zárkózott be. És ebben a világban mozog. Időnként kitör belőle, és akkor látszik, mi az, amit ő adni tudott volna, vagy adni tudna, ha ettől a családias tónustól valahogy – ha nem volna hozzá egy kicsit kényelmes – megszabadulna.”³

Tomán László a *Symposion*ról: „Voltak már tagadók, voltak anarchisták és nihilisták, és voltak zavaros fejűek, a kultúra mégsem tűnt el a föld színéről, talán el sem pirult [...] tisztázhatnánk a »destruktív« szó fogalmát. És azt is, mióta konstruktív – a tagadás.”⁴

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-7-1962. – 2. Herceg János: A régi vajdasági értelmiségről. *Ifjúság*, 1962. március 22. – 3. Sinkó Ervin: Az entellektüellről, a jugoszláviai magyar entellektüellről. *Ifjúság*, 1962. március 15. Idézi Bosnyák 2, 222. – 4. Tomán László: Tagadás helyett értékelést. *Dolgozók [Visszhang]*, 1962. március 16. Idézi Bosnyák.

1962. március 21.

Az Újvidéki Rádió Ács Károly fordításában bemutatva Miroslav Antić *A tét: Európa* (Otužni marš) című hangjátékát, amelyet a VI. Jugoszláv Hangjátékfesztiválon első díjjal jutalmaztak (1962).¹

1. Szövege: *Álmok szirtjén*, 1969.

1962. március 22.

Oldódás lesz a Deobe magyar címe. Sulhóf József beszámolója az Újvidéki Rádió *Délutáni híradó*-jában: „Dobrica Ćosić, a külföldön is jól ismert és igen népszerű jugoszláv író ma délelőtt írta alá a Forum Könyvkiadó Vállalatban a szerződést *Deobe* című regényének magyar kiadására. A hatalmas terjedelmű művet Herceg János fordította

magyarra, és hosszas tanácskozás után a szerzővel egyetértésben úgy döntöttek, hogy a regény magyar címe *Oldódás* lesz. Ez fejezi ki leginkább azt, amit a szerző az évszázados kötöttségekből feloldódó lelkekről ír. A regény iránt már külföldön is nagy az érdeklődés, magyar kiadását is keresik. A Forum a szerződés megkötése alkalmából kisebb fogadásra gyűjtötte össze a Novi Sad-i írókat, és a kötetlen beszélgetésben Dobrica Ćosić nyilatkozott írói hitvallásáról és módszereiről. A regény hangjátékváltozatára különben rádiónk már korábban szerződést kötött Dobrica Ćosićtal, és hamarosan előadásra is kerül.”

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Most fejeztem be az *Optimistákat* – igazán megragadott a könyv, egyike azoknak a ritka könyveknek, amelyek nem lehet elfelejteni, mert élmény erejével hatnak az emberre. Így, ilyen magas művészi színvonalon, s ennyi igazsággal még senki meg nem írta 18–19 történetét. Egyszer, remélem, még megjelenik ez a könyv Magyarországon is. A *regény regényével* ellentétben, ez jóval kisebb külföldi visszhangra számíthat, sokaknak még ma sincs ínyére a Tanácsköztársaság valóság-hű ábrázolása. Ami az újvidéki kiadást illeti, kár, hogy az első kötet tele van ékezet- és sajtóhibával; egyebekben csak egyes túl magyartalan kifejezéseket kifogásolnék, olyanokat, mint »gravid« (ezt ma már egy hazai olvasó sem érti, hacsak nem tanul latint) vagy »kezdünk nem fiatalok lenni« (II. kötet, p. 383). Ha lesz újabb vajdasági kiadás, azt tanácsolnám, vegye szemügyre ezeket a nem jelentős, de ilyen jó könyvben mégis bántó stílusbotlásokat. (És kérem, bocsássa meg, hogy belekontárkodom a könyv stílusába – végtére is annyi idősebb nálam, hogy kritikám már-már tiszteletlenség.) Ha egy módom lesz rá, írok valahova az *Optimistákról*¹ – talán a most Párizsban megjelenő *Irodalmi Újság*ba. Nem tudom kapja-e a *Szemlét* (Brüsszel, Nagy Imre Intézet) legújabb számukba Aczél írt az *Egy regény regényéről*. Ha nem kapta meg ezt a számot, megsürgethetem az

Intézetnél. Én egy angol, helyesebben amerikai folyóiratnak írtam róla recenziót,² remélem, leadják, akkor küldetek belőle. Írtam, jobbanmondva kérésünkre a Collins kiadó írt Kölnbe, a német kiadónak, amelynek egyébként (mint bizonyára Ön is tudja) volt kollégiumtársam, Wolfgang Leonhard az aligazgatója. Ha megkapjuk az angol jogot, alighanem hozzálátunk a részletek fordításának (a Babel-részletek kitűnőek!) A két könyv annyira felajzotta kíváncsiságomat, hogy nagyon szeretném Önt személyesen is megismerni, s már azon tűnődöm, jó lenne nyáron vakációm egyrészét Újvidéken, vagy Zágrábban – ahol Ön nyaranta tartózkodik – tölteni, hogy egy kicsit elbeszélgethessünk. Különösen érdekelnek bécsi emigrációban töltött éveit, amelyekről egyik regényében sem ír részletesen. Ott is együtt dolgozott Vértes-Lukácssal? És talán apai nagybátyámat, Gömöri Gyulát is ismerte? (A Tanácsközt. alatt azt hiszem a közoktatásügyi népbizottságon dolgozott – aztán vagy tizenkét évet töltött emigrációban.) Nagyon köszönöm, hogy elküldte nekem az *Optimistákat*. T.k. ezzel kellett volna kezdeni leveletem – engedje meg, hogy ezzel fejezzem be.”³

1. Fanatikus *Optimisták*. *Irodalmi Újság*, 1962. június 15. – 2. A Hungarian Don Quixote in Moscow. *Problems of Communism*, 1962. 3. 62–63. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 154., 176–177.

1962. március 23.

Szó szót követ. Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Panoramájában*: „Az már régebben érezhető volt a vajdasági magyar irodalmi életben, hogy nagy a szélcsend, túl nagy, szinte gyanúsán nagy. Az írók szorgalmasan dolgoztak, írtak, ki verset, ki novellát, ki kritikát, ki regényt, ki színdarabot, a lapok és a *Híd* szorgalmasan közöltek mindent (és a könyvkiadó is), mindenki meg volt elégedve és szent volt a béke. Azt ugye mondanunk sem kell, kedves hallgatóink, hogy az efféle békének – enyhe posvány szaga volt? Ezt nem mi fedeztük fel, kedves hallgatóink. Ezt többé-kevésbé mindenki

tudta a vajdasági magyar irodalom berkeiben, de nagyjából az emberek elfogadhatónak találták ezt az állapotot, és a »kicsit bűdös, de jó« ősrégi elvét követve nem szóltak egy szót sem. És ki tudja, meddig tartott volna ez a paradicsomi állapot, ha nem lennének a világon nagyralátó emberek, és főleg ha nem lennének a földön fiatalok. Mivel azonban ilyenek vannak, a paradicsomi állapotok is megszűntek, az írók csoportokra oszlottak, már aszerint, hogy ki mit tart művészetnek és irodalomnak, és egyszeriben rájöttek, hogy nem minden arany, ami fénylik, illetve nem minden irodalom, amit a másik író leír. Ez volt az első fokozat. Nagyjából három csoport alakult ki: egy a *Híd*, egy a *Kilátó* és egy a *Symposion*, az *Iffúság* melléklete körül [...] A kialakult csoportok közül a fiataloké nyilatkozott meg először, de az is negatívan. Ennek megértéséhez előre kell bocsátanunk azt, hogy az említett csoportok közül soha egyik sem, egyetlen szóval sem tudatta velünk, olvasóközönséggel, hogy mit is akar tulajdonképpen, és miben különbözik a másik kettő irodalmi felfogásaitól. Nagy a gyanúnk, hogy ilyen megnyilatkozásra a csoportjaink nem is képesek, egyszerűen, mert saját maguk sem tudják, hogy mit akarnak. Ilyen helyzetben azután igen nagy visszhangja volt a *Symposion*-csoport sorozatos könyvbírálatainak. Ők ezekben a könyvbírálatokban legalább elmondták azt, hogy mi az, amit nem akarnak. Ez új hang volt mifelénk. Hiszen itt tizenöt esztendeje senkinek sem mondták meg őszintén, ha gyenge vagy rossz volt a könyve. Érthető tehát, hogy az Ex librisek, a felvágott nyelvű miniatűr könyvbírálatok megjelenése után kitört a botrány. Felhördültek az érintettek, és azok is, akik arra számítottak, hogy holnap az ő könyvük kerül tapétára. A méltatlankodóknak, szerintük részben, igazuk is volt. De csak részben. Mert az bizonyos, hogy a fiatalok csoportja nem sok kíméletességet mutatott elismert nevek és hagyományok iránt. Úgy látszik, a jólneveltség sem tombol bennük, legalábbis ami szóbeli megnyilatkozásait illeti. Az is igaz, hogy a fiatalok

ítéletei épp olyan kizárólagosak és dogmatikusak, mint az a légkör, amely ellen ők harcot hirdetnek. Bírálataik egyoldalúak, kizárólagosak, pusztán állítások sorozatai minden bizonyítás nélkül, tehát ilyen formában tarthatatlanok. De viszont, azt sem lehet letagadni, hogy a tizenöt esztendei szélcsend, a »ne bántsuk egymást« és az »ápoljunk minden új hajtást« jelszavai alatt épp elég botcsinálta írók és irodalmi nyomorékot vetett felszínre. Embereket, akiket sokszor a legegységesebb kultúra és írástudás híján is lovagga ütöttünk csak azért, mert sikerült nekik összefaragni egy-két tetszetősebb verset vagy novellácskát. És amikor a fiatalok, talán kissé túl hangosan, talán túlságosan durván és tapintatlanul megmondták ezt az elemi igazságot, akkor kár volt ennyire felzúdulni [...] A durvaságokat le kell faragni, a téves nézeteket vitában ki kell igazítani, de a lényeg megmarad. Az a lényeg, hogy a fiatalok az irodalomban szellemet és minőséget, a kritikában pedig szókimondást követelnek – és erre joguk van, a vajdasági magyar irodalom további fejlődése nevében és érdekében – akár tetszik ez valakinek, akár nem. Így áll a pillanatnyi helyzet a vajdasági irodalmi viták mezéjén, kedves hallgatónk, és ne hagyja megtevesztetni magát az újságcikkek és cikkekcsék baljós villámlásaitól – különösen olyankor nem, ha azok nem az érdekeltek, hanem a minden koncot felszedő, mindent megmagyarázó és jobbra-balra bölcsen tanácsokat osztogató vitahiénák tollából erednek – ne hagyja magát megtevesztetni a dörgéstől. Ami történik, az mindössze annyi, hogy »tavaszodik«. Értve ez alatt a tavaszi zivatart és a tavaszi záport is, amelytől, reméljük, termékenyebb lesz az irodalmi föld.”

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége nyilvános műsort tartott Adán.¹

1. ÚR, 1962. március 31.

1962. március 25.

Szeli István a *Magyar Szó* „megrendelésére” készült cikkében a fiatalok által állítólag „megta-

gadott Vajdaság” szemszögéből elsősorban a *Symposium* irodalomkritikáját kifogásolta a kritikusai „kulturált izlést, elemző hajlamokat, készsültséget, jó irányba mutató ösztönöket” hiányolva: „Növekvő szomorkodással olvasom az *Iffjúság* rög-tönítelő irodalmi bíráinak az ítéleteit: most ezt akarják száműzni az irodalomból, most annak ásták meg a gödröt [...] Az erényeknek csak a legolcsóbbikát, a bátorságot mondhatják birtokuknak. Az öngyilkosok, alvajárók és kisdedek bátorságát. Néha meg úgy tűnik, olyanféle életbölcsületnek, életstílusnak megfelelő, olyanként felfogott bátorság ez, mint az időzített bombák hőseié, vagy hogy itthon maradjunk, ebben a megtagadott Vajdaságban: a bicskázó legényvirtusé.”¹

Újvidéken a Matica srpska képtárában megnyílt a művésztelepek jubiláris kiállítása.²

1. Szeli István: Perpatvar íróéknál. MSz, 1962. március 25. Idézi Bosnyák 2003, 86. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. március 28. – április 1.

A JK SZ KB VB > 1962. március 14–16-i ülését követően az állami és pártvezetőség utasítására minden köztársaság vezetősége is megvitatta a helyzetet, és jegyzőkönyveit jóváhagyásra eljuttatta a JK SZ KB Végrehajtó Bizottságához, amely csak a szlovéniai vezetőség álláspontját nem fogadta el („liberalizmusra és köztársasági egoizmusra való hajlamot” fedezett fel benne), így ott újabb ülést tartottak. Ezt követően a VB levéllel fordult „Jugoszlávia minden kommunisztájához”, amelynek megismertetése és megvitatása titokzatos körülmények között zajlott. A dokumentumot a helyi pártvezetők vitték a pártértekezletekre, ott felolvasták, majd az ülés után visszavitték és elzárták a bizalmas iratok közé. Emellett – a nyilvános pártüléseknek az V. kongresszus után (> 1948. július 21.) bevezetett gyakorlatával szemben – ezek az ülések titkosak voltak, később este vagy éjszaka tartották őket. A levél az általános politikai tézisek mellett elsősorban olya-

nokat tartalmazott, amelyeket a kisember szívesen hallott: a helyi vezetők önkényeskedéséről, a „nép szavának” elfojtásáról, a különféle kiváltságokról, ami az emberekben felélesztette az irigységet (az életszínvonal gyors növekedésének időszakában kialakulóban volt a jobb módú középosztály) és a boszorkányüldözés iránti hajlamot. A két hónapos vita során szinte alig esett szó a politikai és gazdasági rendszer modernizálásáról és demokratizálásáról, annál többen követelték a kisipari műhelyek, illetve gazdagodó tulajdonosaik bezárását. Tito > **1962. május 6-án** mondott spliti beszéde pedig csak olajat öntött a tűzre.¹

1. Bilandžić 1999, 397–410.

1962. március 29.

Vukovics Géza, a *Magyar Szó* újságírója az entellektüelvita előadójaként fogalmazott meg lakonikus, viszonylag kevésbé éles nemzedék-bírálatot: „A fiatalok nálunk mint robbanóerő jelentkeztek, ami ugyan nem mindig vezet az alkotáshoz, és nem biztos, hogy ez a lázongás kárpótolja az elmélyülést.”¹

Herceg János levele Ivan Horovicnak: „Kedves Barátom! Megkaptam Andersch hangjátékát, bele is olvastam már az este, érdekesnek ígérkezik, de óriás szöveg, elég nehéznek tűnik, úgyhogy április elsejéig lefordíthatom, de nem az eddigi honoráriumért. Ne kívánják mindig tőlem, hogy én legyek az Olcsó János ezen a nem is olyan szegényes vajdasági piacon. Ma könnyű politikai szövegeket fordítanak még egyszerű olyan honoráriumért, amiért én stílust és művészetet próbálok adni. Persze, nem kívánok versenyre kelni méregdrágán dolgozó kollégáimmal, de azért megértést és belátást kérek. Jó? A régi barátsággal köszönti, Magdát üdvözli: Herceg János.”²

1. Vukovics Géza: Az értelmiség és a társadalom. *Ifjúság*, 1962. március 29. Idézi Bosnyák 2003, 86. – 2. Kézirat.

1962. március 30.

Bori Imre reflexiói az Újvidéki Rádió *Panorámájában*: „Négy vastok kötetben, bibliapapíron, több mint 4000 oldalas terjedelemben, Illés Endre válogatásában, Klaniczay Tibor, Szabolcsi Miklós és Szauder József szakellenőrzése mellett megjelent a magyar irodalom elbeszéléseinek válogatott gyűjteménye [...] A válogatás felöleli az erdélyi Salamon Ernőt, Asztalos Istvánt, Kováts Józsefet, valamint a szlovákiai Selleyi Józsefet is, mint akik a magyar irodalom sodrában élnek. Valószínűleg egyértelmű tendenciót kell látnunk abban, hogy egy Szenteleky Kornél például, nem kapott helyet ebben a válogatásban. S örülnünk is kell neki egy kicsit, hiszen a gyűjtemény negyedik, szinte a más is felölelő kötete a kritériumoknak olyan zavarát mutatja, amely már nem a művészet, hanem az irodalompolitikai megfontolások körébe utalja ezt az ambiciózus, de éppen ezért egy kicsit sem makulátlan vállalkozást.”

1962. március 31.

A Szabadkai Községi Népbizottság Községi Tanácsának és Termelői Tanácsának együttes ülésén elfogadták a község társadalmi tervét és költségvetését, amely személyi jövedelemre kivetett helyi adó esetében 3–15%-os progresszív adóztatást látott elő annak ellenére, hogy a járási pénzügyi szervek ezt törvénytelennek ítélték.¹

A zentai kiállítási teremben megnyílt Kaupert Pál első önálló karikatúrákiállítása, amelynek április 5-ig 7923 látogatója volt.²

1. Nikolić: Da li su subotički odbornici jednom odlukom pogazili zakon? *Politika*, 1962. április 1. 11. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. március

A *Híd* 3. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Az áldozat és a büntetés*; Isidora Sekulić: *Dán motívumok* (A *Mír i nemir* című, a beogradi Nolit által 1957-ben kiadott könyvből. Ács Károly fordítása); Domonkos István: *Rátka*; Szelei Ist-

ván: *Nem költői megjegyzések egy költeményre* (Domonkos István); Tolnai Ottó: *Szentimentális történetek*; Szemes Dezső: *Helyzet és magatartás*; Ilja Ehrenburg: *Emberék, sorsok, élet* (Dávid András fordítása); Petkovics Kálmán: *Tavaszi. Tudósítás egy bácskai faluból*; Major Nándor: *Körök a homokban* (Magatartás; Az a bizonyos vitrász és egyéb apróságok; A helyzet magatartása; Az égetett föld; A rettegés); Dušan Pirjevec: *Szlovénység, jugoszlávság és szocializmus* (Megjelent a *Delo* 1962. januári számában. Bodrits István fordítása). *Kronika*.

Dušan Pirjevec *Szlovénység, jugoszlávság és szocializmus* címmel válaszolva Dobrica Ćosić *A korszerű korszerűtlen nacionalizmus* című írására¹ így érvelt: „A nemzet és a nacionalizmus tehát – bizonyos értelemben – osztályok fölötti, vagy legalábbis osztályon kívüli kategóriák. Nem nehéz hát megérteni, hogy a nacionalizmus lényeges alkotóeleme az ember egyéniségének, létének és – bizonyos értelemben – alapja, gyökere a világgal való kapcsolatainak. Ha megcsonkítjuk a nacionalizmust, megcsonkítjuk az emberi egyéniséget is, tehát létét fenyegetjük. A nemzet és a nacionalizmus következetes és teljes elismerése tehát az emberi egyéniség teljességének az elismerését jelenti, azaz az igazi demokrácia és az igazi szabadság kérdése. A nemzetet és a nacionalizmust illetőleg nem lehetünk többé vagy kevésbé belátóak, többé vagy kevésbé jóindulatúak, a nemzetnek nevezett ténnyt csak teljes egészében, a maga teljességében ismerhetjük el [...] Integráció – rendkívül harsány jelszó ez manapság. Sokféle törekvést és elgondolást sejtet, és lehetőséget ad a legváltozatosabb utópiákra [...] Egyesek ugyanis úgy képzelik el ezt a hosszantartó folyamatot, hogy először bizonyos kisebb egységek, szervezetek veszítik el egyéniségüket, azok, amelyek már ma is nagyobb – nem magasabb – egységekhez és szervezetekhez tartoznak, s később még nagyobb egységekhez és szervezetekhez csatlakoznak. Ismeretes előttem annak a számtani és mértani utópiának nacionalista alkalmazási módja is,

amely előírja, hogy – például – Jugoszlávia akkor éri el az egyetemességnek ezt az első fokát, amikor a szlovén és a macedón nyelv, illetve nemzet lassan beleolvad a szerbhorvát nyelvbe, illetve nemzetbe.”²

1. Ćosić, Dobrica: A korszerű korszerűtlen nacionalizmus. *Híd*, 1962. 1. és 2. (Ford. Ács Károly). – 2. *Híd*, 1962. 3. 291–294.

1962. április 2.

A Szövetségi Képviselőházban megkezdődött a vita a Szövetségi Végrehajtó Tanács munkájáról szóló jelentésről. Az az álláspont vált dominánssá, hogy a társadalmi terv előirányzatainak megvalósítása érdekében a személyi jövedelmeket „össze kell hangolni a munka termelékenységével”, mert a személyi fogyasztásra szétosztott pénz mögött nincs elég teljesítmény.¹ Az öngazgatás rendszere valóban ösztönzőleg hatott addig, amíg a munkástanácsok hatásköre a termelési terv vállalaton belüli leghatékonyabb megvalósítására korlátozódott. Más szocialista államelíttek is éltek ezzel a lehetőséggel, hogy válság esetén szétterítik, társadalmisítják a problémákat, aztán, miután megszilárdítják pozícióikat, visszaveszik a kezükbe a gyeplőt. Legjobban példázza ezt az öngazgatás bevezetésének lengyelországi kísérlete.² Jugoszlávia esetében azonban másról is szó volt, arról, hogy az öngazgatás azoknak a politikai törekvéseknek az eszközét is jelentette, amelyek a szigorú központosítás mögött az unitarista törekvések újjáéledésének veszélyét látták. Ők az öngazgatásnak a bővített újratermelés teljes folyamatára való kiterjesztését szorgalmazták, mindinkább beleértve a „felépítményt”, a társadalmi tevékenységek területét is. A megoldást – akárcsak az öngazgatás bevezetésekor – ismét a probléma „társadalmisítása”, vagyis a szubjektív erők mozgósítása által vélték megoldhatónak.

1962. április 5-én a Szövetségi Népképviselőház Gazdasági Bizottsága elfogadta annak a törvénynek a tervezetét, amely előírta, hogy a községek, a köztársaságok és a föderáció bizott-

ságokat alakítsanak a gazdasági szervezetek és intézmények tiszta jövedelmének elosztásáról szóló előírások végrehajtása érdekében.³ Ezzel együtt természetesen mozgósították a társadalmi ellenőrzés mechanizmusait is, amelyek feladata volt „leleplezni” a gazdasági bűnözés eseteit.⁴

A parlament már két nappal később (> 1962. április 7.) elfogadta a törvényt a gazdasági szervezetek és intézmények tiszta jövedelmének elosztására vonatkozó előírások végrehajtására létrehozott bizottságok megalakításáról,⁵ a vitában pedig figyelmeztettek: ha folytatódik a túlméretezett fogyasztás, az elmélyítené az instabilitást, lelassítaná és veszélyeztetné a fejlődést. Egyben megkezdték az új alkotmány meghozatalának folyamatát is.⁶ Ugyanakkor a sajtóban egyre nagyobb teret kaptak azok a cikkek, amelyek a kisiparosok és szabad foglalkozásúak mértéktelen meggazdagodásáról számoltak be. A *Politika* például egy szerbiai képviselőházi felszólalás kapcsán ismertette, hogy az Újvidéki járásban Újvidék község nélkül az iparosok és más szabad foglalkozásúak csak az 1961. év folyamán 650 házat építettek 750 millió dinár értékben, és 550 gépjárművet vásároltak, amelyek összértéke 220 millió dinár.⁷ A Szövetségi Végrehajtó Tanács napokon belül utasítást hozott a tiszta jövedelem elosztásáról szóló elvek megvalósításáról,⁸ amelynek értelmében május 5-ig a községekben meg kellett alakítani a jövedelemelosztást ellenőrző bizottságokat.⁹ Miután a bizottságok megkezdték a munkát, rögtön megmutatkozott az is, hogy a problémák súlyos elvi kérdéseket érintenek (> 1962. május 14.). Kiderült, hogy az öngazgatás nem lesz összeegyeztethető se a tervgazdasággal, se a piaci törvényszerűségek érvényesülésével, ha a termelőerők egyrészt „társadalmi tulajdonban” vannak, vagyis ha a vállalatok maguk döntenek a jövedelemelosztásról, a beruházásokról, az akkumulációról és amortizációról, másrészt viszont – elsősorban a káderpolitika révén – a párt továbbra is megtartja a vállalatokra gyakorolt domináns hatalmi pozícióját.

1. Iz Savezne narodne skupštine. Uskladiti lične dohotke s produktivnošću rada na osnovu smernice Društvenog plana. Počela debata o izveštaju Saveznog izvršnog veća. *Politika*, 1962. április 3. 5. – 2. László Klikovac: *Radnički saveti u Poljskoj*. Beograd, 1971, Institut za međunarodni radnički pokret. – 3. D. I.: Osnovaće se komisije za sprovođenje propisa o raspodeli. *Politika*, 1962. április 6. 6. – 4. Rad odbora Savezne narodne skupštine. Unutrašnja društvena kontrola može uspešno suzbijati privredni kriminal. *Politika*, 1962. április 6. 5. – 5. Zakon o obrazovanju komisije za sprovođenje propisa o raspodeli čistog prihoda privrednih organizacija i ustanova. SL FNRJ 1962/15. – 6. Saveznoj narodnoj skupštini produžen mandat radi donošenja novog ustava. Todorović: Ako se nastavi preterana potrošnja, ona bi produbljivala nestabilnost i usporavala i ugrožavala naš dalji razvitak. Kardelj: Novi ustav biće pun odraz naše stvarnosti i društvene svesti na sadašnjem stepenu našeg socijalističkog razvitka. *Politika*, 1962. április 8. 1–6. – 7. B. P., D. I.: Sednica Narodne skupštine Srbije. Efikasno će se stati na put raznim nesocijalističkim pojavama. Predsednik Izvršnog veća Srbije Miloš Minić podneo ekspozé o radu Veća i ukazao na najvažnije probleme. Produženje mandata Skupštine. *Politika*, 1962. április 11. 5. – 8. Sprovođenje načela i merila za raspodelu čistog prihoda u pravilnicima privrednih organizacija. *Politika*, 1962. április 19. 6. – 9. Sprovođenje propisa o raspodeli čistog prihoda. Komisije u opštinama treba da se obrazuju najdalje do petog maja. *Politika*, 1962. április 28. 5.

1962. április 4.

Az Újvidéki Rádió bemutatta Gál László *Az éhes hajó* című hangjátékát.¹

1. Szövege: Álmodok szirtjén, 1969.

1962. április 6.

Újvidéken a Szerbiai Újságírók Egyesülete Vajdasági Tanácsának plénumán közölték, hogy a tartományban több mint ötven üzemi lap jelenik meg, amelyek szerkesztésében a tanácsnak segítséget kell nyújtania.¹ > 1962. június 18.

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945–1970*. Beograd, 1971, Savez Novinara Jugoslavije, 942.

1962. április 7.

A Szövetségi Népképviselőház elfogadta A gazdasági szervezetek és intézmények tiszta jövedelmének elosztására vonatkozó előírások végrehaj-

tására létrehozott bizottságok megalakításáról szóló törvényt,¹ amely előírta, hogy a községek, a köztársaságok és a föderáció bizottságokat alakítanak a gazdasági szervezetek és intézmények tiszta jövedelmének elosztásáról szóló, 1961 decemberében hozott előírások végrehajtása érdekében. Az erős meghatalmazásokkal felruházott bizottságok teljes mértékben ellenőrzésük alá vonták a tiszta jövedelem elosztását a gazdasági szervezetekben.² (> **1961. március 1.**) A Képviselőház ekkor hozott határozatot saját mandátumának meghosszabbításáról is az új alkotmány elfogadásának előkészítése érdekében.³

Milovan Đilas ismét (> **1961. január. 20.**) le tartóztatták, és *Beszélgetések Sztálinnal* című könyvéért 1962. május 14-én ötévi – a korábbi ítéletekkel összevonva összesen 13 évi – börtönbüntetésre ítélték.⁴

A szabadkai Népszínház bemutatta Lope de Vega *A kertész kutyája* [El perro del hortelano, 1613–16 körül] című vígjátékát. Fordította Gáspár Endre. Rendező: Virág Mihály. Díszlet- és jelmeztervező: Mihajlo Dejanović. Fellépett: R. Fazekas Piri (Diana, Belflor grófnője), Szilágyi László (Teodoro, Diana írnoke), Czehe Gusztáv (Tristan), Szabó István (Octavio), Kohanec László és Sebestyén Tibor (Fabio), Romhányi Ibi (Marcela), Barácius Zoltán (Federico gróf), Remete Károly (Ricardo gróf). Szabó János (Ludovico gróf). A 21 előadásnak összesen 5316 nézője volt.⁵

1. Zakon o obrazovanju komisije za sprovođenje propisa o raspodeli čistog prihoda privrednih organizacija i ustanova. SL FNRJ, 1962/15. – 2. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 119.; Bilandžić 1999, 394. – 3. *Politika*, 1962. április 8. 1–6. – 4. D. M.: Milovan Đilas osuđen na ukupno trinaest godina strogo zatvora. *Politika*, 1962. május 15. 4. – 5. Dévavári Zoltán: Árnyalatok szépsége. *7 Nap*, 1962. április 13. 8.; Sulhóf József: A kertész kutyája. *Dolgozók*, 1962. április 13. 13.; Vukovics Géza: A kertész kutyája. MSz, 1962. április 16. 17.; Gerold, Pastyik 1970.

1962. április 8.

Bori Imre írta: „Mert vajon nem minősíthető-e provincializmusnak az is, amit mi [tkp.: ök!] modernizmusként, a nagyvilággal együtt haladás-ként csinálunk, ahogy átveszünk és ahogy utánozunk, ahogy kultúrát mímelünk? [...] ha van, és van egy »parlaginak« nevezhető szellemiség a provincializmus szülöttként, van egy, jobb kifejezés híján, »arisztokratikusnak« nevezhető szellemiség is, amannak ikertestvéreként [...] A másik [ti. az »arisztokratikus« provincializmus] mintha ellentéte lenne emennek: Ovidiusnak érzi magát, akit Tomiba kergetett a születés önkénye, elvágyódásában addig megy, hogy nem vesz tudomást a földről, amelyen áll, ahonnan pipiskedve a nagyvilágot kémleli, állandóan izzik, de idegen tüzek melegénél hevítve magát, álompénzre váltja fel szerény tőkéjét; olyan mércéket állít föl, amelyeket maga sem tud megostromolni, a Kultúra, a Szépség megszállottjaként, a rohanó Idő megjegyzett prófétájaként járkál undorodva a sártól, portól, s magasabbrendűsége felhőkakukkvárába zárkózik.”¹

1. Bori Imre: Jegyzet a provincializmus „két arcáról”. MSz, 1962. április 8. Idézi Bosnyák 2003, 87–88.

1962. április 9.

Szlovénia Népképviselőháza elfogadta a két-nyelvű és kisebbségi tannyelvű iskolákról szóló törvényt.¹

1. Milanović, M.: Zasedanje Narodne skupštine Slovenije. Donesen Zakon o dvojezičnom školstvu i školama sa jezikom nacionalnih manjina. *Politika*, 1962. április 10. 5.; Odlok o dvojezičnih šolah in šolah z učnim jezikom narodnostnih manjšin v Ljudski Republiki Sloveniji. *Narodni list NR Slovenije*, 62/13.; Jemuović 1963, 569–572.

1962. április 10.

Szerbia Népképviselőháza határozatot hozott saját mandátuma meghosszabbításáról az új alkotmány elfogadása érdekében.¹

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Persze, tudom, hogy a visszataszító sajtóhibákon kívül is volna elég gyomlálni való magában a szövegben is s ha majd egyszer még sor kerülne magyarnyelvű második kiadásra, semmiképp se mulasztanám el, hogy ezt meg is tegyem. Az egyetlen, amit nem változtatnék meg, az a Jutka stílusa; hozzátartozik a lényéhez, hogy »természettudományos« és orvosi szótár szavaival beszél a szerelemről és legfájdóbb sebeiről. Megvallom, örömet szerezne vele, ha írna az *Optimistákról*. Oly rég írtam, hogy nem is tudom miként tükröződik olyan szemekben, akik azt a világot csak hírből ismerhetik. Van egy regényem, amelyben megírtam a bécsi emigrációs éveket is; ennek a könyvemnek a címe *Tizennégy nap*. Ha meg tudom szerezni, akkor elküldöm – de valószínűleg majd csak Zágrábról. Ha lehetséges volna, hogy találkozzunk, én is örülnék neki.”²

1. *Politika*, 1962. április 11. 5. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 156., 178–179.

1962. április 11.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzéséből: „Április 10-én kérésére fogadtam Boriszavljevicsét [Borisavljević, Slobodan], a jugoszláv nagykövetség tanácsosát, aki jövetelének céljait az alábbiakban jelölte meg: 1./ Közölte illetékes jugoszláv szerveknek a bori rézbányákban meggyilkoltak emlékművével kapcsolatos álláspontját. A szóbeli válaszban a jugoszlávok egyetértenek azzal a magyar felvetéssel, hogy ezt az emlékművet az általuk javasolt vallási-nemzetiségi jellegnél szélesebb alapokon kellene létrehozni. (Eredetileg a jugoszláv partner – a Jugoszláviai Zsidók Szövetsége – a Budapesti Izraelita Hitközséggel kooperálva tervezte az emlékmű felépítését 462 000 dináros magyar hozzájárulással, mely összeg – a tanácsos szerint – az összköltségek mintegy ötödrészét képezi.) Egyetértenek azzal, hogy a magyar partner ne a BIH, hanem más szerv, esetleg a Magyar Partizán Szövetség, vagy a Nácizmus Üldözötteinek Or-

szágos Szövetsége legyen. Ők azonban továbbra is a Jugoszláviai Zsidók Szövetségének vonalán viszik ezt az ügyet, még hozzá több okból. A Jugoszláv Zsidók Szövetsége korábban már négy ilyen jellegű emlékművet emelt Jugoszláviában, tehát itt már bizonyos kialakult gyakorlatot követnek. Azonkívül a JuZsSz – amely náluk nem vallási-faji jellegű, hanem elsősorban politikai tartalmú csoportosulás – már elkezdte a munkálatokat, ezekre szervezeti és anyagi kereteket alakított ki, terveket készített stb., s most már kellemetlen lenne a további bonyolítást kivenni a kezéből [...] 2./ Bejelentette a tanácsos, hogy Tepavac [Tepavac, Mirko] nagykövet április 20-át megelőzően szeretne látogatást tenni Péter János elvtársnál, akivel a magyar–jugoszláv kapcsolatok általános állapotáról kíván beszélgetni. A beszélgetésre – a tanácsos szerint – azért van szükség, mert Tepavacot április 20-ra személyes jelentéstételre Tito elnökhöz rendelték. Eredetileg Tepavacnak erre a jelentéstételére korábban került volna sor (15-e körül), de Gromikó elvtárs 16-án 4-5 napos látogatásra Belgrádba látogat, s ezért halasztották Tepavac hazahívását 20-ára. Gromikó elvtárs látogatásától a tanácsos a szovjet–jugoszláv kapcsolatok jóirányú fejlődését várja [...] áttért Czinege [Czinege Lajos] elvtárs április 4-i beszédére, kifogásolva, hogy a Magyarország felszabadításáért harcolók között Jugoszlávia nem lett felsorolva. Ezt a kifogásukat Tepavac nagykövet baráti alapon Usztyinov elvtársnak is felvetette – mondotta a tanácsos. Csodálkozásomat fejeztem ki az utóbbi felett, megjegyezve, hogy minekünk eszünkbe sem jutna az a gondolat, hogy hadügyi államtitkárunk beszéde miatt Kennan nagykövetnél emeljünk kifogásokat. A tanácsos látható zavarában az Usztyinov elvtárs és Tepavac közötti barátságot emlegette. e./ Átadva a tanácsosnak szóbeli jegyzékünket, amelyben két – a Szovjetunióba turistákat szállító – repülőgépüknek Magyarország területe fölötti átrepülését engedélyezzük, közöltem vele, hogy a jugoszláv határ magyar gépek részéről

március 29-én történő állítólagos megsértésében tett panaszukat kivizsgáltuk és megállapítást nyert, hogy ilyen határsértés nem részünkről, hanem éppen a szóbanforgó napon Jugoszlávia részéről történt. A tanácsos hangsúlyozta, hogy ők nem tekintik az ilyen határsértéseket tudatos cselekményeknek, s éppen ezért nem is tiltakoztak, csak éppen megemlítették belgrádi nagykövetségünk első beosztottjának az esetet. e./ Befejezésül a februárban Magyarországon járt jugoszláv újságíróküldöttség vezetőjének, Zsujovicsnak a *Politikában* megjelent cikkeire terelődött a szó. Közöltem vele, hogy a cikkeket silányaknak tartom, s legközelebbi hasonló küldöttségük látogatása alkalmával javasolni fogom a MÚOSZ-nak olyan program összeállítását, amelynek eredményeként a jugoszláv újságírók nem ilyen felszínes benyomásokkal térnek haza. A tanácsos a cikkeket ért bírálattal egyetértett, s közölte, hogy Tepavac is elégedetlen azokkal.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-9-1962.

1962. április 12.

A szabadkai Népszínház bemutatta Abay Pál *Szeress belém!* [1961] című zenés vígjátékát. Zeneszerző: Horváth Jenő, versek: Dalos Jenő. Rendező: Garay Béla. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Marija Zidarić tervezte. A táncokat Kunyi Mihály, az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Fellépett: Szabó Cseh Mária (Terézia, aki igazgat), Albert János (Ernö, a számok rajongója), Fejes György (Sándor, a zene rajongója), Godányi Zoltán (György, a sport rajongója), Majoros Katica (Dódi), Heck Paula (Gitta), Tóth Éva (Csilla). A 36 előadásnak összesen 11 593 nézője volt.¹

A zentai kiállítási teremben megnyílt a Horvát Képzőművészek Szövetségének kiállítása, amelynek április 19-ig 4484 látogatója volt.²

1. Garay Béla: *Szeress belém!* MSz, 1962. április 12. 9.; Dévavári Zoltán: *Pajkosság és szellemesség*, 7 *Nap*, 1962. április 20. 8.; Vukovics Géza: *Szeress*

belém. MSz, 1962. április 22. 17.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. április 13.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzéséből: „Április 12-én fogadtam Boriszavljevics [Borisavljević, Slobodan] jugoszláv tanácsost, aki kérésemre látogatott meg. Rövid bevezető után közöltem vele, hogy a Vidiczky [Vidicki, Kosta] ügyben¹ készített jegyzékük másolatát, amelynek eredetijét április 7-én belgrádi Nagykövetségünk nem vette át, s amelyet ők másolatban postai úton április 11-én juttattak el a Külügyminisztériumhoz, a mai napon budapesti nagykövetségükhöz visszaküldtük. Eljárásunkat az alábbiakkal indokoltam: Elfogadhatatlan hangnemben megírott jegyzék-másolatuk olyan alaptalan kijelentéseket és vádaskodásokat tartalmaz, hogy azt nem vagyunk hajlandók elfogadni [...] A beszélgetés további – nem hivatalos jellegű – részében ismételtelen kifejeztem reményemet, hogy kapcsolatainkban ilyen természetű kérdésekkel a jövőben nem találkozunk. Felhívtam a tanácsos figyelmét arra, hogy az ilyen szennyes ügyek nemcsak önmagukban veszélyesek, hanem árnyékot vethetnek egyéb kapcsolatainkra is. Sőt, helytelen értelmezésük oda vezethet, hogy az ilyen ügyeket összekeverik az államközi kapcsolatok egészének problematikájával, ami nemcsak helytelen, de káros szemlélet is. Ennek a jelenségnek mozzanataival találkoztunk a Vidiczky ügy kapcsán is, s erre Puja elvtárs Tepavac nagykövet figyelmét is felhívta. Én csak azért említem most meg, mert április 10-i beszélgetésünk alkalmával Boriszavljevics is tett olyan megjegyzést, mintha Vidiczky »ráult« volna a november 29-i illetve április 4-i ünnepek (fogadások) protokollistáira. Tőlünk ez a felfogás idegen, s eszünkbe sem jut összefüggéseket kutatni olyan jelenségek között, amelyek között összefüggések nincsenek. Pl. tavaly november 29-e után nem gondoltunk arra, hogy nemzeti ünnepükre küldött üdvözlő táviratunkra Vidiczky miatt nem

reagáltak, s ma sem tételezzük fel, hogy külügyi államtitkáruk Vidiczky miatt ejtette volna el április 4-e alkalmából a magyar kollegájának küldendő üdvözlő távirat gondolatát. A tanácsos azt válaszolta, hogy az országaink vezetői között folyó táviratváltások nagykövetségük megkerülésével, közvetlenül bonyolódnak, így azokra ők befolyást gyakorolni utólagosan már nem tudnak. Ő a maga részéről szeretné, ha vezetőink között is olyan jó kapcsolatok alakulnának ki, mint amilyenek jóbarátok között szokásosak. Osztva óhaját a beszélgetés Vidiczky-vel kapcsolatos részét lezártam, s a továbbiakban »semleges« témákról folyt a szó.²

1. 1962 áprilisában Magyarországon Kosta Vidikit Jugoszlávia javára folytatott kémtevékenység és kémhálózat kiépítésének vádjával 16 évi fegyházbüntetésre ítélték. MOL XIX-J-1-j-4b-00819-1-2-1964.
- 2. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-10-1962.

1962. április 22.

Zentán a *7 Nap* élőújságja keretében kisorsolták a hetilap nyereményjátékának fődíját. A montázs-házat a zentai Losonc Mátvás nyerte.¹

1. Petkovics Kálmán: *A 7 Nap útja*. Újvidék, 1986, Forum, 39–40.

1962. április 24.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztályának I. o. titkára feljegyzéséből: „Április 21-én (szombaton) kérésére fogadtam Boriszavljevicset [Borisavljević, Slobodan], a budapesti jugoszláv nagykövetség tanácsosát, aki az alábbi kérdésekben tájékoztatott: Február 23-án átadott szóbeli jegyzékünkkel kapcsolatosan – melyben kértük az ENSZ Kábítószerbizottságába történő újbóli beválasztásunkhoz a jugoszlávok segítségét – közölte, hogy a jugoszláv delegáció központi utasításra a magyarok beválasztása mellett foglal állást. – Magatartásukat megköszöntem [...] Megemlítette, hogy a Magyar Rádió és a Jugoszláv Rádió közötti együttműködés – melyet igen jónak tart – további kiszélesítése tárgyában nagykövetségük »illetékes beosztottja« (a Vidiczky

ügyben kompromittált Zotovics [Zotović, Miroszlav] első titkár foglalkozik a rádióval kapcsolatos ügyekkel) fel kívánja keresni a Magyar Rádió valamelyik vezetőjét [...] Tájékoztatásul elmondta, hogy Darvas [Darvas József] elvtárs-hoz, az Írószövetség elnökéhez kíván elmenni a Jugoszláv Írószövetségnek a magyar–jugoszláv írócserére vonatkozó javaslatával, melynek értelmében kéttagú íróküldöttséget fogadnának ők júniusban azzal, hogy a küldöttség egyik tagja az Írószövetség Vezetősége tagja legyen. Hasonló összetételű válaszdelegációjukat ők szeptemberben küldenék hozzánk [...] A látogatásról az a benyomásom, hogy azt Boriszavljeviccs csupán azért kérte, hogy a Vidiczky ügy után hangulatunk iránt tapogatódjon. A zavarmentes együttműködés szükségességét többször is hangsúlyozta, kifejezve, hogy ez országaink közös érdeke.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-11-1962

1962. április 26.

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Ma fejeztem be az Irodalomtörténetet.¹ Direkte nélkülözni fogom – hogy nincs még több belőle kezem és lelkem ügyében. Szép jó órákat szerezteél vele nekem, édes Ervinkém. Szomjazom a folytatást. Okos és igazságra törekvő érdekes és újszerű írás. Jó volna megbeszélni veletek mindent – és főleg azt a sokat amit legjobban szerettem benne. Már három barátunk ígértem kölcsönbe [...] Van néhány drága jó barátunk itt is aki mindenfélet megtenne itt a könyv terjesztése érdekében. Folyton unszolnak hogy írjak neked – még mohóbbak mint én. – A világ állapota nagyon lehangol engem – békésebb estét vártam és reméltem. Kérem az Istent – a felekezet nélküli Istent – akiben rendületlenül hiszek – hogy könyörüljön meg a tömegőrületekben tobzódó emberiségem. – Nem szenvedett eleget az ember 1914 óta – és azelőtt is? Nincs szebb szó mint a Béke – bár az egészség az ifjúság – és még egynehány más szép szó is akad – például az anyanyelv – az otthon – a szerelem – a szép fák a kertek a versek – Általános

honvágyban szenvedek – és valóban könyved olvasása időlegesen segített és vigasz volt – »elkallódásomban.«²²

1. Sinkó Ervin: *Magyar irodalom*. Újvidék, 1961, Forum. – 2. Sinkó Ervin levelezése II. 158., 180–181.

1962. április 27.

A belgrádi Művelődési Központban megnyílt a művésztelepek jubiláris tárlata.¹

B. Szabó György így zárta az Ifjúsági Tribünön előadását: „Ennek az ifjúságnak a problémáit magának az ifjúságnak kell megoldania! A tribün valóban központtá lett, bár lenne még erősebb központja az egyetemi ifjúságnak, mind a magyarnak, mind a szerbnek és a többi nemzetiségnek! [...] S legyenek munkatársaink, mint eddig is: itt közönségként, és a vitákban, ott munkatársként, hallgatóként – a közös munkában!”²²

1. Zentai művésztelep, 69. – 2. Bosnyák 2003, 96.

1962. április

Szabadka község Népbizottsága Palicsi Képzőművészeti Találkozó néven megalakította a Szabadkai Képzőművészeti Találkozót.¹ > 1962. május 7.

1. *Híd*, 1982. 6. 837.; EM, 235.

1962. május 1.

Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Az irodalmi tavaszt látszólag az irodalmi viták jellemzik nálunk, országszerte és vajdasági méretekben egyaránt [...] A vajdasági irodalom, pontosabban a vajdasági magyar irodalom méla szélcsendjében először csak szellő lebbent, s mondták az emberek: a *Híd* körül valami mozog. Az eredmény csak annyi lett, hogy lemondott a régi szerkesztőbizottság, maradt egy szerkesztő, és maradt a *Híd*. Hogy ez mennyit használt a folyóiratnak és a vajdasági irodalomnak, azt az új *Híd* eddig megjelent néhány száma alapján nehéz lenne megállapítani. Ennyi volt a szellő, azután

süvíteni kezdett a szél, és villámok helyett apró petárdák pufogtak a *Symposionban*, ahol végre helyet és teljes önrendelkezést kaptak a fiatalok. Sok mindent lehetne mondani a *Symposionra*, jót is, rosszat is, de egyet semmi esetre sem lehet elvitatni tőle – azt, hogy kiugrasztotta a nyulat a bokorból [...] De minden csoda három napig tart. A szókimondó vagy éppen felelőtlen irodalmi cikkezések körüli riadalomnak, úgy látszik, vége, és a megtámadottak már nem szaladgálnak fűhöz-fához támogatásért és védelemért, hanem egyszerűen – fegyvert, illetve tollat fognak, hogy írásaik és álláspontjaik védelmére keljenek. Az eddigi vitákat tehát kár lenne másként szemlélni, mint egy bátrabb, szókimondóbb, egészségesebb irodalmi légkör születésének előszelét.”

Ugyanott Aladics János beszámolója: „Zenta. A vajdasági művésztelepek tizedik jubileuma. A városházán díszülést tartanak, az elnöki asztalnál az alapítók ülnek, lent a meghívottak, a művészek. De nem mindannyian, talán éppen azok nem jelentek meg, akiket leginkább vártak. Helyettük szűkszavú távirati gratulációk érkeztek. Megindultak a találgatások vakon: valóban náthaláz az ok, vagy valami más? Udvarias menetegetőzések mögé rejtett, tüntető távolmaradás? [...] Azt is felrótták a művésztelepeknek – persze nem hivatalos formában, és nem vitacikkekben, hanem olyan zárt körű, csendes beszélgetésekben –, hogy a művésztelep-mozgalom az idők folyamán mellékvágányra siklott. Többé már nem is azoké, akiknek eredetileg szánták – fiatal, anyagi gondokkal küszködő festőké –, akik számára a kolónia a mentsvárat jelentené, a munkalehetőséget, vagyis azok élveznék a társadalom műpártoló jóindulatát, akiknek a leginkább szükségük van rá. És aztán, ahogy múltak az évek, a művésztelepek megteltek jól szituált fővárosi festőkkel, akik a provincia csendjében pihentették a fővárosban felzaklatott idegeiket, és Vajdaságból is főként befutott, elismert festők dolgoztak a telepeken. Távol áll tőlünk a szándék, hogy kibogozzuk e túlságosan is összekuszált szálakat, és hogy

tisztázzuk a kérdést, amelyről szaktekintélyek vitáztak hosszú órákon, napokon át. Valami keserű íz azonban maradt a szánkban e jubileum és e kiállítás után.”

A *Symposion* közölte B. Szabó Györgynek az újvidéki Ifjúsági Tribün által szervezett entellektüelvitában elhangzott előadását, amelyben kifejtette: „A grafomániát meg kell különböztetni az írásművészettől. Lehet valaki szenvedélyes író, de az nem biztos, hogy az művészet is, amit ír. Sokszor érezni a költői kifejezni tudás képtelenségét az íróknál, nálunk is, de nemcsak a magyar irodalomra gondolok itt, hanem a jugoszláv irodalomra is. [...] Nem lehet költészetet – egészen kitágítva a fogalmat – művelni alapos nyelvi tudás, nyelvi kultúra nélkül. [...] A cifra vers még nem költészet: a fősallangozott vers árulkodó lehet a költő ízlésére vonatkozólag [...] A rossz, az agyonrágott, a semmit nem mondó irodalom, az a bizonyos »langyos« irodalom, erre gondolok. S mi el akarjuk hitetni önmagunkkal, az író önmagával, s az író a közönségével, hogy ez az, ami kell! Ez a művészet! Ez kell a közönségnek. Pedig hol van már a közönség ettől?”¹ Ugyanott megjelent Végel László: *Gondolatok Fehér Ferenc legújabb kötetéről*; Konc József: *A hallgatás ideológiája*; Tolnai Ottó: *Informatív jegyzetek*; Bányai János: *Henri Lefebvre*: Esszék.

A *Magyar Szó*ban megjelent Vukovics Géza – a közelmúltban Magyarországon járt újságíró-delegáció tagjának – első cikke, amelyet a Budapesten szerzett benyomásairól írt.² > 1962. május 7.

A szabadkai Népszínház bemutatta Dér [Dévavári] Zoltán – Marton Domonkos – Muhi János *Éjjel az omnibusz tetején* című kabaréját. Rendező: Pataki László. Díszlet- és jelmeztervező: Mihajlo Dejanović. A táncokat betanította és konferált: Szilágyi László. Közreműködtek: Heck Paula, Tóth Éva, K. Petz Marika, Juhász

Anna, Tóth Janka, Dognár Ilonka, Majoros Katica, Szabó Ferenc, Nagy István, Szilágyi László, Fejes György, Sántha Pusztai Lajos, Barácius Zoltán, Albert János, Szabó János, Czehe Gusztáv, Kopunovics Péter, Kunyi Mihály. A 21 előadásnak összesen 7528 nézője volt.³

1. B. Szabó György: Számadás helyett. *Ifjúság*, 1962. május 1. 11. Idézi Bosnyák 2003, 69–70. – 2. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-2-1962. – 3. Kvizimodo Braun István: A második, vagy mire egy kabaré eljut odáig, *7 Nap*, 1962. május 11. 8.; Gerold László: Két színházi est. *Ifjúság*, 1962. november 29. 14.; Gerold, Pastyik 1970, 104.

1962. május 3.

Az MSZMP KB PB megtárgyalta az Írószövetség közgyűlésének tervezett referátumát. Kádár János kijelentette: „Nem szívesen leplezem le magam, de úgy vagyok ezzel: nekem mindegy, hogy zongorán vagy cimbalmon, csak az én nótámat játsszák. Nekem elsőként az a lényeg, hogy a különböző stílusokkal a szocializmus ügyét akarják-e szolgálni. Hogy ezt hatszögletű emberfejjel fejezi-e ki, vagy harmóniával, az teljesen mindegy, az az elsőrendű, hogy a szocialista forradalom ügyét akarja-e szolgálni és kifejezésre juttatni.” Dobozy, az Írószövetség főtitkára megjegyezte, hogy a művészi mérce mégiscsak fontos, mire Kádár megjegyezte: „Egyébként én már régen mondtam, lesz magyar irodalom, mert olyan lakodalom még nem volt, ahol volt menyasszony, volt vőlegény, ennivaló, hozomány, és zene nem volt. [...] Mi korábban is mondtuk, csak a munkások értsenek velünk egyet és a parasztok egy része, akkor majd jelentkeznek az írók is, ha viszont erőnket külön az írókra fecserejlük, akkor sem lesznek mellettünk.”¹

1. MOL 288. f. 5. cs. 264. ő. e.; Kalmár98, 113–114.

1962. május 5.

Újvidéken megkezdődött a VII. Sterija Játékok, amelyen három belgrádi, valamint egy-egy szkopjei, titogradi, ljubljanaei, trieszti, eszéki és zágrábi

színház vett részt. Az Ifjúsági Tribün különdjében részesítette a játékok legjobb fiatal színházi dolgozóját, és zsűrije (Jovan Lukić, Végel László, Želimir Petrović) 1962. május 16-án meghozott döntésével ebben az évben a díjat Bekim Fehmiu színésznek ítélte oda. Keretében szervezték meg a VI. Jugoszláv Hangjátékversenyt (> 1962. május 12–16.) és a tévédrámaversenyt.¹ A játékok 37 tagú főbizottságának tagja volt Nagy József, a Vajdasági Képviselőház alelnöke és Farkas Nándor, a Forum kiadóvállalat igazgatója is. Ők egyúttal tagjai voltak a 17 tagú igazgatóbizottságnak is.²

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége Lendván lépett fel.³

1. *Dvadeset i pet jugoslovenskih pozorišnih igara Sterijinog pozorja*. Novi Sad, 1980. – 2. *Sterijino pozorje. VII jugoslovenske pozorišne igre*. Novi Sad, 1962. május 5. – 3. ÚR, 1962. május 12.

1962. május 6.

Splitben a vízi erőmű üzembe helyezése alkalmából rendezett nagygyűlésen Tito mintegy 150 000 fős hallgatóság előtt beszédet mondott, amelyben ismertette a JKSZ KB VB-nek a párttagsághoz intézett levelében szereplő téziseket felszólítva immár nemcsak a kommunistákat, hanem az ország teljes nyilvánosságát a jogtalan gazdagodás, a hatalmi visszaélések, a bírálóat elfojtása, a nacionalizmus elleni harcra. A nép a beszédet nagy lelkesedéssel fogadta, mint akkoriban írták, Tito „pártértekezletet tartott az egész néppel”. Ismét feléledt az egyenlősdi iránti nosztalgia, ami természetesen a társadalmi-gazdasági modernizációs igényekkel szemben hatott.¹ (> 1962. május 22.) Beszédében Tito hangoztatta: a kommunisták nem eléggé éberek a szocializmusellenes jelenségek elleni harcban, holott „a politikai fogyatékoságok a kulturális fejlődés következményei. Egyes köztársaságainkban például a polgári írók olyasmit engednek meg maguknak, hogy valósággal fölfoghatat-

lan, hogyan lehetséges ilyesmi egy szocialista országban. Egyesek belevetik magukat népük történetébe, azt dédelgetik, s közben megfelelnek egész szocialista közösségünk jövődjéről [...] Megengedtük, hogy mindenfélét összeírjanak sajtónkban is. Nézzetek át néhány folyóiratot és egyes cikkeket, és látni fogjátok, milyen romboló hatásúak. Még az ifjúságunkat is mérgezik. Az embert szinte rosszullet fogja el, amikor látja, hogy a fiatalok közt is éledezik a sovinizmus [...] Egy köztársaságunk se jelentene magában semmit, ha nem volnánk mindannyian együtt.”²

1. Bilandžić 1999, 410. – 2. Predsednik Tito govorio na velikom zboru u Splitu pred oko 150 000 građana Dalmacije i Bosne. *Politika*, 1962. május 7. 1.; MOL XIX-J-1-j-4b-004789-5-1962.; SA63, 26.; Petranović, Zečević, 1085–1088; Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 119.

1962. május 7.

Az Újvidéki Rádióban Lévay Endre arról számolt be, hogy „Egy új, értékes kultúr-, művészeti szervezettel gazdagodott Subotica város. A Községi Népbizottság a legutóbbi ülésén elfogadta azt a javaslatot, hogy a Városi Múzeum mellett Palics – Képzőművészeti Találkozó címmel újszerű intézményt létesít. A Képzőművészeti Találkozó kezdeményezői – Dévics Imre, Bela Duranci, Dejanović Mihajlo és Tripolsky Géza – olyan munkatervet dolgoztak ki, amely a palicsi találkozón lehetőséget biztosít a művésztelepek munkájának rendszeres tanulmányozásához, elemzéséhez, a dokumentációk összegyűjtéséhez és általában a szervezett társadalmi mecenátus tevékenységének kibővítéséhez [...] Az elgondolás szerint a Képzőművészeti Találkozó egyik évben a festészetet, a másik évben a grafikák, aztán a szobrászok munkájának eredményeit dolgozza föl, így minden esztendőben a maga nemében egy teljes egész programot ad az alkotóknak, a művészetbarátoknak és a társadalmi mecenátus irányítóknak”.

A műsorban az is elhangzott: „A szovjet képzőművészek szervezetének meghívására hamarosan a Szovjetunióba utazik Glid Nándor, a jugoszláv képzőművészek szervezetének titkára, hogy részt vegyen május 15-én a moszkvai képzőművészeti kongresszuson.”

Pesti színházak címmel a *Magyar Szó* közölte Vukovics Géza második cikkét, amelyben a budapesti kulturális élettel foglalkozik.¹ > 1962. május 1.

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-2-1962.

1962. május 8.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Nyolcnapos észak-szudáni utazás után ma megérkezett Kartumba a Barátság karaván, melyet Székely Tibor jugoszláv kutató vezet. Megérkezésük után a csoport tagjait fogadta Altir Taha, a szudáni Közoktatási Minisztérium osztályfőnöke. A karaván tagjai Szudánban a kormány vendégei lesznek. Ellátogatnak az ország történelmi és kulturális központjaiba, valamint az ipari építőtelepekre, elsősorban azokra, ahol jugoszláv vállalatok dolgoznak.”

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Bizony bátran kritizálhatnék is írásaidon – ha lenék kivetni valót megmondhatnám – mert lényegedet, lényed és műved lényegét szeretem és értékelem. Mindig is vallottam: azt a kritikát, amely az író és az írása lényegét szereti, bátran meg lehet mondani, sőt meg kell mondani – az sohasem fájhat. Mert a fő az, hogy az aki valami részletet kifogásol az egészet szeresse. Azért is írtam régen csak olyan írókról, akiket szerettem, és néha közben megbájtam az üstöküket. Szegény Tormai Cécile és a sokkal jelentékenyebb Szabó Dezső voltak azok a kivételek akiket megbántottam, bár nem az volt szándékom [...] Mindketten megéreztek az idegenkedésemet – dicséretemből is. Már pedig mindannyian a »Szeretném ha szeretnének« alapján írunk [...] Olvastad-e vagy olvastátok-e

Horváth Zoltán *Magyar századforduló* című könyvét és mi a véleményetek róla ha olvastátok. Nagyon érdekelne! – Tudod, hogy Zoli nekem jó barátom volt mindig. – Én még nem olvastam, csak lapozgattam és elkezdtem. Mivel gyengélkedtem e télen – és sajnos rém apró nyomtatású könyv – nehezen rágódok át rajta. Főleg prózát és merőben szórakoztató olvasmányt bírtam el – mert pihenés közben leheveredve olvastam. Pedig nagyon érdekel mert az én generációm története és az íróját barátomnak tudom.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 159., 182–184.

1962. május 11.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* közölte, hogy a Putnik utazási irodában „május 23-i indulással két autóbusz-utazást terveznek Magyarországra. Az egyik csoport ötnapos körutazást tesz, és Budapesten kívül ellátogat Kecskemétre és Szegedre is. A másik kirándulócsoporthoz pedig mind az öt napot Pesten tölti az árumintavásár megtekintésén. Mind a két magyarországi út 30 000 dinárba kerül azzal, hogy az utazás költségein kívül a Putnik biztosítja a teljes ellátást és elszállásolást is”.

1962. május 12.

Újvidéken a VII. Sterija Játékok keretében megkezdődött a VI. Jugoszláv Hangjátékfesztivál. Az Újvidéki Rádió Miroslav Antić *A tét: Európa* című művével vett részt. A kritikusok zsűrijébe Aladics Jánost is beválasztották. Lőrincz Lajos színészi teljesítményéért III. díjat kapott. A gyermekhangjátékok kategóriájában az Újvidéki Rádió Gellér Tibor *A láthatatlan második* és Svetislav Ruškuc *Egy hápci kalandjai* című művét mutatta be. A zsűri (Aco Alekszjev, Argyelán István, Čedo Prica, Dušan Radović, Emil Smasek) a következő gyerekszínészeket díjazta: Szkópál Béla és Csik András (Újvidéki Rádió), Miki Memiević (Szarajevói Rádió), Željko Lodoli (Zágrabi Rádió).¹ Svetislav Ruškuc I. díjat kapott az *Egy Hápci kalandjai* szövegéért.² > 1962. május 5.

Duzsárdi Anna, az Újvidéki Rádió eszéki tudósítója közölte: „Május 13-án, vasárnap tartják meg a Horvátországi Magyar Kultúrszövetség rendes évi közgyűlését. Páppé János titkár beszámol az utóbbi két esztendő népművelési munkájáról. A szövetség ebben az időszakban eredményes munkát végzett. A többi között közbenjárására sor került a subotici Népszínház magyar drámai együttesének és a Novi Sad-i Rádió vidám együttesének horvátországi vendégszereplésére. A Forum Könyvkiadó Vállalat élőújságot rendezett, a népszerű könyvbusz pedig három ízben is bejárta Baranyát. Körútján 5-6 millió dinár értékű könyvet adott el a falvak lakóinak. A szövetség kezdeményezésére tavaly Batinán műkedvelő színjátszó együttes alakult, két hónappal ezelőtt pedig Vörösmarton népi táncsoportot szerveztek.”

1. 25 godina festivala jugoslovenske radio-drame 1957–1981. Beograd, 1984, Jugoslovenska radio televizija. – 2. Jódal Rózsza: Rekviem egy gyermekhangjáték-műsorért. In: *Hatvan éve szól a rádió*, 129.

1962. május 13.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Almási Gábor szobrász önálló kiállítása, amelynek május 22-ig 5845 látogatója volt.¹

A Sterija Játékokon részt vett Vujicsics Sztoján sajtónyilatkozatában úgy értékelte, a jugoszláv színművészekkel teremtett kapcsolatok elősegítik azt is, hogy a jugoszláv dráma eljusson a magyarországi színpadokra.²

1. Zentai művésztelep, 69. – 2. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-2-1962.

1962. május 14.

Belgrádban kétnapos tanácskozás kezdődött a tiszta jövedelem elosztására vonatkozó előírások végrehajtásáról, amelyen a tudósító szerint többen feltették a kérdést: „Ha egy vállalat mind jobban növeli a termelést, de termékének ára jelentősen csökkent a világpiacon, akkor ebben az

esetben a személyi jövedelmek meghatározásánál a korábbi éveknél nagyobb termelés mennyiségét kell figyelembe venni, amit kétségtelenül csak több munkával és hozzáértéssel lehetett elérni, vagy pedig a piacon valóban realizált értéket? Az is megfigyelhető, hogy egyes személyek, akik korábban igazolatlanul magas jövedelmeket kaptak, most más vidékekre költöznek. Ki fogja akkor kártalanítani a közösséget: ők vagy az egykori munkaközösségeik?”¹

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Zomborban a Járási Tanügyi Tanács az elemi iskolák kilencedik osztályának megnyitását mérlegeli. Az elemzések alapján a nyolcosztályos iskolák bővítésére Apatinban, Zomborban. Kúlán és Odzacin [Hódság] van lehetőség. Ezekben a helységekben nincs tanerős és tanteremhiány. Tehát nagyobb megerőltetés nélkül nyújthatnak az iskolák tanulási lehetőséget azoknak a diákoknak, akik a középiskolák korlátolt befogadóképességénél fogva egyébként nem folytathatták tanulmányaikat. Őzre tehát a kilencedik osztály megnyitását tervezik, jövőre majd ezt követi a tizedik osztály. A kilencedik és tizedik osztály a Zombori járásban szükségszerűen különböző jellegű lenne. Egyes iskolák szakmunkásokat képeznének ki két év alatt, mások a gimnázium és a szakiskolák első osztályai lennének, ahonnan a tanulónak joguk lenne a gimnázium, illetve az illető szakiskola harmadik osztályába lépni. A járásban egyébként új gimnázium megnyitását javasolták, mégpedig Apatinban. Minden valószínűség szerint megkapják a Végrehajtó Tanács jóváhagyását is, mert Apatinban szakkáder, helyiség és tanuló is lenne elegendő”.

1. K. K.: Savetovanje komisija za sprovođenje propisa o raspodeli čistog prihoda. Razmatrana neka dosadašnja iskustva u Srbiji. *Politika*, 1962. május 15. 5.

1962. május 15.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Tartományi Végrehajtó Tanács tíztagú bizottságot alakított a vállalatok és intézmények tiszta jövedelmének felosztásáról szóló rendelet végrehajtására. A bizottság elnöke Kovács András, a Végrehajtó Tanács tagja.”

1962. május 16.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy a Szövetségi Képviselőház Törvényhozó Bizottsága „ma délelőtt elfogadta a szerencsejátékokról szóló törvényjavaslatot. Szerencsejátékok csak olyan esetekben szervezhetők, ha azoknak célja pénzügyi eszközöket gyűjteni a különféle humanus, népjóléti, kulturális, közművelődési és testnevelési szükségletek kielégítésére – mondja egyebek között a törvényjavaslat.”

1962. május 17.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Pénteken és szombaton tartják Zentán a vajdasági alsófokú zeneiskolák szokásos évi szemléjét. Az idei szemlén 12 zeneiskola zenekara, énekkara és szólistái vesznek részt. A szemlélt 19-én, szombaton este ünnepi hangversennyel fejezik be, amelyen a legjobb eredményeket felmutató együttesek és szólisták lépnek fel.”

Uracs Pál, a Szocialista Szövetség temerini községi szervezetének elnöke a következő levelet intézte a temerini Önkéntes Tűzoltó Testülethez: „Tekintettel arra, hogy közeleg az ifjúság napja, t. i. Tito elvtárs születésnapja (május 25.), jelen átiratunkkal arra szeretnénk emlékeztetni a gazdasági szervezeteket, intézményeket és társadalmi szervezeteket, hogy milyen jelentősége van Tito elvtárs születése napjának, s egyben értesíteni az önök kollektíváját és társadalmi szervezetét, hogy intézzen Tito elvtárshoz üdvözlő levelet jubiláris születésnapjának hetvenedik évfordulójára. A levelet fel kell olvasni a tömeggyűlésen és legkésőbb 1962. május 23-áig el kell küldeni erre a

címre: A JSZNK elnökének, Josip Broz Titonak, Belgrád. Temerin, 1962. május 17. Uracs Pál, a DNSZSZKB elnöke sk.”¹

1. Matuska Márton: *A temerini tűzoltóság száz éve (1891–1991)*. Temerin, 1991, Rubicon Könyvkiadó, 23–24.

1962. május 18.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Dobi István, a Magyar Népköztársaság Prezídiumának elnöke és Kádár János miniszterelnök ma délután a Budapesti Nemzetközi Ipari Vásáron megtekintette a jugoszláv csarnokot. A vásár ma nyílt meg.”

A Horvátországi Magyar Kultúrszövetség megtartotta VII. közgyűlését, ahol elnökké Österreicher Sándort, alelnökké Pataki Andrást, titkárrá Páppé Jánost választották.¹

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-2-1962.

1962. május 19.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug összefoglalóját: „Vajdaság területén a Népbizottságok többségének határozata alapján leállították több nem gazdasági jellegű épületen a munkálatokat. A zrenjanini és perlezi kommunában csökkentették a forgalmi adót, Kikindán és még néhány kommunában már leszállították az árakat a múlt év decemberi szintre. Most vitatják 30 fontosabb ipari termék termelési költségeinek csökkentését, hogy lehetővé tegyék a piac jobb és olcsóbb ellátását. A legtöbb készáru pillanatnyilag az építőiparban, a lábbeli-, bútór-, készruha- és kötöttáru-félékben van. Rendkívüli jelentőséget tulajdonítanak 40 már rekonstruált objektum minél gyorsabb üzembe helyezésének, és e gyárak termékei minél jobb elhelyezésének. Vajdaság területén mulasztások és nagyobb vétségek miatt eddig több mint 50 tagot zártak ki a Kommunista Szövetségből, több mint százat pedig megbüntettek. A községi bizottságok eljárás indítottak számos iparos és más személy ellen, akik a közösség rovására gazdagodtak. Leváltot-

ták több gazdasági szervezet vezetőjét is, akik nem az előírások szellemében tevékenykedtek, vagy nem találták fel magukat az új körülmények között.”

1962. május 21.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Ma közltek a Tartományi Tanügyi Titkárságon az ifjúság napja alkalmából már korábban meghirdetett pályázat eredményét. Vajdaság közép- és szakiskoláinak tanulói szép számban pályáztak irodalmi és tudományos jellegű művekkel. A bírálóbizottság a tízezer dináros első díjra Galambos László Novi Sad-i gimnazista *Beogradi konferencia* című írását érdemesítette. A hétezer dinárt jelentő második díjban – beküldött írása alapján – kilenc tanuló részesült. Köztük Vukanic Jovan zombori, Tóth Bagi János suboticei és Majszki Mária zombori diákok *A rádióaktív izotóp és alkalmazása* című írásukkal. Harmadik díjat, azaz ötezer dinárt, tizenöt tanuló kapott: Sremska Mitrovicáról Jelena Milovanović, Retek Klára a Suboticei Tanítóképző tanulója, Kiss László Bácskatopolyáról [Bačka Topola, Topolya], Vékási Zoltán Suboticáról és mások”.

Azt is közölte, hogy „a suboticei írók irodalmi előújsgája, az *Életjel* májusi számát az ifjúság napjának szenteli. Fialat költők és írók lépnek fel hétfőn, május 21-én este fél nyolckor a Zeneiskola nagytermében. Így Ács Károly, Pap József, Kis Erzsébet, Gulyás József, Dér Zoltán, Sziszella Irén, Gönci Sára és a Suboticei Zeneiskola énekkara. Könyvvásárt is rendeznek, és az est szünetében a költők névalírással látják el a műveket.”

1962. május 22.

A Belgrádi Műszaki Vásár megnyitáskor mondott beszédében Tito kijelentette: „Csalatkoznak azok, akik úgy gondolják, hogy Jugoszláviában elérkezett a boszorkányüldözés ideje.” Alig két héttel spliti beszéde után (> 1962. május 6.) tompítani igyekezett a JKSZ KB VB párt-

levelével támasztott populista kampány élet, miután azt kihasználta politikai céljaira.¹ > 1962. május 26.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „A Képviselőház Szövetségi Tanácsának hatóságservezési bizottsága ma törvényjavaslatot fogadott el annak a törvénynek az érvénytelenítéséről, amelynek alapján elvették az állampolgárságot a volt jugoszláv katonaság tisztjeitől és altisztjeitől, akik nem tértek vissza Jugoszláviába, a megszállók szolgálatában volt katonai alakulatok, külföldre menekült tagjaitól és a felszabadulás után elmenekült személyektől. A bizottság ma megvitatta a jugoszláv sorsjátékról, a szerencsés játékokról, a társadalombiztosítás pénzeléséről és megszervezéséről, és az egészségbiztosításról szóló törvényjavaslatot is”.

Aladics János a *Kultúrrevüben*: „Már egy hete, hogy Novi Sadon lehullott a Sterija Játékok függönye, a szemléről való beszélgetések, a sajtó hasábjain való véleménynyilvánítások azonban még nem csitulak el teljesen. Egy kissé megkésve bár, megkértük Vujicsics Sztoján budapesti író és műfordítót, a Sterija Játékok vendégét, mondjon véleményt a szemlén látott előadásokról.” Ő elmondta: „A szemle tíz előadása közül Dobrica Ćosić *Jelenések* című oratóriuma volt rám legnagyobb hatással. Úgy hiszem, Budapestre való hazatérésem után megkísérlem ennek a szövegnek a magyarra való fordítását.”

1. Bilandžić 1999, 411.

1962. május 23.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug tudósítását Szövetségi Képviselőházból: „Mindkét házban egyöntetűen elfogadták a társadalombiztosítás pénzelésére és szervezésére vonatkozó törvényjavaslatot, az egészségbiztosítási törvényt és a napirenden szereplő többi törvényjavaslatot és határozatot [...] A Szövetségi Tanács továbbá törvényileg hatályon kívül helyezte azt a régebbi törvényt, amely megfosztotta állampolgárságuktól a

volt jugoszláv hadsereg tisztjeit és altisztjeit, akik nem akarnak visszatérni hazájukba, valamint a megszálló szolgálatában állt katonai alakulatok külföldre szökött tagjait és a felszabadulás után külföldre szökött jugoszláv polgárokat. A közkegyelmi törvény nemréggi meghozatala után a mai törvény még kedvezőbb körülményeket teremt a jugoszláv emigránsok hazájukkal való viszonyának rendezésére.”

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Levelét kissé késve kaptam meg, mert időközben elköltöztünk s új címem van, de azt hiszem még idejében. A helyzet most az, hogy én át tudnék jönni Kölnbe a jövő hét közepén, mondjuk szerdán vagy csütörtökön, ha akkor még ott van, amit remélek. Arra kérem tehát, hogy adjon fel azonnal nekem, az alábbi címre, egy expressz levelet, amelyben megírja a programját. Ha a jelzett időben Kölnben van, akkor át tudok jönni. Ha azonban úgy alakulna, hogy továbbmennek, talán Párizsba, akkor ott is megrendezhetjük a találkozást abban az időben, amikor ráér. Ha Párizsba mennének nekem, bizonyos szempontokból, még jobb lenne odajönni, mert amúgyis van ott egy sereg elintézni valóm az IU-val, [Irodalmi Újság] kiadókkal stb. De ha nem, akkor átrepülök Kölnbe. Most tehát arra kérem, válaszoljon a fenti kérdésekre s akkor talán mégis sikerül nyélbeütnünk a találkozást.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 161., 186.

1962. május 25.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Vujica Gajinović, a külkereskedelmi bizottság elnökhelyettese ma reggel Budapestre utazott. Háromnapos magyarországi tartózkodása alatt megbeszélést folytat Karádi Gyula külkereskedelmi miniszterhelyetttel a két ország árucserre-forgalmáról, és megtekinti a budapesti nemzetközi kiállítást, amelyen a jugoszláv vállalatok is részt vesznek.” Közölte azt is, hogy Újvidéken „Dobosi György, a Szocialista Szövetség községi bizottságának elnöke ma délelőtt az ifjúság napja alkalmából a

Hadseregotthon nagytermében fogadta a Novi Sad-i fiatalokat. Az ünnepélyesen feldíszített teremben 120 fiatal, a Novi Sad-i ifjúsági szervezetek képviselői jöttek össze”.

1962. május 26.

Tito Belgrádban a Politikai Tudományok Főiskolájának küldöttségével folytatott beszélgetésben először fejtette ki a társadalmi átalakulással kapcsolatos elgondolásainak egyes elemeit, amelyek központi gondolata alapvetően a decentralizáció, mindenekelőtt a beruházási politika köztársasági szintre való leszállítása volt.¹

Gyékényesnél felavatták az újjáépített drávai hidat, amelyen vasúti határátkelő létesült. Ez elsősorban a vasúti teheráru-forgalom szempontjából volt előnyös Magyarország számára.²

Az Újvidéki Rádió közölte: „Tito köztársasági elnök üdvözlő táviratot küldött Kádár János magyar miniszterelnöknek, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Vezetősége első titkárának születésnapja alkalmából.”

Ugyanott Lévay Endre arról tudósított, hogy „A Subotikai Tanítóképzőben befejeződött az ötödéveseknek a tanítás. A hetvenhat diák közül hetvenöt sikerrel tette le az osztályvizsgát. Egyébként ez az esztendő új szakaszt jelent a Subotikai Tanítóképző életében, mert a magyar tagozatok mellett az idén diplomál az első szerbhorvát tagozat is. És még valamit el kell mondanunk az idei jelöltekről: igen komoly eszmei képzettségükről tanúskodik az a tény, hogy 75 közül 31 tagja a Kommunisták Szövetségnek”.

1. Bilandžić 1999, 411. – 2. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-11-1962.; MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962.; MTK82.

1962. május 27.

Fiatal író a mikrofon előtt. Aladics János interjúja az Újvidéki Rádió *Esti híradójában*: „Élve az ifjúság napja ma is érvényes aktualitásával fiatal írók

kértünk mikrofon elé, hogy egy rövid nyilatkozat által betekintsünk az induló tollforgatók problémáiba. Választásunk Bányai Jánosra esett, akinek ígéretes novelláskötete, az *Álarc felett a nyári nap* tavaly látott napvilágot a Novi Sad-i Forum vállalat kiadásában. Kedves Bányai János, úgy hisszük, hogy egy ilyen alkalmi beszélgetés megindítására a legérdekesebb kérdés a napjainkban, körülményeink között induló fiatal írók helyzete vonatkozhatna. Úgy tudjuk, a Novi Sad-i Egyetem magyar katedróján folytatott tanulmányain kívül ellátja az *Index*, az egyetemisták lapjának főszerkesztői teendőit, ezenkívül tagja a Jugoszláv Egyetemisták Szövetsége központi vezetőségének is. Vajon ekkora elfoglaltság mellett marad-e elegendő ideje írásra, és várható-e, hogy hamarosan új kötettel jelentkezik?”

1962. május 28.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* elmondta: „Őszre két új gimnázium nyílik a Novi Sad-i járásban: az egyik Bačka Palankán [Bácspalánka], a másik Srbobranban [Szenttamás] – határozott ma a Tanügyi Tanács [...] A járásban az idén mintegy 6000 diák végzi el az elemi nyolcadik osztályát, ezek közül – az előző évek tapasztalatai alapján – mintegy 4700-an tovább tanulnak. Középiskoláink viszont csak 3500 tanulót tudnak befogadni. Ezért, ahol lehetséges, a szakiskolák bővítik tagozataikat. Új iskolák megnyitására azonban – a két gimnáziumot kivéve – nem kerül sor.”

Az *Esti híradó* arról számolt be, hogy „A Szövetségi Népszkupstina mai ülését a legrövidebb, de ugyanakkor a legjelentősebb ülések közé sorolhatjuk [...] A szövetségi szervezetben történő változtatásoknak az a célja, hogy gazdasági politikánk gyakorlati alkalmazásának ellenőrzése a megfelelő szövetségi szervezetben összpontosuljon, és ezáltal hathatósabb legyen a gazdasági rendelkezések érvényesülése [...] Az eddigi ipari, mezőgazdasági, külkereskedelmi, vendéglátó-ipari, kereskedelmi, forgalmi és kisipari kamarák

helyett egységes gazdasági kamarák létesülnek szövetségi szinten, a népköztársaságokban és a járásokban”.

A kamarákról szóló törvény emellett azt is kimondta, hogy a kamara elnöke az adott társadalmi-politikai közösség Végrehajtó Tanácsának tagja.¹

1. Spasić, Aleksandar: *Uparedna analiza sistema privrednih komora*. Disszertáció. Beograd, 1971, Export-press, 1971, 178.

1962. május 29.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Vujica Gajinović, a külkereskedelmi bizottság elnökének helyettese háromnapos magyarországi látogatásáról visszatért Belgrádba. Részt vett a Budapesti Nemzetközi Kiállítás jugoszláv napján, és megbeszéléseket folytatott Karádi Gyula magyar külkereskedelmi miniszterhelyetessel, a két ország közötti áruforgalom időszerű kérdéseiről.”

1962. május 31.

Aladics János beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Plenáris ülésre készül a Tartományi Művelődési Közösség, hogy ezúttal egészen széles fórum előtt megvitassa képzőművészetünk időszerű problémáit [...] A Vajdasági Képzőművészek Egyesületének képviselői tézisekben terjesztették a kulturális parlament elnöksége elé hivatásuk égető kérdéseit – a műteremhiányt, a képvásárlásban előforduló visszásságokat, a képkereskedelmi hálózat hiányát, de mindenekelőtt azt fájlalják festőink, hogy közösségünk – a néphatóság szerveiben levő képviselők által – olyan fontos munkálatokban mellőzi a képzőművészeket, mint amilyen a városszépítés, a középületek belső díszítése [...] A Művelődési Közösség elnökségének mai, Novi Sadon megtartott ülésén a zöld asztalnál a néphatóság és a festők egyesületének képviselői ültek szemben egymással, és keresték a megértés nyelvét, mert a tézisek első változatát élesnek és hiányosnak minősítette az elnökség [...] A mai ülés főbb résztve-

vói: az elnöklő Juraj Spevák, Katarina Sokolović, a Tartományi Művelődési Tanács titkára és Lazar Milić elnökségi tagok voltak. A vajdasági képzőművészeket Milan Kerac, az egyesület elnöke, valamint Karlavaris Bogomil és Ács József festőművészek képviselték [...] az történt, hogy a valóságérzékeléssel rendelkező közéleti emberek megnyirbálták az alkotóművészek csapongó, elnagyolásokra hajló fantáziáját.”

A *Symposion* közölte Nagy József záróelőadását az Ifjúsági Tribün által szervezett entellektüelvita keretében: „A vajdasági irodalmi kritika több éven keresztül a végsőkig konformista és megalukuvó volt”, amit „nem a mindennel és mindenki-vel való egyezéssel, de egy bizonyos méretű, sőt nem kisméretű gyávasággal is lehet magyarázni [...] Ez a kritika nélkülözötte az őszinteséget és a társadalmi felelősségérzetet [...] Az tény, hogy a vajdasági magyar irodalmi kritika konvencionális volt, nem volt merész és szókimondó, nem is volt intenzív, értékes és maradandó. Sőt negatív jellege ennél sokkal súlyosabb következményekkel járt: nem alakult, formálódott a minden alkotás értékének a lemeréséhez szükséges kritérium – értéknormák –, és éppen ezért nem is jött létre nálunk egy egészséges, nem adminisztratív módszerrel végzett és végbement kiválasztási, jobban mondva elválasztási, pontosabban: megkülönböztető folyamat az irodalmi alkotások között. A kiadó – és mivel nálunk csak egy kiadó van, a Forum – egyedül végezte a szelekciót, és még akkor is, ha ezt a munkát meghatározott demokratikus módszer alkalmazásával végezték, alapjában véve mégis magán viselte az adminisztratív módszer bélyegét. A példányszám, a mi viszonyainkban, mérték és mérvadó nem lehet; a kritikának, a hozzáértő és magas erkölcsi színvonalon levő – bátor és felelősségteljes – kritikának kellett volna elősegítenie a vajdasági irodalmi élet még magasabb színvonalú minőségi kibontakozását, ösztökélését és sarkallását, továbbá legközvetlenebbül kellett volna hozzájárulnia egy egészséges

irodalmi légkör kifejlődéséhez is. Nálunk két gyakorlat alakult ki: vagy elhallgattuk, agyonhallgattuk a kiadott művet, vagy feldicsértük. Persze, hogy ez nem egészséges állapot; a komoly értékű alkotással együtt a silány termék is egzisztálhatott és egzisztált is”.¹

1. Nagy József. Kultúréletünk időszertű kérdéseiről. Bevezető A jugoszláviai magyar entellektüel című Tribün-vitasorozat záróértekezletén. *Ifjúság*, 1962. május 31. 1. Idézi Bosnyák 2003, 70.

1962. június 3.

A *Magyar Szóban Maradiság, nacionalizmus* címmel megjelent cikk maradisággal vádolta a magyar szülőket, akik kifogásolják, hogy gyerekeiknek az iskolában szerbhorvát nyelvet is meg kell tanulniuk.¹

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-3-1962.

1962. június 4.

Duzsárdi Anna eszéki tudósító az Újvidéki Rádióban beszámolt arról, hogy „Baranyában nagy érdeklődéssel várják a subotica Népszínház magyar drámai együttesének hagyományos nyári vendégszereplését. A színtársulat 12 faluban, köztük Batinán, Vörösmarton, Csúzán, Laskón, Kórógyon, Kopácson és Várdarócon valamint Eszéken bemutatja Vereczkei [Zoltán]–Lukács [Lóránt] *Férjek papucsban* és Lippay Etelka *Fő a nyugalom* című vígjátékát. A subotica színészek június elején látogatnak el Baranyába. Hasonlóképpen a niši Népszínház Eszéken, Đakovón és néhány szlavóniai városban tart előadást”.

1962. június 5.

Magyarországi szövetkezeti delegáció érkezett az újvidéki Nemzetközi Mezőgazdasági Vásár megtekintésére.¹

Bálizs Jolán vásári pillanatfelvétele az Újvidéki Rádióban: „A Forum könyvesboltja már négy éve mindig kint van a Novi Sad-i vásáron. Ugyanazon a helyen, a kijárat jobb oldalán szétnyitott könyv-

re emlékeztető standjával várja a vásárlókat. És ezúttal, úgy látszik, hiába, mert már jó negyed órája várjuk Szimon bácsival, a könyvesbolt eladási osztályának vezetőjével az első vásárlót, de az csak nem akar megérkezni. A kirándulójuk nem fogják úgy körül a kis könyves házikót, mint máskor. Az érdeklődés hiányát a látogatók hiányával magyarázza a bolt vezetője. Mert az ő vásárlóik a földművesemberek, háziasszonyok, akik a vásárról kifelé menet mindig megálltak náluk pár percre mezőgazdasági, baromfityenyésztési vagy más szakkönyvet vásárolni, az idén kevesebben jöttek el a mezőgazdasági kiállításra.”

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-3-1962.

1962. június 6.

Belgrád Népbizottságának küldöttsége Milijan Neoričić elnök vezetésével egyhetes magyarországi látogatásra indult.¹ > **1961. december 11–18.**

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádió *Délutáni híradó*-jában elmondta: „Az Amatőr Színtársulatok Szerbiai Szövetségének tartományi bizottsága mai sajtóértekezletén közzétette az amatőr színtársulatok tartományi szemléjének műsorát. Az immár hagyományossá vált kikindai szemlét az idén június 9-től 17-ig tartják meg, a járási fesztiválok legjobbnak bizonyult műkedvelő színjátszó csoportok részvételével. A kilencnapos fesztivál műsora a következő. Szombaton a Novi Sad-i Ivan Klarić művelődési egyesület színjátszó csoportja nyitja meg a szemlét Bora Stanković *Koštana* című darabjával. Tizedikén a zombori gimnázium színjátszói szerepelnek Arbuzov *Irkutszki meséjével*. 12-én a Sremska Mitrovica-iak lépnek fel Dušan Roksandić *Babiloni torony* című drámájával. 13-án, vendégként a hivatásos színházak idei tartományi szemléjének legjobb előadását, Pavel Kohout *Ilyen nagy szerelem* című darabját a suboticei Népszínház magyar drámai együttese mutatja be. 14-én a péterrévei műkedvelő színjátszóké a szó, Jean Paul Sartre

Temetetlen halottak című művével lépnek fel. 15-én a kikindai amatőrök szerepelnek Dickens *Házitücsökjével*. 16-án két előadás is lesz. Slobodan Stojanović *Veszélyes vizek* című színművét a Novi Sad-i ifjúsági művészklub drámai csoportja viszi színre, a pančevói fiatalok pedig Lacour *Érettségizők* című darabját mutatják be. 17-én a suboticei Mladost ifjúsági művelődési egyesület zárja a szemlét egy vajdasági tárgyú zenés, verses, táncos összeállítással.

1. SA63, 66.

1962. június 9.

Az Újvidéki Rádió reklámműsorában elhangzott a következő hirdetés is: „Felhívjuk figyelmét, hogy Ákos Stefi és Szegedy Gyula ismert budapesti énekes, valamint a Kelényi szórakoztató együttes ma este 8 órakor a zombori Partizán otthonában vendégszerepel. Jegyek elővetelben a Kultúrpropaganda Központban kaphatók.”

1962. június 12.

Magyarországi mezőgazdasági szakemberek küldöttsége érkezett Jugoszláviába Petóházi Gábor mezőgazdasági miniszterhelyettes vezetésével.¹

1. SA63, 66.

1962. június 13.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Petóházi Gábor miniszterhelyettes vezette magyar mezőgazdasági küldöttség ma a Duna–Tisza–Duna-csatorna Novi Sad-i igazgatóságán járt. Délután ellátogattak a verbászi Sava Kovačević földműves-szövetkezetbe, majd Belgrádba utaztak. Útközben megtekintették az indijai mezőgazdasági birtokot.”

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Ha valaha feltérképezik majd a XX. század forradalmi mozgalmait – az Ön írói vallomása a perdöntő dokumentumok közé fog tartozni. Egyébként az *Egy regény(é)*-ről írott recenzióm kissé átírva, de megjelent angolul a washingtoni *Problems of*

Communism május júniusi számában.¹ Remélem a belgrádi USIS megküldte Önnek a példányt, ha nem, írja meg, s én küldök ill. küldetek belőle. A fordítás angol jogát Collins úgy látszik mégsem kérte meg; most írt Max Hayward barátom egy amerikai kiadónak, hogy kérje azt a kölni Verlagraól. Így, vagy úgy, egy-két éven belül könyve alighanem angol nyelvterületen is ismert lesz. Az *Optimistákról* írt kritikámat a legújabb hír szerint következő számában közli az *Irodalmi Újság*.² Igyekeztem tárgyilagosan írni a könyvről, bár időközben annyira megszerettem, hogy amit nem szeretek benne azzal szemben talán kevésbé voltam tárgyilagos. Nem tudom, látni-e az *Irodalmi Zágráiban*, küldetek példányt. Időközben örömmel konstatáltam, hogy a *HÍD* leadta a beatnik-tanulmányomat,³ s mellé Ginsberg-speciment (mert versnek igazán nem nevezhető).⁴ Ha lemegyek Jugoszláviába, persze őket is megnézném. Nemrég adtam be a vízumkérelmet, s ha a hatóságok is úgy akarják, július végefelé – huszonegy-huszonkettedike körül már Zágráiban lehetek. Így aztán szerezném, ha otthon találnám, illetve ha megírná, mikor és hova utazik vakációra. Majd elfelejtettem, Iványi-Grünwald Béla küldi üdvözlését, aki Önt még Kecskemérről ismeri. Meglepően sokan tudnak, vagy hallottak Önről az idősebb (nálam idősebb) emigránsok közül; reméljük, hogy egyszer még ezt a magyar átlagolvasóról is elmondhatom.⁵

1. A Hungarian Don Quijote in Moscow. *Problems of Communism*, 1962. 3. 62–63. – 2. Fanatikus Optimisták. *Irodalmi Újság*, 1962. június 15. – 3. Amerikai hipsztéria, *Híd*, 1962. 6. 543–546. – 4. *Üvöltés*. Részlet. Ford.: Vitéz György. *Híd*, 1963. 6. 547–551. – 5. Sinkó Ervin levelezése II., 164., 190–191.

1962. június 14.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Szerb Népköztársaság Alkotmánybizottsága ma délelőtt vitatni kezdte az új köztársasági alkotmány tervezetét. A bizottság Jovan Veselinov elnökletével ült össze.”

Dési Ábel így bírálta Tolnai Ottónak és Bányai Jánosnak a *Symposion* előző számaiban megjelent írásait: „Mert amennyire én ismerem a marxizmust, úgy érzem, hogy annak a szellemi fegyvertárában jóval több megszívlelendő példa, tanúság és tudományos eredmény van, mint azoknál a kétes értékű személyeknél, akiket Tolnai és Bányai oly előszeretettel idéznek. Tolnai Ottó fogalmai közt úgy látszik igen kevés helyet kap a marxizmus szellemi és fogalomtára. Mert ha szétnézünk Tolnai és Bányai cikkeinek síkján, akkor megdöbbenve vesszük észre az egymás hegyén-hátán heverő legképtelenebb idézeteket, neveket, fogalmakat, amelyek mint valami temetetlen hullák, szinte feledtetik velünk, hogy ez a társadalom a maga szellemi fejlődésében túlhaladta ezeket az eszméket. (Ha Tolnai Ottó és Bányai János még nem döböntek erre rá, akkor a legközelebbi alkalommal minden kommentár, vélemény és kísérő szó nélkül statisztikát készítek az eddigi cikkeikben felhasznált fogalmak, jelzők, nevek, idézetek, következtetések számáról és helyéről, és ez minden ehhez hasonló kritika, vitairás, jegyzet, kifogás érveinél keményebben és vádlóbban bizonyítja majd zavaros és problematikus álláspontjukat, nézeteiket.)”¹

Tolnai a bírálatra még ugyanabban a lapszámban így válaszolt: „Eddigi célunk legtöbbször az volt, hogy egy halom, nálunk még használaton kívül heverő nevet (művészt, filozófust) INA-UGURÁLJUNK. (Enélkül elképzelhetetlen mindenfajta irodalmi, szellemi élet. Az ABC-ről van szó.)” Válaszcikke végén pedig bejelentette a *Symposion* öntevékeny beszüntetését: „Irodalmunk gordiuszi csomójáról volt szó. Mi Nagy Sándor módján jártunk el és ezzel a detonációval a *Symposion* eleget is tett rendeltetés ének, tehát automatikusan megszűnik már holnapmint »irodalmunk« (még ma sem vagyok meggyőződve, hogy irodalomnak nevezhetem-e a vajdasági irodalmat) egy érdekes jelenségére (vagy ha úgy tetszik, torzszülőttére: az anyjától függ) fogunk

emlékezni. Természetes és autentikus továbbfejlődésünket egy teljesen független új folyóiratban tudtuk csak elképzelni, de mivel ez objektíve nem kivitelezhető, megszűnünk csoportként egzisztálni.”²

1. Dési Ábel: Kifogások és észrevételek. *Iffúság*, 1962. június 14. 8. – 2. Tolnai Ottó: Glossza. *Iffúság*, 1962. június 14. 9. Idézi Bosnyák 2003, 88.

1962. június 15.

Slavko Komar, a Szövetségi Végrehajrt Tanács mezőgazdasági és erdészeti titkára fogadta a Petőházi Gábor vezetésével Jugoszláviában tartózkodó magyar mezőgazdasági küldöttséget.¹

A magyar Külügyminisztérium III. sz. Területi Osztálya a Zágor György főosztályvezető által szignált feljegyzésben így összegezte a jugoszláv helyzetet és a magyar–jugoszláv kapcsolatokat: „Jugoszlávia külpolitikájának és belpolitikájának az elmúlt években megfigyelhető alakulása bebizonyította, hogy az út, amelyen a Jugoszláv Kommunista Szövetsége és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság 1948 óta haladt, s melyet a JKSZ 1958-ban megtartott VII. kongresszusán (> 1958. április 22–26.) továbbfejlesztett revizionista program » a szocializmus építésének sajátos jugoszláv útjaként « a jövőre vonatkozólag is meghatározott – zsákutca [...] A Szövetségi Köztársaságok közötti »gránitszilárd egység« helyett fokozódó nemzetiségi ellentétek, amelyekkel az atomizált gazdasági- társadalmi »önigazgatás« következtében még az egyes vállalatokon belüli »boríték-ellentétek« is párosulnak. A szétzilált gazdasági-elosztási rendszerben állandóan növekednek a megélhetési költségek, virul a korrupció és spekuláció, maga után vonva a tömegek széleskörű elégedetlenségét is. A nemzetközi politikában a jugoszlávok számára egyre járhatatlanabbá válik a »harmadik út«, egyre inkább érzik, hogy az u. n. »el nem köteleztettek« között elérhető kétes politikai és gazdasági eredmények és perspektívák nem kárpótolják Jugoszláviát azokért a

veszteségekért, amelyeket revizionista különállása miatt a szocialista országok viszonylatában szenved, s ugyanakkor a tőkés Nyugat sem hajlandó már a korábbi bőkezűséggel honorálni azokat a szolgálatokat, amelyekkel a jugoszláv politika a kezükre játszott. S az egyre inkább tornyosuló politikai-gazdasági-társadalmi problémák közepette a jugoszláv vezetésnek rá kellett döbennie, hogy egységes és szervezett párt nélkül hovatöbb képtelen lesz úrrá lenni a nehézségeken, s elsodorja az ár. Vannak biztató jelek, melyek arra engednek következtetni, hogy ez a felismerés – ha sok ellentmondással terhelt is – mindinkább realitássá válik. Gondolunk itt Tito szkopjei beszédére, a JKSZ Központi Bizottságának tavaly novemberben tartott III. plénumára, a JKSZ KB Intéző Bizottságának ez év márciusában megtartott kibővített ülésére, valamint Tito elnöknek legutóbb – május 6-án – Szplitben tartott nagygyűlési beszédére. Ez a beszéd nemcsak azért érdemel különös figyelmet, mert a korábban felismert hibákat és torzulásokat ilyen nagy nyilvánosság előtt első ízben fogalmazták meg az igen éles bíráló hangján, hanem azért is, mert a korábbiaktól eltérően ezúttal az elvi bírálatot a hibák felszámolását célzó gyakorlati intézkedések is követik [...] Ebben a vonatkozásban – a párt szerepének és fontosságának felismerésében – a jugoszláv vezetés ma már odáig jutott, hogy Gromikó elvtárs legutóbbi belgrádi látogatása alkalmával az SZKP és a JKSZ közötti kapcsolatok rendezésének kérdését is szóba hozták [...] A JKSZ 1958. évi VII. kongresszusán elfogadott revizionista program következtében az MSZMP és a Jugoszláv Kommunista Szövetség közötti kapcsolatokat megszüntettük, és a két ország közötti viszonyt a kölcsönös előnyökön alapuló kapcsolatok elvéből kiindulva határoztuk meg [...] Tito 1960 év végi parlamenti beszédében, majd újévi pohárköszöntőjében, a legnyitabban azonban Veljko Vlahovicsnak [Vlahović, Veljko], a JKSZ KV VB tagjának 1961 február 10-i beszédében kifejtették azt az elméletet, mely szerint

a pártkapcsolatok kérdése elválaszthatatlan az államközi kapcsolatok kérdésétől, s az előbbiek rendezetlensége kizárja a normális államközi kapcsolatok lehetőségét is. Ez az elmélet a magyar–jugoszláv államközi kapcsolatokat egy néhány hónapig negatív irányban befolyásolta [...] Az SZKP XXII. kongresszusa (> 1961. október 17–31.) után az államközi kapcsolatoknak az ideológiai nézeteltérésekkel való szembeállításuk gyakorlatilag megszűnt [...] A jelenlegi időszakban jugoszláv részről változatlanul a közeledés jelei tapasztalhatók [...] A jelen körülmények között célszerűnek látszik [...] fokozni a társadalmi és tömegszervezetek (tömegmozgalmak) közötti kapcsolatokat és ezeket átgondoltabb politikai tartalmakkal megtölteni; a fejlesztésnél szem előtt kell tartani a fokozatosság elvét mind a mennyiség, mind a szint tekintetében.²

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-3-1962. – 2. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-5-1962.

1962. június 16.

A szabadkai Népszínház Zentán bemutatta Ivan Cankar *Jernej, a szolga* [Jernej szolgalegény igazsága; Hlapec Jernej in njegova pravica, 1907] című drámáját. Színpadra alkalmazta Miro Kopač. Fordító: Garay Béla. Rendező: Virág Mihály. Díslettervező: Petrik Pál. Fellépett: Fejes György (Jernej), Godányi Zoltán (ifj. Sitar), Romhányi Ibi (Sitarné). A 18 előadásnak összesen 3474 nézője volt.¹

A Népszínház társulatának másik része szintén e napon mutatta be Zomborban Kisfaludy Károly *Kérők* [1817] című vígjátékát. Rendező: Garay Béla. Díslettervező: Mihajlo Dejanović. Fellépett: Szabó Ferenc (Hósváry), Remete Károly (Baltafy), M. Süveges Eta (Máli, a leánya), Albert János (Károly), Majoros Katica (Lidi), Nagy István (Báró Szélházy), Szilágyi László (Perföldy ügyvéd). A darabot 39 alkalommal adták elő és összesen 11 954 nézője volt.

1. Garay Béla: Két bemutató vidéken. *Jernej a szolga* – Cankar drámája Zentán, *A kérők* Kisfaludy Károly

vígjátéka Zomborban. MSz, 1962. június 15. 6.; Gerold, Pastyyik 1970.

1962. június 18.

A Szerbiai Újságírók Egyesületének Vajdasági Tanácsa újívidéki ülésén ismét (> 1962. április 6.) az üzemi lapok kérdését tűzte napirendre, amelyek száma ekkor már 118-ra nőtt, az újságíró-szervezetnek pedig már 274 tagja volt a tartományban.¹

A zentai képtárban megnyitották a vajdasági gyermekrajz-kiállítást, amelynek július 22-ig 2489 látogatója volt.²

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Azt hiszem nem szerénytelenség, hogyha nem kételkedem, sőt biztosra veszem, hogy személyes találkozásunk az Ön számára se lesz unalmas; az az érzésem, hogy van mit közölnünk egymással. Arra kérem, közölje velem, hogyha biztosan tudja már, hogy mikor érkezik; én júliusban Zágrábban leszek s ha tudnám mikor jön, a vonatnál várnám illetve a repülőtéren. Biztosan minden további nélkül megkapja a jugoszláv vízumot. Én is örültem, hogy láttam a *Hidban* az Ön nevét – annál is inkább, mert szeretném a kapcsolatot tartóssá és rendszeresebbé tenni a nyugati magyarok és a jugoszláviai magyarság között. Erről is és sok egyébről majd élőszóval! Köszönöm Iványi-Grünwald Béla üdvözlését. Ha nagyon soká élnék is még, akkor se halványulnának el emlékezetemben az esték, illetve éjjelek, amiket húsz éves fejjel, városparancsnok koromban az ő házukban, a kecskeméti művésztelepen éltem át. Kérem, ne felejtse el, köszöntse melegen az én nevemben. *A Problems of Communism* említett számát eddig nem kaptam meg. Ha Önnek nem terhes, kérem küldesse el nekem. Az Irodalmi Újságot rendszeresen küldik nekem s nagy érdeklődéssel várom a bejelentett kritikáját.²¹

B. Szabó György írta Sinkó Ervinnek: „A statutum első vitáján – [Penavin] Olga Szabadkán tartott órákat a rendkívüli hallgatóknak – a dékán telefonon üzent és megkért, hogy a Tanszék képviselőjében vegyek azon részt. Elmentem. Az ülés már tartott, aznap reggel kilenckor értesítettek és akaratlanul is egy igen kellemetlen, gusztustalan mozzanatnak lettem szem és fültanúja. Személyemről volt szó. A delikvensek mentésére szolgáljon, hogy nem vették észre érkezésemet, a sarkokban foglaltam helyet. Itt kénytelen leszek néha részletező is lenni, de a kép csak így lehet teljes. A dékán felolvasta a doktorátusom bejelentését. Leskovac kézzel-lábbal tiltakozik a tagsága ellen. A feminin-hangú [Pavle] Ivić: »Lediplomált-e a jelölt?« Dékán: »Igen, jeles eredménnyel!« Ivić: »Mi erről semmit sem tudunk a tanszéken!« A bajszos nő [Milka] Ivić: »A magyarokat én szoktam kikérdezni, hogy vizsgázhatott hát le?« Dékán: »Pavlović tanárnál!« Leskovac: »Hogy vizsgázhatott Boško Novakovićnál, amikor a Kovaček nevű asszisztensnél vizsgáznak a magyarok.« Újra Leskovac: »Én az egészről semmit sem tudok, mint a jugoszláv irodalom tanszékfőnöke! Mi ez?« Hangok a zűrzavarban: »Emberek tanítanak azon a tanszéken papír nélkül!«; »Hallatlan!«; »Az egyetem tekintélye!« Az általános harsogásban a Dékán: »A doktorátus bejelentését leveszem a napirendről. Vizsgálatot indítok a vizsgák szabályosságának kivizsgálására.« Szótlatlanul végighallgattam, nehéz és tanulságos élmény volt: közelről láttam Leskovacot, Ivić-éket és ezt az egész tanári korlátoltságot és ostobaságot – pravoszláv, cirillbetűs, sovinszta-szerb kiadásban [...] A vizsgálat megindult, részleteit nem tudom, sommásan igen: [...] A szerb nyelv és a jugoszláv irodalom tanszéke a diplomám megsemmisítését kéri. Formai hibák: a tanszék tudta nélkül történt, a kérdező tanárok nem a »szokásos« tanárok voltak – Ivić-né és az asszisztens Kovaček, hanem egy nyilvánvalóan rendes egyetemi tanár, a szerb nyelv tanszékének a főnöke (!) Pavlović, és egy rendkívüli egyetemi tanár – asszisztens helyett!

Nem volt táblán kihirdetve a vizsga, nem történt közönség előtt [...] Ha ehhez hozzáfűzöm, hogy a szerb nyelv és irodalom csak melléktantárgy, mert magyar szakos diplomát kapok, akkor érthető, hogy az akadémikuskodás mögött mi lapul meg [...] Ilyen körülmények között én nemcsak a diploma megsemmisítését vagy kegyes átnyújtását tartom fontosnak, hanem további munkámat a tanszéken vetem fel, mint kérdést. Eljövendő munkámat úgy látom hogy nem érdemes egy noviszádi Filozófiai Fakultáshoz kötni, ahol – akár életem végéig is könyvtárfelelős minőségemben – egy ilyen pravoszláv-cirillbetűs-reakciós bandától függ az egzisztenciám [...] Ma úgy látom, hogy legokosabb lenne az egész Magyar Tanszékét áttelepíteni akár Zágrábba, Ljubljánába, nemcsak a fakultáson uralkodó légkör miatt, hanem egy kicsit a vajdasági szűk horizont (különösen a magyar) miatt, a hallgatók javára és érdekében. »Város« nélkül nehezebben lehet áttekinteni a tennivalókat, a jó kezdeményezés megfeneklik idő előtt, a szellemi tunyaság tunyává tesz.”⁵ > **1962. július 5.**

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945-1970*. Beograd, 1971, Savez Novinara Jugoslavije, 942. – 2. Zentai művésztelep, 69. – 3. Kézirat. Sinkó Ervin levelezése II., 166. 192–197. – 4. MOL XIX-J-1-j-1b-004957-2-1962. – 5. Kézirat. Sinkó Ervin levelezése II., 166., 192–197.

1962. június 19.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „A suboticei Népszínház magyar drámája holnap Novi Sadon vendégszerepel. Az együttes este nyolc órai kezdettel, a szerb népszínház [Szerb Nemzeti Színház] nagytermében bemutatja Abai–Dalos–Horváth *Szeress belém* című háromfelvonásos zenés-táncos vígjátékát. A darab egy vállalati mulatság előkészítése körüli bonyodalmak humoros leírásával nyújt kellemes perceket a könnyű szórakozás kedvelőinek.”

Juraj Struharik, a Szlovák Evangélikus Egyház püspöke írta Sostarec Ferencnek, az Ágostai Hit-

vallású Evangélikus Keresztyén Egyház Szerbiában – Vajdaságban szuperintendensének a Jugoszláviai Lutheránus Egyházak Szövetségének soron következő ülése előtt: „Amikor írtam Önnek múlt alkalommal, egyházaink egyesítéséről írtam. Hogy ne értsen félre, szükségesnek tartom, visszatérni a dologra. Nem arról van szó, nem is az a fontos, hogy ebben a pillanatban szervezettel egyesítsük 4 egyházunkat, hogy egy tető alá hozzuk őket, egy igazgató domináns püspökség alá. Nem. Legalábbis a mai körülményekben nem. De nem olyan fontos az a jövőre vonatkozóan sem. Én azonban a lelki egyesítésre gondolkodom, hogy kölcsönösen megismerjük egymást, és nemcsak a lelkészi kar, hanem híveink is, hogy ápoljuk az együvértartozás tudatát.”

1962. június 21.

Práth Károly belgrádi magyar nagykövet jelentése Jugoszlávia gazdasági és belpolitikai helyzetéről 1962 első félévében: „Az elmúlt fél év Jugoszlávia gazdasági és belpolitikai életének egyik legnehezebb szakasza volt. Ez az időszak a revizionista politika következtében keletkezett gazdasági nehézségek felszínre kerülésének és továbbfejlődésének jegyében telt el [...] A gazdasági nehézségek következtében nem sikerült elfogadni az ország készülöben lévő új alkotmányát és el kellett halasztani a parlament korábban esedékes újraszabását. Meg kell jegyezni, hogy mindkét tény más okokra is visszavezethető, nevezetesen azokra az ellentétekre, amelyek a különböző köztársaságok között éles formában jelentkeznek, s amelyek részben ugyancsak gazdasági okokkal az egyes köztársaságok gazdasági fejlettségének különböző fokával magyarázhatók [...] Nem várható Jugoszláviának valamiféle síma és zökkenőmentes közeledése a szocialista táborhoz. Ez harc kérdése és ebben a harcban nekünk segíteni kell a közeledés híveit.”¹

Práth Károly belgrádi magyar nagykövetnek a követségi megbeszélésen elhangzott anyagából:

„romlott a nagykövetség helyzete, annak következtében, hogy a jugoszláv belbiztonsági szervek továbbra is rendszeres ellenőrzés alatt tartják a nagykövetség tagjainak és a vele kapcsolatot tartó jugoszláv személyek mozgását.”²

1. MOL XIX-J-1-j-1b-004957-2-1962. – 2. MOL XIX-J-1-j-1b-004957-3-1962.

1962. június 22.

A Jugoszláv Beruházási Bank és a Nemzetközi Újjáépítési Bank képviselői között folytatott tárgyalások eredményeképp Jugoszlávia 30 millió dollárt kapott a Bajina Bašta-i vízi erőmű építésére.¹

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-3-1962.

1962. június 23.

Dr. Slavko Komar, a Szövetségi Végrehajtó Tanács mezőgazdasági és erdészeti titkára fogadta Petőházi Gábor vezetésével Jugoszláviában tartózkodó magyar mezőgazdasági delegációt.¹ Petőházi miniszterhelyettes másnap úgy nyilatkozott, hogy lehetőség van a két ország közötti mezőgazdasági együttműködés kibővítésére.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Petőházi Gábor magyar mezőgazdasági miniszterhelyettes, a hazánkban tartózkodó magyar mezőgazdasági küldöttség vezetője kijelentette, hogy kedvező feltételek vannak Magyarországra és Jugoszlávia hasznos együttműködésére a mezőgazdaságban. A delegáció ma fejezte be kéthetes jugoszláviai látogatását. Petőházi miniszterhelyettes hangsúlyozta, hogy az együttműködést sikeresen meg lehetne valósítani a mezőgazdasági szakértők cseréjével. Ebben a tekintetben a magyar mezőgazdászok mostani látogatása kétségtelenül hasznos volt. A mezőgazdasági birtokok megtekintése alkalmával nagyon érdekes volt számunkra a kombinátok nagyüzemi termelése. Különösen érdekelt bennünket a különféle búzafajták, az olasz, francia és a jugoszláv fajták termesztése – mondotta Petőházi Gábor. Végül hozzáfűzte, hogy a de-

legáció útja hasznos és sikeres volt. Kijelentette, hogy a magyar mezőgazdászok Jugoszláviában mindenütt szívélyes fogadtatásra találtak.”

1. MOL XIX-J-1-j-5a-003756-3-1962.

1962. június 25.

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „Jovan Marinović, a Tanjug távirati iroda igazgatója a Magyar Távirati Iroda vezérigazgatójának meghívására ma ötnapos látogatásra Budapestre érkezett. Marinović megbeszéléseket folytat a Tanjug és az MTI együttműködéséről.”

1962. június 26.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban beszámolt arról, hogy „A jugoszláv néprajzkutatók ötödik tanácskozását Novi Sadon tartják meg június 26-tól 29-ig. A ma kezdődő országos jellegű találkozón beszámolókat olvasnak fel Vajdaság néprajzi fejlődéséről és jelenlegi helyzetéről. A beszámolókat megvitatják, ezenkívül a jelenlevő etnológusok itt-tartózkodásuk alatt megtekintik a Vajdasági Múzeumban megrendezett népviseleti kiállítást, ellátogatnak a Matica srpska könyvtárba, a Pavle Beljanski Képtárba és a péterváradai erődítménybe. A tanácskozás utolsó napján autóbusz-kirándulást tesznek Vajdaság néhány néprajzilag jellegzetes helységébe, így például Gložanba [Dunagálos], Bácsra, Doroszlóra, Sztapárra, valamint Zombor és Subotica környékére”. > 1962. június 29.

1962. június 27.

Jugoszlávia Közművelődési Tanácsának III. évi közgyűlésén megvitatják a kultúra demokratizálásával kapcsolatos kérdéseket.¹

Az Újvidéki Rádió aznap közölte: „Belgrádban mintegy négyszáz delegátus részvételével ma megkezdődött a Jugoszláv Kulturális és Közművelődési Tanács harmadik közgyűlése. A közgyűlés két napig tart. A résztvevők megvitatják a kulturális, közművelődési tevékenységet 1957-től máig.”

A magyar Külügyminisztérium III. Területi Osztálya előterjesztést készített az MSZMP Politikai Bizottságának a magyar–jugoszláv kapcsolatokról, amelyben többek között ez állt: „A JKSZ 1958. évi VII. kongresszusán elfogadott revizionista program következtében az MSZMP és a Jugoszláv Kommunista Szövetsége közötti kapcsolatokat megszüntettük és a kongresszust követő időszakban törekvésünk gyakorlatilag arra irányult, hogy államközi vonalon normális kapcsolatokat tartsunk fenn Jugoszláviával.” A határozati javaslatok között szerepelt, hogy „A kulturális kapcsolatok terén törekedni kell arra, hogy a számunkra előnyös területeken kapcsolatainkat fokozatosan bővítsük. Kezdeményezni kell kulturális egyezmény megkötését. A Kulturális Kapcsolatok Intézete, illetve a Művelődési Minisztérium ügyeljen arra, hogy Jugoszláviába irányuló kulturális tevékenységünk a szocialista eszméknek a jugoszláv tömegek közötti széleskörű népszerűsítését szolgálja és a jugoszláv kulturális tevékenység ne hasson negatívan a magyar kulturális életre”²

1. SA63, 32. – 2. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-11-1962.

1962. június 28.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését: „Toledóban befejeződött az idei birkózó-világ-bajnokság. Horváth István, a VB egyetlen jugoszláv résztvevője az idén is, mint tavaly Yokohamában, ezüstérmét szerzett [...] A sorsolás úgy hozta, hogy Horváth a világbajnok [Kazim] Ayvazzal nem került össze, de sokkal nehezebb ellenfelei voltak, mint Ayvaznak. Horváth veretlen maradt a bajnokságon, csupán egy döntelene volt a tavalyi világbajnok [Valeriu] Bularcával szemben.”

Tolnai Ottó a *Symposion*ban bejelentette: „Őszre újra megjelenünk és tovább folytatjuk »PISZKOS MUNKÁNKAT«! Négy oldalon.”¹

1. Tolnai Ottó: Miért nem válaszolhatok Bogdánfi Sándornak. *Ifjúság*, 1962. június 28. 1. Idézi Bosnyák 2003, 103.

1962. június 29.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban a jugoszláv néprajzkutatók V. tanácskozása (> 1962. június 26.) kapcsán kifejtette: „Nem véletlen, hogy a néprajzkutatók ezen a tanácskozáson legtöbbet Vajdaságról beszéltek [...] Dr. Živojin Gavrilović néprajzkutató például antropológiai méréseket végzett Vajdaság területén a telepések körében, és arra a megállapításra jutott, hogy a harmadik nemzedék testalkatán már észlelhetők az itteni területre jellemző vonások, nem is beszélve arról, hogy már az első nemzedéken kiütköztek – természetesen a vajdasági konyha hatására – az itteni vidék testalkati sajátosságai: a toka és a pocak. Kié is, melyik népe a dal? – tesszük fel a kérdést, ha ismerős melódiát két vagy éppen háromnyelvű szöveggel hallunk. Az emberek könnyen veszik, és könnyen adják, cserélik dalaikat. Így van ez a népdaloknál is. Király Ernő ismert vajdasági népdalgyűjtő beszámolójában ezekről az átvett dallamokról és a népzene egymásra hatásáról szólt.”

A kérdést azonban Saffer Pál ennél sokkal bonyolultabbnak látta, amikor ugyanott a Jugoszláv Művelődési Tanács kétnapos tanácskozása (> 1962. június 27.) kapcsán ezt írta: „Amikor mi a kultúra demokratizációjáról beszélünk – hangzott el többször is a közgyűlés tribünjén –, akkor arra a rendkívül bonyolult, küzdelmes és hosszan tartó folyamatra gondolunk, amely során dolgozóink az igazi kultúra, az igazi műveltség, tudatos és igényes élvezőivé és művelőivé válnak, folyamatra, amely természetesen szorosan összefügg társadalmunk anyagi és politikai fejlődésével, és amely ugyanakkor része és elősegítője is ennek a fejlődésnek [...] Nem kell különösebb éleslátás ahhoz, hogy megállapítsuk, milyen színvonalbeli különbségek vannak különböző vidékek és különböző rétegek kultúrájában, mentalitásában, fejlődési lehetőségeiben, különbségek, amelyek a haladás útjainak sokaságát feltételezik. Ha ezt a feladatot emberi felfogások, örökölt hagyományok szempontjából szemléljük, nem nehéz

észrevenni, hogy mennyi maradiságot, mennyi kicsinyes érdekből fakadó gáncsoskodást, merev, szemellenzős felfogást kell majd megdönteni [...] Ha az elfutó idő szempontjából nézzük ezt a feladatot, nem nehéz felfogni, hogy milyen anyagi erők és befektetések kellenek ahhoz, hogy megközelítsük a célt [...] És végül, ha az ember szempontjából nézzük, nem nehéz azt sem megérteni, hogy a teljes ember, a szabad ember csak az lehet, aki birtokosa, élvezője és művelője a kultúrának, mindannak, amit ember összegyűjtött. Nem nehéz megérteni, hogy ezt csak egy gazdag társadalom nyújthatja a fainak, a mai korban pedig csak az a társadalom lehet gazdag, amelynek fiai elég műveltek ahhoz, hogy sokat termeljenek.”

1962. július 1.

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Nem minden izgatottság nélkül várom a vízumot, azt mondták, három hétig tart – most már negyedik hete várják a választ Belgrádból. A helyzet az, hogy én még nem vagyok angol állampolgár, s nyilván ez nehezíti meg az ügyet. Nem tudom, megkérhetem-e arra, hogy esetleg írjon pár sort az illetékes szerveknek, amely pár sor meggyorsítaná a döntést. Ha megkapom a vízumot e hónap 18-ig, úgy már kb. 24-én Zágrábban lehetek (és ez esetben néhány nappal előbb megírom Önnek érkezésem pontos idejét) – a kérdés csak az, megjön-e a vízum? Közben megjelent – kisebb-nagyobb javításokkal – az *Optimistákról* írt kritikám az *Irodalmiban*. Azon túl, amit abban megírtam, a könyv egy egész sor problémát nyitott fel bennem – annyival több egy szokványos regénynél! A *Problems*-ből¹ is próbáltam küldeni, talán azóta már meg is kapta.”²

1. *Problems of Communism* című lap. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 169. 202–203.

1962. július 2.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Simon István és Gereblyés László, a Magyar Írószövetség

tagjai hivatalos jugoszláviai látogatásuk során ma délelőtt ellátogattak a Novi Sad-i Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalatba, és elbeszélgettek a vállalat vezetőivel. Később felkeresték a Forum könyvesboltját. A magyar küldöttek holnap a Matica srpska vendégei lesznek”.

1962. július 4.

Az Újvidéki Rádió ifúsági szerkesztősége nyilvános műsort tartott Palicson.¹

1. ÚR, 1962. június 5.

1962. július 5.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését: „A román lapok jelentése szerint Bukarestben július harmadikán Gheorghe Gheorghiu-Dej, a Román Munkáspárt első titkára véleménycserét folytatott Kádár Jánossal, a Magyar Szocialista Munkáspárt első titkárával. A jelentésekből ítélve a román–magyar megbeszélésen a pártkapcsolatokról volt szó. Kádár János Bukarestből Bulgáriába utazott, ahol pihenőjét tölti.”

Ugyanott Bálizs Jolán arról számolt be, hogy „Hartig Sándor, a zrenjanini Bábszínház [Toša Jovanović Népszínház Bábszínháza, Nagybecskerek] igazgatója átutazóban járt Novi Sadon. A minap érkezett meg a bábszínházak vezetőinek Varsóban megtartott nyolcadik világkongresszusáról és a bábszínházak fesztiváljáról”.

B. Szabó György levelében a következőképp tájékoztatta Sinkó Ervint a diplomája szabályosságának kétségbevonásával kapcsolatos ügy fejleményeiről (> 1962. június 18.): „Az igazgatósági ülésen az Egyetem Rektóráta javaslatára egy bizottságot jelöltek ki, tagjai: a matematikus Stojaković Mirko, az új dékán, Mileva Prvulović, a párttitkár, valamint Kolarić [Rudolf], a szlovén nyelvész, a Nyelvészeti Katedra nyilvános rendes tanára. A bizottság feladata az egész ügyet tövéről-hegyére kivizsgálni, minden aktát ellenőrizni, minden vizsgáztató tanárt kihallgatni, s végül javaslatot tenni: a »bűnösöket« megbüntetni,

a »tévelygőket« felvilágosítani, s valószínűleg a »jogtalanul« bitorolt papírt »elégetni!« Még csütörtök este a párttitkár – Čanadanović-tal történt megállapodás alapján – megbeszélést tartott azokkal a párttagokkal, akik részt vettek a vizsgáztatásban, engem is meghívott, hogy megfelelő információkat szerezzen a vizsga lefolyásáról. Novaković, Ivanka Jovanović, a pedagógus Samolovčev. Penavin Olga elmondta mindazt, amit el kellett mondaniok a vizsgák jellegéről, színvonalaról stb. – a titkárót nagyon meglepte mindez, mert ő is abban a hiszemben volt, hogy itt valami »disznóság« történt, valami »összefogás«. Ha történt is adminisztratív jellegű mulasztás, formai hiba, a vizsga tartalmában senki sem hibázott, az valóban vizsga volt, a tudomány kérdéseit taglalta, s nem magánbeszélgetés volt. A titkár szerette volna Sinkó elvtárs véleményét is hallani itt is; minden valószínűség szerint Sinkó elvtársat is »kihallgatja« a bizottság. Az egész procedúra eltolódott szeptemberre, illetve a következő iskolaév elejére. Addig a kedélyek is lehűlnek, ha lehűlnek [...] Egyetlen dolgot szeretnék még: bárhogyan dönt is ez a bizottság, úgy határoztam, hogy ezt a noviszádi papírt nem fogadom el. Ugyanakkor: éppen ez a magatartás a »professzorok« részéről arra készítet, hogy a »papírt« Noviszádon kívül megszerezsem, doktorátussal együtt, megmaradjak a munkahelyemen továbbra is abban a minőségemben, amiben ma is vagyok. Nem egyetemi karrier vezérelt bennünket amikor a papír »megszerzése« mellett döntöttünk, s most sem erről van szó! Arra gondoltam, hogy innen kiíratkozva – Zágrábban, talán Frangešnál, talán Bogdanovnál beíratkozhatnék, s eddigi munkámra való tekintettel ott is alkalmazhatnák a 21. paragrafust, és gyorsított tempóban le tudnék vizsgázni. Nem a munkától és nem a vizsgáktól félek. Egy fél évet, akár egy esztendő is rászánhatnék erre, hogy végül ott védjem meg a doktori tézisemet is.”¹

1. Kézirat. Sinkó Ervin levelezése II., 168., 199–202.

1962. július 6.

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „Topolya! Július 1-jén megkezdődött a művésztelepen a nyári táborozás. Az idén 32 meghívót küldtek szét. A táborozás szeptember 1-jén zárul. Holnap, július 7-én emlékkiállítás nyílik a művelődési központ kiállítási csarnokában, Bicskei Péter topolyai festőművész halálának 20. évfordulója alkalmából. A húsz évvel ezelőtt elhunyt festőművész rajztanár volt Topolyán, képei azonban Vajdaság-szerte ismertté tették. Több tárlaton szerepelt sikerrel. Képeit a realista ábrázolás és az élénk színek jellemzik. A kiállítás július 16-ig lesz nyitva.”

1962. július 7.

Palotai Boris Sinkó Ervinnek: „Ahogy megérkeztem, első utam egy beteg kollegámhoz vezetett, aki a szabadsághegyi tüdőkórházban fekszik. A párnája alól a Maga regényét húzta ki! (amely nagy párnaalatti körforgást tett meg hat hét alatt) Nem árulta el hogy kitől kapta, de éppúgy megrendült tőle, mint én. Sajnos nem tudtam rövid félórában összemarkolni azt a mély benyomást amit regénye tett rám, úgy belém vésődött minden sora, hogy Aladárnak [Komlós Aladár] oldalakat recitalok belőle csaknem szórót szóra. Erzsi [Palotai Erzsébet] elsírta magát amikor a Boriska bucsúját elmondtam neki. Kasinak [Kassák Lajos] Babelről kellett beszélnem és Romain Rolland látogatásáról. A fiatalabb írónemzedék is ismeri Magát – fájdalom a műveit nem, csupán a nevét. Tegnap bent jártam az *Élet és Irodalom*nál, ott tettem szűrőpróbát. Arra gondoltam, megkérdem Illés Endrét, ő a *Szépirodalmi* igazgatója, nincs-e mód rá, hogy valamelyik műve megjelenjék nálunk. Melyiket találná legalkalmasabbnak, hogy én rögtön azzal jöjjelek? Az üdvözléteit átadtam, csupán Emmát [Lederer Emma] nem értem el, talán nyaral. Gyuri bácsi [Lukács György] élénken érdeklődik Maga után. Nagyon nagyon sajnálom, hogy utolsó látogatásomkor nem találkoztam a feleségével, akit a regényéből

annyira megszerettem: egy oroszlánerejű órangyalt ismertem meg benne, olyan élettársat, aki az embernek jobbik fele!”¹

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Levele (> **1962. július 1.**) érkezése után nyomban telefonáltam Belgrádba az itteni sajtófőnöknek, aki szerint megígérték, hogy az ügyet sürgősen el fogják intézni – a sürgős azonban azt jelenti, hogy hétfőn, 9.-én, mivel ma, júl. 7.-én, a szerbiai felkelés évfordulója miatt, állami ünnep és a hivatalok nem dolgoznak. Kértem, hogy hétfőn sürgönyileg értesítsék az angliai jugoszláv követiséget. Tehát reméljük a legjobbat. Nem tudom, hogy pillanatnyilag ki az angliai követünk, de feltételezem, hogy mégha a sürgöny késne is, kezére fog Önnek járni, ha megmondja, hogy hozzám jön látogatóba. A *Problems*-t levelével egyidőben kaptam meg, köszönöm és köszönöm külön, hogy annyi megértéssel és szeretettel írt a könyvről. Különös módon azonban az *Irodalmi Újságnak* azt a számát, melyben az *Optimistákról* írt, nem kaptam meg.”²

1. Sinkó Ervin levelezése II., 170., 203. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 171., 204.

1962. július 10.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Geza Tikvicki elnöketével ma délelőtt ülést tartott a Tartományi Végrehajtó Tanács. Megvitatták és elfogadták a betervezett javaslatokat a Végrehajtó Tanács és a tartományi közigazgatási szervek további átszervezéséről. Az ülésen többek között döntöttek az Általános Közigazgatási és Szervezési Titkárság, a Tartományi Vízgazdálkodási, Munkaügyi és Tájékoztatási Titkárság megszüntetéséről. Ezzel szemben három új titkárságot alakítottak, éspedig a Kereskedelmi, Költségvetési és Általános Közigazgatási, valamint a Szervezési és Előírásiügyi Titkárságot. A TVT módosította szabályzatát és döntött több személyi változásról is. Eszerint Farkas Nándort és Ilija Rajačićot megválasztották a Tartományi Végrehajtó Tanács alelnökévé.”

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Hazaérkezésem után beszélgettem barátaimmal a terveinkről, akik mind nagy örömmel fogadták az ötletet s még nagyobb örömmel fogadnák, ha mindez megvalósítható lenne. Én megbeszélésünk szerint készítettem egy tervezetet, mely csupán tentatív, s vita tárgya, de alapként, kiindulópontként azt hiszem megfelelő. Mi itt, barátainkkal, arra gondoltunk, hogy az előadásokat talán érdemes lenne egy összefoglaló címszó alatt lebonyolítani. Például, lehetne rendezni egy magyar Irodalmi Hetet, vagy ha az Egyetem másként képzei, talán egy sorozatcímmel, ilyesféleként: A magyar irodalom a két világháború között s a második világháború után. Tetszés szerint, s másként is. Mi ugyanis azért javasoljuk ezt, hogy az előadások egy hét-tíz nap alatt lebonyolíthatók lennének, könnyebb lenne a szervezés, a megoldás általában. Ez az összefoglalás-szerűség alkalmat adna talán szélesebbkörű találkozásokra, ankétokra, megbeszélésekre is, ha ilyesmire – úgy gondolja – szükség van egyáltalán. De erről lehet beszélni. Most elmondom körülbelüli elképzeléseinket a sorozatról. 1. Zilahy Lajos: Magyar irodalom, a két világháború között általában; 2. Cs. Szabó László: Költészet a két világháború között: Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász Gyula Radnóti s általában a *Nyugat* és a *Magyar Csillag* köre; 3. Fejtő Ferenc: A magyar népiesség; 4. Ignotus Pál: József Attila és a *Szép szó*; 5. Molnár Miklós: A magyar dráma 1920-tól napjainkig; 6. Enczi Endre: A magyar újságírás problémái 1945-től napjainkig (vagy 1956-ig); 7. Méray Tibor: Az olvadás Magyarországon; 8. Faludy György: A modern magyar költészet kérdései; 9. Aczél Tamás: A szocialista-realizmus problémái Magyarországon. Mi úgy képzeljük, hogy ez a kilenc előadás körülbelül 10 napot venne igénybe, a bevezetésekkel együtt. Dél-előttönként lenne az előadás és délutánonként a hozzászólások meg a vita. Természetesen, ahogy említettem, mindez csak vázlat, illetve javaslat, s nagyon várjuk hozzászólását, kiegészítéseit, ja-

vaslatait vagy kívánságait. Amennyiben a sorozat nyélbeüthető lenne, mi úgy gondolnánk, hogy az Egyetem fedezné az ottartózkodásunk költségeit, míg viszont mi hozzájárulnánk az előadások megtartásához azzal, hogy az útiköltségeket magunk fedezzük. Ez gondolom, megvalósítható lenne, s ily módon az Egyetemről levennénk a nagyobb anyagi, valutáris megterhelést. Csak ismételni és hangsúlyozni tudom, hogy mennyire örülnénk valamennyien, ha ezek a tervek megvalósulnának. Őszintén reméljük, hogy így lesz. Ami a dolog időpontját illeti: ezt teljes egészében Önre, illetve az Egyetemre bízunk, hiszen nyilván ezt bele kell illeszteni egy nagyobb keretbe, amiről mi nem tudunk. Mármint, szeretném, ha Sinkó elvtárs jelezné, hogy általában milyen kilátásaink vannak, s ha igen: körülbelül milyen időpontra gondol, már csak azért is, hogy a megfelelő előkészületeket, s a felkészülést az előadásokra, megkezdhessük.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 172., 204–206.

1962. július 11.

Herceg János Batináról keltezett levele Ivan Horovicnak: „Kedves Barátom! Kérem, ne üssön agyon, hogy ilyen megkésve válaszolok s még hozzá egészen negatív, hogy ne mondjam, elutasító módon. Sécics Vera két hét előtt megkapta a vízumot Franciaországba Steinitztől a szabadságot, úgyhogy azonnal vonatra ült s itt hagyott csapot papot. Sajnálom, de így van. Meg kell azonban jegyezmem, hogy Maga a hibás, mert amikor én írtam, akkor azonnal el kellett volna küldenie a hangjátékokat, de Maga azt csak egy hónapi késéssel tette meg. Persze, tudom, hogy Magát is objektív okok gátolták ebben, s az az általános zűrzavar, amit a takarékosági rendelet magyarózói váltottak ki. Hát mit csináljunk. Nem marad más hátra, mint hagyni az egészet addig, amíg vissza nem jön a szabadságáról. Addigra már Vera noviszádi lakos lesz és a *Magyar Szó* szerkesztőségében dolgozik. Persze, a redigálást én úgyis vállalom. Igaz barátsággal vagyok híve: Herceg János.”¹

1. Kézirat.

1962. július 12.

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „Belgrádban ma véget ért a jugoszláv–magyar vegyes bizottság ülészsaka, amelyen megvitatták a két ország árucseréjének és gazdasági kapcsolatainak folyó kérdéseit.”

1962. július 15.

Az *Dolgozók* című újvidéki lap egyik zágrábi ösztöndíjasa, Szemerédi Magda szervezésében a magyar egyetemi hallgatók 22 fős csoportjának tiltakozó nyílt levele a *Symposion* ellen: „A túlhaladott dekadens irodalmi formából alkotott mesterkélt irodalom az író kivonulását jelenti társadalmunkból [...] Vajon ez a nagyképű, alapjában tartalom nélküli irodalom képviselheti-e a mi társadalmunkat? [...] Végeredményben éppen a társadalmon-kívüliségben van a hiba. Kinek írnak ők? [...] Mi egyetemi hallgatók nem élvezzük és nem olvassuk írásait. A középiskolások és elemisták még kevésbé. Hát akkor hogyan olvassa a paraszt- és munkásifjúság? Az *Ifjúság* a mi lapunk, fiataloké. Társadalmunk anyagi biztosítást és segítséget nyújt fennállásához, tehát jogunk van megkövetelni, hogy értelmes, élvezhető írásokat közöljön és úgy valóban az legyen, amire szükségünk van: a fiatalok lapja.”¹

1. A zágrábi egyetemi hallgatók levele [Szemerédi Magda, Feige Roland, Gaál István és még tizenkilenc egyetemi hallgató.] *Dolgozók [Visszhang]*, 1962. július 15. Idézi Bosnyák 2003, 122–123.

1962. július 20.

Major Nándor Sinkó Ervinnek: „6-án kelt levele már nem ért Noviszádon, ugyanis már 3-án elutaztam Dubrovnikba s csak a minap érkeztem vissza. Ezért a Truglynak [Edmund Trugly] szánt küldeményt, pontosabban Sinkó elvtárs *Irodalomtörténetét*; még nem tettük postára, arról van szó ugyanis, hogy mind az én könyvem, mind a tavalyi *Hidak*at még a tavasszal (amikor Sinkó elvtárs megadta Trugly címét) elküldtük. Az idei számokat pedig tudtommal rendszeresen

küldjük néki. Számomra nem újság, hogy nyugati előfizetőink nem kapják meg rendszeresen küldeményünket: egyik panasz a másikat éri, s én már teljesen tehetetlen vagyok. Azt gyanítom, hogy a nyugati rendőrségek gyakran szó nélkül elkobozzák a »kommunista« propagandaterméseket, melyek a szocialista országokból mennek, beleértve Jugoszláviát is, s talán bizony azt gyanítják, hogy Jugoszláviában megjelenő magyar folyóirat nyilván holmi magyarországi dolog lehet, a »nemzetközi kommunizmus« ki tudja milyen összefogása folytán. Igazán nem tudok mire gondolni. A dolog annál kellemetlenebb, mert újra és újra nem küldhetem meg a folyóiratot, vannak számok, amelyek teljesen kifogytak (például az idei első szám). Trugly ügyében még egyszer utánanézek a dolognak. Vukovicsnak [Vukovics Géza] még május végén átadtam a Lesznai [Anna] regényszemelvényeket, s mint-hogy hazaérkeztem óta nem találkoztam vele, nem érdeklődhettem meg, hogy mit szándékozik tenni vele. Gömöri tájékoztató cikke érdekes volt számomra, s érdekes az a beatnikvers is, amelynek fordítását elküldte nekünk s szintén közöltük. Régóta levelezek vele, már többször írta, hogy az idén jön, legutóbbi levelét Sinkó elvtársával együtt kaptam meg most, a nyaralásból visszatértem óta. Írja benne, hogy 23-a körül érkezik meg Zágrádba, ha ugyan megkapja a vízumot. Vele kapcsolatban lenne egy kérésem Sinkó elvtársához: Gömöri ugyanis írta nekem, hogy tetszett néki a júniusi számunkban közölt Soljan esszé,¹ s kérte tőlem [Antun] Šoljan címét – azonban már késő megküldenem néki. Kérném, juttassa ezt eszébe és legyen segítségére a cím megadásában. Hallottam Sinkó elvtárs Noviszádon jártáról, és hogy mi lett a dolog kimenetele, nem tudok róla. Gyurka [B. Szabó György] nekem nem mondott semmit, én meg, tekintettel a dolog természetére, nem kérdeztem tőle. Ellenben tőle hallottam egyet-mást Sinkó elvtárs németországi útjáról, főként a könyvkiadó tevékenységének módjáról a fordítást illetően – amiből mi is tanulhatnánk

egyet-mást: ugyanakkor eszünkbe jutott Sinkó elvtárs legutóbbi könyvének, az *Irodalomtörténet*nek igénytelen külalakja. Az ember sokszor mások helyett is kénytelen szégyenkezni. Záradékul hadd tegyem ide: örülnék, ha mielőbb kaphatnék Sinkó elvtárstól kéziratot: szeretném, ha a szeptemberi számban közölhetném.”²

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Ma délután feladtam Önnek egy táviratot, amelyben közöltem a jelenlegi »tényállást«: Bécsben vagyok, de változatlanul nincs vízumom Jugoszláviába, ami kissé csüggesztő. 18-án jártam a londoni konzulátuson, ahol egy Lombardié nevű úrral beszéltem, de ő megígérte, amennyiben a vízum megjön, ezt táviratban tudatja a bécsi követséggel [...] egyelőre nincs sok reményem rá, hogy Önt láthassam – lehet, hogy az én hibám, mert túl későn (mindössze másfél hónappal indulás előtt) adtam be a kérelmet. De ha én nem is mennék, még Oxfordban hallottam, hogy Max Hayward barátom Patricia Blake társaságában készül Jugoszláviába (augusztus első hetében) és nagyon örülné, ha tehetné tiszteletét Önnél. Max egyike a legintelligensebb angoloknak, akikkel valaha találkoztam – fogadja őt szívesen. Remélem, azóta megkapta az *Optimisták*-ról kritikámat.”³

1. Az irodalmi helyzetről. *Híd*, 1962. 6. 533–542.
– 2. Sinkó Ervin levelezése II., 174., 208–209. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 175., 209–210.

1962. július 21.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Krszte Crvenkovszki, a Szövetségi Végrehajtó Tanács tagja, a külföldi kulturális kapcsolatokat ápoló bizottság elnöke ma fogadta Rosta Endrét, a külföldi kulturális kapcsolatokat ápoló magyar intézet elnökét. Hosszabb beszélgetés során Jugoszlávia és Magyarország kulturális és közoktatási együttműködésének kérdéseit tanulmányozták.”

1962. július 22.

A Jugoszláv Kommunista Szövetségének Központi Bizottsága megtartotta negyedik plenáris ülését. A plénum megnyitását, valamint Aleksandar Ranković beszámolóját egyenes adásban közvetítette az összes jugoszláv rádió- és televízióállomás, köztük az Újvidéki Rádió is.¹ > **1962. július 23.**

A zentai képtárban megnyílt Szilágyi Gábor rajzkiállítás, amelynek szeptember 16-ig 1769 látogatója volt.²

1. ÚR, 1962. július 21. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. július 23.

A JKSZ KB IV. plénuma erőteljesen támogatta az 1961. március 1-jei törvényekkel kezdeményezett ún. „kis gazdasági reformot”. Itt történt meg a párton belüli döntő fordulat a reform mellett. Tito kijelentette: A gazdaságot önállósítani kell a politikától, hogy a politikai szervek ne avatkozzanak bele mindenbe, és ne költsék néha az eszközöket nem rendeltetésszerű célokra.”¹ A plénumon Aleksandar Ranković tartott beszámolót a JKSZ társadalmi szerepéről. Tito zárószavában hangsúlyozta: „Szó sincs arról, hogy visszatérnénk a centralizáció régi pozícióira és a dogmatikus módszerekhez”, hanem „a decentralizációt kell kiindulópontnak tekinteni”. Ezzel utat nyitott a reform (1965) erőinek, és ebben a szellemben zajlott a JKSZ VIII. kongresszusa (> **1964. december 7–13.**)²

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Megkaptam és megrökönyödéssel olvastam sürgönyét. Mindjárt írtam Belgrádba az írószövetség titkárnak, hogy sürgönyileg küldesse a maga számára a bécsi követséghez a vízum-engedélyt. Választ még tőle nem kaptam; külön komplikáció, hogy – rajtam kívül, akit a munka nem enged nyaralásra – senkiről se lehet tudni, hogy nem fürdözik-e már valahol. Közben ma megérkezett a maga jelzett

levele is. Erre írtam Major Nándornak, (a *Híd* szerkesztője) aki Novi Sadon lévén, sürűbb érintkezésben van Belgráddal s megkértem, hogy az én nevemben próbálja meg a maga vízum ügyét (a gráci konzulátus címére) elintéztetni sürgőnyileg. Csakugyan az volt a hiba, hogy nem előbb indítottuk meg az eljárást. Ha nekem nem kellene szeptemberben újra Németországba mennem – a kiadó kívánsága, hogy ott legyek, amikor a könyvem megjelenik – mennék most Ausztriába, hogy személyesen találkozzunk. De amennyiben maga augusztus második felében is még Ausztriában lesz, talán addigra mégis sikerül valami módon a maga vízum ügyét kedvezően elintézni. Előfeltétel persze, hogy tudjam mindig a címét illetőleg azt, hogy hová kell a vízum-engedélyt küldetnem. Feleltem már Patricia Blake-nek, hogy szívesen látom és várom. Az *Optimistákról* írt kritikáját még nem kaptam meg, de hát úgy látszik hogy ezen a földgolyóbison – a halálon kívül – minden más lassan történik [...] 1) Írja kérem meg, hogy milyen vízumot kért, mert nekem az itteni sajtófőnök azt mondta, hogy turista-vízumot mindenkinek 24 órán belül adnak. 2) Kérdezze meg a gráci követségen illetve konzulátuson, hogy ha valamely jugoszláv tudományos intézettől pecsétes írásos meghívást mutat fel (én a jugoszláv Tudományos akadémiára gondolok) kiadhatják-e arra ők minden további nélkül a turista vízumot. 3) Vagy pedig elég volna-e, ha tőlem, aki a Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnostinak rendes tagja vagyok, az akadémia pecsétjével ellátott levelet mutatna fel, melyben én megkérném, hogy látogasson meg a maga itteni egyetemi előadásai tervének a végleges megbeszélése céljából?”³

1. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 120. – 2. Bilandžić 1999, 411–412. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 176., 210–211.

1962. július 24.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Đuro Pucar, Bosznia-Hercegovina Köztársasági Képviselőházának elnöke a holnapután kezdődő Szarajevói Tánc- és Dalfesztivál védnöke fogadta a fesztiváli bizottság küldöttségét. A fesztivál július 26-tól augusztus 26-ig tart. Részt vesznek a Szovjetunió, Magyarország, Bulgária, Olaszország és Anglia együttese és szolistái.”

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Ma ugyan már elment egy levelem, újra írnom kell: most hívtam fel Belgrádból az írószövetség titkára, ott járt a külügyminisztériumban és kérte a maga számára a vízumot. Minthogy én neki a maga sürgőny vétele után azt írtam, hogy Bécsbe küldesse a követségre a vízumot, ő ilyen értelemben is interveniált. Most megkértem, helyesbítse és kérje a gráci konzulátushoz. Legyen szíves tehát maga a gráci jugoszláv konzulátussal közölni, hogy maga Bruckban várja a sürgőnyileg érkezendő vízum-engedélyt. Jó lesz, ha személyesen megy fel oda s megmondja, hogy Lalić, a jugoszláviai írók szövetségének a titkára interveniált Belgrádban. Lalić egyébként engem értesíteni fog, amint elküldték a maga számára az engedélyt Beogradból. Kezdem remélni, hogy mégis nemsokára itt Zágrábban a lakásomon üdvözölhetem.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 178.

1962. július 26.

Antalfalván a Szlovák Evangélikus Egyház zsinatán a Szlovák Evangélikus Egyház Évkönyve szerint Juraj Struharik püspöki jelentésében többek között elhangzott: „Igyekszünk egyetértésben élni minden egyházzal, így legfőképpen a hazai evangélikus egyházakkal. De ezek valójában a volt Ágostai Hitvallású Német Evangélikus Keresztény Egyház Jugoszláviában – maradványai, és a múlt előítéleteivel terheltek, és ez nehézségeket okoz az őszinte együttműködés útján és az esetleges egyesülésben. Úgy tűnik, mintha ez irányban az utóbbi időben kívülről hatni szeretnének ránk,

de a mai körülmények között a Jugoszláv Föderatív Népköztársaság Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházainak egyesüléséről, több oldali belső törekvések ellenére is, véleményem szerint egyelőre szó sem lehet. Ennek előbb meg kell érnie egyes egyházak belsejében. A szlovénoknál pillanatnyilag ebből a szempontból a legnagyobb nehézségekre találunk, de mi, szlovákok is, előbb jól meg kell, hogy gondoljuk, hogy egyháznak népi jellegéről oly könnyen lemondunk-e.”

1962. július 27.

A költő egyetlen támaszpontja. Fehér Ferenc írása az Újvidéki Rádió *Zenés panorámájában*: „Immár két költészetünk van – olvasom egy párizsi magyar költészeti antológia elé írt bevezető tanulmányban. – Egyik a hazában, a másiknak Párizs, Bécs, München, London, Oxford, Firenze, Amszterdam, Leiden, Oslo, Stockholm, New York, Toronto, Montreal, Honolulu a központja. Kettévált a magyar irodalom, de legjobb munkásai nem törődnek vele; tudnak egymásról, féltékenyek egymásra. Márpedig költők közt a féltékenység az elképzelhető legnagyobb bók... Olvasom ezt a tanulmányt a bókról, ami nyilván tetszeni fog a francia olvasónak, meg is nyugtatja majd, hogy minden rendben van a Mária Siralomtól Honoluluiig, olvasom, s a költők és a költészet támaszpontjain tűnődöm. Csak ezen, hisz se jogom, se kedvem, hogy a Kiskőröst, Ozorát, Csöngét hangzásban túlszengő támaszpontokig vezető költői és emberi életutakat akárcsak képzeletben is átfogjam, fölmérjem. Egy nagyon sokat utazott, sok ilyen támaszpontot megéneklő költő jut eszembe, s annak is egy verse. A költő Szabó Lőrinc s a verse, a *Mosztári tücsök* [...] Szeretném kiegészíteni a körképet ezzel a tücsökszós megfoghatatlansággal, földrajzi meghatározatlansággal, amely emberi mélységével arra utal, hogy csak egy költészetünk van, egyetlenegy ezen a Földön, s ennek a támaszpontját jelezheti egy tudatunk pázsitjain pürrögő, elűzhetetlen, drága tücsökszó is.”

Ugyanott Saffer Pál így írt: „Soha nem voltunk semmi jónak elrontói, s most sem szeretnénk, ha valaki azt gondolná rólunk, hogy ellenezzük a szabad és szókimondó vitát, de nem állhatjuk meg, hogy hozzá ne szóljunk ahhoz, ami immár hónapok óta folyik a vajdasági irodalmi életben, és amit, valljuk be, aggódva figyelnek írók és olvasók. Mert szabad vita címén, sok mindent kellett lenyelniünk az utóbbi időben. Kezdődött azzal, hogy fiatal emberek, akiknek ehhez szemmel láthatóan nincs megfelelő képzettségük, de még írói alkotásaikból fakadó erkölcsi alapjuk sem – egészen durván és egészen felelőtlenül lerohantak írókat, akik mögött életmű áll, életmű, amely ha már irodalmi lelkesedést nem is tudott kiváltani belőlük, legalább tiszteletet, tisztességes szót érdemelt volna. És mivel erre a hangnemre csodálatosképp senki sem reagált, a dolgok a megkezdett mederben folytak tovább: divat lett a vita, a hozzászólásnak nevezett írás, amely olykor a becsületsértés határán mozgott, ezzel párhuzamosan egyetlen folyóiratunkban, a *Híd*ban megjelent az úgynevezett »esszé« vagy naplójegyzet, amelyet kimeríthetetlen tollú és témájú írnokok írtak kilométereken át, ha kellett, ha nem, ha érdekelt valakit, ha nem. Az ember szinte azt hihette, hogy a vajdasági irodalom fénykora közeleg: elérkezett ugyanis az a pillanat, amikor az irodalmi rovat is viszi a lapot, ha nem is mint irodalmi rovat, de legalább mint botránykrónika. És amikor már azt hittük, hogy ez a furcsa helyzet kulminációjához érkezett, akkor rá kellett jönnünk, hogy kulmináció, úgy látszik, egyelőre nincs. Következett ugyanis az Ifjúsági Tribün famózus »entellektüel« vitája, amelyben ugyanazok az ifjak, akik a gyakran minősíthetetlen hangú támadásokat megkezdték, most jobb sorsra érdemes kultúr- és közéleti munkások szavának és tekintélyének igénybevételével arról vitatkoztak, ami – nem akarjuk azt mondani, hogy nincs, de legalábbis nem probléma, ugyanakkor bölcsen szemet hunyva azon égető kérdések fölött, amelyeket a primiti-

vizmus szül körülöttünk napról napra, városon és falun, és amelyek kultúréletünket fojtogatják. Hogy ez így van, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a süket visszhangtalanság, amelybe a vita fulladt. De ha el is múlt az intellektüelvita, és a *Symposion* is nyári álmát alussza babérajain, akadnak, akik gondoskodnak nyári frissítőről. A *Kilátó*ban három héttel ezelőtt jelent meg bíráló a *Kilátó* két rövid, irodalmi ismertető szövegéről, és ebből a cinikus hangjával valóban egyedülálló írásból megtanulhattuk, hogy ma már bírálóknak vagy hozzászólásnak nevezik a gúnyiratot. A gúnyiraatra válasz érkezett, a szerkesztőség elhárította magát, és így tovább, és így tovább, ez így megy és ezen talán kár is lamentálni. Ebben az egész helyzetben ugyanis a legijesztőbb és legaggasztóbb nem annyira maga a vita, hanem következménye, amelyet egy szóval lehet jelölni: pangás! Ha elemeznénk az idej irodalmi termést, csak akkor döbbennénk rá, hogy mennyi energiát tékoztunk ezekre a bornírtságukban néha a skolasztikus hitvitákra emlékeztető steril cikkekcskékre, és milyen aggasztóan csökkent mennyiségben és minőségben az irodalmi alkotás. Ez a helyzet. És most csak remélhetjük, hogy a nyári csendben mégis lehiggadnak annyira a kedélyek, hogy a küszöbön álló őszi idényben józanul fel tudjuk majd mérni azt az egyszerű ténnyt, hogy valamennyien, ki több, ki kevesebb sikerrel és tehetséggel, de egyazon kultúrélet munkásai vagyunk, nem csak önmagunkért, de egy kicsit egymásért is felelünk, és ehhez mérjük szavunkat, ha a mindenek fölött álló alkotó munka szünetében épp vitára kerekedik kedvünk.”

1962. július 29.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a helyi amatőr festők kiállítása. Augusztus 28-ig 13 831 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. augusztus 1.

Pósa Rózsa Sinkó Ervinnek: „Nem feledkeztem el, és nem is hanyagoltam el kérelmét, csak azért nem válaszoltam, mert lehetőséget kellett találnom, hogy valami érdemeset tudjak mondani. Nagy Jóska [Nagy József] ma ért vissza évi szabadságról, s azonnal összeköttesbe léptem vele. Ő a Szövetségi Végrehajtó Tanácsban dolgozik majd, s egyelőre nincs olyan státuszban, hogy bármit is intézhetne vagy mondhatna. Annyit azonban megbeszéltünk, hogy Rehák Lacinak [Rehák László] és Farkasnak [Farkas Nándor] kell majd leülni valakivel az Ön jelenlétében (ez lenne a legjobb), s megvitatni a dolgot. Talán pillanatnyilag Sótival [Sóti Pál] lehetne beszélni, ám ezek olyan ügyek – bizonyára ezzel Ön is tisztában van –, hogy Belgrádban is támogatást kell kapni. Jóskaival, ahogy telefonon beszélgettünk, végül olyasmit rebegett, hogy talán, ha egyenként jönnének az írók, kevesebb feltűnést keltenének, nem lenne akkora a publicitás, s esetleg nem vennék oly rossz néven délen és északon. A magam részéről természetesen csak tolmácsolom a hangulatot, s azt is mondhatom, hogy Nagy Jóska kivitelezhetőnek látja az ügyet, Laci azonban zárkózott egyelőre. Nem tudom, hogy jól elvégeztem-e a feladatot, ha továbbra is szüksége van rám, kérem, jelezze. Mi különben ismét »fészekrakó« hangulatban vagyunk. Őszre kétszobás lakásba költözünk a Duna-partra, s emiatt, illetve az előkészületek miatt nem jöhetünk Zágrádba. Szeptember elején vagy közepén már költözködnünk kell, de addig is rengeteg előkészület vár ránk. Laci üdvözlését küldi, és én is. Remélem, hamarosan Ignotus [Pál] vagy Faludy [György] előadását hallgatjuk majd közösen az egyetemen.”¹ > 1961. december 14.; > 1962. július 10.

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Megkaptam és nagyon szépen köszönöm mindkét levelét; röstellem, hogy a vízum-ügyben annyi fáradságot okoztam. Most a helyzet a következő – teg-

napelőtt, azaz hétfőn, voltam Grácban, ahol a konzulátuson közölték, hogy az engedély még mindig nem jött meg Belgrádból, s hogy ők a saját szakállukra nem adhatják meg. Hivatkoztam Önre és Lalićra is, de a bürokrácia útjai kifürkészhetetlenek. Megígérték, hogy amint megjön a vízum, telefonálnak – eddig semmi újság. (Notabene, kérésemre felhívták Bécsset is, hátha oda megjött a vízum, nem mondhatom, hogy nem voltak segítőkészek, legalábbis, ami a dolog formális részét illeti.) Mármost és holnap megyek vissza Bécsbe – ha közben megjönne a vízum apósomék táviratoznak Bruckból, s lefelé menet útközben, Grácban megkaphatom. Itt megadom bécsi címemet: bei Siebinger, XVII. Kainzgasse 5/25, Wien. Augusztus végéig a fenti címen leszek, de Jugoszláviába a hónap végén különböző okok miatt már nem mehetek (ezért is sürgettem a vízumot), csak esetleg akkor, ha mondjuk a jövő hét végéig megjön a vízum. Az igazat megvallva, elment a kedvem az egésztől: ha nem akarnak adni vízumot, mondják megnyíltan, ha viszont nincsenek ellene, legyenek efficiensek, az ég szerelmére! Mint leveléből kiolvastam, Önt is nagyon bosszantotta az ügy. Viszont, ha megírná pontosan (dátumszerűen) mikor van Kölnben, szívesen átmennék, s ott találkozhatnánk. Mi szeptember elején Hollandiában leszünk, szept. 10–18 közt egy konferencián veszek részt Maastricht közelében, azaz egy macskaugrásnyira Kölnből. Ha tervbevettem utazására kb. szept. 23–24 előtt kerülne sor, nekem is megfelelné. (Amúgy is jó lenne találkozni Wolfganggal, akit még St. Antony's-ból ismerek, s rég nem láttam.) Különösebb újság nincs – most gépeltem le Majornak egy Eliot-esszét, amit nagykeservesen megmagyarítottam, majd Bécsből elküldöm neki. Egy sereg apróbb dolog motoszkált a fejemben, amit Zágrábban szívesen elmondtam volna, de hát... Talán majd Kölnben?²²

1. Sinkó Ervin levelezése II., 180., 214–125. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 181., 215–216.

1962. augusztus 3.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Szövetségi Pénzügyi Titkárság rendelete értelmében a Nemzeti Bank a jövőben évente egyszer adhat el jugoszláv polgároknak külföldi valutát, összesen 15 000 dinár értékben [...] Az ismertetett rendelet augusztus nyolcadikán lép életbe.”

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Augusztus 1.-i levele nem ért meglepetésként. Igaza van, csakugyan bosszantott az ügy és most már nem is remélem, hogy rendbe lehet hozni. Annál jobb szeretném, ha csakugyan találkozhatnánk Németországban. Az érkezésem pontos dátumát még nem tudom, de a kiadóm szeptemberről beszélt, a frankfurti könyvvásár megnyitására akar meghívni. Ha csak egy lehetőség lesz, igyekezzünk koordinálni az ön tartózkodását és az én látogatásomat Németországban. Ezért jó lesz, ha címváltozásairól a jövőben is értesít. Reméljük, hogy ez a terv megvalósítható lesz.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 182., 216–217.

1962. augusztus 6–10.

Boža Rafajlović a Jugoszláviai Újságírók Szövetségének képviselőjében Budapesten megfigyelőként részt vett az Újságírók Nemzetközi Szervezetének V. kongresszusán. Ez volt az első részvétel azután, hogy a Jugoszláviai Újságírók Szövetsége 1950-ben kilépett ebből a szervezetből.¹

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945-1970*. Beograd, 1971, Savez Novinara Jugoslavije, 951.

1962. augusztus 7.

Lévay Endre tudósítása az Újvidéki Rádióban: „Tíz esztendővel ezelőtt alakult meg az állami, budapesti táncegyüttes [Budapest Táncegyüttes], s ez idő alatt otthonában és külföldön Magyarország különböző táncjaival ismertette meg a nézők többszázazres tömegét [...] A negyventagú Budapest Táncegyüttes Molnár István művészeti vezető irányításával most jugoszláviai

túrára indult. Augusztus 11-én, szombaton, este 7 órai kezdettel Suboticán lép fel a Spartacus Stadionban. A subotikai vendégjáték után a budapesti állami táncegyüttes Belgrádban, Novi Sadon, Pančevón, Zrenjaninban, Szarajevóban, Banjalukán, Ljubljánában, Opatijában és Koperben vendégszerepel.”

1962. augusztus 9.

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Most kaptam meg ajánlott levelét és igazán sajnálom, hogy korábbi levele, amit Németországból való visszatérte után írt, nem ért el hozzám: valószínűleg régi címemre írta s így valahogy elkallódott a postán. De a fontos az, hogy a dolgok valamennyire fejlődnek, s talán lesz is belőlük valami. Nehezen várom a szeptemberi döntést (> 1962. augusztus 1.), mert én – s mi valamennyien – nagy reményekkel s nagy örömmel nézünk a jugoszláviai látogatásunk elébe, s szeretnénk találkozni Önnel s ottani magyar barátainkkal, hogy egészen őszinte legyek, nekem is – Feleségével egyetértően – vannak bizonyos kételyeim terveink megvalósításával kapcsolatban, de ezek talán a helyzet fogyatékos ismeretéből fakadnak, s az akadályok – végülis – elháríthatók lesznek. Szeretném ugyanakkor megegyszer felhívni figyelmét javaslatunkra, mely szerint itteni barátainkkal együtt én úgy gondolom, hogy helyesebb lenne egy egyhetes vagy tíznapos sorozat formájában megvalósítani az előadásokat, ez részben impresszívabb, részben gyorsabban és hatásosabban lebonyolítható. Ami a költségeket illeti, hangsúlyozom, az útiköltségek megszerzésében mi magunk is közre tudunk működni, s voltaképpen csak hivatalos meghívásra lenne szükségünk, no meg az ottartózkodás biztosítására. Ha úgy gondolja, hogy szeptemberi, frankfurti látogatása idejére már van valami konkrétum, amiről érdemes személyesen tárgyalni, akkor talán el tudnám intézni, hogy átrepüljek Frankfurtba s megbeszéljük a végleges terveket. Vagy ha ez nem megy, esetleg el lehetne menni Zágrábba vagy Noviszádra is, abban az esetben,

persze, ha a tárgyalásokat konkrétan folytathatnánk. Ezt, természetesen, Önre bízom. Időközben befejeztem a regényt is [*The Ice Age*, 1965] amiről beszélgettünk, s ha még mindig kedve van az elolvasásra, két-három hét múlva el tudnám küldeni ezt az irdatlan kéziratot. Gömöri cikkét az IU-ban [Fanatikus Optimisták. Irodalmi Újság, 1962. június 15.] én láttam, s írtam Méraynak [Méray Tibor] Párizsba, hogy küldjék el Önnek, postafordultával. Azt hiszem azt mondanom sem kell, hogy Steinitz Tibor mindmáig nem válaszolt leveleimre (kettőre) s most már nem is fog. Ez még kevésbé érdekelne, – noha furcsa – de sokkal jobban bánt, hogy február óta, Steinitz ígérete ellenére, beszüntették a *HÍD* megküldését is és nagyon sajnálom, hogy nem kapom a lapot, amit mindig érdeklődéssel olvastam és figyelemmel kísértem. Talán szólhatna egy szót az érdekeimben.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 183., 217–218.

1962. augusztus 10.

Jakus Jenő, a Külügyminisztérium III. Osztálya főosztályvezető-helyettesének feljegyzéséből: „Meghívásának eleget téve augusztus 8-án kettesben vacsoráztam a Gundelben Boriszavljevics [Borisavljević, Slobodan] jugoszláv id. ügyvivővel [...] visszatért arra a már korábban felvetődött gondolatra, hogy szükséges és hasznos lenne egy külügyminiszterhelyettesi szintű eszmecsere a kapcsolatainkat érintő kérdésekről [...] Szükségesnek tartanának egy Csergő–Kekics találkozót is, amelynek fő tartalmát az ipari kooperáció és a harmadik országokban történő együttműködés problémáinak megtárgyalása képezhetné [...] A VIII. Kongresszus utánra kellene előkészíteni egy Apró–Todorovics találkozót [...] Az 1962–63-as kulturális munkaterv jó és végrehajtásával jugoszláv részről igen elégedettek. Éppen ezért nem is látják akadályát annak, hogy a kulturális egyezmény megkötésére tett javaslatukat elfogadjuk. Itt emlékeztettem a tanácsost, hogy ilyen egyezmény megkötését 1957-ben mi kezdeményeztük,

de ők » a belpolitikai életünk rendezetlenségére « való durva hivatkozással visszautasították közeledési szándékainkat. Abból a tényből, hogy most az egyezmény megkötésének kérdését saját kezdeményezésként vetik fel, meglepéssel következtetem, hogy 1957-es magatartásukat szeretnék meg nem történné minősíteni, illetve, hogy másodszori felvetésükkel mintegy önkritikát gyakorolnak 1957-es önmaguk felett. A tanácsos ezzel nem vitatkozott. Elképzelésük szerint – mondotta – az egyezmény megkötését Ilku elvtársnak és jugoszláv partnerének – Crvenkovszki-nak – kellene eszközölni, akik párt(!) – és állami vonalon egyaránt azonos rangú személyiségek [...] Megjegyzéseimre, hogy ilyen kérdésekkel Tepavac [Tepavac, Mirko] nagykövet joggal fordulhatott volna az egyébként valóban igen elfoglalt Puja elvtárshoz, Boriszavljevics elmondta, hogy a jugoszláv felső pártvezetésnél elismert és nagyrabecsült Tepavacnak, aki igen szereti a magyarokat és nagy ambícióval kezdte meg itteni munkáját, ma »komplexuma« van s annyira elkeseredett, hogy a külügyi pálya elhagyását tervezi. A »komplexum« főbb okaiként felsorolta, hogy Kádár elvtárs – mint államminiszter – sem fogadta Tepavacot; Somogyi elvtársnak a SZOT elnökének meglátogatását célzó kérelmét ennek PB tagságára hivatkozással visszautasítottuk; nem tettük lehetővé, hogy Mód elvtárs első helyettesé történt kinevezésekor doyen-i minőségben (a lengyel és koreai nagykövet távol volt) Tepavac őt üdvözölhesse [...] Válaszom lényege az volt, hogy Tepavac eltúlozza a dolgokat, amelyek egyébként is már a múlthoz tartoznak [...] Kapcsolódva előbbiekhöz Boriszavljevics megjegyezte, hogy a belgrádi nagykövetségük ők is rendes elvtársnak tartják s személye ellen nincs is kifogásuk, bár kellő nyelvi előfeltételek hiányában korlátozottak Práth elvtársnak a kapcsolataink javítását szolgáló lehetőségei. Mégsem itt látják ők a fő problémát, hanem nagykövetségünk egész szellemiségét, Jugoszláviáról kialakított véleményét

tartják elavultnak. Ellenvetésemre elmondotta, hogy ez nem csupán jugoszláv vélemény, hanem egyik hivatalosan náluk járt magyar küldöttség tagjai is visszatértükkor elmondották Sztevan-csevnek, a Tanjug budapesti tudósítójának, hogy a belgrádi nagykövetségünkön nekik nyújtott eligazítás és a jugoszláv valóság között több esztendőszakadék tátong, hogy belgrádi nagykövetségünk Jugoszláviát nem baráti országgént tekinti. A magyar küldöttség belgrádi nagykövetségünk beállítottságát oly felháborítónak találta, hogy ezt szükségesnek látta a magyar Pártközpontnak is jelenteni – mondotta a tanácsos, aki kérdésemre elismerte, hogy az ez év tavaszán náluk járt magyar újságíró küldöttségről van szó. (Timmer József, Szentkirályi János, Gellért Gábor.) Válaszomban elmondtam, hogy számomra ellenőrizhetetlenek Sztევancsevnek újságíróinktól szerzett benyomásai, minden esetre megjegyeztem, hogy az újságírók rendszerint nem alkalmasak és mindenkor illetéktelenek arra, hogy egy bonyolult és nehéz körülmények közepette dolgozó külképviselet munkáját reálisan értékeljék. Hozzátettem, hogy egy külképviselet szemlélete mindig a fogadó országgal való kölcsönhatás eredményeként alakul ki, s az nem titok, hogy kapcsolatainkban a biztató fejlődés mellett még bőven akad javítani való is.²¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003754-19-1962.

1962. augusztus 17.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Ma Budapestről visszaérkezett Belgrádba a jugoszláv újságírószövetség [Jugoszláviai Újságírók Szövetsége] küldöttsége, amely megfigyelőként részt vett az újságírók nemzetközi szervezetének ötödik kongresszusán. Küldöttségünk a magyar újságírószövetség [MUOSZ] vendégeként a kongresszus után még néhány napot Magyarországon töltött. Megbeszélést folytatott a magyar újságírószövetség, a Magyar Távirati Iroda és a Budapesti Rádió képviselőivel a két ország újságírói együttműködésének kibővítéséről.”

1962. augusztus 24.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban bejelentette: „Vasárnap, augusztus 26-án délelőtt 11 órakor ünnepélyes keretek között nyitják meg a Palicsi Képzőművészeti Találkozót a fürdőhely Vigadójának nagytermében [...] Hetven művész – festő, grafikus és szobrász [...] állítja ki műveit [...] A kiállítási anyag jelentős része a Zentai Művésztelep jubileumának tárlati anyaga, de részt vesznek műveikkel azok a vajdasági, illetve suboticei művészek is, akik a zentai tárlaton nem szerepeltek [...] A Palicsi Találkozó voltaképpen már szombaton, augusztus 25-én, délután öt órakor megkezdí munkáját. Erre az időpontra hívták össze a képzőművészek és a találkozó szervezőinek tanácskozását, amelynek napirendjén megvitatják a felvásárlás és a jutalmak keretét, beszámolnak az eddig végzett munkáról, kinevezik a Téli Szalon bizottságát, amely a téli tárlatokról és képzőművészeti akciókról gondoskodik, és megvitatják a Palicsi Képzőművészeti Találkozó ideiglenes pénzügyi tervét.”

1962. augusztus 25.

Raffai Ferenc az Újvidéki Rádió *Iffúsági műsor*-ában beszámolt a zentai és topolyai egyetemisták találkozójáról: „Szombaton este szokatlanul élénk volt a zentai korzó. Városszerte a falragaszok erre a napra hirdették ugyanis a zentai és topolyai egyetemisták hagyományos, kétnapos találkozásának kezdetét. A fiatalok tudták, hogy a »gazdag büfén« kívül még missválasztásban is részük lesz [...] Az esetleges hiányérzetet mindenki bepótolhatta, ha másnap délelőtt és délután megtekintette ezeknek a fiataloknak a sportrendezvényeit.”

1962. augusztus 26.

Palicson megnyílt a Képzőművészeti Találkozó első kiállítása. Bemutatták a zentai jubiláris tárlatot.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. augusztus 27.

A Szabadkai Járási Népbizottság elnökévé Bálint Imrét választotta meg, miután Kelemen Mátyás addigi elnök tartományi pénzügyi titkár, majd a Tartományi Végrehajtó Tanács alelnöke lett.

1962. augusztus 31.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* közölte: „Mirko Tepavac, hazánk budapesti nagykövete a jugoszláv mezőgazdasági küldöttség magyarországi látogatása alkalmából fogadást rendezett, amelyen jelen volt Losonczy Pál mezőgazdasági miniszter is.”

Elkötelezett irodalom címmel Bori Imre írta a *Zenei panorámában*: „Nemrégiben a *Politikában* olvashattuk Miodrag Pavlovićnak, a neves jugoszláv költőnek cikkét, amelyben azt bizonygatja szemügyre véve a költő mai feladatait, hogy a költészet szinte örök törvényszerűsége szemben állni a világgal [...] Pavlović hirdetett törvénye, ami a múltat illeti, valóban érvényesnek tetszik: a költő szemben állt és szembeszegült a maga korával, legalábbis, ami a legnevesebbeket illeti [...] de nem kevés az olyan költőnek a száma sem, akik a történelem egy szerencsés, egyensúlyi pillanatában nem érezték magukat »átkozottaknak«, hanem a kort énekelték meg, vele azonosultak, vele lettek egyek. Az elkötelezettségnek tehát két típusával találkozhatunk [...] Jogosnak tetszik tehát, hogy az elkötelezettség felett ne sikoljunk el, ne feledkezzünk meg róla, annál is inkább, mert ez tartozik talán legszorosabban az író és kora kérdésköre középpontjába, mintegy annak a velejét képezve, bár napjainkban is, mint ahogy a legutóbbi esztendőkből, a modernista áramlatok éppen ezt kezdték ki, hirdetve az irodalom függetlenségét, a költő zárt világképét, az irodalom olyan fokú önelvűségét, amely már-már az öncélúság határait érinti. A költő és kora kérdései, éppen ezért, sokkal bonyolultabban mutatkoznak napjainkban, mint a múltban bármikor. Ugyanis manapság, olyan elemmel kell számolnia az irodalom vizsgálójának, amellyel

a múltban nem találkoztunk: a szocialista társadalom alakulásának, fejlődésének, létének mozzanataival, amely most mind döntőbb szerepet kezd játszani. Hítem szerint azok az irodalom elméletével foglalkozók, akik a modern irodalom problematikáját elemezve elfeledkeznek erről a mozzanatról, eleve elzárják maguk előtt a problémák lényegéhez vivő utat.”

1962. augusztus

Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékének hallgatói terepi dialektológiai tanulmányokat folytattak Észak-Bácska falvaiban.¹

1. *Filozofski fakultet 1954–1984*. Novi Sad, 1984, 95.

1962. szeptember 1.

Papp Imre az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában elmondta: „A Népi Ifjúság Novi Sad-i községi vezetősége az újonnan megnyílt čortanovci ifjúsági rekreatív központban rendezte meg a kommuna területéről összejött ifjúsági vezetők számára tíznapos szemináriumát. Az elmúlt tíz nap alatt tíz témát dolgoztak fel, és ezek mind a Kommunisták Szövetsége Központi Bizottsága levelét és a IV. plénium anyagát ölelik fel. Ebben a mai műsorunkban, kedves hallgatóink, néhány olyan fiatal szólaltatunk meg, akik részt vettek a tanfolyamon, és akik a mai naptól kezdve – mert tegnap fejeződött be ugyanis a szeminárium – a munkahelyeiken, a gyárakban, az üzemekben igyekeznek majd elméleti tudásukat a gyakorlatban alkalmazni.” A megszólaltatottak: Bada István, a Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat ifjúsági szervezetének elnöke; Csikós József, a községi vezetőség tagja; valamint Zavarkó Sándor a Kulpin, Komáromi Ilonka a Kemikalija, Szilágyi Erzsébet a Niva és Molnár József a Kábelgyár ifjúsági vezetője.

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Talán nem is tudja, hogy milyen kínos nekem, de mondhatnám úgy is, hogy nekünk, szóval feleségemnek és nekem, hogy ezúttal nem sikerült vendégül látnunk. Utolsó percig ígértették hogy a dolog el lesz rendezve. Más, csakugyan egész más lett volna, ha itt ül nálunk, mint a találkozás Németországban. De az is jobb volna, mint semmi. A frankfurti könyvvásárra e hó 31-től 24-ig hívtok meg a kiadóm. Repülőgépen megyek és jövök. Ha tehát magának nem túlnagy áldozat, nekem nagy örömet jelentene, ha tudnám, hogy jön – esetleg egy nappal még meg is toldhatnám az ott tartózkodást.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 186., 219.

1962. szeptember 3.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy ellátogatott a Forum Könyvkiadóhoz „remélve, hogy a szenvedélyes irodalmi viták és kölcsönös leckéztetések után esetleg elő tudjuk halászni majd a szerkesztőket a vajdasági írók minden felől özönlő kézírathalmazza alól. Sikert. Fordítva ugyan, mert nem a szerkesztők virítottak a kézírathalmazból, hanem az ő kezükben szerénykedett a beérkezett kéziratok soványa listája, de azért sikerült. Megtudtuk, hogy a legszorgalmasabb vajdasági író a fiatal Foky István, aki nem kevesebb, mint négy kötetre való verset és prózát adott át, hogy Kopeczky László és Sáf-rány Imre benyújtották a *Mire a teknősbéka odaér* című közös regényük folytatását, hogy Börcsök Erzsébet beadta a felszabadulás után első elbeszéléskötetének anyagát, amely a bánati emberekkel és tájakkal foglalkozik. Továbbá, hogy a beadott kéziratok között van egy újonnan jelentkezett, sokat ígérő, fiatal tehetség elbeszéléskötete is, hogy Galamb János és Tóth Ferenc verseskötetet, Urbán János pedig elbeszéléskötetet nyújtott be. Ezzel a lista ki is merült. Mert folytatni ugyan lehetne, de a többi – az még csak ígéret. Majtényi Mihály, úgy hírlík, nemsokára átadja új művét, amelyet a *Magunk nyomában* című díjazott

könyve folytatásának lehet tekinteni. Kívüle még Laták István, Fehér Ferenc, Debreczeni József, Tolnai Ottó és Deák Ferenc ígértek kéziratot [...] ha nem számítjuk a kiadásra kerülő kilenc tankönyvet, indulásnak bizony elég kevés”

1962. szeptember 4.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug hírére: „az új alkotmány tervezetét átadták a szövetségi népképviselőknek és a Szocialista Szövetség Központi Bizottsága tagjainak, hogy elkészülhessenek az elvi vitára, amelyre e hó 20-án kerül sor a Szövetségi Népszkupstina házainak együttes ülésén, és a Szocialista Szövetség Szövetségi Bizottságában.”

1962. szeptember 5.

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „A rossz hírikről ismert, úgynevezett Duna menti svábok revansizta szervezetének ulmi nagygyűlésén Sepp Schwarz, a baden-württembergi tartományi belügyminisztérium államtitkára gyűlölettel teli szavakkal kétségbe vonta Jugoszlávia jogát, hogy jóvátételt kérjen a náci terror jugoszláviai áldozatainak kártalanítására. Ez az egyes nyugatnémet körökre annyira jellemző hangoskodó kirohanás nálunk nem keltett nagyobb feltűnést. Mi nagyon jól tudjuk, kicsoda Sepp Schwarz és kik a Duna menti svábok [...] Jugoszlávia kormánya 1961. június 1-jei jegyzékével felkérte a Német Szövetségi Köztársaság kormányát, hogy Jugoszláviával is kezdjen tárgyalásokat erről a kérdésről. A július 27-i jegyzék pedig a még máig sem érkezett választ sürgette.”

1962. szeptember 6.

Az *Ifjúság* szokásos őszi indulásakor színre lépett a *Symposion* 29. számával startoló új – ekkor még névtelen, az élőfejen föl nem tüntetett szerkesztőség (Bányai János, Bosnyák István szerkesztő, Domonkos István, Gerold László és Utsi Csaba), a beígért négy újságoldal helyett csak három, s kezdetben némiképpen „korlátozott szuveren-

itású” szerkesztőségi illetékességgel.¹ (> 1962. szeptember 13.) Ebben a számban jelent meg Bosnyák István *Tizennégy nap Hungáriában* című írásának első része is. > 1962. szeptember 21.

1. Bosnyák 2003, 105.

1962. szeptember 9.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Belgrádban tegnap megkezdődött Jugoszlávia és Magyarország férfi és női sakkozóinak barátságos mérkőzése.”

1962. szeptember 10.

Megkezdődött a négynapos Kanizsai Írótábor.¹ Résztvevői ettől az évtől „már kizárólag Kanizsán [Magyarkanizsa] találkoznak, s lényegében ettől az évtől intézményesül a tábor, előre meghatározott program szerint szerveződik a fokozatosan többnyelvűvé vált rendezvény.”² > 1962. szeptember 13.

Lévay Endre az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* arról számolt be, hogy „Igen komoly érdeklődés mellett nyitották meg ma délelőtt Suboticán a Forum Könyvkiadó Vállalat új könyvesboltját. A város főutcáján ez az első könyvesbolt Subotica szívének értéke és ékessége is. Korszerű, izléses berendezésében nem kevesebb mint 12 millió dinár értékű könyv és zenemű foglal helyet olyan elhelyezésben, amely kitűnő lehetőséget nyújt az önkiszolgálás gyakorlatának bevezetésére. Ez lesz tehát a városban az első önkiszolgáló könyvesbolt. Tikvicki Marko, az üzlet tervezője és berendezője, aki egyben a könyvesbolt vezetője is, könyvkereskedői gyakorlatának 50. évét ünnepli ennek az üzletnek a megnyitásával. Áldozatos és lelkes munkaévfordulója ez, s méltán a munka ünnepe is, mert Tikvicki éjt nappallá téve dolgozott, tervezett, együtt munkálkodott az asztalosokkal, hogy az új üzlet rendeltetésének tökéletesen megfeleljen. Kettős ünnepe ez tehát a könyvnek Suboticán. Mert egyszerre a könyvet és a dolgozót ünnepeljük”.

Nagy Nándor riportjából: „A verseci Petőfi Sándor magyar kultúregyesület sorrendben a 17. idény előtt áll. Csiki Lajos elnök új munkaformákról, kibővített tevékenységről és minőségi javulásról beszélt. A város tanügyi munkásai felajánlották segítségüket és együttműködésüket. Nagy vonalakban már elkészítették az új évad műsortervét is. Néhány nappal a munka megkezdése előtt azonban egy váratlan esemény mindent felborított: a kultúregyesületől elvették a színháztermet! Ezt a napokban tudtuk meg Csiki Lajos elnöktől, amikor itt járt Novi Sadon. Szomorúan mesélte, hogy a tervek egyelőre csak tervek maradnak [...] Az is kérdés, hogy mikor lesz jobban és célszerűbben kihasználva a kultúrotthon nagyterme: ha egy életerős egyesület szórakoztatja a közönséget, vagy ha tornatermet csinálnak belőle?”

1. Pató Imre: A Kanizsai Írótábor bibliográfiája. *Hungarológiai Közlemények*, X. évf. 1984. 60. 1080. – 2. JUMIL.

1962. szeptember 13.

Az Újvidéki Rádióban Aladics János jelentette: „Kanizsán ma véget ért a vajdasági írók hagyományos őszi találkozója, amelyen 12 író vett részt. Az idei táborozást jubilárisnak tekinthetjük, mert az írók első ilyen találkozását tíz évvel ezelőtt tartották meg a fürdőparki Vigadóban. Időközben igaz, Zenta és Kanizsa is vendégül látta az írókat, de mégis Kanizsa nőtt legjobban szívünkhöz. Kanizsa az elmúlt négy nap alatt az írók és a költők kötetlen és szívélyes megbeszélésének a színhelye volt. Irodalmi életünk időszerű kérdéseiről tárgyaltak. A négynapos táborozás alatt a helyi könyvtárban tanácskoztak és elbeszélgettek a tanügyi munkásokkal és a könyvbarátokkal. Ma délelőtt pedig a Kommunista Szövetség helyi vezetőségének vendégei voltak. Itt megismertek a község politikai, gazdasági és kulturális életével.”

A *Symposion* 30. számában Vuko Pavičević *Bevezetés az etikába*¹ című könyvének egyik nagy fejezetét *A marxi etika* címen voltaképpen nem az új rovatszerkesztő, hanem Varga László, az anyalap, az *Iffúság* akkori fő- és felelős szerkesztője fordította és közölte a *Symposion*-ban számról számra, egészen a rovat művészeti és kritikai mellékleté válásáig. Előrebocsátandó: a rovatszerkesztőség és szerkesztő akkori álláspontjával sem ellenkező alábbi indoklással: „A szerzővel folytatott tárgyalások eredményeként szerkesztőségünknek alkalma nyílt, hogy egy részletet adjon magyar fordításban olvasóink kezébe. A magyar nyelvű közlési jog átruházásáról tárgyalva Pavičević professzor megjegyezte, hogy *A marxi etika* című fejezet szinte önálló, kerek egész tanulmányt képez kötetében. [...] Pavičević professzor mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy a szocialista gondolat nálunk most kezd komolyabban az etikai kérdések felé fordulni. Szeretné, ha művét az újabb keletű ilyen kísérletek egyikének tartanánk. Hozzáfűzte még, hogy Zagrebban nemrégiben kerekasztal-értekezletet tartottak könyve megjelenése kapcsán. Rengeteg kérdés merült fel, de mindez nem ingatta meg abban az elhatározásában, hogy a jugoszláv filozófusok múlhatatlan kötelessége hozzányúlni a társadalom, természetesen elsősorban a mi társadalmunk egyre érdekesebb etikai kérdéseire, és a maguk módján hozzájárulni a felmerülő problémák megvilágításához.”²

1. Pavičević, Vuko: *Uvod u etiku*. Beograd, 1962, Kultura. – 2. *Lásd* az aláíratlan (Varga László fő- és felelős szerkesztő tollából való) bevezetőt Vuko Pavičević *A marxi etika* című folytatásos sorozat első részlete előtt. *Iffúság*, 1962. szeptember 13. 9. Idézi Bosnyák 2003, 105–106.

1962. szeptember 15.

Egy Tanjug-hír az Újvidéki Rádióban: „Slobodan Penezić elnökletével ma ülést tartott Szerbia Végrehajtó Tanácsa [...] Nagy Józsefet, a Végrehajtó Tanács tagját nevezte ki a Kereskedelmi Titkárság titkárává, Selmo Hasimbegović eddigi titkárá

a Kiviteli és Behozatali Köztársasági Bizottság elnöke maradt. Ezt elvlasztják a Kereskedelmi Titkárságtól mint önálló szervezet. A Belgrádi Rádió és Televízió főigazgatója Zdravko Vuković, a Tanügyi Tanács eddigi titkára lett, Dušan Popović eddigi főigazgató pedig új tisztséget kap a Szövetségi Végrehajtó Tanácsban.”

1962. szeptember 16.

A zentai képtárban megnyílt a művésztelep képanyagát bemutató kiállítás, amelynek november 4-ig 2370 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. szeptember 18.

Szerbia Kommunista Szövetsége Központi Bizottságának VI. ülésén megvitatta „az SZKSZ időszerű feladatait”, a vitában Dragoslav Marković kifejtette: „Köztársaságunk sajátossága, hogy területén nagyszámú nemzeti kisebbség él. Az általános fejlődés azokon a területeken is sokoldalú volt, amelyeken nemzeti kisebbségek élnek. Különösképp ki akarom hangsúlyozni az oktatás és kultúra területén elért nagy eredményeket. Csak magyar és siptár nyelven két napi-, négy heti- és négy gyermeklap, öt kulturális és társadalmi folyóirat jelenik meg összesen 171 000 példányban. Szerbiában a nemzeti kisebbségek számos művelődési egyesülete és a vegyes egyesületekben számos szakosztályuk működik. Az 1960–61-es tanévben 611 siptár nyelvű általános iskola működött 100 880 tanulóval és 234 magyar nyelvű 45 024 tanulóval. A kiadói tevékenység – különösen az elmúlt két évben – jelentősen fejlődött, és nagyban hozzájárul a nemzeti kisebbségek fejlődéséhez. Teljesen érthető, hogy az ilyen fejlődés alapján a nemzeti kisebbségeknél is jelentkeznek meghatározott eszmei problémák. Ezek, sajátos okokból, összetettebbek, és mindig kifejezett politikai jellegük van. Emiatt állandó akcióra és éberségre van szükség nemcsak azon párttagok és vezetőségek részéről, akik ott dolgoznak, hanem a központi

politikai tényezők és intézmények részéről is. Itt nagyon fontos kihangsúlyozni két problémát. Nyilvánosságunk nem eléggé és nagyon részlegesen van tájékoztatva a nemzeti kisebbségek körében elért jelentős eredményeinkről. Úgy vélem, hogy egyes központi intézményeknek külön felelősségük van azon a téren, hogy a művek fordítása, vendégszereplések, szélesebb kontaktusok útján megismertessék a nyilvánosságot a nemzeti kisebbségek fejlesztése terén elért eredményekkel. Másrészt úgy vélem, hogy az egyes művészeti és műkedvelő csoportok meg tudósok gyakoribb vendégszereplése által ösztönözni kell azok fejlődését, és így eredményesen megakadályozni a kultúra területén jelentkező autonomizmus bizonyos megnyilvánulásait.”¹

A szabadkai Népszínház bemutatta Kopeczky László *Izzadjunk együtt!* című kabaréját. Rendező: Garay Béla. Díszlet- és jelmeztervező: Petrik Pál. Konferált: Szilágyi László és Barácius Zoltán. Közreműködtek: Fejes György, Szabó István, Czehe Gusztáv, Godányi Zoltán, Nagy József, Versegi József, Heck Paula, Kunyi Mihály, K. Petz Marika, G. Karna Margit, Tóth Éva, Majoros Katica, Kopunovics Péter. A 11 előadásnak összesen 2358 nézője volt.²

Újvidéki Rádió, *Esti híradó*: „Topolyán a község legjobb muzsikusaiból egy kis kamarazenekart szerveznek. A zenekar első fellépése – ünnepélyes bemutatkozása – november 29-én lesz. Erre az alkalomra külön műsort állítanak össze *Topolya története a mozgalomban* címmel. Az esztrádműsor szövegét Fehér Ferenc és Miroslav Antić költők írják, a zenei részt pedig itteni szerzők készítik el. Ebben a műsorban jelentős helyet kap a Petőfi-brigád története a megalakulástól Bolmanig.”

1. *Aktuelni zadaci Saveza komunista Srbije. Materijal sa šestog plenuma CK SK Srbije*. Beograd, 1962. szeptember, Nolit, 128–129.; HRP3, 214. – 2. Bogdánfi Sándor: *Izzadjunk együtt. Dolgozók*, 1962. szeptember 14. 14.; Gerold, Pastyik 1970.

1962. szeptember 20.

A Szövetségi Képviselőház és a Szocialista Szövetség Országos Választmányának együttes ülésén Edvard Kardelj, az Alkotmányelőkészítő Bizottság elnöke indokolta meg az új alkotmány előzetes tervezetét,¹ amelyet másnap elfogadtak és nyilvános vitára bocsátottak. Ez alkalommal mondott beszédében Tito kijelentette: „egyesek nem értelmezik helyesen az integráció szót. Mi nem a nemzeti integrációról, az asszimilációról, az országban létező néhány nemzetiség kétségbevonásáról beszélünk. De van valami, ami mindannyiunk számára közös [...] Mi most alakítjuk az általános jugoszláv szocialista kultúrát.”²

1. ÚR, 1962. szeptember 20. – 2. SA63, 7., 37.

1962. szeptember 21.

Gál László, aki a *Symposion* Tolnai szerkesztette fél éve alatt nyíltan – kivéve a *Magyarzó Pistike messéi* című humorisztikus rovatát – nem állt be *Symposion* bírálóinak táborába, a *Symposion* második szerkesztőségének színre lépésekor (> **1962. szeptember 6.**) is csak egy meglehetősen visszafogott vitacikkkel lépett ponorra.¹

1. Gál László: A sértegetés nem segít irodalmunkon. *Dolgozók [Visszhang]*, 1962. szeptember 21. Idézi Bosnyák 2003, 130–131.

1962. szeptember 24.

Leonid Brezsnyev, a Szovjetunió Legfelső Tanácsa Prezídiumának elnöke 11 napos hivatalos jugoszláviai látogatásra Belgrádba érkezett.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Találkozó a JKSZ Központi Bizottságában. Vlahovics és Krszto Bulajics fogadták Gáspár és Sándor elvtársakat. Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: Fenyő György újságíró látogatása. Ebéd Gáspár elvtársék tiszteletére.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. szeptember 26.

Magyarországi tanügyi küldöttség érkezett kétéhetes jugoszláviai látogatásra.¹

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Részvétel a közös határállomások ügyében folytatott tárgyalásokon. Látogatás Lukics belügyi államtitkárnál. Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: Látogatás a bolgár kultúrattachénál. Megbeszélés Iványi íróval.”²

1. SA63, 67. – 2. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. szeptember 28.

Saffer Pál folyóirat-ismertetője az Újvidéki Rádió *Zenés panorámájában*: „Szürke köntösben jelent meg a *Híd* szeptemberi száma, és az ember a megjelent írásokat olvasgatva önkéntelenül is valami szimbolikát érez ebben. Mindenekelőtt igen kevés a vajdasági írás ebben a számban. A hangadó közülük, mondhatnánk, Tolnai Ottó verssorozata, Bányai János *A nyár anatómiája* című hangjátéka és Deák Ferenc *A szerelem hajnali percei* című karcolata. Mindhárom írás modernista, ami magában véve egyáltalán nem lenne baj, de elgondolkoztató jelenség a bennük megnyilvánuló menekvés, elvontságra törekvés, és valami erőltetett és szenttelenül előadott bölcsélet, amely célt, értelmet és megoldást mindenütt keres, csak épp ott nem, ahol fellelhető – az életben. Illetve meg is fordíthatjuk a dolgot: elgondolkoztató, hogy ezek a fiatalok mit látnak és éreznek, és mit nem éreznek az élet sokrétű és bonyolult folyamatából. Ezt a benyomást a *Híd* szeptemberi számában még csak fokozza a Franz Kafka *Prozess* című regényéből közölt részlet és Ivan Slamnig *Gyilkosság* című novellája, amely művészi eszközeivel és mérsékeltbb módszerével messze felülmúlja az első hármat, érdekes és élvezhető ugyan, de lényegében maga is beletartozik az intellektualizálás és konstruálásnak abba a világába, amely a szeptemberi *Híd* anyagának

zömét képezi. A folyóiratnak ez a beállítottsága, amelyet csak fokoz, ha még lehet fokozni, Molnár Cs. Attila *Mesék Margot-ról* című danse macabre-szerű, meglehetősen zavaros érzelmeömlése, bizonyára nem véletlen műve, nem a befutott írások minőségéből, hanem a szerkesztőség elgondolásából ered. Ez már hónapok óta szerepel beszéd tárgyként a vajdasági írók körében. A pro és kontra vélemények zuhatagában egyre nyilvánvalóbbá válik a tény, hogy a *Híd* lassan elszigetelődik a vajdasági írógárda zömétől, és ez, még ha elismerjük is a szerkesztői elgondolások jóakarását, intő jel lehet; írók nélkül nem lehet irodalmi folyóiratot csinálni, esetleg csak antológiát idegen írók műveiből. A szeptemberi *Híd* minden eddigi számnál jobban példázza ezt a helyzetet. Remélhetőleg a szerkesztőség figyelmét sem kerüli el ez a jelenség, és igyekszik majd orvosolni az okokat, hogy a *Híd* a jövőben ismét az lehessen, aminek lennie kell: a vajdasági és jugoszláv irodalom színe javának tükré.”

Ugyanő a műsorban azt is hírül adta, hogy „Nem mindennapi vendégeket fogad templomhajónyi tanácstermébe máttól kezdve három napon át a suboticei díszes Városháza. A jugoszláv képzőművészet legeminensebb alkotói és teoretikusai gyűlnek itt össze az első Képzőművészeti Találkozóra”.

A szabadkai Városháza tanácstermében megkezdődött a jugoszláv festők első találkozója.¹ > **1962. szeptember 29.**

1. Duranci, Bela szerk.: *Faragó Endre (1929–1986)*. Újvidék, 1988, Forum Könyvkiadó, 5–6.

1962. szeptember 29.

Saffér Pál az Újvidéki Rádió *Esti híradójában*: „A képzőművészet és a társadalom viszonya – ezzel a mondattal lehetne jellemezni a suboticei festőtalálkozó alaptémáját. Tegnap délután, a találkozó második ülésén a résztvevők Stojan Čelić beszámolóját hallgatták meg *Motívum és tárgy a korszerű festészetben* címmel [...] A ma délelőt-

ti ülésen Miloš Bajić olvasta fel beszámolóját *A szintézis problémája nálunk* címmel, valamint Ács József *A művésztelepek és korszerű festészetünk* és Stojan Trumić *A vajdasági szerb festészet kontinuitása* címmel [...] Ma délután a találkozót résztvevői a Topolya melletti Pannónia mezőgazdasági birtokra látogattak, holnap délelőtt pedig vitával és határozatfoglalmazással zárják a találkozót.”

Az *Ifjúsági műsornak* Balog Ferenc küldött tudósítást Zentáról, ahol „az asztaliteniszklub játéktérében gyakran csendül fel a buzdítás: »Hajrá, Korpa!« Azt hiszem, hogy nem nehéz kitalálni, kinek is szól a buzdítás. Korpa Istvánt mindenki ismeri, aki kedveli az asztalitenisz. Ez a tizenhét éves, barátságos fiatalember igen gazdag sportsikerekkel dicsekedhet. Az Európa-bajnokságon Larsson felett aratott győzelmével az Európa-bajnok címet biztosította a jugoszláv válogatottnak. Ugyanezen a bajnokságon Veckovval a férfi párosban a második helyet foglalták el.”

1962. szeptember 30.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Látogatás Kardelj kabinetfőnökénél a jugoszláv parlamenti delegáció magyarországi látogatása ügyében. Csiplics Bogdan [Čiplić, Bogdan] író és műfordító látogatása a nagykövetségen.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. szeptember

Beiratkoztak az első diákok a szabadkai Paulinum katolikus papnevelő intézetbe.¹

A *Híd* 9. számának tartalma: Ivan V. Lalić: *Bevezetés a valóságba: a partok* (Vers. Dudás Kálmán fordítása); T. S. Eliot: *Tradíció és egyéni tehetség* (Gömöri György fordítása); Franz Kafka: *Le tartóztatás* (Ács Károly fordítása); Tolnai Ottó: *Utolsó előtti vers*; Bányai János: *A nyár anatómiája*; Dudás Kálmán versei (*Átváltozás; Intelem*);

Ivan Slamnig: *Az elkötelezettség mint közvetlen reagálás; Gyilkosság* (Tomán László fordítása); *Ladik Katalin versei (Vers a kerítéshez; Vallomás Tháliáról II.)*; Gulyás József: *Világítótoronyban*; Molnár Cs. Attila: *Mesék Margot-ról*; Deák Ferenc: *A szerelem hajnali percei*; Tomán László: *Vasko Popa költészete egy esszékötet tükrében; Krónika.*

1. EM, 302.

1962. október 1.

Megjelent a *Buksi* című gyermeklap utolsó, 249. száma. > 1957. december 26.

1962. október 2.

Az Újvidéki Rádióban újra megindult a ruszin nyelvű műsor, amelyet 1954-ben szüntettek meg.¹

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Részvétel a Csikós Nagy Béla et. vezette delegáció tiszteletére rendezett vacsorán.”²

1. Olajos Mihály: Ismét bevezettük a szerbhorvát és ruszin nyelvű műsorokat. In: *Hatvan éve szól a rádió*, 159. – 2. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 4.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Találkozó Danilo Grujićtyal, a belgrádi Ifjúsági Könyvkiadó igazgatójával.” Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Látogatás Novi-Sadon Forum Kiadónál, színházban és a Magyar Cirkusznál.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 6.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „A Somogyi et. által vezetett magyar szakszervezeti delegáció fogadása a határon. Magyar–jugoszláv labdarúgó mérkőzés Belgrádban. Részvétel a Somogyi et. tiszteletére rendezett vacsorán, amelyet Vlaho-

vics és Veszelinov elvtársak adtak.” Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Jugoszláv–magyar labdarúgó mérkőzés.” Mészáros István, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Magyar–jugoszláv labdarúgó mérkőzés.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 7.

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Köszönöm a könyveket, s külön a dedikációkat. Először az irodalmi tanulmányokat olvasom majd el, az előszót már átnéztem, s találtam benne néhány érdekes gondolatot. A *Roman eines romans*-ot most feleségem olvassa, s nagyon élvezi; az angol kiadás most már viszonylag rövid idő kérdése, az amerikaiak után, mint hallom, Collins és Harvell is opciót jelentett be rá. Bizony rövid volt az a pár óra, amit Frankfurtban együtt tölthettünk, egy sereg dolgot elfelejtettem, amit meg szerettem volna kérdezni, vagy el szerettem volna mondani [...] Például meg szerettem volna kérdezni, mi a véleménye a külföldön megjelenő magyar lapokról, az *Irodalmiról*, az *Új Látóhatárról*. Aztán jugoszláv írókról, Andricsról [Ivo Andrić], Davicsóról [Oskar Davičo] és másokról. – Különben a *Nagyvilág* idén júliusi számában az elismerő szavakat a szerbhorvát Ady-válogatás bevezetéséről Dudás Kálmán írta, ugyanaz, akinek a *Híd* új száma közölte verseit. Itt mellékelek két újabb verset; ezek már nem lesznek benne az ez év végén megjelenő verseskötetemben, amelyet Londonban nyomnak saját költségemen. Sajnos, emigrációban verseskötetre kiadót találni majdnem lehetetlen, kivéve az »átpolitizált« és dilettáns kiadókat. Pesten, a Magvetőnél már benne volt a kiadói tervben az első kötetem, amikor 56-ban eljöttem – ha otthon maradok, bizonyos szempontból könnyebb lett volna a dolgom; más szempontból, erkölcsi szempontból, viszont sokkal nehezebb.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 189., 221–222.

1962. október 9.

Lesznai Anna Sinkó Ervinnek: „Láttatok a francia nyelvű magyar antológiát, mely Párizsban készült.¹ Érdekes, hogy Ady és Petőfi – a legeslegjobbak – elhalványulnak a fordításban – más kiválók Babits, Juhász még jobban hatnak mint ahogy elvárná az ember. Egészben véve szép antológia. Barátnőtök egy ici-pici nyúlfarok hossza verssel szerepel benne. Ősrégi versem – amelyet főleg azért szeretek – mert vajúdas közben költöttem gyerekágyban. Ez az érdekessége – melyet azonban nem emeltek ki az antológiában; bár nem hiszem, hogy sok párja akad e téren a világirodalomban. De sok jobb versem is akadt volna, ha engem kérdenek. Milyen volt utad Ervinkém, milyenek a könyved körüli és egyéb tapasztalataid. Milyen a mai teuton emberiség ábrázata.”²

1. Gara László szerk.: *Anthologie de la poésie hongroise de XII siècle á nos jours*. Párizs, 1962. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 191. 224–226.

1962. október 10.

Férfiszemmel – kézimunkáról. Csapongó gondolatok egy kiállításról. Aladics János riportja az Újvidéki Rádióban: „Vasárnap ünnepelte a dél-bánáti Kovačica [Antalfalva] fennállásának 160. évfordulóját. Az ünnepségek keretében a szövetségi otthonban kiállítás nyílt Uzdin [Újozora], Padina [Nagyajosfalva], Debelyacsa [Torontálvásárhely] és a jubiláló falu asszonyainak kézimunkáiból [...] A kovačicai kommuna aránylag kicsiny területén négy nemzet asszonyai űznek hasznos háziipart. Egészen szűk keretekben, saját használatukra. Pedig ezek a lélekvidító kézimunkák a mezők friss leheletét árasztva elkelnének és beleilleszkednének a városok gyakran rideg falai közé is. Így csaknem egzotikumot jelentenek azoknak a keveseknek a számára, akik a falu parasztfestőinek hírétől csábítatva végigszenvedik a nyelvharaptató, rázós bánáti utakat, hogy kárpótlásul a színek tüneményes varázsában élvezzenek.”

Lesznai Anna írta Sinkó Ervinnek emlékiratai kiadásának ügyében, hogy miután azokat Jugoszláviában akarta megjelentetni, egy magyarországi ismerőse „küldött most egy üzenetet egy külföldön időző barátom által. Idézem ezt is: »Aczél György (persze ez diszkrét) a Műv. miniszter első helyettese érdeklődik a kéziratod iránt, küld el.« [...] Mint tudod drága Ervinkém, én a jugoszláviai megoldást találtam és találok kívánatosabbnak – amit nem kell most itt és neked indokolnom. Az otthonival szemben több lelki aggályom volt. Igaz, hogy azóta emberségesebbek lettek az irodalmi viszonyok és sokkal rokonszenvesebb lett általában az otthoni szellemi magatartás. Remek könyvek is jelentek meg. Itteni aggályaim is csökkentek mióta nem »gyanús csodabogár« többé az a sok-sok ember, aki hazautazik (mint említettem fiam is járhatott már otthon) és én is bátrabb lettem. Viszont még ma is nagyon boldog lennék, ha a jugoszláv megoldás válna valóra. (Egy kooperációs megoldás lenne persze a legszebb, az ideális.) [...] Viszont telik az idő, közeledik 77. évem betelte – és állandóan rettegek, hogy szegény kövér Máli kövér kézírata két pad között földre esik [...] Pusztá baráti tanácsot kérek: mit írjak Lolinak. – Kérlek felelj erre a kérdésre mielőbb és air mail útján, mert valami értelmetes kell felelnem Loli levelére.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 192., 226–230.

1962. október 12.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Utazás Zágrábba és találkozó az Ilku et. által vezetett kulturális delegációval. Részvétel az ünnepi vacsorán, amelyet Vipotnik kulturálisügyi titkár rendezett Ilku et. tiszteletére.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 14.

Az Újvidéki Rádió helyszíni közvetítést adott Budapestről, a Jugoszlávia–Magyarország labdarúgó-mérkőzéséről. Gyula Károly közvetített.

1962. október 15.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: Érkezés Belgrádba az Ilku et. által vezetett delegációval. Részvétel a magyar–jugoszláv kulturális munkaterv ügyében folytatott megbeszéléseken a Kulturális Kapcsolatok Bizottságában. A magyar–jugoszláv kulturális egyezmény aláírása. Részvétel az Ilku et. tiszteletére adott ünnepi ebéden. Ajándékönyvek átadása a Belgrádi Egyetemen. Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: Látogatás a Külügyi Államtitkárságon. Magyar–jugoszláv kulturális egyezmény aláírása. Kóktél Ilku et. tiszteletére.¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 16.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: Látogatás Újvidékre és részvétel a Vajdasági Tartományi Végrehajtó Tanácsban folytatott megbeszélésen. Látogatás a Novi Sad-i Egyetem magyar fakultásán. A Magyarországra induló jugoszláv parlamenti delegáció búcsúztatása a belgrádi vasútállomáson.¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 17.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „A Jugoszláv Szocialista Szövetség Veszelinov et. által vezetett küldöttségének búcsúztatása a belgrádi vasútállomáson.” Mészáros István, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Beszélgetés Draszinover és Szabó elvtársakkal, a noviszádi Vásár vezetőivel.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 18.

A szabadkai Népszínház bemutatta Kállai István *Az igazság házhoz jön* [1961] című színművét. Rendező: Virág Mihály. Díszlet- és jelmeztervező: Mihajlo Dejanović. Fellépett: Pataki László

(az apa), Szabó Cseh Mária (az anya), Barácius Zoltán és ifj. Szabó István (a fiú), Czehe Gusztáv (a nyomozó), Tóth Éva (a lány), Godányi Zoltán (sofőr). A 19 előadásnak összesen 4413 nézője volt.¹

Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Vasilije Krestic jugoszláv ösztöndíjas látogatása.”²

Miroslav Krleža Sinkó Ervinnek: „Az újvidéki Forummal való együttműködés és a pesti kiadókkal való kooperáció ügyében mondja meg a Forum körüli embereknek, forduljanak közvetlenül hozzám, hogy Magát megszabadítsam ettől a nyügtől [...] Legjobb, ha a Forum ezeket a dolgokat leírja, és ha megegyezünk a részletekben, akkor valaki közülük, Farkas Nándor vagy bárki, eljöhethet Zágrábba.”³

1. Lévay Endre: Az igazság házhoz jön. *7Nap*, 1962. október 26. 10.; Nagy József: A szeretet válsága. Kállai István *Az igazság házhoz jön* című színművének subotocai bemutatójáról. *Dolgozók*, 1962. október 26. 14.; Gerold László: Két színházi est. *Ifjúság*, 1962. november 29. 14.; Gerold, Pastyik 1970, 77. – 2. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 194., 230–231.

1962. október 19.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „Dr. Ljubomir Popovics [Popović, Ljubomir] műfordító látogatása a Nagykövetségen. Részvétel a Szovjet Klub filmvetítésén. Pálosi Ervin, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: Belgrádi egyetem rektorátusa titkárának látogatása. Fenyves György újságíró látogatása. Oktobarszki Salon megnyitása.”¹

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Remélem a frankfurti kirándulás jól sikerült s a könyvnek nagy sikere van Németországban. Én, sajnos, nem hallottam semmit róla, mert Truglyval [Edmund Trugly, Jr.] megállt a levelezésünk, amióta a kiadó

az ő fordítását nem tartotta megfelelőnek a regényemmel kapcsolatban. Igazán sajnálom, hogy így történt, én írtam neki jópárszor, de hát ha nem akar, hát nem akar. Nagyon kíváncsi lennék, hogy sikerült-e valamit csinálni terveink érdekében, s talán most már, október közepe lévén, ezzel kapcsolatban is akad írivalója. Sajnálom, ha nem sikerülne, noha igazán megérteném a körülményeket. De azért még reménykedem a sikerben [...] November közepe táján megyek ismét Kölnbe, valami irodalmi kongresszusfelélegre vagyok hivatalos: jót tesz egy kis utazás az ember idegeinek, főként ha egész nap itthon ül a gép mellett, mint én teszem. Épp ma kaptam meg, Major Nándor jóvóltából, a *HÍD* egész ezévi évfolyamát, most nézegetem őket. Majorral levelezünk, éppen a napokban ajánlottam neki, hogy lefordítanám Salinger egy remek novelláját, ha érdekelné őket.²

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 195., 231–232.

1962. október 20.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön Rehák László tartott előadást az alkotmány tervezetéről.¹

Az abbáziai Jugoszláv Zenei Tribünön Fredi Došek először adta elő közönség előtt Krombholz Károly *Csillagképek* [Sazvežđa] című zongoraművét.²

1. *Tribina mladih sezone 1962/63.* Kézirat. 1963. június 3. – 2. Peričić, Vlastimir: *Muzički stvaraoaci u Srbiji.* Beograd, [s. a.], Prosveta, 211.

1962. október 23.

Mészáros István, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „A Budapestre utazó jugoszláv kereskedelmi delegáció búcsúztatása a vasútállomáson.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 24.

Mészáros István, a belgrádi magyar nagykövetség III. o. titkára mozgási naplójából: „Beszélgetés a Jugoszláviába érkező 29 tagú magyar kooperációs albizottság tagjaival. Román katonai attasé fogadása. A Kereskedelmi Kirendeltség új beosztottjával, Kereszturi László elvtárral beszélgetés. A KISZ-küldöttség tiszteletére adott koktélon részvétel.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október 26.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége vitát szervezett a tribün műsoráról.¹

1. *Tribina mladih sezone 1962/63.* Kézirat. 1963. június 3.

1962. október 27.

Mirko Tepavac jugoszláv nagykövet látogatást tett Fock Jenőnél. Zegnál János (aki fordítóként vett részt a megbeszélésen) 1962. október 29-i feljegyzése szerint „Jövetelének célját a nagykövet kizárólag a két országot érintő gazdasági kérdésekre korlátozta. Általános nemzetközi vagy ideológiai vonatkozású kérdést nem vetett fel. Az országainkat érintő politikai vonatkozásban is csak annak megállapítására szorítkozott, hogy – ellentétben a két-három évvel korábbi időszakkal, amikor is politikai kapcsolataink messze a gazdasági kapcsolataink mögött jártak – a politikai kapcsolatokban beállott öröndetes fejlődés és bizonyos mértékben a gazdasági kapcsolatainkban bekövetkezett visszafejlődés eredményeként ma már fordított a helyzet.”¹

A *Symposion* szerkesztője egyebek közt arról tájékoztat a rovat adminisztratív betiltását követelő Csépe Imréhez intézett vitacikkében, hogy „ha az *Ifjúság* tízezer [!] olvasója közül csak ötezer olvassa is a *Symposiont* (márpedig olvassa), akkor nagyon elégedettek vagyunk.”²

Rencsár Tivadar az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában elmondta, „hogyan zajlott le az új egyetemisták fogadása a Magyar Tanszéken. Már mindannyian bent ültünk a kijelölt, de szűknek bizonyuló teremben. A 18 gólya és mi, a régi egyetemisták. Nézegette, vizsgálgatta egymást a két tábor. A szemlélet és a találgatásokat a belépő tanári kar szakította meg. Elsőnek az Egyetemista Szövetség nevében Bagi Ferenc harmadéves hallgató üdvözölte az új kollegákat, majd sok sikert kívánva nekik az új környezetben átadta a szót Sinkó Ervinnek, a katedra főnökének. Sinkó professzor első szavai a gólyákhoz ezek voltak: – Higgyék el, sokkal szívesebben érezném magamat helyükben, ha én is ott ülhetnék a padban, ahelyett, hogy most itt állok.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-00734-18-1962. – 2. Bosnyák István: Könyvhónapi kultúrhír. Csépe Imre a Symposium „eltörlésének” szükségességéről. *Ifjúság*, 1962. október 27. 9. Idézi Bosnyák 2003, 145.

1962. október 28.

Oláh József, a belgrádi magyar nagykövetség II. o. tanácsosa mozgási naplójából: „A Veszelinov et. vezette jugoszláv delegáció fogadása a vasútállomáson Csehszlovákiából, illetve Magyarországról való visszatérése alkalmából.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003705-1-1963.

1962. október

A *Híd* 10. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Széljegyzetek a költészetről, a költészet és a történelem viszonyáról és az irodalomtörténet problematikájáról*; Slavko Mihalić versei (*A száműzött visszatért; Egyedül, mert ilyen a győzelem; Egy sem haboznék; Várakozással teljes ünnepség; Azonosulás lombbal és fűvel; Hadműveletek; Méltatlan hagyaték*. Dudás Kálmán fordításai); Antonije Isaković: *Dinnyék* (Borbély János fordítása); Gál László versei (*Vers a mikroszkópról; Levél a papíroshoz; Ősz*); William Faulkner: *Lemegy a nap* (Varga Zoltán fordítása); Domonkos István: *Anatómiai tanulmány*; Vanja Sutlić: *A marxista bölcséleti irá-*

nyok típusmeghatározásának problémája (Borbély János fordítása); Domonkos István: *Végállomás*; Gál László: *Szellemidézők; Szűcs Imre versei* (*Naptollú madár csak énekelj; Számvetés*) Saffer Pál: *Esték és hajnalok. Jegyzetek egy képzeletbeli utazásról egy valóságos vicinálison*; Tomán László: *Versék gyertyafényben* (Vesna Krmpotić: *Plamen i svijeća*. Prosveta, Beograd, 1962); Major Nándor: *Körök a homokban* (*Az el nem küldött levél; Az anekdota abszurduma; A magatartás*); Bori Imre: *József Attila Ars poeticájáról*.

1962. november 1.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A budapesti pártbizottság első titkárává Gáspár Sándort, az MSZMP Központi Vezetősége Politikai Bizottságának tagjelöltjét választották. A magyar főváros kétnapos, kongresszus előtti értekezletén, melynek során az új bizottságot és titkárságot is megválasztották, felszólalt Kádár János, az MSZMP első titkára is.”

1962. november 3.

A szabadkai Népszínház bemutatta Kvazimodo Braun István *A tóparti ház* című zenés színjátékát (ösbemutató). Zene és versek: Medres János. Rendező: Garay Béla. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte, a táncokat Kunyi Mihály, az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Hangszerelés: Milan Asić. Fellépett: Fejes György (Balog Mihály), Heck Paula (Éva), Szabó István (Szeles Vince), Juhász Anna (Szelesné), Romhányi Ibi (Márta, a leányuk), Albert János (Körösi, gyógyszerész), Versegi József (Sőregi, főagronómus). A 35 előadásnak összesen 11 588 nézője volt.¹

1. Garay Béla: A tóparti ház. MSz, 1962. október 31. 9.; Nagy József: Holnap este: Tóparti ház. *Dolgozók*, 1962. november 2. 14.; Bemutató és tárlat a subotcai Népszínházban. MSz, 1962. november 2. 8.; Bosnyák István: Három mottós színházi jelentés. A tóparti ház a subotcai Népszínházban. *Ifjúság*, 1962. november 8. 10.; Dévavári Zoltán: Csalhatatlan színpadismeret. *7 Nap*, 1962. november 9. 10.; Nagy József: Napjaink témája. Kvazimodo

Braun István színművének bemutatója a suboticei Népszínházban. *Dolgozók*, 1962. november 9. 14.; Sáfrány Imre: A tóparti ház. Beszélgetés Braun Istvánnal. *7 Nap*, 1962. október 12. 10.; Vukovics Géza: A tóparti ház. *MSz*, 1962. november 25. 17.; Gerold, Pastyik 1970, 77.

1962. november 4.

A Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsa, a Szövetségi Gazdasági Kamara és az SZVT Munkaügyi Titkársága Belgrádban 420 résztvevővel tanácskozást szervezett a munka szerinti javadalmazás, a termelékenység és a termelés fejlesztéséről, amelynek végén felhívást intéztek minden gazdasági szervezethez, hogy „bátran tartsanak ki a munka szerinti javadalmazás és az öngazgatás továbbfejlesztésének útján”.¹

A zentai képtárban megnyílt Vida Jocić szobrász rajzkiállítása, amelynek november 18-ig 324 látogatója volt.²

1. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 120. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. november 6.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójának* hallgatói megtudhatták, hogy „Kádár János magyar miniszterelnök, a Magyar Szocialista Munkáspárt első titkára ma elutazott Moszkvába”, és hogy „Danilo Kekić, a Szövetségi Végrehajtó Tanács iparügyi titkára ma fogadta Práth Károly belgrádi magyar nagykövetet. A fogadást a magyar diplomata kérte. Átadta Kekićnek Csergő János magyar gépipari- és fémkohászati miniszter meghívását, hogy látogasson el Magyarországra a gyáripari és műszaki együttműködés problémáinak megvitatására. Danilo Kekić elfogadta a meghívást”.

1962. november 8.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Fél évezredes fennállását készül ünnepelni Csantavér. A falu ötszáz éves múltját, e nagy idő alatt a fejlődés útján megtett szakaszát

jelöli ki a jubileum, a szombaton, november 10-én rendezendő ünnepség. Születésnap ajándéku a falu diákjai a szövetkezeti otthonnal átellenben lévő kis erdőben épült nyolc tantermes, új, korszerű iskolába költöznek. Erre a napra elkészül a csantavér–žedniki kövesút is. A jubiláló falu szombaton dús programmal fogadja vendégeit. Dél előtt tíz órakor a Népbizottság és a Szocialista Szövetség díszgyűlést tart, melyen történelmi visszapillantás hangzik el arról, hogyan vertek tanyát 1462-ben a Csantafejér pusztán a falu őslakói, és milyen viszontagságos volt fejlődésük útja napjainkig. A Népkönyvtárban a suboticei múzeum anyagából rendeznek alkalmi kiállítást. Délután ifjúsági sportversenyeket rendeznek, este pedig a suboticei filharmonikus [Szabadkai Filharmónia] zenekar és a tanítóképző énekkara ad ünnepi hangversenyt a jubiláló Csantavér polgárainak és vendégeinek”.

1962. november 10.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* beszámolt arról, hogy „Szerbia Végrehajtó Tanácsa ma törvénytervezetet fogadott el társadalombiztosító közösségek és intézetek létesítéséről az autonóm területi egységekben”. Azt is közölte, hogy „Ma Belgrádban a Szerbiai Népszkupstina Hatóságszervező és Törvényhozó Bizottságának együttes ülésén elfogadták a köztársaság területi felosztására vonatkozó javaslatot”, amelynek értelmében „A Suboticei és a Zombori járás közös székhelye Subotica”, és hogy „Az új területi felosztással megszűnik 24 község is. Vajdaságban kilenc községgel kevesebb lesz”.

Lévay Endre arról tudósított, hogy „Csantavér ma ünneplőbe öltözött. A község fennállásának 500 éves jubileumának megünneplésére sok vendég érkezett Belgrádból, Novi Sadról, Suboticáról és a környező községekből, hogy együtt ünnepeljenek a csantavériekkel. Az ünnepség során dél előtt kilenc órakor a Suboticei járás iskola igazgatói tartottak megbeszélést, tíz

órákor pedig Roginer Sándor, a Népbizottság elnöke üdvözölte a vendégeket.”

Ebben a műsorban hangzott el Herceg János *Egy agyonhallgatott értekezlet* című írása is: „A vajdasági sajtó agyonhallgatott egy értekezletet, amelyről pedig éppen elég írivalója lett volna. A Forum szépirodalmi szerkesztőbizottságának üléséről van szó, amelyet a múlt héten tartottak meg. Ezen az értekezleten súlyos szavak hangzottak el, és az elmarasztaló ítélet vonatkozhatott a vajdasági irodalomra, de ugyanúgy az egyetlen magyar kiadóra, a Forumra is. A dolog lényege ugyanis nem abban rejlik, hogy hány könyvet kellett a szerkesztőbizottságnak elutasítani, hanem abban is, hányan meg se kísérelték alkotásaikkal felkeresni a Forumot. Persze magát a tényt regisztrálni, egy meddő értekezlet lefolyását ismertetni nem lett volna érdekes. Az újságírónak ki kellett volna lépnie a tájékoztató szerepéből, hogy kemény kritikai szempontokat tegyen magáévá. Talán nem is az írókat, nem is a kiadót kellett volna bírálnia, minthogy valóban nehéz megtalálni az okát, miért hallgat a vajdasági írók nagy része, illetve miért nem képes maga a kiadó kimozdítani az írókat passzív magatartásukból. Viszont a tény, hogy egyévi munka a kiadói tervben csak négy vajdasági könyvet jelent, éppen eléggé elgondolkasztató. Ebben természetesen része van a magasabb kritérium alkalmazásának, aminek már végső ideje volt. Egyszer már végre a minőséget fölébe kellett helyezni a mennyiségnek, de így is nagy kérdés, hogy valóban a legjobbat kapja-e a vajdasági olvasó az itteni magyar irodalomból. Ugyanakkor azonban egy érdekes határozat is született a szóban forgó értekezleten: jövőre Senteleky Kornél két könyvét adja ki a Forum, a vajdasági irodalom nagy szervezője halálának 30. évfordulójára. Egy novelláskönyvet és egy esszégyűjteményt. Ezzel aztán végre lehetőség nyílik nem legendákból, a kortársak homályos visszaemlékezéseiből vagy önkényesen kiragadott

idézetekből képet alkotni Senteleky emberi és írói alakjáról, hanem műveivel lemérni, hogy mit jelentett a maga idejében. Hát legalább ezt kellett volna megemlítenie a vajdasági sajtónak a Forum értekezletével kapcsolatban, mert ezzel a vállalkozásával a kiadó egy régi adósságot törleszt.”

1962. november 12.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* bejelentette: „A Szerb Népszkupstina két házának mai együttes ülésén – Jovan Veselinov elnökletével – elhatározták, hogy közvitára bocsátják a Szerb Szocialista Köztársaság előzetes alkotmánytervezetét [...] Megvitatták továbbá a köztársaság községi és járási felosztására vonatkozó törvénytervezetet, mely szerint a köztársaság területén a jelenlegi 21 járás helyett újtól kezdve összesen 14 marad. Ebből Vajdaságban a meglévő hat helyett öt lesz.” A *Kommunáink életéből* című műsorban viszont elhangzott: „A jövő évben Csantavért a subotici kommunához csatolják.”

1962. november 13.

Bosnyák István, a *Symposion* szerkesztője írta Nagy Józsefnek, a Forum Kiadói Tanácsa elnökének: „Úgy tűnik, a *Symposion* sok mindent kinőtt, sokat változott: a tények nélküli »kalapácsolás«, a minden, ami vajdasági tagadása, a konformizmus-nonkonformizmus jelszavaival való dobálózás stb., stb. – megszűnt. S »lokálisak« lettünk olyan értelemben, hogy részt akarunk mi is venni, talán intenzívebben, mint az induláskor, egy új, igényesebb kultúrközönség kialakításában. Lemondtunk viszont arról, hogy hassunk a Könyvkiadóra, a lapok művelődési mellékletére, a Rádióra, a Népszínházra stb.; saját minőségüket a mi kiabálásunkra úgysem javítják meg... Ellenben amit produkálnak, jót vagy rosszat, azt mi továbbra is kommentáljuk közönségünknek, s felhívjuk a figyelmét – lehetőségeinkhez mérten – az izléstelenségekre. Ugyanakkor pedig igyekszünk jobbat adni vagy jobbat közvetíteni a jugoszláv és külföldi érté-

kekből. A *Symposion* átszervezését azért kérjük tehát, hogy ezt a célt szolgálhassuk. Nem volnánk őszinték, ha elhallgatnánk, hogy a legnagyobb segítséget éppen Nagy elvtárustól várjuk. Annál is inkább, mert amíg Újvidéken élt – bár nem egyszer kaptunk megérdemelt fejmosást is – a legnagyobb bizalommal fordulhattunk Magához. Ezt tesszük most is, és kérjük segítségét, valamint azt, hogy ha szükségesnek tartja, szombaton reggel a Tanács-ülés előtt szenteljen nekünk egy fél órát beszélgetésre. Mi várni fogjuk 8 óra után a Forum-klubban.”¹

A Zentai Népbizottság úgy döntött, hogy a képviselő és a művésztelep 1963. január elsejétől a múzeummal egyesül.²

1. Bosnyák2, 24. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. november 14.

Bosnyák István, a *Symposion* új szerkesztője nem sokkal a rovat Tolnai Ottótól való átvétele után a Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat Tanácsához intézett, 1962. november 14-i beadványában a heti irodalmi rovat kéthetenként megjelenő „művészeti és kritikai mellékleté” alakítását szorgalmazta és jelezte a társadalomkritikai szemlélődés igényét is a tervezett, az addigi rovatot felváltó mellékletben azzal a megindokolással, hogy „a *Symposion* [...] kiterjeszthesse figyelmét kultúréletünk irodalmon kívüli területére is”. Az oldalakra bontott konkrét melléklettervben – az új szerkesztőséggel egyetértésben, annak nevében is – így definiálta a melléklet mindenkor első oldalának tartalmát: „Legidősebb írás a kultúrélet (vagy általában társadalmunk) valamely területéről.”¹

1. Bosnyák 2003, 108–109. Közlését vö. Bosnyák István: *Szóakció II*. Újvidék, 1982, Forum Könyvkiadó, 25–27.

1962. november 15.

Szeli István az újvidéki Bölcsészettudományi Karon Sinkó Ervin, Mladen Leskovac és Vasa Bogdanov előtt megvédte *Hajnóczy József és a magyar jakobinus összeesküvés délszláv vonatkozásai* című doktori értekezését.¹

Szeli István a fiatal Novi Sad-i magyar katedra első doktora. Sulhóf József beszámolója az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában*: „Ünnep volt ma a Novi Sad-i Egyetem fiatal Magyar Tanszékén. Először jutott abba a helyzetbe, hogy egy benyújtott doktori disszertációt vitatott meg a jelölttel, Szeli Istvánnal, aki megilletődötten és izgatottan állt ki, hogy dolgozatát, tételeit megvédje, és elsőnek nyerve el az irodalomtudományok doktorának címét. Tanulmánya a Martinovics-féle összeesküvés és Hajnóczy József tevékenységének délszláv vonatkozásait dolgozta fel. Nagyon sok új, érdekes szempontból világította meg a József császár uralkodása utáni reformátor mozgalmat és az azzal foglalkozó egész irodalmat. Tételeinek lényege, hogy a jakobinusok szervezkedése egyáltalán nem volt összeesküvés, ahogyan az elfogult szakirodalom, és maga az irodalom is nevezte, és nem volt pusztán illúzió sem, ahogyan még néha a marxista pretenziókkal fellépő irodalomtörténészek is megjelölték, hanem természetes folytatása volt annak, hogy a reformeszmék a francia polgári forradalomból egész Európára kihatottak, és a rendkívül elmaradott magyarországi viszonyok között különösen égetőekké váltak. Az ezzel kapcsolatos egész reformfejlődést ölelte fel Szeli István disszertációja. A szerző megmagyarázta, hogy azért választotta ezt a kifejezetten történelmi, és nem irodalmi témát, mert éppen irodalmi vonatkozásban kell teljességében megvilágítani ezt a két nép történelmében közös reformmozgalmat, amellyel kapcsolatban rengeteg elfogultság mutatkozott még a marxistáknál is. A bizottság egyik tagja, Vasa Bogdanov, a Zágrábi Egyetem történelemtanára tett fel sok, részletekre vonat-

kozó kérdést, majd Mladen Leskovac Novi Sad-i professzor, a bizottság másik tagja jelentette ki, hogy a tanulmányt egészen kiválónak, sok tekintetben újnak, rendkívül érdekesnek, és feltétlenül megbecsülést érdemlőnek tartja, de nehezményezi, hogy a kérdés irodalmi vonatkozásait nem dolgozta fel a disszertáló, aki szakmája szerint irodalomtörténész, és hivatása az lett volna, hogy a történelmen túlmenően behatóan foglalkozzon Hajnóczy korának és mozgalmának irodalmi részleteivel is. A tanácskozás a kétórás vita után, egészen rövid ideig, szinte csak másodpercekig tartott. Sinkó Ervin kihirdette, hogy a tanszék Szeli Istvánt doktorrá avatja. A felviharzó taps pedig szerencsekívánatot volt a tanszéknek is és Szeli Istvánnak is.”

Ugyanebben a műsorban Lévay Endre arról tudósított, hogy „A múlt esztendőben tartották meg először a fiatal zeneszerzők fesztiválját Suboticán, a Mladost Ifjúsági Kultúregyesület zenei osztályának rendezésében [...] A Mladost zenei osztálya az idén is meghirdette a fiatal zeneszerzők pályázatát, amelynek sokkal nagyobb visszhangja volt, mint az elmúlt évinek. Nemcsak a tartomány, hanem az egész ország területéről több mint kétszáz szerzemény érkezett be. A bírálóbizottság a beérkezett pályamunkákból tíz szerzeményt választott ki, s ezeket szombaton és vasárnap, november 17-én és 18-án a subotikai Népszínház nagytermében nyilvános hangverseny keretében mutatja be”. > **1962. november 24.**

1. *Filozofski fakultet 1954–1964*. Spomenica. Novi Sad, 1964, 42.; *Filozofski fakultet 1954–1984*. Novi Sad, 1984, 12., 30.; Vékás János: *Szeli István-bibliográfia*. Újvidék, 1989, Forum, 48.

1962. november 16.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Tegnap Novi Sadon tartózkodott a Román Népköztársaság kiadóházainak delegációja. A küldöttség, amely egyébként a VII. Nemzetközi Könyvkiállításra utazott

hazánkba, itt-tartózkodása során ellátogatott Pancsovára és Versecre, ahol a Libertatea nevű Könyv- és Lapkiadó Vállalat vendége volt.”

A zentai kiállítási teremben megnyílt a vajdasági festők kiállítása, amelynek november 20-ig 2877 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. november 17.

A Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat Tanácsa jóváhagyta a *Symposion* szerkesztőségének kérelmét, hogy rovat helyett „technikailag is szebb kivitelű” mellékletként jelenjenek meg, az addigi heti három oldal helyett, kéthetente nyolc, esetleg hat oldalon.¹ (> **1963. január 1.**)

1. Bosnyák2, 25–26.

1962. november 18.

Újvidéken az Ifjúsági Tribün vitaestet szervezett hat vajdasági magyar könyvről (Debreczeni József: *Szamár a hegyen*, Urbán János: *Fanyar szüret*, Dér Zoltán: *Emlékek aknamezején*, Galamb János: *Őszi nap ragyog*, Csépe Imre: *Alkonyatban*, Laták István: *Kavargó sorsok*).¹ A vitában az „öreg” és „fiatalok” közötti ellentét kibontakozása során Bosnyák István kifejtette: „Mi pontosan tudjuk, mi az a »rég«, amire támaszkodhatunk. Egészen világos elképzeléseink vannak tehát a pozitív kultúrörökségről. Nem tartjuk például fáradalmasnak áttanulmányozni a háború előtti *Híd* valamennyi számát vagy a Tanácsköztársaság bukása után emigrált magyar forradalmárok műveit.”²

A zentai képtárban megnyílt a művésztelep kiállítása. Tizenkét kiállító 30 művét december 20-ig 1507 látogató tekintette meg.³

1. Hat könyvről és azok kapcsán. Részletek az Ifjúsági Tribün november 18-i vitájából. *Ifjúság*, 1962. november 29. 12.; Bosnyák2, 27. – 2. [-]: Hat [vajdasági magyar] könyvről és azok kapcsán. Részletek az Ifjúság Tribün magyar szerkesztősége

1962. november 18-i irodalompolitikai vitájából. *Ifjúság*, 1962. november 29. 1. Idézi Bosnyák 2003, 135. – 3. Zentai művésztelep, 69.

1962. november 20.

Aladics János az Újvidéki Rádió *Délutáni híradó*-jában közölte: „Pap József a *Híd* új főszerkesztője. Tegnap este ülésezett a Novi Sad-i Forum Kiadó-vállalat kiadótanácsa. A tárgysorozaton a káderkérdésen kívül ott szerepelt a közvéleményünket élénken érdeklő kérdés – a *Híd*, Vajdaság egyetlen irodalmi folyóirata szerkesztőinek kinevezése. Minda Tibor, a vállalat igazgatója bejelentette, hogy a kiadótanács legutóbbi ülésén elfogadta Major Nándor, a *Híd* eddigi főszerkesztőjének lemondását és helyébe háromtagú szerkesztőbizottságot nevez ki, élén dr. Pap József Novi Sad-i költővel. A szerkesztőtársak: Bányai János és Burány Nándor fiatal írók. Ugyancsak tegnap neveztek ki egy öttagú bírálóbizottságot, amely az idei *Híd* irodalmi díj sorsáról lesz hivatott dönteni. Tagjai: Sinkó Ervin, dr. Szeli István, Ács Károly, Pap József és Vukovics Géza.”

A hallgatók arról is értesülhettek, hogy „A Novi Sad-i Szerb Népszínház drámai együttesének lengyelországi turnéjával a Novi Sad-i színpadok műsorában egy kis hézag támadt. Ezt használta ki a suboticei Népszínház magyar együttese, és kétnapos vendégszereplésre jön a tartományi fővárosba. Holnap a színház nagytermében Kállai István *Az igazság házhoz jön* című, mai tárgyú színművét mutatják be Virág Mihály rendezésében, csütörtökön pedig a Ben Akibában lépnek fel, Déry Márton, Medres és Muhi *Éjjel az omnibusz tetején* című kabaré összejáratásával, amelyet Pataki László rendezett”.

A szabadkai Népszínház bemutatta Szilágyi László *Minden 13* című kabaréját. Rendező: Pataki László. Hangszerelés: Milan Asić. Koreográfus: Kunyi Mihály. A díszletet és jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Konferált Szilágyi László. Közreműködtek: Szabó István, R. Fazekas Piri, Verseyi József, Juhász Anna, Nagy István, G. Kar-

na Margit, Fejes György, Heck Paula, Barácius Zoltán, Remete Károly, Czehe Gusztáv, Nagy József, Nagy István. A 16 előadásnak összesen 3196 nézője volt.¹

1. Nagy József: Minden 13. MSz, 1962. november 20. 9.; Dévavári Zoltán: Minden 13. 7 *Nap*, 1962. november 23. 10.; Nagy József: Minden 13. *Dolgozók*, 1962. november 29. 14.; Gerold László: Minden 13. *Ifjúság*, 1962. december 20. 8.; Gerold, Pastyk 1970, 105.

1962. november 22.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradó*ja közölte: „Stevan Doronjski elnökletével ma bővített ülést tartott a Kommunista Szövetsége tartományi vezetősége. Radovan Vlajković vitaindító beszámolójában azzal foglalkozott, milyen helyet és szerepet kell betölteniök, valamint milyen feladatokat kell teljesíteniök a kommunistáknak az ipari vállalatokban.”

Jankovics Ilona arról számolt be, hogy „Ma délelőtt tartotta évi közgyűlését a Novi Sad-i Egyetem Bölcsészeti Kara. Az elmúlt iskolaévben kifejlesztett munkát Đorđe Radojčić, a fakultás dékánja értékelte”.

Sóti Oszkár Óbecséről tudósított: „Választási értekezletet tartott a Szocialista Szövetség becsei községi szervezete [...] Kiss János, a községi bizottság elnöke mondott beszámolót [...] Kajári László az életrajzról [...] Kovács László, a Községi Népbizottság elnöke a gazdasági integrációról beszélt.”

Vlah János zombori tudósító hírül adta, hogy „A zombori Petőfi Sándor Kultúregyesület november 24-én, szombaton este 7 órai kezdettel a köztársaság napjának tiszteletére ünnepi akadémiát rendez az egyesület nagytermében”, és hogy ugyanaznap „a zombori Városi Múzeumban megnyílik a Képzőművészeti Ősz néven ismeretes, immár hagyományossá váló képzőművészeti kiállítás. Tavaly a két háború közötti jugoszláv képzőművészetből láthattunk antologikus tárlatot, az idén három köztársaság absztrakt festői mutatkoznak be”.

Interjú a *Magyar Szóban*: „A noviszádi Ifjúsági Tribün tanácsa kinevezte a tribün magyar nyelvű tagozatának szerkesztőjét. Az új szerkesztő Gion Nándor egyetemi hallgató. Megkértük, mondjon néhány szót a tribünről és munkájáról. – Előljáróban megemlítem, hogy a tribün munkájáról szólva a magyar szerkesztőség munkáját taglalom részletesen; ez azonban nem jelenti azt, hogy az intézmény munkája »két vágányon« fut, mert a párhuzamosan folyó kétnyelvű tevékenységet nem lehet elválasztani: a programot közösen dolgozzuk ki, s a két szerkesztőség munkája szervesen kapcsolódik egymásba. – Ez az intézmény éveken át csak »vadhajtásként« tevékenykedett, s valójában az elmúlt idényben bontakozott ki igazi arculata, haladó szellemű és köztudat-formáló jellege. Amikor elvállaltam ezt a nagy felelősséggel járó feladatot, első pillantásra úgy tűnt, hogy a munka legnehezebb része – a tribünestek megfelelő színvonalának kialakítása – már megtörtént; vannak már hagyományok, amelyek alapul szolgálhatnak. Ezzel párhuzamosan azonban fölvetődött egy egész sereg megoldásra váró kérdés. A tribün közönsége egyre igényesebb, ezért az elért színvonalat emelnünk kell [...] A munkásifjúság, sajnos, alig érdeklődik összejeveleink iránt. Ez nemcsak az ő mulasztásuk [...] Ezenkívül nagyobb súlyt kell fektetnünk arra, hogy felvegyük a kapcsolatot a Noviszádon kívüli rokonintézményekkel [...] A drámai csoport az idén újra kezdi működését, reméljük, sokkal eredményesebben, mint tavaly. Ha a megadott irányelvek szerint működik, rövid időn belül valószínűleg kinő a tribün kereteiből és városunk hasonló jellegű intézményeivel karöltve komoly eredményeket ér el.”¹

1. H. M.: Emelni a színvonalat. Nagyobb érdeklődés – szerteágazóbb munka. Az Ifjúsági Tribün új szerkesztője a magyar tagozat további terveiről nyilatkozott. MSz, 1962. november 22. 9.

1962. november 23.

Az Újvidéki Rádió jelentette: „Külügyi Államtitkárságunkban ma jugoszláv–amerikai tárgyalások kezdődtek a mezőgazdasági termékek behozataláról szóló egyezmény megkötéséről.” > **1962. november 28.**; > **1962. december 20.**

1962. november 24.

Az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsorában* Rencsár Tivadar interjút készített Majtényi Andrással, „a Novi Sad-i ifjúsági intézmények tanácsának elnökével”: „A tribün szerkesztőségi ülésén beszéltél a Novi Sad-i ifjúsági intézmények egységesebb munkájának szükségességéről. Majd egy éve már, hogy megalakult az Ifjúsági Tribün, a Művészklub és a politikai iskola közös tanácsa, amely mindhárom intézmény végleges műsortervéről határoz. Jelent-e ez bizonyos integrációs folyamatot?” A hangfelvétel nem maradt fenn, így csak a válasz első szavait tudjuk: „Azt hiszem, hogy talán nagyképűség lenne integrációról beszélni...”

Ugyanott Papp Imre beszámolt a fiatal zeneszerzők Szabadkán 1962. november 17–18-án megtartott II. fesztiváljáról, amelyen „Az első díjat Kovács Kornél *Találkozás*, a másodikat Gojko Novaković *Látomás*, a harmadikat pedig Lévai Szilveszter *Alkonyat* című szerzeménye kapta. Az utóbbi szerzemény nyerte el a közönség díját és a fesztivál legfiatalabb résztvevőjének kiírt díjat is”. > **1962. november 15.**

A *Délutáni híradó* bejelentette: „Belgrádban a jugoszláv villanygazdasági közösségben aláírták a jegyzőkönyvet a magyar és a jugoszláv villanygazdálkodási küldöttségek e héten folytatott megbeszéléseiről. Mint a Tanjug jelenti, a megbeszéléseken szó volt a Jugoszláviából Magyarországra szállítandó jövő évi villanyenergia mennyiségéről, az elszámolásról és más fontos kérdésekről.” Sajjinović [Szajkó] Margit arról számolt be, hogy „A Vajdasági Írásoknak az a kezdeményezése, hogy kölcsönös látogatásokkal ápolja az irodalmi kapcsolatokat Vajdaság

és az ország többi része között, az idén azzal folytatódik, hogy szlovén írók egy csoportja érkezett ma Novi Sadra. A csoportban vannak Tone Seliškar, France Bevk, Ange Ingelič, France Filipič és Dominik Smole, a szlovén irodalom kimagasló alakjai.”

Jankovics Ilona pedig arról tudósított, hogy „A Tartományi Közművelődési Tanács mai ülésén elfogadták a Tankönyvkiadó Bizottság jövő évi kerettervét, amelyben 73 magyar nyelvű, 33 szlovák, 48 román és 18 ruszin nyelvű tankönyv kiadását tervezik. A tervezett 172 tankönyv nagyobb része, 113 az elemi iskolák részére készül. A terv megvalósításával kisebbségi elemi iskoláink el lesznek látva a tanterv követelte tankönyvvel, kézikönyvvel és házi olvasmánnyal. A gimnáziumok számára jövőre 30, a szakiskolák számára pedig mindössze 9 új tankönyv jelenik meg. Csak a tanterv nélkülözhetetlen kézikönyveit vették tervbe, azzal az ígérettel, hogy 1964-ben a kisebbségi középfokú iskolák tankönyvkiadásán lesz a hangsúly. A kereterv előrelátja a kisebbségi elemi iskolák alsó osztályaiban folyó szerb nyelvoktatás segédeszközeként szolgáló gramofonlemezek kiadását is. A bizottság közölte, hogy a védnöksége alatt készülő nagy szerb–magyar szótár már befejezés előtt áll, és január 15-ig elhagyja a sajtót. A Közművelődési Tanács mai ülésén még egy fontos határozatot hoztak. Tartományunk területén jelenleg tizenegy főiskola van. Az oktatás színvonalának emelése és az ügykezelési költségek csökkentése érdekében egyesítik a zrenjanini technológiai főiskolát és a műszaki-gépészeti főiskolát, Suboticán pedig a műszaki-gépészetit az elektrotechnikai főiskolával”.

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége nyilvános műsort tartott Szivácon.¹

1. ÚR, 1962. november 24.

1962. november 26.

Domonkos István és Kolarik Vilmos írógéppel írt levele Tolnai Ottónak: „Galambom, galamb-

bocskám, amint látod felvitte a dolgom az isten. Mint utazó keveset mesélhetek nem azért mert keveset láttam, hanem mert mesélni nem tudok. Elég az hozzá hogy a »pesti« lányok megetettek bennünket annak idején Dubrovnikban. Egyikük pécsi a másik (Mátka) alighanem zombori. Ágival találkoztam Pécsett. De nem untatlak. Berlinben vettem a gépet, a többiről majd élő szóval. Ha fel birsz ébredni várjál bennünket az állomáson csütörtökön (29-én) reggel öt óra 12 perckor. Többet nem írok idegesít a gép, olyan lassan ír. Ölelnék: Domi, Finta [Kolarik Vilmos]. Tőfém! Domi már 5-6 papírt eldobott, mert mindég valami hibát csinál. Géppel rettentő lassan ír. *Hidn*ál a Dr. Papp József [Pap József] lett a főszerkesztő Jancsi [Bányai János] és a Burány [Burány Nándor] szerkesztő bizottságban vannak. Bosnyákék kiharcolták és hat lapot kaptak az *Ifjénél* [*Ifjúság*] így külön melléklet lesz ki lehet majd venni az ujságból. Nincs semmi ujság »*Polya*« [*Polja*] még nem írta ki a honoráriumot. *Hidn*ak írj meg amit akarsz, majd mi el fogjuk hozni. Következő *Ifj*be jön az a novellád, amit küldtél. Üdvözlettel Finta.”¹

1. Kézirat.

1962. november 27.

A magyar külügyminisztériumban Puja Frigyes miniszterhelyettes megbeszélést tartott Práth Károly belgrádi magyar nagykövettel, amelyen az 1962. december 7-én keltezett feljegyzés szerint jelen volt Zágor György, Jakus Jenő, Oláh József és Sárdi András. „Práth elvtárs elmondotta, hogy a két ország kapcsolatainak fejlődését megfelelőnek tartja, csak a gazdasági kapcsolatainkban lát problémákat. Megállapította, hogy Magyarország a Jugoszláviával fennálló gazdasági kapcsolatok fejlesztése területén elmarad a többi szocialista ország mögött. Kulturális kapcsolatainkat illetően a Budapest Együttes legutóbbi nagysikerű vendégszereplése alapján javasolta Práth elvtárs, hogy a jövő évi munkaterv keretében küldjünk újabb együtttest Jugoszláviába. A továbbiakban

annak a véleményének adott kifejezést, hogy a jövőben bátrabban kellene hozzájárulnunk a két ország írócseréjéhez [...] Puja elvtárs kifejtette, hogy a nagykövetség szemléletével még távolról sincs minden rendben. Nem szabad minden-
 kiben udbást látni és ha valaki az is, attól még nyugodtan lehet vele beszélgetni. A kapcsolattartásra vonatkozó helytelen és káros szemléletet, nézeteket ki kell gyomlálni. Puja elvtárs javasolta, hogy Práth elvtárs Oláh elvtárs kiérkezése után a kapcsolatok kérdésében tartson munkaértekezletet, minden egyes elvtársnál mérjék fel, ki milyen kapcsolatokkal rendelkezik, és mennyire értékesek ezek a kapcsolatok.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1b-00620-1963.

1962. november 28.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Jugoszlávia és az Egyesült Államok képviselői ma Belgrádban egyezményt írtak alá az amerikai mezőgazdasági termékek Jugoszláviának való leszállításáról. Az egyezmény szerint az Egyesült Államok 1 200 000 tonna búzát és 30 000 tonna olajat szállít Jugoszláviának. Ezt a kölcsönt dinárban fizetjük vissza. Amerika ezenkívül 22 000 tonna gyapotot és 9000 tonna faggyút is szállít, de ezt a kölcsönt dollárban fizetjük vissza.” Azt is bejelentette, hogy „Stevan Doronjski elnökletével ma a tartományi statútumbizottság megvitatja Vajdaság statútumtervezetét”, ezt „rövidesen a Tartományi Képviselőház elé terjesztik, azután pedig közzéteszik”. > 1962. november 23.; > 1962. december 20.

1962. december 1.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Lévay Endre arról tudósított, hogy a Topolyai Művésztelep tíz éve alkalmából „Bácztopolya [Topolya] a jubileum megünneplésére megnyitja új képtárát a Munkásegyletem impozáns épületének földszintes helyiségeiben, amelyeket külön a Művésztelep állandó képtára számára alakítottak át. December 8-án és 11-én három

jubileumi tárlat nyílik meg Bácztopolyán. A volt Járási Népszínház előcsarnokában Petrik Pál, Ács József és Zoran Petrović munkái kerülnek a közönség elé. A Népkönyvtár kiállítótermében Milan Konjović képeit mutatják be, az új képtárban pedig Stevan Maksimović és Milan Bajić képeivel találkozik az ünneplő közönség. A jubileumi ünnepség keretében leplezik le Ács József 26 négyzetméteres mozaikját a közgazdasági iskola előcsarnokában, az iskola előtti téren pedig Miloš Bajić hét méter magas obeliszkjét adják át ünnepélyesen Bácztopolya népének.”

Az *Esti híradóban* Szerencsés József így foglalta össze Vajdaság Statútumának előzetes tervezetét: „A statútum hét szakasza a nemzeti kisebbségek: a magyarok, szlovákok, románok és ruszinok helyzetével, jogaival és kötelezettségeivel foglalkozik. A nemzeti kisebbségek már a szövetségi és köztársasági alkotmánytervezetben lefektetett jogait és kötelezettségeit tartományunk statútumtervezete még részletesebben tárgyalja, és meghatározza azoknak az intézményeknek a fennállását is, amelyek a kisebbségek anyanyelvén hivatottak a kulturális élet fejlesztésére. A statútumtervezet szerint a nemzeti kisebbségek polgárait azokon a területeken, ahol nagyobb számban élnek, anyanyelvükön kell tájékoztatni minden tartományi és más rendelkezéstről, amennyiben arra szükség mutatkozik, hogy az utasításokat és rendelkezéseket teljes mértékben megértsék. Ennek szellemében a tartományi szervezetekben és közhivatalokban a közigazgatást azon a nyelven lehet végezni, amelyik nemzeti kisebbség többségben él a meghatározott területen. A tartományi szervek és öngazgató szervezetek a tervezet szerint a legmesszemenőbb szak- és más támogatást nyújtják a járási és községi szervezeteknek, amikor a nemzeti kisebbségek iskoláskor előtti gyermekeinek neveléséről, a kisebbségi iskolákról, valamint a középiskolákban működő kisebbségi osztályokról van szó. Hathatós segítséget kell nyújtani a kétnyelvű iskolákban dolgozó előadónak is szaktudásuk továbbfejlesztésére. A

statútumtervezet szerint a tartományi szervek, valamint a Vajdaság területén működő járási és községi Népbizottságok értekezletanyagát is, amennyire arra szükség van, a nemzeti kisebbségek nyelvén is közzé kell tenni. A fordítószolgálatot is megszervezik, hogy a tartományi szervek kisebbségi tagjai a gyakorlatban anyanyelvükön tanulmányozzák és ismertessék a közéletben szükséges anyagot. A statútumtervezet felhatalmazza a Tartományi Népszkupstinát, hogy minderről, többek között a kétnyelvű önigazgatásról is, részletesebb törvényes előírásokat hozzon.”

Ugyanott hangzott el Nádasi Iván [Neubauer János] *Baranyai távlatok* című írása: „A napokban jutott el hozzám a hír egy tervről, egy elképzelésről – arról, hogy Baranyát, a Duna, a Dráva és az országhatár közé ékelt gazdag és mégis szegény földszívet egységes gazdasági egésszé formálják át. Pontosabban arról van szó, hogy hazánk legnagyobb mezőgazdasági és ipari kombinátja olyan viszonyokat, kapcsolatokat szeretne kiépíteni a baranyai földművesekkel, amelyek kiváló távlatokat nyitnának a vidék rejtett lehetőségeinek kiaknázásához, és persze kedvezőbb megélhetési lehetőségeket teremtenének a most még saját kisgazdaságán bibelődő magánparasztoknak is. Baranyában mintegy 7000 egyénileg gazdálkodó háztartás van [...] Nagyjából még mindig a harminc-negyven év előtti színvonalon vannak [...] Kétségtelen, hogy a Bellye előbb említett terve, elképzelése érdeklődésre és megértésre talál Baranya földművesei körében.”

1962. december 2.

Tito a Szovjetunióba menet megállt Budapesten.¹ > 1962. december 21.

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962.; *Slovenski almanah 1977*. Ljubljana, 1976, Delo, 73.

1962. december 4.

Jugoszláv kezdeményezésre Budapesten tárgyalások kezdődtek a hatályban lévő kétéves kulturális

munkaterv 1963-ra szóló programjának bővítéséről, melyek eredményeként 1962. december 7-én kiegészítő jegyzőkönyvet írtak alá.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962.

1962. december 6.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug bejelentését: „Kosovo-Metohija Autonóm Körlet Népbizottsága holnap megvitatja az autonóm egység előzetes statútumtervezetét, amelyben többek között megjelölik, hogy Kosovo-Metohija olyan szervezet felépítésű legyen, mint Vajdaság. Nevét is megváltoztatná, a Kosovo-Metohija Autonóm Tartomány elnevezést kapná. Tartományi Népszkupstinája lenne, amely öt küldöttet választana a Szövetségi Népszkupstina Szövetségi Tanácsába.”

Gömöri György Sinkó Ervinnek: „Megkaptam a *Híd* új számát, s örömmel fedeztem fel benne az Önnek küldött két versemet.¹ A *Rettenetes idill* végén ugyan még javítok majd, amit elküldtem az csak az első verzió volt, de így is jó, hogy az esszé és a fordítás után, most versem is jelent meg Újvidéken. Ezidőszerint egy hosszabb Poundtanulmányhoz gyűjtöttem az anyagot, még a nyáron kért meg rá Major, hogy ha van időm, írjak nekik Poundról [Pound, Ezra]. Major egyébként mély hallgatásba burkolózik; fogalmam sincs róla, miért. A *HÍD*-ról meséltem Cs. Szabónak is, akivel Londonban találkoztam, s úgy vettem észre, érdeklődött a lap iránt. Nem tudom, hány tiszteletpéldány áll Major rendelkezésére, de ha lehet, küldjenek Csének is, aki az emigrációban vitathatatlanul a legjobb nevű írók közé tartozik [...] Nagyon tetszett nekem az Ön tanulmányának befejező része,² amelyben a művészet önállóságát és »külön történetét« magyarázza. Ami engem illet, én a »visszatükröződési elmélettel« nem vagyok kibékülve, még ha Lukács és mások enyhítik is a kifejezés durvaságát, mondván, hogy ez a tükröződés nagyon bonyolult, nem mechanikus folyamat. A művész gyakran a társada-

lom torztükre, máskor meg a társadalom lesz a művész ideáinak tükrévé. (Pl. a Werther óriási hatása) Olvasgatom az irodalmi tanulmányokat. Meglepett a Janus Pannoniusról szóló, mert azt hiszem, rátapintott valami nagyon lényegesre, ami ugyan kézenfekvő, de amire eddig az irodalomtörténészek (tudomásom szerint) nem gondoltak. Gondolok itt JP »hazátlanság« érzésére. Honnan való a Kosztolányi-idézet a 83. oldalon? (Örültem volna, ha egy könyvvégi jegyzetben ráakadok a pontos forrás megjelölésére. Vagy ez csak amolyan túlbuzgó filozkodás?) Az időjárás miatt Anglia alig kibírható: napok óta tart az országos köd, ami megbénítja a forgalmat, s még az ember csontjaiba is beszivárog. Zágrábban biztosan kellemesebb. Most kapjuk a *Danas*-t, abban láttam, hogy megjelent Jugoszláviában a Doktor Zsivágó. Olvasta már, vagy csak most olvassa? Érdekelne, hogy mit tart felőle. Én most Benjámín László új verseit forgatom.³ Meglepő módon, az ötvenhatban írott »eretnek« versek nagyrésztét is felvehette a válogatásba. Ez is arra mutat, hogy Magyarországon komoly az enyhülés. Ön hogy van, min dolgozik? Örülnék, ha írna néha – ha kerül rá ideje. A Frankfurtban említett előadásorozat terve kútba esett?⁴

1. Köznapi történet; Rettenetes idill. *Hid*, 1962. 11. 983–984. – 2. Széjegyzetek a költészetéről, a költészet és a történelem viszonyáról és az irodalomtörténet problematikájáról. *Hid*, 1962. 10. 845–862. – 3. Ötödik évszak, 1962. – 4. Sinkó Ervin levelezése II., 198., 236–237.

1962. december 7.

Az Újvidéki Rádió az *Esti híradó*ban bejelentette: „Budapesten ma magyar–jugoszláv jegyzőkönyvet írtak alá a két ország jövő évi kulturális együttműködéséről.”

Ugyanott hangzott el Aladics János jegyzete arról, hogy a Magyar Tanszéken „Sinkó Ervin professzor, a Bölcsészeti Kar Magyar Tanszékének főnöke *Ady és az újságírás* címmel tegnap este élvezetes, verses és prózai szemelvényekkel illusztrált előadást tartott. A tanszék fiatal hall-

gatói között ott láttuk az egyetem tanárait is: B. Szabó Györgyöt és dr. Szeli Istvánt, valamint néhány Novi Sad-i újságírót, akik ugyancsak eljöttek meghallgatni ezt a »szakmába vágó« előadást [...] Nem is az a célom, hogy beszámoljak az előadásról. Inkább szemére vetném a tudós professzornak, hogy egy kissé elragadtatta magát, és nem mulasztotta el, hogy a katedra olimposzi magasságából időnként gúnynyilaival ne vegye célba napjaink újságírását, és a sorok között ne intézzen csípős megjegyzéseket az újságírók címére hiányolva invenciójukat. Halás közönsége volt az ifjakban, akik elismerő mosollyal fogadták túszerűségeit. Nem apologetikus szándékkal mondom e pár szót. A professzornak kétségtelenül igaza van. Csak azt szeretném közölni vele – ezt tegnap este nem tehettem, az előadást nem követte vita –, hogy az újságírónak is lenne egy-két szavuk az állítólagos szürkeségről. Nem élcelődésre gondolok. Inkább alapos elemzésre.”

Ugyanő arról is beszámolt, hogy „Bár még december elején járunk, a Bega-parton, a zrenjanini Bábszínházban [Toša Jovanović Népszínház Bábszínháza, Nagybecskerek] már az újévi előkészületek láza remeg a levegőben. A lelkes kis együttes, Hartig Sándorral az élen, azon buzgókodik, hogy minél színvonalasabb rendezvényvel tegye emlékeztetésé a kis színházlátogatók számára az újévvárást. Erre az alkalomra külön bábszínház művet írtak Sulhóf Józseffel, az ismert Novi Sad-i íróval [...] Szeptember közepe óta több mint 30 000 kis nézője volt a bábszínháznak [...] Pillanatnyilag bemutatóra készülnek. Alena Tomašova cseh szerző *Lilike* című bohózatát készítik szerbhorvát és magyar nyelven.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége vitát szervezett a társadalomtudományoknak a középiskolákban való oktatásáról, amelyhez Varga László mondott bevezetőt.¹

1. *Tribina mladih sezone 1962/63*. Kézirat. 1963. június 3.

1962. december 8.

A Vajdasági Képviselőház elfogadta és december 31-ig közzítára bocsátotta a Vajdaság Statútumának tervezetét.¹

1. ÚR, 1962. december 8.

1962. december 10.

Domonkos István Újvidékről Tolnai Ottónak Zágrábba: „Amint látom egészen jól élsz. Én pillanatnyilag nagyon, de nagyon beteg vagyok... A Bosnyákékat meghívták Szabadkára, az egész Tribün elutazott egy kabaréműsört megnézni s beszélgetni róla. Elolvastam a Mailert [Mailer, Norman] nagyon jó regény, okvetlen olvasd el még mielőtt bármit is leírnál. Legszívesebben állandóan a nődről faggatnálak, állandóan ő jár az eszemben, mondhatom paralizálva vagyok, öregem nő és ráadásul INDONÉZ? ez már valami... a FINTA állandóan belebeszél a levélbe idézem: »mond meg, hogy pénz nuku, hogy írjon mert bebaszik!!! stb.« Volt nálam a [Fehér] Kálmán, felelevenítettük az adai élményeket, a szivar megkezdte társadalomtudományi működését egy parányi cikkekcskével az *Ifjúságban*, alighanem az alkotmányról. Különbem megírtam három szerb verset, azt hiszem elég jók. Lekközelebb küldöm őket, ha nincs semmi kifogásod ellenük. Nem bírtam ki és többeknek elmeséltem, hogy regényt írsz, csak küldjed már, azt is írd meg hogy hol és mennyi legyen közölve belőle, különben a [Bányai] Jancsi úgy beszélt többek előtt, hogy ilyen *Hidba* nem mer tőled kérni semmit, de szerencsére mi nem vagyunk ennyire szívbjasak úgy gondolom, ha pénzről van szó, márpedig nagyon arról van szó. Sinkó kijelentette, hogy három hónapig nem hajlandó semmit adni nekük! Nincs pénzem és nagyon szeretnék egy pár könyvet megvenni. A Jancsi azt mondta hogy a *Zaratustra* nagyon rossz fordítás, a *Dnevnik nemačkog vojnika* is fantasztikus könyv azt mondja. A [Ladik] Kata befejezte az *Éjjeli rondót*, a Pap [József] elvtárs meg nem akarja közölni, Jancsi fél óráig elragadtatással

mesélt róla, s még a Major is »fel van háborodva« . Nősülj meg!”¹

1. Kézirat.

1962. december 11.

Az Újvidéki Rádió bejelentette, hogy az újvidéki Ifjúsági Tribün „magyar szerkesztősége most pénteken (> **1962. december 14.**) is megtartja szokásos előadását. Ezúttal József Attila-émlékestet rendeznek. A szöveget Bori Imre írta, a verseket elmondják Faragó Árpád és Papp Miklós.”

1962. december 12.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Magyar Írók Szövetségének meghívására ma jugoszláv íróküldöttség utazott Magyarországra kéthetes látogatásra. A küldöttség tagjai Ivan Lalić, Alekszandar Szpaszovszki és Ács Károly.” > **1962. december 28.**

Ugyanott Bálizs Jolán arról számolt be, hogy „A Suboticei járás zenei egyesületeinek szövetsége és a topolyai Közművelődési Közösség december 15-én és 16-án megszervezi Topolyán az ének- és zenekarok járási szemléjét. A kétnapos találkozóra 18 ének- és zenekart hívnak meg a járás területéről. Fellép többek között a zentai zeneiskola ifjúsági szimfonikus zenekara Fábíán Mihály vezetésével, a suboticei iparos kultúregyesület [Iparos és Polgári Dalegylet] közismert vegyes kara Varga Péter vezetésével, a suboticei Mladost Ifjúsági Kultúregyesület szórakoztató zenekara Josip Kovač vezényletével. Több középiskolás ének- és zenekar is részt vesz a topolyai szemlén, köztük a suboticei közgazdasági iskola női kara Tikvicki Béla vezetésével. A suboticei tanítóképző növendékei tömegesen vonulnak fel ezen a találkozón. A képzősök vonózenekarát és női karát Balog Janka, a vegyes kart Varga Péter vezényli. A járási szemlén legjobbnak bizonyult együttesek részt vesznek majd az ének- és zenekarok tartományi szemléjén, amelyet előreláthatólag jövő év áprilisában vagy májusában tartanak meg”.

1962. december 14.

Az Újvidéki Rádió hírül adta, hogy „Az újságírók tartományi szövetségének bírálóbizottsága a napokban döntött a Svetozar Marković Toza emlékére létesített alap sorsáról. A 20-tól 40 000 dinárig terjedő jutalmat 13 vajdasági újságírónak ítélte oda a bírálóbizottság. Szerkesztőségünkben Bencze Lajos az 1961-es Nobel-díj átadásáról készült helyszíni riportjával érdemelte ki a jutalmat. A szlovák szerkesztőségben Samo Sklabinski részesült pénzjutalomban. Rajtuk kívül Vukovics Géza, Mucsi József, a *Magyar Szó* szerkesztői és Bora Vojnović, a lap fotóriportere kapott díjat”.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön József Attila-emlékestet tartottak.¹ > **1962. december 11.**

„A tárlatidény már rég megkezdődött, múltnak a hónapok, de a noviszádi Ifjúsági Tribün jó hírű szalonjában egyre késik az évadnyitó tárlat. Ennek objektív oka van, ugyanis a tribün pincéjét átalakították, s az építkezéshez csak a szalonon át lehetett levinni az anyagot” – írta a *Magyar Szó*.²

1. *Tribüna mladih sezona 1962/63*. Kézirat. 1963. június 3. – 2. (1): Indul a tárlatidény az Ifjúsági Tribünön. MSz, 1962. december 14. 7.

1962. december 15.

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „A Topolyai Művésztelep a napokban ünnepli fennállásának 10 éves évfordulóját. Ma délelőtt a Népbizottság nagytermében számos vendég, köztük Balla László, a Subotica-i Járás Népbizottság alelnöke, Mátin Lajos, a Topolyai Községi Népbizottság elnöke és Institorisz Sándor a topolyai kommunista szövetség községi vezetőségének titkára részvételével megkezdődtek az ünnepségek. A megjelenteket Ipacs József, a művésztelep igazgatóbizottságának elnöke üdvözölte. Kettős ünnepet ülnék a napokban Topolyán, ugyanis most kezdődik az énekarok és zenekarok járási szemléje is. A két napig tartó szemlén 21 együttes vesz részt.”

1962. december 16.

Újvidéken a Szerbiai Újságírók Egyesülete Vajdasági Tanácsának közgyűlésén kiosztották az 1961. évi újságírói teljesítményért odaítélt Svetozar Marković Toza-díjakat (Stevan Stanković, Vukovics Géza, Bencze Lajos, Budimir Budimac, Mucsi József, Jovan Vavić, Jovan Vilović, Dimitrije Čičovački, Svetozar Kisić, Samo Sklabinski, Ljubomir Šovljanski, Miroslav Štajner, Bora Vojnović).¹

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945-1970*. Beograd, 1971, Savez Novinara Jugoslavije, 942.

1962. december 17.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Belgrádban ma tárgyalások kezdődtek a jugoszláv és a magyar kormány képviselői között a két ország jövő évi áruforgalmi egyezményéről. A jugoszláv küldöttséget a tárgyalásokon Vujica Gajinović külkereskedelmi államtitkár-helyettes, a magyar küldöttséget pedig Karádi Gyula külkereskedelmi miniszterhelyettes vezeti.”

Azt is bejelentette, hogy „A subotica-i írók irodalmi élőújsága, az *Életjel* ma este fél nyolc órai kezdettel jelenteti meg decemberi számát, a zeneiskola kamaratermében. Ezúttal új műfajjal jelentkezik. A műsort irodalmi vetélkedő tölti ki, amelynek keretében a vajdasági magyar irodalomból tesznek fel találós kérdéseket: lírai és prózai számokat adnak elő, s ezeknek kapcsán teszik fel a kérdéseket a vajdasági irodalom történetéből. A versenyzők legjobbait az *Életjel* szerkesztősége könyvjutalomban részesíti”. >

1962. december 21.

A *Kommunáink életéből* című műsorban Majoros Péter doroszlói körképe keretében írta: „Doroslovo 1959 óta tartozik a sztapári kommunához, és amikor megkérdeztük Tallósi Jánost, a kultúregyesület vezetőjét, hogy mit kapott ez idő alatt a falu a kommunától, a válasz a következő volt: Ezt, amit látnak. Mi egy aszfaltozott járdát láttunk, aminek valóban örülnek a falubeliek.

Ezenkívül semmit? – kérdeztük. – Semmit – hangzott a válasz. Ha csak azt a bódét nem – mutatott egy még mindig épülő újságelárusító bódéra. Babos Lajostól, a helyi bizottság elnökétől később azt is megtudtuk, hogy ezt a bódét egy évvel ezelőtt kezdték építeni. És hogy a dolog még érdekesebb legyen, építéséhez valamennyivel a Novi Sad-i Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat is hozzájárult, lapot azonban még ma sem lehet benne kapni. Valóban furcsa ez, és egy kissé talán elgondolkodtató is. Végeredményben egy faluról van szó, még hozzá kis faluról, amely szegénynek ugyan nem mondható, de egy kommunához tartozik, amelytől bizonyos segítséget vár.”

1962. december 18.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége által szervezett vitaesten a fiatalok problémáiról tárgyaltak. Majtényi András és Burány Nándor mondott bevezetőt.¹

1. *Tribüna mladih sezona 1962/63.* Kézirat. 1963. június 3.

1962. december 19.

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Őszintén sajnálom, hogy a dolgok még mindig kialakulatlanok, noha inkább akkor lettem volna meglepve, ha minden gyorsan és simán ment volna [...] De azért sem a türelmet, sem a reményt nem vesztettem – vesztettük – el s még mindig bízom abban, hogy sikerülni fog megoldani az előadássorozatot. Az az érzésem, hogy a legújabb fejlemények, – dialektika óh! – részben gátolják, de részben meg is könnyítik a mi terveink megvalósítását [...] Hozzá kell azonban tennem, hogy nálunk odahaza is észlelhető némi enyhülés, változás, mely azt mutatja, hogy a történelmet mégsem lehet gyeplőszáron tartani. Talán látta az *IU* értékelését a legújabb magyar fejleményekről, melyekkel én (mármint az értékeléssel) teljes módon egyetérték, sőt kidolgozásukban nemrégiben személyesen részt is vettem. S mi több: olvasom, hogy jugoszláv íróküldöttség látogatott el szép hazánkba, Ács

Károly is tagja ennek, aki biztosan sok érdekeset fog elmondani s talán írni is a tapasztaltakról; noha költészetéről nekem nincs a legnagyobb véleményem, biztosan megbízható megfigyelő. Ami Steinitz Tibort illeti: valóban éppen a napokban kaptam tőle levelet és hamarosan válaszolni fogok is rá. Szeretném rávenni, hogy fogadják el ötletemet és fordítsassák le (akár velem, akár mással, teljesen mindegy) J. D. Salinger egyik vagy másik kötetét [...] Köln egyébként unalmas volt és nagyon német: a vitasorozaton, mely az Ellenállás és Árulás ígéretes címen indult meg, tulajdonképpen csak a németek vitatkoztak (noha jócskán voltak külföldiek is) [...] Érdekes volt azonban látni a német büntudat és öntudat állandó, vibráló harcát, mely egyfajta elektromos feszültséggel telítette meg a kölni Egyetem modern Auláját. Ha az embernek mindig van némi apró kényelmetlen érzése, ha németek közé kerül, és az összefüggés mégis azt bizonyította, hogy – ha a konvencionális és szerintem régen régen túlhaladott terminológiát használjuk, – jobboldal és baloldal egyaránt eltávolodott, belsőleg! – a fasizmustól és mindenféle diktatúrától. De a legfontosabb és legjellemzőbb mégis a német egyetemi fiatalság reagálása volt, melyből világosan látszott, hogy ma már semmi közük apáik nézeteihez, sőt hogy egy demokratikus fejlődés építhet és számíthat rájuk, a legjobb értelemben.”¹

Domonkos István írta Újvidékről Tolnai Ottonnak Zágrábba: „Költő, a versed megkaptam, átadtam, leközlik. (A *Híd*-ban) Különböző dolgok állásáról már valószínűleg értesültél is [Bányai] Jancsi által. A tribün vezére megígérte még a múlt héten, hogy hivatalosan is meghív huszonegyedikére (hétfő) amikor is szét lesznek küldve a meghívók [...] Ó, költő, íme hát a boldogságod tárulkozában, amikor fény köszönt majd, lánykák pénztárcája s lábadozóknak az idegen városok. [...] Jancsi olvasta a leveledet melyben pénzért könyörögsz s bár a végén az ő neve is fel volt tüntetve nem szólt egy

szót sem, később panaszkodott, hogy rosszul áll anyagilag, alighanem elveszi a [Leskovac] Maját. Bosnyáktól kértem, egyelőre ő is kölcsönökből él. Épp most volt itt és azt mondta nem hiszi, hogy le tudja közölni ezt az utolsó részt, mert két oldalra is alig jönne ki. Miki ugyanis két stramm illusztrációt készített. Szóltam a Gijonnak [Gion Nándor] alighanem kapsz jó honorárcskát, stb. A novella utolsó része nekem nagyon tetszik, de majd beszélgetünk ha jössz hétfőn (Ajánlott levélben már meghívtak) úgy gyere hogy az ünnepeket itt töltöd velem, fent játszok a tudósztatóriumban, fantasztikus lesz.”²

1. Sinkó Ervin levelezése II., 199., 237–239. – 2. Kézirat.

1962. december 20.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Lévay Endre bejelentette, hogy „Az adai kultúr munkások és a helyi Népkönyvtár szervezésében december 21-én este a szövetségi otthon színháztermében irodalmi estet rendeznek. A rendezők a suboticaí írók köréből meghívták Burkus Valériát, Csépe Imrét, Kopeczky Lászlót, Lévay Endrét, Marton Domonkost, Muhi Jánost, Sáfrány Imrét és Urbán Jánost, hogy látogassanak el Adára, és műveikkel lépjenek fel az irodalmi esten [...] Az idei könyvhónap idején a vásárolt könyvek mellé a könyvbarátok nyereményszelvényt is kaptak, és a szelvények érvényesítésére ezen az esten kerül sor. Az irodalmi est belépőjegyeivel is könyvet lehet nyerni”.

Az *Esti híradó* közölte: „A nemrégén kötött jugoszláv–amerikai egyezmény alapján az American Starline nevű hajó ma 10 000 tonna búzával elindult New Yorkból Jugoszláviába. Várható, hogy az év végéig a kanadai és az amerikai kikötőkben 37 000 tonna gabonát hajóznak be, és küldenek el Jugoszlávia számára.”

A zentai kiállítási teremben megnyílt a művésztörténet *Tisza* című kiállítása, amelynek az év végéig 3397 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1962. december 21.

Tito Szovjetunióban tett látogatásából hazatérőben Budapesten kétórás megbeszélést folytatott Kádár Jánossal. Magyar részről Dobi István, Apró Antal és Péter János, jugoszláv részről Aleksandar Ranković és Jovan Veselinov volt jelen. Barity Miklósnak, a magyar Külügyminisztérium I. Területi Osztálya fősztályvezető-helyettesének másnap keltezett feljegyzése szerint „A magyar–jugoszláv viszonytal kapcsolatban Kádár et közölte, hogy az 1964 évi kereskedelmi tárgyalások barátságos hangulatban, jól folynak, az elmúlt napokban eredményes kulturális tárgyalásokra is sor került. A közeljövőben várjuk Kekics magyarországi látogatását és sor kerül Apró–Todorovics találkozóira is. Kádár elvtárs a két ország közötti általános kapcsolatokról fejlesztését hangoztatta. [...] Tito elvtárs a következő főbb megállapításokat illetőleg információkat adta: magyar–jugoszláv kapcsolatokról tekintetében fejleszteni kell gazdasági, kulturális és politikai kapcsolatunkat. A két ország kapcsolatát nem a békés egymás mellett élés elve alapján kell fejleszteni, hanem a szocialista országok együttműködésére jellemző elvek alapján kell azt folytatni. A szomszédság és közelség következtében gyakoribb politikai eszmecseréket kell folytatni hivatalos, félhivatalos és nem hivatalos jelleggel. Nem kell abból kérdést csinálni, hogy ki megy a másikhoz elsőnek. Ezeket a találkozókat nem kell feltétlenül Budapesten vagy Belgrádban megtartani, hanem pl. Karagyorgyevóban [Karadordevo] vagy másutt. A gazdasági kapcsolatok fejlesztésének fennállása szükségessége és lehetősége. Magyarország iparilag fejlett ország és Jugoszlávia is elért egy jelentős ipari színvonalat. Jugoszláviának komoly politikai tekintélye van egy sor ázsiai és afrikai országban. Nagyobb politikai, mint a gazdasági tekintélye és lehetősége. Együttműködhetünk és mi ezt szívesen tesszük meg Önökkel – mondotta – az ezen országok felé irányuló politikánkban. Az a gazdasági segítség, amit ezen országoknak nyújtunk, a későbbiek

során meghozza nekünk is a gazdasági eredményességet [...] 1948 után jugoszláv gazdasági szervezetben a nyugati gazdasági orientáció uralkodott el. Közép- és alsó szinten nagyon megszokták ezt az állapotot és ezek az emberek hajlamosak arra, hogy az ország gazdasági fejlesztési kérdéseit csak pénzügyi szempontok alapján ítélik meg [...] felsőbb szinten fel kell lépni azokkal a gazdasági funkcionáriusokkal és alsóbb szervekkel szemben, akik az átállást késleltetni ill. akadályozni igyekeznek, Ebből fakad az, hogy a felső szinten történt megállapodásokat esetenként közép- és alsó szinten nem megfelelően hajtják végre. Szovjetunióbeli útjuk: A Szovjetunió vezetőivel nagyon hasznos és sokoldalú eszmecsere folytattak a nemzetközi élet és a két ország kapcsolatát érintő kérdésekről. Nagy hatással volt rájuk az az általános fejlődés, amit a Szovjetunió az utóbbi 6 évben elért (Tito elnök 1956-ban járt utoljára a Szovjetunióban.) [...] Véleménye szerint a nemzetközi helyzet enyhülőben van. A szovjet vezetők, megítélése szerint nem pesszimisták hanem optimisták. A nemzetközi enyhülés folyamata folytatódni fog, hacsak a nyugati országok nem csinálnak valamit. Hruscsov et beszéde fontos volt abból a szempontból is, hogy sokoldalúan megvilágította a békés egymás mellett élés elvét. Erre annál is inkább szükség volt, mert ezt egyesek csak taktikai kérdésként fogták fel. Hruscsov et beszéde óta Kína és a Szovjetunió között már nyílt formában jelentkeznek az ellentétek. Néhány ázsiai ország kommunista pártját kivéve, a világ nemzetközi kommunista mozgalma elítéli a kínai felfogásokat.”¹ > **1962. december 23.**

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön *Falu-város-falu* címmel Zsáki József tartott előadást a migrációs folyamatokról.²

Az Újvidéki Rádióban Vlah János zombori tudósító azzal élcelődött, hogy Doroszlón „Kulturális egyesület szervezte a baromfitenyésztő szemináriumot. A doroszlói Móricz Zsigmond Kulturális

Egyesület háromnapos szemináriumot szervezett a baromfitenyésztésről és a fiatal jószág takarmányozásáról. Az érdekes előadásokat Váradi Lóránd mérnök, suboticaei agronómus tartotta mintegy 150 férfi- és női hallgató előtt. Nem tévedés, nem hallották rosszul, mert nem a földműves-szövetkezet volt a szeminárium rendezője, noha arra is hivatott [...] Vezetőségét az ilyesmi nem érdekli, mert ezen a szemináriumon még a szövetkezet igazgatója és kommerciálistája sem vett részt”.

Lévay Endre Szabadkáról beszámolt az *Életjel Ismeri-e a vajdasági irodalmat?* címmel > **1962. december 17-én** megtartott irodalmi vetélkedőjének eredményeiről: „Az első díjat, a könyvvásárlásra jogosító 7000 dináros utalványt Pastyik László nyerte. A második helyezett Nagy Klára 5000, a harmadik, Dudás István 3000 dináros pénzutalványt kapott könyvvásárlásra.”

1. MOL XIX-J-1-j-5b-08833-1962.; MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962. – 2. *Tribina mladih sezone 1962/63.* Kézirat. 1963. június 3.

1962. december 23.

A Kádár és Tito > **1962. december 21-én** folytatott beszélgetéséről a magyar külügyminisztérium által az MSZMP KB Politikai Bizottsága számára készített jelentés – a külügyminisztérium belső feljegyzéséhez (> **1962. december 21.**) képest – fokozottan arra helyezte a súlyt, hogy miközben Tito kezdeményezte a szorosabb együttműködést, addig Kádár inkább tartózkodó magatartást tanúsított. A jelentés még arról is beszámolt, hogy „Tito elnökkel, feleségével és a kíséret tagjaival a Csap–budapesti, Budapest–kelebiai utazás során és a budapesti tartózkodás alatt a magyar fogadóbizottság tagjainak beszélgetéséből a következő emelhető ki: A magyar–jugoszláv kapcsolatok tekintetében Tito a vonaton utalt arra, hogy Magyarország közelebb van Jugoszláviához, mint a Szovjetunió, kapcsolatainknak tulajdonképpen jobbaknak kellene lenniök, mint a szovjet–jugoszláv kap-

csolatok. Az elnök felesége a tavasszal Budapestre készül, budapesti nagykövetség: Tepavac [Tepavac, Mirko] feleségének vendégeként. Kádár elvtársnő társaságában a városban tett látogatásáról, a Balaton iránti érdeklődéséről olyan intenzíven beszélt a Budapest–kelebiai úton, hogy a magyar kísérő delegáció szinte kénytelen volt újbóli látogatásra meghívni. Tito és Veszelinov [Veselinov, Jovan] többféle formában ajánlotta, hogy Dobi elvtárs asztmájának a kezelésére a dalmát tengerpart egyik szigetének asztmatikus gyógyhelye nagyon hasznos lenne. Búcsúzásnál Tito elnök megállapította, hogy Kádár elvtárral megegyeztek újabb találkozók tervében.¹

Szabadkán a városi kiállítási teremben megnyílt a Zentai Művésztelep tárlata.²

1. MOL XIX-J-1-j-Adalek-jug-magy-szn-1962. – 2. Zentai művésztelep, 69.

1962. december 26.

A Szerb Népköztársaság Tanügyi Tanácsa határozatot hozott a szerbhorvát nyelvnek a nemzetiségi iskolában való tanításáról. Eszerint a szerbhorvát nyelv tanítása az I. osztályban kezdődik. Az I–II. osztályban nem folyik külön órákon, hanem a természet- és társadalomismeret, a képzőművészeti, zenei és testnevelés keretében heti 120 perccel. A III–IV. osztályban heti 3, az V–VIII. osztályokban heti 4 órával folyik. A szerbhorvát nyelv és a történelem tanítása ezekben az iskolákban külön program szerint történik.¹

1. Pálincás József: *Csantavér népoktatása 1785–1985*. Újvidék, 1985, Forum, 69.; *Normativi nastavnih sredstava za osnovne škole usvojeni na sednici Saveta za prosvetu Narodne Republike Srbije*. Jemuović 1963, 472.

1962. december 27.

Szovjetunióbeli útjáról hazatérve Tito a JKSZ KB VB ülésén lelkesen számolt be az ott tapasztalt pozitív változásokról: „400 milliárd kilowatt

energiájuk van. Ez több lehet, mint Amerikának. Ez fantasztikus. Nekünk 11 milliárd van. Menyire le vagyunk itt maradva. 80 millió tonna acél termelését tűzték ki célul, míg mi kínkeservvel tudunk másfél milliót előállítani. Ezek grandiózus számok.”¹

Sinkó Ervin Gömöri Györgynek: „Igen kérem, ne értsen félre, hogy csak most válaszolok a december 6.-i levelére. 10 napja, hogy megint a zágrábi lakásomban ülök és nem túlzok, ha azt mondom, hogy nagyon sok a dolgom. Nem is panaszkodom, mert hiszen szeretem, amit teszek, csak az a baj, hogy el kell hanyagolnom az emberi kapcsolataimat, amik nekem nem kevésbé fontosak, mint maga a munkám. A *Híd* – új szerkesztőséget kapott, de már beszéltem velük, hogy küldjék Cs. Szabónak a folyóiratot s abban is megállapodtunk, hogy közölni fogják az Ön további kéziratait, ha küld nekik. Örülök, hogy az én írásaim Önnél barátságos fogadtatásra találtak. A Kosztolányi idézet azon a bizonyos 83. oldalon Kosztolányi 1913-ban a *Hét*-ben megjelent Kiss Józsefről szóló cikkéből való. Bizonytalán igaz van, hogy a forrásmunkákat meg kellene jelölni mindenütt, de nekem, ha irodalomról van szó, valami talán infantilis, de mindenesetre alig leküzdhető averzióm van »a tudományos apparátus« minden látszatával szemben. Én továbbra is bízom benne, hogy a tervezett előadássorozatot meg lehet majd szerveznünk, ha kezdetben talán nem is az óhajtott méretekben. Mérvadó személyiségek, akikkel beszéltem róla, elvben helyeslik és minden támogatást megígértek. Egyelőre azonban várni kell, nehogy Pesten, ahol nagyon nagy mozgásban van minden, mi esetleg ártsunk a jó irányban orientálódó változások szorgalmazóinak. Jellemző a kialakulóban lévő új »éghajlatra« (a pestire), hogy meghívtak, tartsak előadást. Persze nem megyek vendégprofesszort játszani – Pestre. Ellenben meghívatok pesti professzorokat s aztán lehetséges lesz majd Önt és másokat is, anélkül, hogy az rossz vért szülne

odaát. Meg kell vallanom, hogy a Pasternak könyvét [Dr. Zsivago], noha nálunk is megjelent, még nem olvastam. Egyszerűen azért, mert nem jutok hozzá. Épp most fejeztem be egy kisebb tanulmányt a legeurópaibb jugoszláv íróról, Krležsáról [Krleža, Miroslav],² aki most lesz hetven éves s akit nemcsak jugoszláv, hanem világirodalmi méretekben is a legjelentősebb alkotók közül valónak tartok. Senki hozzám, az itt élő írók közül, oly közel nem áll, mint ő. Annak idején, régen, a 30-as években Németh László írt róla először.³ Hónapok óta senkinek ilyen hosszan nem írtam, mint most Magának s kérem tekintse ezt bizonyítéknak, hogy nekem is szívügyem, hogy megőrizzük és fejlesszük tovább a kettőnk kapcsolatát.”⁴

1. Bilandžić 1999, 364. – 2. A Poéta, aki mindnyájunké. MSz, 1963. január, 1–3. – 3. Németh László tervezett egy hosszabb Krleža-tanulmányt a Tanú könyvtár számára, a kiadás azonban nem valósult meg. – 4. Sinkó Ervin levelezése II., 201., 240–241. Eredeti a PIM Kézirattárában.

1962. december 28.

Az MSZMP KB Politikai Bizottsága határozatot hozott, hogy 1963 folyamán egy-két határszakaszon oldalanként 500-1000 fővel a határvonaltól számított 10-10 km-es mélységben kísérletképpen megindítható a magyar–jugoszláv kishatárforgalom. A határozat megvalósítására azonban nem kerülhetett sor, mert Jugoszlávia azt a határ menti áruforgalom egyidejű megindításával kötötte össze, amit Magyarország nem fogadott el.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Jugoszláv Írószövetség küldöttsége kéthetes magyarországi látogatás után ma visszatért Belgrádba. Küldöttségünk a magyar írószövetség vendége volt. Tagjai Ivan Lalić, az Írószövetség főtitkára, valamint Alekszandar Szpaszovszki és Ács Károly írók voltak.” > 1962. december 12.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön B. Szabó György tartott előadást az irodalmi alkotómunkáról.²

1. MOL XIX-J-1-j-4b-00819-1-2-1964. – 2. *Tribina mladih sezone 1962/63*. Kézirat. 1963. június 3.

1962. december 29.

Tito Železniken mondott beszédében az ország gazdasági integrálódását szorgalmazta hangoztatva: „Ez semmivel sem csorbítja meg egyes nemzetek jogait, azok továbbra is megmaradnak, de az állam gazdaságának egységesnek kell lennie, bármennyi nemzet is él területén. Az ezzel ellentétes nézetek nem a munkásosztály soraiból származnak, hanem különféle értelmiségiek fejtik ki. Ügyeljünk erre és ne engedjük meg, hogy az effajta nézetek tért hódítsanak, mert ez nemcsak hazánk további építését gátolná, hanem egyes köztársaságaink között is szakadékot támasztana.”¹

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését: „A ljubljanai Kerületi Bíróság ma kimondta az ítéletet a három volt fehérgárdistára, akik a külföldi háborús bűnösök utasítására Szlovén Antikommunista Szervezet néven illegális szervezetet alakítottak azzal a céllal, hogy megbontsák a jugoszláv népek egységét. Anton Kregart, a csoport vezetőjét 14, Franc Jevšeket 10, Leon Berlót pedig 13 évi szigorított fegyházra ítélte a bíróság.”

1. TitoNF, 156.

1962. december

Drago Vučinić, a jugoszláv Kulturális Kapcsolatok Bizottságának vezetője egy hetet Magyarországon töltött a Kulturális Kapcsolatok Intézete vendégeként, ezzel viszonzta dr. Rosta Endrének, a Kulturális Kapcsolatok Intézete ügyvezető elnökének a nyáron Jugoszláviában tett kéthetes látogatását.¹

Az újvidéki Forum Könyvkiadó vezetői Budapesten tárgyaltak. A könyvcseré addigi volumene és arányai érintetlenek maradtak (a 100 000 dolláros volumenből 93 000 dollár a magyar export és 7000 dollár a magyar import).²

A londoni Hampstead Art Cellar helyiségeiben kiállítást rendeztek Hangya András hetvenkét kisméretű képéből. A kiállítást egy kiváló szaktekintély, Adam Stokes, a Tate Gallery igazgatója nyitotta meg. Az ő magyarázata található a kiállítás katalógusában is, melyben a szerinte túl szerény Hangyát poétikus művészi egyéniségnek nevezi, akinek képei nem maradhatnak a határon túl sem ismeretlenek. „Ez volt egyébként Hangya András utolsó külföldi bemutatkozása, mert ellentétben az 1954–56-os periódussal, amikor képei a jugoszláv művészet reprezentatív kiállításain is helyet kaptak, a moderneskedő irányzatok térhódítása után a teljes mellőzés jut neki osztályrészül.”³

A *Híd* 12. számának tartalma: Ács Károly: *Máglya* (Szonettkoszorú); Sinkó Ervin: „*A nemzet tsinosodása*” (Kármán József); John Steinbeck: *A nép vezére* (Varga Zoltán fordítása); Gál László *versei* (*Ha kezdeném; Azt akarták*); Tomislav Ladan: *Ész és nem-ész között, avagy az irracionális nimbusza* (A szerző *Zoon graphicon* című kötetéből. Ács Károly fordítása); Bányai János: *A pillanat felépítése*; Bori Imre: *A „semi ágán”* (József Attila); Milica Nikolić: *Oszip Mandelstam* (Megjelent a belgrádi *Delo* 1962. augusztus–szeptemberi számában. Borbély János fordítása); *Oszip Mandelstam versei* (Dudás Kálmán fordítása); Slobodan Miletić: *Két halál egy délutánon* (Borbély János fordítása); Burány Nándor: „*Vaj van a fejünkön?*”; Saffer Pál: *Egy barbár jazig levele a művelt Pannóniába*; Major Nándor: *Körök a homokban* (A különös és különleges; Szándék és indulat); *Krónika*.

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962. – 2. MOL XIX-J-1-j-4a-004789-15-1962. – 3. Gajdos Tibor:

A csillagos homlokú. Hangya András életútja. Szabadka, 1970, Szabadkai Munkásegyletem, 51.

1962

Az év folyamán megjelent könyvek:¹

Vajdasági magyar szerzők magyarul: Ács József: *Zentai művésztelep* (Monográfia. Forum); Burány Nándor: *Homok az aszfalton* (Versek. Forum); Csépe Imre: *Alkonyatban* (Elbeszélések. Osvit); Debreczeni József: *Számár a hegyen* (Szatírák. Forum); Dér Zoltán: *Emlékek aknamezején* (Versek. Forum); Dévics Imre: *A bácstopolyai művésztelep* (Monográfia. Forum); Fehér Ferenc: *Bízó szerelemmel* (Versek. Forum); Gál László: *Tarlóvirág* (Forum);² Galamb János: *Őszi nap ragyog* (Forum); Kolozsi Tibor: *Gyeplő és zabla* (Elbeszélések. Forum); Kossa János: *Így írunk mi I.* (Tanulmányok, cikkek. Forum); Laták István: *Kavargó sorsok* (Elbeszélések. Forum); Lőrinc Péter: *Válságok és erjedések (1918–1921)* (Forum);³ Sinkó Ervin: *Magyar irodalom* (Tanulmányok. Forum); Szeli István: *Majtényi Zentán* (Tanulmány. Zentai Füzetek); Szirmai Károly: *Örvény* (Regény. Forum); Torok Csaba: *Örökség* (Versek. Forum); Urbán János: *Fanyar szüret* (Versek. Forum).

Vajdasági magyar szerzők fordításban: Géza Csáth: *The Red-Haired Girl* ([A vörös Eszti angolul.] Hungarian Short Stories [19th and 20th Centuries]. Budapest, 1962, Corvina, 343–355. Fordította Fabienne Russo);⁴ Debreczeni József: *Ljudsko meso. Izabrane pripovetke* (Emberhús. Válogatott elbeszélések. Ford. Eugen Ormay. Beograd, Prosveta, 223. 19 × 13 cm, 1600 példány).

Délszláv szerzők magyar fordításban:⁵ Alečković, Mira: *Kiderülnek a titkok* (Zbogom, velika tajno. Ford. Bencz Mihály. Forum, 185.1030 példány); Andrić, Ivo: *A kisasszony* (Regény, elbeszélések. Gospodjica. Roman, pripovetke. Forum. 4150 példány); Andrić, Ivo: *Híd a Drinán* (Regény. Na Drini ćuprija. Roman. Forum.

4150 példány); Andrić, Ivo: *Elátkozott udvar* (Elbeszélések. Prokleta avlija, Pripovetke. Forum. 4150 példány); Andrić, Ivo: *Vezírek és konzulok. Travnicki krónika* (Regény. Travnička hronika. Konsulska vremena. Roman. Forum. 4150 példány); Ćopić, Branko: *Áttörés* (Prolom. Ford. Csuka Zoltán. Budapest, Európa, 598. 4300 példány); Davičo, Oskar: *Költemény 1–2.* (Pesma. Ford. Herceg János. Forum, 808. 2237 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Desnica, Vladan: *A tavasz és a halál játéka* (Proljeća Ivana Galeba. Ford. Csuka Zoltán. Forum, 501. 900 [650] példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Kosier, Berislav: *Ha megdobban a szív* (Pupoljci i mraz. Ford. Majtényi Mihály. Forum, 210. 880 példány); Kušan, Ivan: *Koko és a szellemek* (Koko i duhovi. Ford. Majtényi Mihály. Forum, 200. 1002 példány); Nušić, Branislav: *Önéletrajz* (Autobiografija. Ford. Major László, Hornyik János. Forum, 246. 1000 példány); Oblak, Danko: *Lidérces ablakok* (Modri prozori. Ford. Fehér Ferenc. Forum, 132. 684 példány); Radičević, Branko V.: *A vidám varázsló cukrászdája* (Poslastičarnica kod veselog čarobnjaka. Ford. Gál László. Forum, 89. 700 példány); Seliškar, Tone: *Katka, a hűszívű lány* (Deklica z junaškim srcem. Ford. Sulhóf József. Forum, 156. 900 példány); Stepanović, Kosta: *Párbaj* (Dvboj. Ford. Dér Zoltán. Forum, 188. 1100 példány); Zemljar, Sanja: *Parkok, utak, szökőkutak* (Lutke, ceste, vodokoci. Ford. Majtényi Mihály. Forum, 111. 700 példány).

Magyar szerzők délszláv fordításban: Illyés Gyula: *Ljudstvo s puste* (Puszták népe. Pomurska založba, Muska Sobota); József Attila: *Noć predgrađa* (Külvárosi éj. Kétnyelvű. Novi Sad, Forum); Molnár Ferenc: *Junaci Pavlove ulice* (A Pál utcai fiúk. Zagreb, Mladost); Szabó Magda: *Freska* (Freskó. Zagreb, Naprijed); Zilahy Lajos: *Samrtno proleće* (Halálos tavasz. Rijeka, Otokar Keršovani); Zilahy Lajos: *Nekaj plava po vodi* (Valamit visz a víz. Ljubljana, Državna založba Slovenije); Zilahy Lajos: *Zarobljenici* (A két fogoly. Rijeka, Otokar Keršovani).

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (115 500); *Dolgozók* (15 500), *7 Nap* (19 500; 21 345),⁶ *Híd* (1000), *Jó Pajtás* (22 500), *Iffúság* (8500), *Magyar Szó* (33 000; Kalapis⁷ 32 133, vasárnap 57 490, hétköznap 27 025), *Mézeskalács* (8500).⁸

Az Újvidéki Rádió kiadásában megjelent a *Muzsikaszó-jókívánság* című időszaki kiadvány. Felelős szerkesztője Fejős István volt, az óbecsei Proleter nyomda készítette. 1963-ban megszűnt.⁹

Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén egyetemi oklevelet szerzett: Csáky Sörös Piroska, Sátai Pál, Bori Imre, B. Szabó György.¹⁰

1. Juhász 1973. – 2. KNV73, 108. – 3. KNV73, 108. – 4. Dér 1977, 113. – 5. *Književnost naroda Jugoslavije u Mađarskoj. Bibliografija 1945–1987.* Budimpešta, 1988, Udruženje izdavača i knjižara Mađarske. – 6. Pénteki találkozások, 1971, 74. – 7. Kalapis 1994, 181. – 8. Stoković 1975. – 9. Stanojev, Bogdan T.: *150 godina novosadske štampe.* Katalog, Novi Sad, 1976. – 10. *Filozofski fakultet 1954–1984.* Novi Sad, 1984, 200.

